

T.C.

GAZ OSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İÇİŞİLERİ (EGEMEN) DARENDELEME BAKANLIĞI

VE SİYASİ MÜCADELESİ

Hazırlayan

Selim YILDIZ

Tarih Ana Bilim Dalı

Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. İsmet TÜRKMEN

TOKAT – 2013

İLHAN (EGEMEN) DARENDELİOĞLU
VE SİYASİ MÜCADELESİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 10 / 05 / 2013

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Mustafa GÖLAK

Üye : Yrd. Doç. İsa TAYAK

Üye : Yrd. Doç. İsmet TIRKİMEN

Üye :

.....

Üye :

.....

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 29/04/13 tarih ve 13 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ali AÇIKEL
Enstitü Müdürü

Mühür
İmza

Ç İNDEK İLER

Ç İNDEK İLER	iii
ET İK SÖZLE ME	Hata! Yer i areti tanımlanmamı .
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR	viii
KAYNAKLAR VE YÖNTEM	xi
G R	1
B R NC BÖLÜM	20
LHAN (EGEMEN) DARENDEL O LU'NUN HAYATI	20
1. Ailesi	20
2. Ö renim Hayatı ve Gençlik Yılları	21
3. Olgunluk Yılları	26
4. Gazete ve Dergi Yazarlı 1	28
4.1. Gazetecili i	28
4.2. Dergi Yazarlı 1	31
5. Ki ilik Özellikleri	34
6. Ölümü ve Eserleri	37
6.1. Ölümü	37
6.2. Eserleri	45
6.2.1. Toprak Matbaası ve Toprak Aylık Ülkü Dergisi	45
6.2.2. Kitapları	47
K NC BÖLÜM	51
LHAN (EGEMEN) DARENDEL O LU	51
VE TÜRK M LL YETÇ L	51
1. lhan (E.) Darendelio lu'na Göre Türk Milliyetçili inin Do u u	51
2. lhan (E.) Darendelio lu'nun Türk Milliyetçili i Anlayı 1	69
3. lhan (E.) Darendelio lu'na Göre 27 Mayıs Hareketi ve Türk Milliyetçili i	73
5. lhan (E.) Darendelio lu'nun Mustafa Kemal Atatürk'e Bakı 1	83
6. Sabahattin Ali-Atsız Davası ve lhan (E.) Darendelio lu	93
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	110
LHAN (EGEMEN) DARENDEL O LU	110
VE KOMÜN ZMLE MÜCADELE	110
1. lhan (E.) Darendelio lu'nun Komünizmle Mücadele Faaliyetleri	110
1.1. Tan Gazetesi ve 4 Aralık Yürüyü üne Bakı 1	112
1.2. Köy Enstitüleri Hakkındaki Görü leri	125
1.3. Nazım Hikmet'e Bakı 1 ve Çiçek Palas Olayı	130
1.3.1. Nazım Hikmet Hakkındaki Dü ünceleri	130
1.3.2. Çiçek Palas Olayı ve lhan (E.) Darendelio lu	136
1. 4. Barı severler Cemiyeti Hakkındaki Dü ünceleri	146
1. 5. Vatan Partisi ve Hikmet Kıvılcımlı'ya Yönelik De erlendirmesi	149
1. 6. Naci Sadullah- lhan (E.) Darendelio lu Davası	154
1. 7. Tepeba 1 Tiyatrosu Olayı ve lhan (E.) Darendelio lu	158
3. Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i ve lhan (E.) Darendelio lu	164
3. 1. II. Dünya Sava ı'ndan Sonra Türkiye'de Siyasi Ortam	164
3. 2. Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i'nin Kurulu u	171

3. 3. İhan (E.) Darenelio lu'nun Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i Ba kanlık Dönemi.....	192
4. Kanlı Pazar Olayı ve İhan (E.) Darenelio lu.....	205
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	224
LHAN (EGEMEN) DARENDEL O LU'NUN PARLAMENTO YA AMI.....	224
1. Türk Siyasi Tarihinde 27 Mayıs 1960 Hareketi.....	224
2. Adalet Partisi.....	230
3. 1969 Seçimleri, AP ve İhan (E.) Darenelio lu	233
4. İhan (E.) Darenelio lu ve Demokratik Parti.....	236
4. 1. Demokratik Partinin Kurulu unda İhan (E.) Darenelio lu.....	236
4. 2. İhan (E.) Darenelio lu'nun Demokratik Parti Adına Meclis Konu maları.....	246
5. İhan (E.) Darenelio lu'nun CHP ve T P'e Yönelik De erlendirmeleri	256
5.1. CHP De erlendirmesi	256
5.2. T P De erlendirmesi.....	268
SONUÇ	274
EKLER.....	298

ETİK SÖZLEŞME

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(10/05/2013)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Selim YILDIZ

İmzası

ÖZET

1921 ve 1979 yılları arasında yaşamı olan İhan (Egemen) Darendelio lu Türk milliyetçiliğinin kurumsallaşmasında ve fikri yönden olgunlaşmasında kurdu ğu matbaa ve çıkardı ğı Toprak aylık ölkü dergisi yanında Türkiye’de Türk Kültür Çalışmaları Derne ği ve İstanbul Milliyetçiler Derne ği’nde faaliyet yürütmüştür. Dış Türklerle irtibat halinde olmuş , Türkiye Komünizmle Mücadele Derne ği Genel Başkanı ğı yapmış ve yaşadı ğı dönemin havasını bugüne aktarmış kıymetli eserler ve yazılar kaleme almıştır.

Darendelio lu; Adalet Partisi, Demokratik Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi içinde bulunmuş ve çeşitli faaliyetler yürütmüştür. Ortado ğu gazetesi yazarı iken 19 Kasım 1979’da kendi kurdu ğu Toprak matbaasından çıkarken suikast sonucu hayatını kaybetmiştir.

İhan (Egemen) Darendelio lu ve Siyasi Mücadelesi adlı çalışmamız Türkiye’nin yakın tarihinin siyasi ve sosyal hareketliliğinin daha iyi anlaşılması amacıyla hazırlanmış bir numune özelli ği taımaktadır. Çalışmayı yaparken başta dönemin çeşitli dergilerinden ve Darendelio lu’nun eserlerinden istifade yoluna gittik.

Anahtar Kelimeler: Darendelio lu, Toprak, Komünizm, Milliyetçilik, Demokratik Parti.

ABSTRACT

İhan (Egemen) Darendelio lu, who lived between the years 1921 and 1979, worked for Turkish Cultural Studies Society and İstanbul Nationalists Society in Turkey in addition to the press-house and his magazine Toprak ulku magazine published monthly that had activities on institutionaization and sophistication of Turkish Nationaliszm in view of idea. He was in contact with Turks abroad, carried out the presidency of Assocation of Challenge with Communism in Turkey, brought the spirit of the era, the lived in, today and also wrote valuable boks and articles.

Darendelio lu was involved in dustice Party, Demokrtatic Party and National Movement Party and undertook various activities. He wa killed through an assasination, while he was leaving his own pres-house in 19 November 1979.

Our study under the title İhan (Egemen) Darendelio lu and His Political Fight was prepared sample in order that the political and social movement of recent history of Turkey could be clearly understood. During the study, we benefited from various magazines of his period and Darendelio lu's own Works.

Key Words: Darendelio lu, Toprak, Communism, Nationalism, Demokrtatic Party.

KISALTMALAR

ABD	:Amerika Birle ik Devletleri
A TE	:Atatürk lkeleri nkılap Tarihi Enstitüsü
AKP	:Adalet ve Kalkınma Partisi
AP	:Adalet Partisi
AÜDTCF	:Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Co rafya Fakültesi
B	:Birle im
BM	:Birle mi Milletler
BDP	:Barı ve Demokrasi Partisi
BP	:Birlik Partisi
CENTO	:Merkezi Antla ma Örgütü
CGP	:Cumhuriyetçi Güven Partisi
CHP	:Cumhuriyet Halk Partisi
CHF	:Cumhuriyet Halk Fırkası
CKMP	:Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CIA	:Merkezi stihbarat Te kilatı
Çev.	:Çeviren
Çık.	:Çıkararı
ÇTTAD	:Ça da Türkiye Tarihi Ara tırmaları Dergisi
DABK	:Do u Anadolu Bölgesi Komitesi
DDD	:Demokratik Devrim Derne i
Dev-Genç	:Devrimci Gençlik
DDKO	:Devrimci Do u Kültür Ocakları
D SK	:Devrimci i Sendikaları Konfederasyonu
DÖB	:Devrimci Ö renci Birli i

DP	:Demokrat Parti
Ed.	:Editör
FKF	:Fikir Kulüpleri Federasyonu
GP	:Güven Parti
Haz.	:Hazırlayan
PSD	: sızlık ve Pahalılıkla Savaş Derneği
YTG	: İstanbul Yüksek Tahsil Gençliği
TÜÖB	: İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği
TF	: İttihat ve Terakki Fırkası
KKK	:Kara Kuvvetleri Komutanlığı
MDD	:Milli Demokratik Devrim Derneği
MBK	:Milli Birlik Komitesi
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
MHP	:Milliyetçi Hareket Partisi
ML	:Marksist Leninist
MSP	:Milli Selamet Partisi
MTTB	:Milli Türk Talebe Birliği
MYK	:Merkez Yönetim Kurulu
NATO	:Kuzey Atlantik Paktı
ÖDP	:Özgürlük ve Dayanışma Partisi
PKK	:Kürdistan çî Partisi
PTT	:Posta Telefon Telgraf
SDÜ	:Süleyman Demirel Üniversitesi
SHP	:Sosyal Demokrat Halkçı Parti
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği

SSK	:Sosyal Sigortalar Kurumu
TASS	:Sovyetler Birli i Telgraf Ajansı
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBMM GCZ	:Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları
TCK	:Türk Ceza Kanunu
TDK	:Türk Dil Kurumu
TDKP	:Türkiye Devrimci Komünist Partisi
THKPC	:Türkiye Halk Kurtulu Partisi Cephesi
T KP	:Türkiye htılalci i Köylü Partisi
T P	:Türkiye i Partisi
TKMD	:Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i
TKP	:Türkiye Komünist Partisi
TMGT	:Türkiye Milli Gençlik Te kilatı
TMTF	:Türkiye Milli Talebe Fedarasyonu
TÖS	:Türkiye Ö retmenler Sendikası
TS P	:Türkiye Sosyalist i Partisi
TSK	:Türk Silahlı Kuvvetleri
TTK	:Türk Tarih Kurumu
Vd.	:Ve di erleri
Y E	:Yüksek slam Enstitüsü
YTP	:Yeni Türkiye Partisi
yy.	:Yüz yıl

KAYNAKLAR VE YÖNTEM

Tarihi bilgi veren her malzemeye kaynak denir. David Thomsen'in ifadesiyle geçmiş hakkında ba lantılı, ahenkli, anlaşılır bir bilgi formu olan tarih bilgisinde (Thomson, 1983:7) do ru bilgiye ula abilmemiz için kaynak kriti i büyük önem ta ırmaktadır. Kaynak kriti i tarihte usulün asıl mayası olan ve onun belkemi ini te kil eden bir meseledir (Togan, 1981:75). İmni ara tırma de eri ta ıyan çalı malarda, çalı mada kullanılan kaynakların kriti i çalı manın yönünü de belirlemekte ve daha sa lıklı sonuçlara ula mada etkili olmaktadır. Di er yandan bu sonuçların toplumsal gerçekli e dönü mesi ve toplumsal temelde taban bulması da o ölçüde artmaktadır.

Kaynakların Tahlihi

Ar iv Belgeleri: Ara tırma ilgili TBMM ar ivinde bulunan Milletvekili Zat ve Sicil Dosyası, bazı noktaları çok net bir ekilde ortaya koymamız açısından fevkaledede önem te kil etmi tir.

Tutanak Dergileri: Tutanak Dergileri; yoklama, ba kanlık sunu ları, görüşülen konular, yazılı ve sözlü sorular, tekrarlanacak oylamalar, seçimler, kanun tasarıları ve teklifleri, meclis soru turmaları ve Yüce Divana sevk ile ilgili konuları ihtiva eder (Yalçın, 2004:108-115).

Süreli Yayınlar

Dergiler: Yayın çizgisine göre dergilerin yaygınlık kazanması ve geli mesi ile sosyal bilimlerin geli mesi, ara tırma sahalarının geni lemesi ve ara tırmaların artması arasında ciddi bir ili ki ve paralellik oldu u dü üncesindeyiz. Sosyal bilimler açısından dergiler çıkarıldı ı dönemin siyasi, sosyal, kültürel vb. yönlerinin bugüne ta ınmasında ve genel bir görüş ortaya konmasında de erli kaynaklardır. Çalı mamızda daha çok

milliyetçi ve siyasi çizgide bazı dergiler temel olarak ba vurdu umuz kaynaklar arasındadır. Bunların en önemlileri İhan Darendelio lu'nun da yazılar yazdı ı *Milli Yol* ve *Milli I ık*, İhan Darendelio lu'nun uzun yıllar kendi çıkardı ı *Toprak* ve Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i'nin (TKMD) yayın organı olan *Mücadele* gibi dergiler olmu tur.

Gazeteler: Gazeteler toplumların ba lı bulundu u sistemle ve dı dünya ile olan her türlü hareketlilikte önemli birer unsurdurlar. Kamuoyu ve propaganda açısından da önem ta ımaktadırlar. Çalı mamızda daha çok *Milliyet* gazete ar ivinden istifade ettik.

Ara tırma ve nceleme Eserleri

Ara tırma ve inceleme eserleri içinde bir aksiyon ve hareket adamı olarak İhan Darendelio lu'nun kaleme aldı ı eserler ya adı ı dönemin özelliklerini ta ıması ve siyasi mücadele olarak içinde bulundu u olaylara yer vermesi yönüyle bizim bilhassa faydalandı ımız ve çalı mamızı ekillendirdi imiz kaynaklar arasındadır. İhan Darendelio lu'nun yöntem olarak bize en fazla katkı sa layan eseri *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri* adlı kitabı olmu tur.

Darendelio lu'nun eserleri dı ında önceleri komünist örgütler içinde bulunmu sonradan ayrılma biri olan Aclan Sayılğan'ın *Yeni Kavga-Milli Demokratik Devrim* adlı kitabı öne sürdü ümüz tarihi bilgi ve dü ünceleri kuvvetlendirmi tir. Aclan Sayılğan, Orkun Dergisinde Celal Öcal tarafından “*Bir pınarın serin sularına giden biri gibi Komünizm'e gittim ve bo ulmu cesetlerin ve sel basma ehirlerin enkazı ile zehirlenmi bir nehirden tırmanarak çıkan biri gibi Komünizmi terk ettim*” diyen Arthur Koestler'e benzetilmektedir (Celal Öcal, Aclan Sayılğan 45. sayı, Orkun Türkçü nternet Dergi, <http://orkun.com.tr>).

TKP üyeleri ile dolaylı ve dolaysız ilişkiler kurmuş olan Abidin Nesimi'nin *Türkiye Komünist Partisi'nde Anılar ve Değerlendirmeler (1909-1949)* adlı eseri de yazarın kendi gördükleri ve duyduklarını ihtiva ettiği için çalıcı mamız açısından çok değerli bir kaynak olmuştur.

Hüseyin Nihal Atsız'ın kardeşi Nejdet Sançar'ın Zonguldak Komünizmle Mücadele Yayınları arasından çıkan *Komünist Nedir?*, *Kızıl Cennet Masalı* gibi eserleri de Darendelioğlu'nun Komünizme karşı mücadelesini daha sağlıklı değerlendirmemizde yol gösterici olmuştur diyebiliriz.

MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nın avukatlığını üstlenmiş olan Galip Erdem'in *Suçlamalar I* ve *Suçlamalar II* adlı kitapları da Türk milliyetçilerine yönelik farklı bakı ve değerlendirmelere, çeşitli suçlamalara yer vermesi ve yazarın bunları görmüş ve yaşıyor olması sebebiyle çalıcı mamızda önemli tespitler ortaya koymamızda etkili olmuştur.

İlhan Darendelioğlu'nun faaliyet yürüttüğü dönemlerde Solcu gençlik liderlerinden Harun Karadeniz'in *Olaylı Yıllar ve Gençlik* adlı kitabı ve Türkiye'de "mukaddesatçı" kimliğiyle bilinen ve TKMD'nin kuruluş aşamasında bulunmuş olan Zübeyr Yetik'in *Geçmişten Notlar* adlı kitabı da bazı noktaları tarafsız bir şekilde ortaya koyabilmemizde bize yardımcı olan kaynaklardır. Yine Demokratik Parti'nin kurucularından aynı zamanda Demokratik Parti'nin Cumhurbaşkanı adayı Ferruh Bozbeyle'nin *Parti Programları* kitabı ve Demokratik Parti yayınları ile Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği konusunda Milli Kütüphane'den temin ettiğimiz tüzük ve beyannameler çalıcı mamızda faydalandırmamız önemli kaynak ve belgelerdir.

Bunların dışında günümüze çok yakın bir süreci ve bu süreç içindeki bir ki iyi ele almamız ve bu ki inin ilikili oldu u bir çok isimle kar ıla mamız bizi do al olarak bazı internet sitelerine, internet gazetelerinin kö e yazılarına ve çalı mamızda belirgin bir etkiye sahip olmamakla birlikte bazı ki isel görü melere de yöneltmi tir.

Yöntem

Yukarıda tahlil etti imiz kaynaklar ı ında çalı mamız bir giri ve dört bölümden olu mu tur. Çalı mamızda hayatının neredeyse 40 yılını vatan ihaneti olarak algıladı ı hareket ve olaylarla ayrıca Türkiye dı ndaki Türklerin de mukadderatını dü ünerek Komünizm cephe ve taktikleriyle mücadele ederek geçirmi olan İhan Darendelio lu'nun siyasi mücadelesini incelemi bulunmaktayız. Böyle bir konunun seçilmesinde en ba ta üzerinde imdiye kadar akademik bir çalı ma yapılmamı olması etkili olmu tur. Bununla birlikte İhan Darendelio lu gibi bir aksiyon ve hareket adamının incelenmesinin tarihin gelecekteki yönü açısından büyük önem ta ıdı mı dü ünüyoruz.

Bu sebeple Darendelio lu'nun hayatının bir kısmı üzerinde bir tarih tasarlayarak siyasi mücadelesini ona göre ekillendirmeyi do ru bulmadık. Böyle bir yöntemle ekillenecek olan çalı mada bütünün görülmesinin zorla aca ını ve yanlı de erlendirme ve anla ımlara sebep olabilece imizi dü ündük. Ayrıca Darendelio lu ve siyasi mücadelesi Türkiye'nin yakın tarihinde dünyadaki geli melere de paralel olarak siyasi ve sosyal hareketlilik ekseninde bir anlam ifade etmektedir. Bu yüzden ara tırma yapılırken siyaset bilimi, siyaset sosyolojisi, sosyoloji, dü ünçe tarihi ve hukuk gibi sosyal bilimlerden de ihtiyaç duydu umuz kısımlarda imkânlarımız ölçüsünde faydalanma yoluna gittik.

Di er yandan konumuzun yakın tarihin çok önemli bir halkası olması sebebiyle çalı mada güncel bilgilere yer verdi imizi de belirtmemiz gerekir.

Çalı mada farklı fikir ve siyasi görü lerden olmak üzere birçok görev ve aksiyon adamının ismi geçmektedir. Türkiye’de sosyal bilimler alanında yapılan çalı malar genel itibariyle toplumun ihtiyaçlarını kar ılayacak ve toplumsal ilerlemeyi sa layacak türde pratik bir yön kazanamamı tır. Büyük ölçüde yeni konular ve tespitler ortaya konmamaktadır. Bu kapsamda çalı mada görece iniz isimlerden birço u hakkında da henüz ara tırma yapılmamı tır. Bu durum ara tırmamız esnasında ula tı ımız bilgilerin tam anlamıyla özümsemesini zorla tırmı tır. Bu yüzden çalı manın bu yönünde meydana gelen eksikli in sadece bizimle ilgili olmadı ı dü ünçesindeyiz.

unu da belirtmek isteriz ki biz bir eyleri ispatlamak veya bir eyin haklılı ını ortaya koymak kaygısında olmadık. Bu yüzden tarih bilimi üzerinde siyasi otoritelerin ve yapıların baskısı ve nüfuzunu da yok sayarak daha çok Türk milliyetçili i süreci içinde “ İhan (Egemen) Darendelio lu ve Siyasi Mücadelesi” adlı çalı mamızı hazırlamı bulunmaktayız.

Çalı mamızın “Giri ” kısmında Darendelio lu’nun kar ı çıktı ı Komünizm, Marksist sosyalizm vb. dü ünçe ve kavramları çe itli yönleriyle tarif etmemiz mümkün olmamı tır. Peyami Safa’ya göre de bu gibi kavramların tam bir tarifi imkansızdır (Safa, 2003:86). Bu yüzden I. Dünya Sava ı’ndan sonra de i meye ba layan ve II. Dünya Sava ı’ndan sonra da ekillenen dünyada Türk milliyetçilerinin bu kavramlara kar ı algısı Darendelio lu’nun siyasi mücadelesinin yönü açısından daha belirleyici olmu tur. Bu yüzden çalı mamızın “Giri ” kısmında Türkiye’de Komünizm cephe ve taktiklerini ele almı bulunmaktayız. Böylece Darendelio lu’nun ve Türk milliyetçilerinin niçin Komünizmle mücadele ettiklerinin daha iyi anla ılması amaçlanmı tır.

Birinci bölümde, daha çok Darendelio lu'nun Türk milliyetçili i tarihinde önemini ortaya koyucu türde hayatını, ölümünü ve eserlerini tanıtmaya çalıştı. Darendelio lu'nun hayatı Türk milliyetçili i açısından ne ifade etmektedir?, Darendelio lu'nun ölümünde hangi yapı etkili oldu ve bu yapının günümüzle ba ı nedir? sorularına cevap aranmı tır.

İkinci bölümde, Darendelio lu'nun Türk milliyetçili ini hangi temeller üzerine oturttu unu ve hangi pratik zorunlulukta ilerledi ini, ya adlı dönemin ko ulları içinde Türk milliyetçili i anlayı mı, dı Türklere, Atatürk'e bakı mı ve mücadele olarak Sabahattin Ali-Nihal Atsız davası ile ilgili durum ve yorumlarını ele aldık. Darendelio lu'nun Türk milliyetçili inin gelişiminde katkıları neler oldu tur?, Darendelio lu Türk milliyetçili ini nasıl de erlendirmektedir?, “Sa Kadro Hareketi” olarak da de erlendirebilece imiz Türk- slam dü üncesinin olu umuna etkisi oldu mudur? gibi sorulara cevap aranmı ve günümüzde Türk milliyetçili inin yeniden yorumlanmasına katkı sa laması hedeflenmi tir.

Çalışmamızın üçüncü bölümü, Darendelio lu'nun asıl mücadele sahası olan ve gazetecili inde, *Toprak* isimli aylık ölkü dergisinde ve dergi yazarlı nda, dernek faaliyetlerinde ve parlamento ya amında sürekli gündeme getirdi i ve mücadele etti i Komünizmle mücadele faaliyetlerini anlattı ımız bölümdür. Bugün dahi büyük ölçüde tartışıl ma konuları olan ve zaman zaman ölkü mesaisine yön veren ve gündem olu turan Kanlı Pazar, Türkiye Komünizmle Mücadele Dernekleri ve Gladyo gibi konular bu bölümde ve bu bölümün açıklayıcı dipnotlarında ele alınmı , tartışıl ma açılmı tır. Bu bölümde büyük ölçüde Darendelio lu'nun Türkiye'de Komünizm “Yan Cephe” ve “Klasik Cephe” strateji ve hareketleri kar ısında tutumu ne oldu tur? sorusuna cevap aranmı tır.

Çalı mamızın dördüncü yani son bölümü, Darendelio lu'nun 1969-1973 TBMM dönemi parlamento ya amını kapsamaktadır. İhan Darendelio lu'nun parlamento ya amını ve Darendelio lu'nun kurucuları arasında yer aldığı Türk siyasi tarihinde pek bilinmeyen Demokratik Parti'nin kurulu sürecinin daha iyi anlaşılması için 27 Mayıs 1960 Hareketi ve sonrasında oluşan siyasi yapıyı ana hatlarıyla bu bölümde de erlendirdik. Darendelio lu'nun eserlerinde hayatının bu kesitiyle ilgili bilgilere, hatıralara ve faaliyetlere yer verilmemi tir. Ancak burada Adalet Partisi'nden (AP) ayrılma sürecini ve kurucuları arasında olduğu Demokratik Parti ve bu parti adına yaptığı meclis konuşmalarını Türk siyaseti açısından ortaya koymaya çalıştık. Darendelio lu'nun ya adığı dönemde Türk siyasetine bakışı nasıldır? Bugüne ilişkin tutan tespitleri nelerdir? soruları bu bölümde önem kazanmıştır.

Bu çalışma vesilesiyle ders ve tez aşamasında gösterdikleri anlayışı ve samimiyetten ve önemli bakış açılarıyla sağladıkları katkılardan dolayı başta Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. İsmet Türkmen olmak üzere kıymetli hocalarım Doç. Dr. Mustafa Çolak ve Doç. Dr. Selçuk Duman ile Yrd. Doç. Dr. İsa Tak ve üzerimde emeği olan herkese teşekkür ediyorum.

G R

Darendelio lu ve di er Türk milliyetçilerinin ve muhafazakâr kesimlerin ba ta Komünizm olmak üzere Erol Güngör'ün ifadesiyle politik bir hareket olan ve Türkiye'de fikir yerine sloganı hâkim kılan Marksist sosyalizme (Güngör, 2003:356-357) kar ı çıkmalarının temelinde tarihi maddecilik ve materyalist görü yatmaktadır. Bu görü e göre tarih, sınıf çatı malarının bir eseridir (Thomson, 1983:6).

Tarih biliminin önemli isimlerinden Osman Turan'un anlatımıyla da, “Marks, komünist tahtının bir aya ını bu materyalist ve Allahsız temel üzerinde kuruyor di erini de kapitalizmin do urdu u sosyal uçuruma ve fakir kitlelere dayandırıyor. Fakat kapitalizme dayanan Avrupa medeniyeti ne kadar maddeci ise, sanayi inkılâbının do urdu u i çi sınıfı ve sosyalist mücadeleler de aynı materyalist sebeple kı kırtılıyor; fert ve cemiyetlerin selameti için zaruri olan madde-ruh muvazenesi tamamen bozuluyordu.” (Turan, 2005:32). Bu yüzden II. Me rutiyet yıllarından itibaren Türkiye'de “Komünist Cephe” hareket ve taktiklerini Darendelio lu'nun içinde bulundu u olayları da göz önünde tutarak çalı mamızın “Giri ” kısmında de erlendirmeyi uygun gördük.

II. Me rutiyet, Türk siyasal hayatında sıklıkla “Hürriyetin ilanı” nitelendirmesi ile anılır. Bu nitelendirmenin önemli nedenlerinden bir tanesi, 1908 yılını takip eden çok kısa bir süre içinde ülke içinde birçok farklı dü ünçe akımı ve hareketin serbestçe propaganda ve örgütlenme hürriyetine kavu masıdır. Türkiye'deki genel anlamda “sol” hareket için de aynı dönemlendirmeyi yapmak olasıdır. II. Abdülhamit'in saltanatı süresince adeta kö esine çekilmi ya da yer altında örgütlenmek zorunda kalmı birçok siyasal hareket, Me rutiyet'in ilanı ile kendilerini sınırsız bir serbesti içinde bulmu lardır. Genel olarak “sol” hareket kabul edilebilecek daha önceki dönemlere ait

ve bilinçli bir i ç i sınıfına dayanmaksızın salt ekonomik amaçlı i ç i hareketleri hariç tutulursa Türkiye’de ça da solun ortaya çıkı tarihi, II. Me rutiyet’in ilanından sonra, 1908-1925 arası dönemdir (Tekin, 2002:172-173).

Darendelio lu, bu dönemde *tirak* gazetesinin sahibi Hüseyin Hilmi ba kanlı nda kurulan Osmanlı Sosyalist Fırkası’nı (1910) Türk siyasetinde komünizan ilk fırka olarak göstermektedir. *tirak* mecmuasının ilk sayısında: “Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar” atasözü yazılıdır. Mecmuanın ilk sayfasında ayrıca “Sosyalizm efkârının mürevvicidir.” denilmektedir. Franız Sosyalist Fırkası’yla da temaslar tesis eden Hüseyin Hilmi, Paris’te de Doktor Refik Nevzat ba kanlı nda bir ube açmı tır. Bu ubenin yayın organı ise Paris’te ne redilmekte olan *Be eriyet* gazetesi idi (Darendelio lu, 1962:10-11). Refik Nevzat, Paris’teki komünist gazetesi Hümanite’den ilham almı tı ve me hur Fransız sosyalist Jean Jaures’le temas tesisine çalı yordu (Safa, 2003:170).

Hilmi’nin Osmanlı Sosyalist Partisi’ni kurmasında iki ki inin etkisi olmu tur. Biri Kürt erif Pa a, di eri de Yahudi Vitali Efendi’dir. Kürt erif Pa a’nın¹ ttihat ve Terakki Fırkası’na kar ı olan ve Osmanlı mparatorlu u’nun Almanlarla de il, ngilizlerle yakınlık kurmasını öneren bütün yayınları besledi i kesindir. Fırkanın Paris ubesi erif Pa a’nın kurdu u Osmanlı Islahat-ı Umumiye Partisi’yle de “Ortak Cephe” kurmu tu (Nesimi, 2009:37).

¹ Kürt erif Pa a, I. Dünya Sava ından sonra toplanana Kürtlükle ilgili meseleleri ve Kürt haklarını savunmak üzere katılmı tı. Fransızlar’ın “Beau” erif ve ttihatçılarının “Bo Herif” dededikleri erif Pa a, 22 Mart 1919’da konferansa Kürdistan hakkında bir muhtıra sunmu ve Ermenilerle de i birli ine giri mi ti. *Matin* gazetesine verdi i bir demeçte ise, “Osmanlı Devleti, yeni bir cerrahi ameliyeye maruz kalarak, kendisinden vatanım olan Kürdistan’ın ayrılmasını görmeye mahkûmdur” diyordu (Tansel, I-1991:130-131).

Hüseyin Hilmi'nin drak isimli gazetede ki "Sosyalizm Nedir?" yazı dizisi de Marksist literatürü Türkçe'ye çevirme girişiminin başlangıcı olarak değerlendirilmektedir (Akyol, 2010:206).

Abidin Nesimi'ye göre, sonraki süreçte yani I. Dünya Savaşı sonunda Türkiye çok zor duruma düşmüş ve Te kilat-1 Mahsusacılar bir Turan Devleti kurmak için hazırlanmışlardı. Yurt içi Te kilat-1 Mahsusası'nın önderi Rauf Bey, yurt dışı do u Te kilat-1 Mahsusası'nın önderi de Bahattin akır'dı (Nesimi, 2009:48).

Böylece Millî Mücadele döneminde ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'nin dışı politika tercihlerinin şekillenmesinde ve uluslararası alanda varlığının devamında etkili olan olayların I. Dünya Savaşı'nın sonunda ortaya çıkan İngiltere-Rusya, ya da Kapitalizm-Sosyalizm ekseninde geliştiği de görülmektedir. Bu tesbiti "arkta iki cereyan vardır. Biri İngiltere kraliyetinin üstünlüğündeki Avrupa cereyanı ve buna mukabil Rus cereyanı" sözleri ile özkü Kaya da ortaya koymuştur (Evsile, 2010:164).

Yurdumuzu İngilizler işgal ettiğinden dolayı kapitalizme karşı olan güçlerden yani Bolşevik Partisi'nden ve III. Enternasyonal'dan yararlanmak fikri de ortaya çıkmış ve Türkiye'de dört tür sosyalist kurtuluş hareketi doğmuştur (Nesimi, 2009:49). Bunlar:

1- Eski Osmanlı imparatorluğunu ayakta tutacak bir Osmanlı-Sosyalist Komünist Cumhuriyeti.

2- Türk dünyasını kurtaracak Çarlık Rusyası Türklerini de kapsayan bir Turan Cumhuriyeti.

3- Hem Türkleri ve hem de Müslümanları kurtaracak bir İslam Cumhuriyeti.

4- Yalnızca Anadolu'daki Türkleri kurtaracak bir Anadolu Cumhuriyeti.

Bu hareketler içerisinde Rauf Bey'in Te kilat-1 Mahsusası Mustafa Kemal'den, Bahattin akır'ın Te kilat-1 Mahsusası da Enver Paşa'dan yanaydı. Bu süreçte Bolşevik

Partisi Rauf Orbay ve Mustafa Kemal'den yana (1. ve 4. maddeler), Bahattin Akir ve Enver Paşa'ya (2. ve 3. maddeler) karşıydı (Nesimi, 2009:49).

III. Enternasyonal², Lenin tarafından 1919'da kuruldu. Bir adı da "Komintern" idi. Asıl hedefi Sovyetlerin safında dünya komünist ihtilalini gerçekleştirmekti. II. Dünya Savaşı'nın en buhranlı bir döneminde 15 Mayıs 1943 tarihinde Sovyetlerin müttefikleriyle sözde daha dostane geçinmeleri gerekçesiyle "Komintern'e" son verilmiştir (Darendelioğlu, 1979b:190).

III. Enternasyonal'ın Bakü'de Türk Milletleri Kurultayı'na (1 Eylül 1920) Fas, Tunus, Cezayir, Trablus adına katılan Enver Paşa, Türkiye'nin genel savaşa girişini ve şimdi de kendisinin III. Enternasyonal ile birliğini haklı gösterecek sözler söylemişti³. Kurultay'a başkanlık eden Zinovyef'in Türkiye hakkındaki görüşü ise şöyle idi:

"Mustafa Kemal komünist değildir. Büyük Millet Meclisi önünde hilafeti kurtarmak istediğini söylemiştir. Fakat İngiltere'ye karşı savaşıyor. Bizim de Türkiye'ye yardımımız bunun içindir. Türkiye'de terazinin gözü zenginler tarafına eğilmiştir. Fakat bunun başka türlü olacağı zaman da gelecektir."

² Enternasyonal, dünya emekçilerini gündelikçi olmaktan çıkarmak ve onları çalışan halk yapmak amacıyla sosyalist ve komünist partilerin oluşturdukları milletlerarası örgütlenmedir. I. Enternasyonal (1864-1876) sosyalizmi, Avrupa kıtası proleterlerinin ortak çabalarına bağlar. II. Enternasyonal (1891-1914) sosyalizmi Avrupa kıtası proleterlerinin ortak çabalarıyla geliştirir, her ülke proletaryasının kendi özgüçlerine dayanarak kendi ülkelerinde kurmaları gerektiğini kabul eder. III. Enternasyonal (1919-1943) sosyalizmin proletaryanın en güçlü olduğu ülkede geliştirilmesini, burjuvazinin en güçsüz olduğu ülkede gerçekleştirilmesini ve oradan diğer ülkelere sıçrayacağını varsayar. III. Enternasyonal'da tarihsel görev, sosyalizmin doğduğu yerin merkez alınmasıdır. IV. Enternasyonal'a ise sürekli devrimlerle evre evre sosyalizme geçiş ve kapitalizme karşı ortak cephe düşünceleri damgasını vurmuştur (Nesimi, 2009:20-21).

³ Yusuf Gedikli, Enver Paşa ile ilgili çalışmasında Enver Paşa'nın nutkunun Mehmet Emin isimli bir Türk Bolşevik'i tarafından okunduğunu ve Ali Fuat Cebesoy'un yazdığı "Enver Paşa nutkunu bizzat okudu" bilgisinin yanlış olduğunu ortaya koymaktadır. Nutkun Rusçası ise Ostrovski tarafından okunmuştur (Gedikli, 2007:77).

Komünist liderlerin Bakü Kurultayı'ndan umdukları istifade de öyle özetlenebilir:

* Batı ülkelerine sokulamayan inkılâp hareketlerini sömürgelere sokmak.

* Do u memleketlerinin kendileriyle beraber olduklarını Avrupa'ya göstermek.

* nkılâpçı Türkiye'nin, Enver Pa a ile arkadaşlarının kendileriyle beraber olduklarını göstererek Do u memleketlerinde güven ve nüfuz kazanmak, Türkiye'nin slam âlemindeki nüfuzundan faydalanarak sömürgeleri Avrupa'ya karşı ayaklandırmak ve yardım maskesi altında bu memleketlere i lemek ve sokulmak (Ak in, 1991:53-54).

Enver Pa a, Anadolu'ya geçmeyi de dü ünümü , Batum'a gelmi ti. Fakat 13 Eylül 1921'de Sakarya sava ının kazanılmasından sonra Anadolu'ya geçme fikrinden vazgeçmi tir. Anadolu'da kendisine lüzum olmadı ının farkındadır. Enver Pa a, Ruslar'ın kendisini “ ngilizleri tehdit etmek ve Mustafa Kemal ile aralarında rekabet meydana getirmek, gerekti inde birbirlerine karşı gelmelerini sa lamak oldu unu anlamı tır ve Anadolu'ya geçme fikrinden vazgeçmi tir (Gedikli, 2007:50-51).

Di er yandan gelecek günlerdeki kanlı olaylar ve temizlik hareketlerinin kesin kararları da III. Enternasyonal'da alınmı tır. Komitern'in bundan sonraki rotası “Tek Cephe” taktik ve programını uygulamaktı (Mücadele, Sayı:2, Nisan 1964:7).

Sayılgan'a göre, Mimarı Karl Radek⁴ olan “Tek Cephe”nin iki anlamı vardı. Birincisi Komünist Partilerinin hareketleri Rusya'nın iç geli mlerine göre ayarlanacak ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birli i (SSCB) Komünist Partisinin hizmetinde çalışacak; ikincisi Komünist Partileri mahalli artlara uyararak, kinci Kongre zamanında

⁴ U ur Mumcu, “iyi bir örgütçü, Rus Marksist, gazeteci, Sovyet lideri Lenin'in yakın arkada ı” olarak bahsetti i Karl Radek ile Enver Pa a ili kilerine dikkat çekmekte ve. Enver Pa a'nın yanında Bahattin akir'le Radek'in temin etti i uçakla Moskova'ya gitti ini yazmaktadır. Ayrıca daha sonra hapse dü en Radek'i kurtaran, Ali kod adını kullanan da Enver Pa a'nın kendisiydi. Amcası Halil Pa a da “Yolda Halil” olmu tu (Bkz.Mumcu, 1994:33-34).

dü man bildikleri sosyalist, Sosyal Demokrat ve di er burjuva partileri ile birle ecek ve i birli inin ekil ve muhtevası yine o memleketin artlarına göre ayarlanacaktı (Mücadele, Sayı:2, Nisan 1964:7).

Türkiye Komünist Partisinin (TKP) Bakü'de kuruldu u, 10 Eylül 1920 tarihinden sonra, Anadolu'da, Mustafa Kemal ve arkadaş larının öncülü ünde, Batı'nın ma ası Yunan i galcilerine karşı verilen Milli Kurtulu Sava ı'nı Komitern tezlerine oturtmak isteyen Sovyet lideri Lenin, TKP kurucusu ve ilk sekreteri Mustafa Suphi ve arkadaş larının Anadolu'ya geçmesi ile yok edilmesi üzerine, hedefini, Anadolu'da kurulan Ye il Ordu üzerine yöneltmi tir. Bilindi i gibi Ye il Ordu, Milli mücadelenin ilk günlerinde askeri birlikler daha toparlanmadan önce, Ankara'nın denetimi altında kurulmu , yarı gizli bir örgüttü. Ye il Ordu, I. Türkiye Büyük Millet Meclis (TBMM)'de mebus bulunan Re it Bey tarafından, Çerkez Ethem ve karde i Tefik Bey de örgüte dâhil edilince, çeteler, Ye il Ordunun esasını te kil etmi lerdı (Yalçın, 1987:31). Zamanla büsbütün yıkıcı faaliyetlere ba layan Ye il Ordu ve Re it, Tefik ve Ethem karde ler Eski ehir'de çıkartılan *Yeni Dünya* gazetesi ile de dü ünçe ve amaçlarını saldırgan bir dille yayınlıyorlardı (Atatürk, 2007:252).

Anadolu'da yeni kurulan devlet, büyük bir dikkat ve itina ile dı ili kileri düzenlerken, Anadolu'da a ırı sol akımlar te kilatlanarak, yeni milli devleti Komünizmin kuca ına dü ürmeye yönelmi lerdir. ç politika açısından bu yöneli slami-Komünist bir nitelik ta ıyan Ye il Ordu ile yapılmak istenmi tir (Ero lu, 1981:281). Niyazi Berkes, Ye il Ordu hakkında unları yazmaktadır:

Gerçekte Enver Pa a'nın bir slam mücahiti olarak dünya sahnesine çıkması için biricik koridor Anadolu'ya geçen yoldu. Gerçekte Mustafa Kemal'in tutumu birçoklarına dinsizlik ve diktatörlük olarak gözüküyordu. Ye il Ordunun efsanele mesi bu hayallerin yo unla tırıldı ı ya da eski ttihatçı Turancılı ının yeni bir kılık aldı ı döneme rastlar.

Efsanenin ba langıçları da I. Dünya Sava ı döneminde Enver Pa a'nın ili kili oldu u kimi ki ilere kadar gider. O zaman Çarlık Rusya'sını çökertmek için içeride ayaklanmalar çıkartma projesinin bir tanesi Ukrayna'da isyan çıkaracak Ukraynalı ve Kafkasyalı gönüllülerden derlenecek bir ordu kurulması projesiydi. Ye il Ordu i te bu gerçeğe memi olarak kalan ordunun adıdır. O zaman stanbul'da derlenmesine giri ilen bu ordu, dü man hatları gerisinde gerekli bozguncu eylemler için e itilmi ki iler bulunmaması yüzünden militer bir örgüt olarak kurulamamakla birlikte, adı kalmı tı (Berkes, 2011:490).

evket Süreyya Aydemir'in asr-ı saadet yaratmak istiyorlar dedi i Ye il Ordu mensupları ve Komünist partileri içinde eyh Servet gibi din adamları da bulunuyordu. Ye il Ordu'dan resmen de ilse de hükümetin haberi vardır. Çünkü Ankara'da ve Mustafa Kemal'in yakın arkada ları tarafından resmi bir komünist fırkası kuruldu u zaman Dâhiliye Vekâleti'nin vilayetlere yayınladı ı bir genelgede u okunur: "Komünist Fırkası resmen te ekkül etti ve Ye il Ordu, Komünist Fırkasına inkılâp etti." O zaman ki Dâhiliye Vekili de Adnan Adıvar'dı. Hem Ye il Ordu hem resmi Komünist Fırkası yöneticilerindendi. Resmi Türkiye Komünist Fırkası'nı da Mustafa Kemal muvazaa olarak kurdurmu tu. Hakkı Behiç Umumi Kâtibi, Celal Bayar, Adnan Adıvar, Yunus Nadi idare heyeti, Te vik Rü tü Aras vd. aktif üye olarak gözükiüyordu. Hatta evket Süreyya'nın yazdı na göre Tefvik Rü tü Aras, III. Enternasyonal ile temaslara memur edilmi ti (Aydemir, 2008:334-336).

Darendelio lu'na göre, Ye il Ordu çok geçmeden kurulu gayesinden uzakla mı , aralarına sızan Bol evik ruhlu insanlar vasıtası ile de bir ihtilal cemiyeti haline gelmi ti. Bilhassa III. Enternasyonal'a ba lı olarak Bakü'de kurulan tirakiyyun Birli i üyelerinin Ye il Ordu arasına sızmaları, bu arada Baytar Salih, erif Manatof, Rusyalı Ziyetullah, Nu irevan, Emek gazetesi sahibi Ahmet Hilmi, Mustafa Suphi ve Nerimanof'un bu te kilatla te rik-i mesai etmeleri ba ta Mustafa Kemal olmak üzere

Kazım Karabekir ve Ali Fuat Pa a'nın gözlerinden kaçmamı Halk tirakiyyun Fırkası kapatılmı tı (Darendelio lu, 1962:17).

Halk tirakiyyun Fırkası'nın “ slami Komünizm”i propagandalarda yer almaya ve Ye il Ordu deste inde gizli hücreler kurulmaya ba lanmı tı. Bu tarihlerde Çerkez Ethem ve taraftarları da Batı Cephesi Kumandanlı nın a ır basması ile Yunanlılar'a iltica ederek konu kapanmı ; 28-29 Ocak 1921'de de Trabzon'da, Mustafa Suphi⁵ ve 14 arkada nın, ttihatçı Yahya Kâhya'nın⁶ adamları tarafından öldürülerek denize atılması, Moskova'nın ilk giri lerini akamete u ratmı tır. Halk tirakiyyun Fırkası üyesi Tokat mebusu Nazım Bey'e göre Ye il Ordu, “Avrupa Emperyalizmi ile Mücadele Cephesi” adını ta ıyordu. Komitern'in deste i ile TKP'nin kurdu u bu “ lk Cephe”, milli kuvvetlerin uyanıklı ı ile çökertilmi oldu (Yalçın, 1987:32).

Darendlio lu'na göre, 22 Eylül 1919'da Türkiye'de gerçek anlamda ilk komünist partisi olan Türkiye ç i ve Sosyalist Partisi'ni kurmu olan efik Hüsnü De mer, 1921'de Türkiye proletaryasının burjuvazi kuvvetlerine kar ı kuvvetli bir cephe te kil etmesi için i ç i derneklerinin kurulmasına yardım etti. Türkiye'de bir takım

⁵ 1883'te Giresun'da do an Mustafa Suphi, ilkokulu Kudüs ve am'da okumu , 1905'te stanbul Hukuk Mektebinden mezun olduktan sonra Paris'te Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirmi tir. Jean Jaures, Celestin Bougle gibi isimler ba ta olmak üzere burjuva sosyologların etkisinde kaldı. Tanin gazetesi muhabirli ini de yürütmü olan Suphi, Servet-i Fünun ve Hak gazetelerinde de yazılar yazdı. ttihat ve Terakki Fırkası'nın 1911'deki kongresine Anadolu delegesi olarak katıldı. Daha sonra TF'ye muhalif olmu ve Sinop'a sürülmü tür. Rusya'ya kaçan ve mülteci olan Suphi, Osmanlı tebası oldu u için sürülmü ve Türk kökenli devrimcilerle de tanı ıp çalı ma yürütmeye ba lamı tır. Ekim Devrimi'nden sonra Moskova'ya gitti. Halk Komiseri Josef Stalin'in yardımcılarında Sultan Galiyev'in sekreterli ini üstlendi. Gerçek anlamda Anadolu'ya yönelik çalı malara ba laması Mayıs 1920'de Bakü'ye gelmesi ile olmu tur (Akyol, 2010:200-201).

⁶ Nutuk'ta geçen Yahya Kaptan Olayı ile kar ı tırılmamalıdır. Yahya Kaptan Kocaeli bölgesinin önemli bir Kuva-yi Milliye kahramanıdır. Nutuk'ta bu vatanseverin stanbul Hükümetince Gebze'de öldürüldü ü ve öldürülme süreci ve e i evket Hanım'ın Mustafa Kemal Atatürk'e çekti i telgraf yazmaktadır (Atatürk, 2010:222-233). Yahya Kâhya da Trabzon'da öldürülmü tür. Ancak kimlerin öldürdü ü konusu hala güncelli ini korumaktadır. ddialara göre Trabzon mebusu Ali ükrü'nün de katili olan Topal Osman A a öldürtmü tür. Bazılarına göre de her üçünü de öldürten smail Hakkı Tekçe idi (Bkz. Abdullah Murado lu, 22 Kasım 2011, Me rutiyet'ten Cumhuriyete Faili Meçhul Cinayetler, <http://yenisafak.com.tr>).

gençlerin ihtilal ehri diye andıkları Moskova’da yeti tirilmesi ve oralardan Türkiye’ye vaki davetlerin hemen hepsini efik Hüsni terkip ve tanzim etmi bu arada komünistlik suçu ile çe itli defalar mahkûm olmu olan Ahmet Fırıncı, Celal Zühtü Benneci, Nazım Hikmet, Nail Vahdeti, Mehmet Bozı ık, Re at Fuat Baraner, Zeki Ba tımar vs. gibi kimselerin Moskova’ya gidi geli lerini efik Hüsni hazırlamı tır. Aslen Selanikli bir Yahudi dönmesi olan efik Hüsni, aynı zamanda Türkiye’de “Komünist Manifestosu”nu ilk olarak tercüme eden ki idir (Darendelio lu, 1962:29).

TKP’nin önde gelen dü ünçe ve eylem adamlarından Re at Fuat Baraner, 1900’de Selanik’te do mu tur. Babası A ır Ceza Reisi Ahmet Fuat Bey, annesi de Mustafa Kemal’in annesi Zübeyde Hanım’ın karde iydi.⁷ efik Hüsni’nün lideri bulundu u “Türkiye ç i ve Çiftçi Sosyalist Fırkası” ve “Kurtulu ” dergisi aracılı ıyla Marksist dü ünçe ile tanı mı tı. Baraner, 1968 yılının A ustos ayında ya amını yitirmi tir (Hale Özgür Kıyıcı, 19 A ustos 2009, Geçmi i Bilmek Adına, <http://blog.milliyet.com.tr>). Darendelio lu’nun sert bir ekilde ele tirdi i Suat Dervi ’in de e idir.

Bu tasarlanan ilk cephe döneminin 1925’e kadar faaliyet gösteren yayın organlarının ba nda *Kurtulu* , *Aydınlık* , *Orak Çekiç* gelmektedir.

1918’de yayın hayatına ba layan Kurtulu ’un ba lı ının altında, “Sosyalizmden bahseder ilim ve sanat mecmuası” ibaresi yazılıdır ve proleter ihtilale geçi kı kırtılıyordu. Bu mecmuanın imazalı ve imzasız ba yazıları Ahmet Cevat Emre, Sadrettin Celal, efik Hüsni ve Nurullah Esat tarafından yazılmakta idi. Falih Rıfkı da yazarları arasındadır (Darendelio lu, 1962:23-24).

⁷ Son yıllarda Atatürk’ün eceresi ile ilgili yapılan ara tırmalar içinde oldukça popüler olan Ali Güler’in Atatürk’ün eceresi adlı ara tırmasında (2012) Baraner soyadına rastlanmamaktadır.

Türkiye’de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi profesörlüğü de yapmış olan Sadrettin Celal Antel’in müdürlüğünde 1 Haziran 1921’de ne redilmeye başlanmış olan *Aydınlık* ise Darendelioğlu’nun tespitlerine göre, Sosyalizm ve ilmi kisve altında bugüne kadar ne redilmiş olan komünist dergilerin en azılısı ve tamamen Moskova’nın direktifi ile hareket edenlerin en müessiri olmuştur. Ayrıca *Aydınlık Külliyyatı* adı altında kitaplar ne resmi tir. “Burjuva Demokrasisi ve Sosyalizm”, “Türkiye veictimai nklâp” vb. türden kitaplar da tavsiye ettiği kitaplar arasındaydı. Dergide bilhassa makale sonlarında Karl Marks türküleri, Bolşevik ihtilalinin yıldönümleri, Lenin’e ait methiyelerin yer aldığı yazan Darendelioğlu bu yayınları yapanlardan biri olarak da ekteki Aziz Kansu’ya iktidar etmektedir.⁸ (Darendelioğlu, 1962:24-27).

Aydınlık dergisinin yazar kadrosu içinde Sadrettin Celal, Refik Hüsnü, ekteki Aziz dığında Ahmet Cevat Emre, Burhan Asaf Belge ve Kerim Sadi de bulunuyordu (Darendelioğlu, 1962:27). Abidin Nesimi, Hikmet Kıvılcımlı ve Hasan Ali Ediz’den edindiği bilgilere dayanarak Kerim Sadi’nin bütün çabalarının kişisel bir nitelik taşıdığını belirtir. Aslen Rodoslu olduğu iddia eden Kerim Sadi’nin Moskova’ya emigration için kaçtığını ancak uyuşmayarak tekrar Türkiye’ye döndüğünü ve Ahmet Cevat Emre tarafından korunduğunu, *Muhit* ve *Çiğdem* dergilerinde yazıları çıktığını ifade etmektedir. Ayrıca Kerim Sadi, Zekeriya Sertel’le de yakın ilişkiler kurmuştur. Bu nedenle Peyami Safa ile de yakın arkadaşlığı (Nesimi, 2009:103-105).

⁸ ekteki Aziz Kansu, 1947’de Ankara Üniversitesi’nde Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Adnan Cemgil, Niyazi Berkes, Mediha Berkes, Muzaffer Ferit Başoğlu’nun milliyetçi gençlik tarafından kızıl propaganda yapmakla suçlanan ve protesto edilen olaylar zamanının rektörüydü (Olaylar için bkz. Kabacalı, 2007:103-106). Darendelioğlu’nun belirttiğine göre, bu solcu hoca ve tahriklere karşı fakülte içinde en büyük mücadeleyi de Abdülkadir Han ve Osman Turan hocalar yapıyordu. O dönem ismi geçen solcu hocaları ve rektörü protesto eden öğrenciler arasında (günümüzde *Yeniçağ* gazetesinde yazılar yazan) Sami Yavruçak da bulunuyordu (Darendelioğlu, 1975:207). Üniversite olayları ile ilgili İber Ortaylı, “1947 yılının meşum üniversite olayları gösterdi ki Türkiye’de iktidar çevreleri Atatürk’ün büyük iddia ve heyecanını

Marksist sol, stanbul'da 1919-1923 yılları arasında, Osmanlı solundan farklı bir sosyalist/komünist örgütlenme olmu tur. Bu çevre Cumhuriyetin ilan edildi i günlerde de Vazife gazetesini çıkarmı lardı. Grubu olu turan gençlerin ço u 1919'da Almanya'da Spartakist ayaklanmasına⁹ tanıklık etmi lerdir (Baydar, 2009:307).

Orak Çekiç ise di er iki mecmua gibi belli günlerde ve bir yazı kadrosuyla ne redilen gazete de ildi. 1924 ve 1925 yıllarında ne redilmi bu gazetenin 7. sayısında köylüler, ameleler yobaz dedikleri din adamlarına kar ı ve aynen: “Kahrolsun derebeylik, ortaça ve derebeyli e kar ı mücadele için köylüler, köy meclisleri, ameleler, sendikalar etrafında te kilatlanmalıdırlar.” ekinde halk k ı kırılmaktaydı (Darendelio lu, 1962:27-28).

Takrir-i Sükûn Kanunu çerçevesinde 1925 TKP tutuklamasının nedeni de, evket Süreyya Aydemir'in yönetti i Orak Çekiç'in k ı kırtmalarının Ankara Hükümeti tarafından fark edilmesidir (Karpas, 2010:437). Abidin Nesimi, bu k ı kırtmaları ve Kemalistlere dikta düzenine geçmeleri için ö üdü, Bonapartizmin bir uygulaması olarak görür. Nesimi'ye göre Bonapartizm, sa veya sol demez kendinden olmayan herkesi ezer. Kendinden olan herkese, sa veya sol olsun itibar eder. Bu itibarla evket Süreyya'nın ö üdü ilerici bir nitelik ta ımaz, Kemalistlere yaltaklanmayı ifade eder (Nesimi, 2009: 79). Takrir-i Sükûn Kanunu'nun sonucu olarak efik Hüsni'nün partisi 1925'te faaliyetlerine son vererek bir yeraltı te kilatı olmu tur. efik Hüsni 15 yıllık hapis cezasından kurtulmak için Viyana'ya kaçtı, sonraları bir af kanunundan faydalanarak Türkiye'ye dönmü tür. Partinin yer altı faaliyetleri zmir, Trabzon,

anlayamamı tır. Hala Türk akademi dünyası bu yolda topal adımlarla ilerlemektedir” de erlendirmesinde bulunmaktadır (Ortaylı, stanbul 2010:235).

⁹ I. Dünya Sava ından önce 1 milyon üyesiyle, 90 yayınıyla ve binlerce yerel örgütüyle dünyanın en büyük ve en etkili sol partisi olan Alman Sosyal Demokrasi Partisinden ayrılan sava kar ıtı hareket Spartakist olarak bilinir (<http://www.Marksist.org/teori/diger/5547-almanya-1914-1919-sosyal-demokrasinin-ihaneti-ve-spartakistlerin-mucadelesi/16.04.2013>).

Samsun ve Adana illerinde yayın yapmak ve gizli tekküller meydan getirmek suretiyle devam etti. 1927’de 89 kişilik grup, 1928’de de 45 kişilik grup Komünizm propagandası yaptıkları için tevkif edildi. Ayrıca sol görüşlü bazı gazete ve dergiler de kapatılmıştır (Karpat, 2010:437).

Bu süreçte evket Süreyya Aydemir’in Komintern’e ve efik Hüsni’ye karşı muhalefeti başladı. evket Süreyya efik Hüsni gibi Paris Komünistlerinden deildi. Moskova’da Çi Üniversitesi olarak anılan ihtilal okulundan mezun olması ayrıca Türk vatandaşı olduğu halde SSCB Komünist Partisi’ne üye olma imtiyazı yalnız ona verilmişti. evket Süreyya, Türkiye’de içi sınıfı olmadığı için TKP’nin kendini likide etmesi ve bir Cumhuriyetçi Parti-Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ile birleşmesi, feodalizme ve emperyalizme karşı “Geni Cephe” kurması görüşündeydi. Bu aslında “Milli Demokratik Devrim”in ilk projesi idi. Bu kapsamda CHP’ye katılanlar arasında evket Süreyya Aydemir, Vedat Nedim, Sadrettin Celal, Burhan Asaf Belge ve 1918-1920 komünistlerinden birçok kişiyi vardı. Spartakist Harekete sempati duyması, kimileri Almanya’da kimileri şviçre’de tahsillerini tamamlamış olan bu kişilere CHP payeler dağıttı. Kimi CHP Genel Sekreteri, kimi profesör, kimi mebus, kimileri de Türkiye Cumhuriyetinin propaganda ve karşı propaganda organlarında görev aldılar (Yalçın, 1987:37).

Aclan Sayılğan’a göre, evket Süreyya ve Vedat Nedim Tör, Komintern’in Tek Cephe programını tam manasıyla opportunistçe, “Kadro Hareketi” içinde uygulamak istemilerdi (Mücadele, Sayı:2, Nisan 1964:8).

1936-1937 yıllarından sonra TKP, Alman Faizmi Avrupa’da etkinliğini artırırken, Faizme karşı mücadele yerine devrim tek partisi CHP’ye karşı mücadele

açmıştı. CHP ile Faizmi özde le tirmi ve Faizmi; Almanya ve talya'nın varlı ında de il de CHP'nin ki ili inde ele tirmi lerd i (Yalçın, 1987:40-41).

1938'lerde serseri bir mayın gibi olan TKP'nin da ınıklı ına efik Hüsni'nün Türkiye'ye gelmesiyle son verildi. 1943-1944 yıllarında Sovyetlerin yanında sava a girilmesi için çalı ıldı. TKP açısından en önemli cephe örgütü, kurdu u “Fa izm ve Vurgunculuk Aleyhine Geni Cephe” idi. Bunun yanı sıra Mihri Belli'nin yönetiminde bir ba ka gençlik cephesi “ leri Gençlik Birli i Cephesi” eylem alanına geçti. 1944 TKP tevkifatından sonra da dı arıda kalan komünist militanlar “Demokratik Sava Cephesi” ni kurmu lardı (Yalçın, 1987:41-42).

1943 yıllarında, TKP, Tan gazetesindeki legal yayınlarda “Tek Cephe”, “anti-fa ist Cephe” gibi kavramları kullanıyordu. II. Dünya Sava ı'nın bitimine do ru cephe kurulu larında da de i iklikler yapılmı tır 1945'lere gelindi inde ise Türkiye çok parti dönemine geçme hazırlıkları içindeydi. Partiler kurulmaya ba lanmı tı. efik Hüsni, iktidar partisini kar ısına alan ve bütün partileri kendi yönetiminde bir araya toplayacak “Milli Birlik Cephesi”ni kurdu. Bu cephenin eylem planındaki adı: “ leri Demokratlar Cephesi” idi. Bu cephe te ekkülü, Demokrat Parti (DP)'nin dört lideri Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü, Refik Koralatan'ı da kadrolarına alan “Görü ler” adlı bir haftalık dergi çıkardılar. Dergi ancak bir sayı çıkabildi. 4 Aralık 1945 olayları ile cephe parçalandı (Yalçın, 1987:42-43).

Komitern'in “anti-fa ist Tek Cephe” programının Türkiye'de ba arı kazanamay ının iki sebebi vardır. Bir defa, Atatürk devri politikacıları, Milli Kurtulu Sava ı içinden çıkmı olan, eylem ve teorileri ile yeni Türk devletini kurmu bulunan kurt politikacıları. Dünya politikalarını çok iyi biliyorlar, çıkacak bir sava ta tarafsız kalmanın bütün olanaklarını ara tırıyorlardı. Türkiye dı politikası ile bir tarafta Batı

demokrasilerine yaklaşıırken, Sovyetleri ve Nazi Almanyasını da gücendirmeyen esnek bir dış politika güdüyordu. Eğer Türkiye’de “anti-faşist Tek Cephe” politikası resmi çevrelerce de benimsenmiş olsaydı, Türkiye’nin II. Dünya Savaşı’nda tarafsızlığı mümkün olmayacaktı (Sayılğan, 1972:234).

Diğer yandan, TKP 1946’larda, Gençlik Cepheleri oluşturma yoluna gitmiştir. İstanbul’da kurulan “İstanbul Yüksek Tahsil Gençleri Derneği Cephesi”, Ankara’daki “Türkiye Gençler Derneği Cephesi”, TKP’nin 1946’da kurulan ve yarı kadrosunun legale çıktığı “Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi”nin yan kuruluşları olmuştur (Yalçın, 1987:43).

Şefik Hüsnü Demirel’in başkanlığında Ragıp Vardar, Fuat Bilege, Ştefo Papadopulos, Dr. Habil Amato, Emin Aydınlatan, Müntakim Ölçmen ve Hayrettin Emin Manolcu tarafından 19 Haziran 1946’da kurulan Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi, TKP’nin legaleleme çabası olarak değerlendirilmektedir. Genel merkezi İstanbul’da bulunan ve Adana, Ankara, İzmir ve Antep’te örgütlenen bu parti, 16 Aralık 1946’da İstanbul 2 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından kapatıldı. Daha sonraları 42 yöneticisi hapis cezaları alan parti açık kalabildiği 6 ay içinde bir çok sendika kurarak binlerce işçiyi örgütledi (Akyol, 2010:35).

Bir sosyalist demokrasi içinde fertlerin yüksek geçim ve mutlu bir hayat sağlamak, tekelci emekçi ve köylü yığınlarıyla sosyalist bir topluma geçiş şartlarının gelişmesini hızlandırmak amacıyla yayınlanan bu partinin yayın organı Sendika gazetesi olup Yılın dergisi tarafından da desteklenmekteydi (Yeşil, 2001:171).

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi’nin kapatılmasından sonra TKP tekrar illegaliteye geçti. 1950 yıllarında kurulan Nazım Hikmet’i hapisten kurtarma eylemleri “İlegal Gençlik Cepheleri”nin operasyonları idi. Sovyetler’in uluslararası

barı hareketini yönlendiren “Merkez Cephesi”nin Türkiye’deki kolu “Barı severler Cemiyeti” de illegal TKP’nin “Yan Cephe” örgütü idi (Yalçın, 1987:43-44).

Marks’ın ya adı ı dönemde olmayan ancak Lenin’in eseri olan “Komünist Cephe” takti i bir Rus meselesi olarak kar ımıza çıkmaktadır. Cephe te ekküllerinin istekleri, görünü ü ile masumdur; ama varmak istedikleri hedef Moskova’nın uluslararası politikasına ve Komünizmin nihai hedefine hizmetti. Özellikle Sovyetler’in Ortado u’ya inmesinde, parçalanmı bir Türkiye’nin, Moskova’nın i ine yarayaca ı reddedilmez bir olgudur (Yalçın, 1987:45).

1919 ubatı’nda toplanan ve çok sert tartışmalarla geçen Moskova Kongresi, Lenin ve arkadaşlarının hakiki niyetlerini ortaya koyması bakımından son derece önemliydi. Ba kırtların lideri Ahmet Zeki Velidi (Togan), Bol evikler’in Türkistan’daki yıkıcı faaliyetlerini kastederek Lenin’e: “Biz Kızılordu’nun ve komünistlerin kontrolünde de il, istiklale yönelik bir muhtariyet istiyoruz.” dedi i zaman, Lenin: “Velidof, gayretleriniz bo unadır, zira Rus komünistlerinin üstündeki kızıl tabakayı kazırsanız altından kapkara bir Rus milliyetçili i çıkar.” demi tir (Saray, 1998:239).

aret edildi i üzere kapkara bir Rus milliyetçili inde ifadesini bulan Leninizme göre, harpler inkılâplara yol açar. Harpler, dünya muvazenesini temelinden sarsar, milletlerin iç bünyelerindeki tezatları kuvvetlendirir ve yine onların inkılâplarını med ve cezir nazariyelerine göre de, bu devrelerde inkılâp dalgası yükselir. Bol evikler dünya inkılâbının ba arılmasında memleketlerin inhilal ettirilmelerine, içten çözümlerine ehemmiyet vermi lerdir. Bu yüzden Bol evikler, harbi, amudi ve ufki olarak ikiye ayırırlar. Amudi harp, orduların yaptığı harptir. O, cepheleri yarıcıdır. Müdafaa kuvvetlerinin toplu surette ezilmesidir. Gerek bunda kolaylıkla muvaffak olabilmek

gerekse dü man ordusu yenildikten sonra iktidarı ele almakta esas olan temel: ufki harptir, yani, memleketleri içten inhilal ettirmektir (Kırimer, 1948:88).

Nejdet Sançar'ın iptidai sistemin ruhuna ait bir formül ve kızıl sözlü ün en me hur kelimelerinden biri olarak yorumladı ı “tasfiye” Komünizmdeki vah et ruhunun tecellisi olan bir takım saklanması imkânsız cinayetleri, me ru ve kanuni hadiseler gibi göstermek üzere oynanan bir kanlı komediden ba ka bir ey de ildi (Sançar, 1950a:19).

Yine Sançar'ın anlatımlarına göre, Sovyet rejimin ilk be yılında toplumun her kesiminden binlerce insanın öldürülmesi, Estonya, Letonya ve Litvanya'da onbinlerce idam ve kayıplar, II. Dünya Sava ı yıllarında Rusya'nın elinde esir olarak bulunan 11 bin seçkin Leh subayının öldürülmesiyle sonuçlanan Katyn katliamı ile Kırım sürgünü ayrıca Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya, Çekoslavakya vs. gibi memleketlerdeki kanlı tasfiyeler Sovyet kanlı oyununun gizlenemeyen örnekleridir. Nitekim Batı'da Komünizm vah etini tetkik etmek için olu turulan kurulda Ukrayna liderlerinden Prof. Dobrievski, kendi memleketinde yapılan kütle halindeki imhalara dair örnekler verdikten sonra “Kütle halindeki imha sistemi Sovyet stratejisinin temelini te kil etmektedir ve Sovyetler Birli i'nde bunsuz komünist idare devam edemez” demi ti (Sançar, 1950a:19-35).

Yukarıdaki benzer durumların Türkiye'de de cereyan etmesini sa lamak için gerek içerde gerekse dı arıda “Komünist Cepheleler” faaliyet göstermekteydi. Sançar'a göre, Ermeni Cephesi adlı kızıl te kilatın ba kanı Danyalyan ile umum kâtip Bazayan'ın, Bükre Ermeni mektebi müdürü Dr. Tirasyan'ın sözleri hep “Türkler tarafından haksızca gaspedilen öz Ermeni topraklarının Sovyet Ermenistanı ile birle tirilmesi” lüzumunu belirtmekte idi. Ayrıca Beyrut ve Hayfa'da ya ayan Ermeniler de bunları dile getiriyordu. Di er taraftan Suriye'de faaliyet gösteren Stalinci

“ skenderun Sanca ını Kurtarma Cemiyeti” düzenledi i toplantıları Moskof mar ı ile ba latıyor, Moskof mar ı ile bitiriyordu (Sançar, 1950b:18).

Ayrıca Sovyetler, II. Dünya Sava ı sırasında da Türkiye üzerindeki baskısını artırmı , Bo azlar’da üslere ilaveten Türkiye ile Rusya arasında 1921’de çizilmi olan sınırın kuzey bölümünün düzeltilmesini istemeye ba ladı. Molotov¹⁰, 1945’te Moskova’daki Türk büyükelçisine bu taleplerden bahsetmi ti. Bir süre sonra Alman Dı i leri Bakanlı ının gizli belgeleri açıklanınca da Rusya ile Almanya arasındaki Bo azlarla ilgili gizli anla ma artaya çıkmı oldu (Karpat, 2010:432). Bu durum Aras’a göre Türk-Sovyet münasebetlerini altüst eden yakı ıksız bir tavidir (Aras, 2003:132).

Di er yandan 1951-1952’de Gizli Komünist Partisi tevkifatından 1960 yılına kadar geçen devrede komünistler illegal aparatlarına paralel olarak siyasi parti organlarına ve daha çok muhalefet saflarına sızdılar. 27 Mayıs htilali’nin sa ladı ı demokratik hürriyetlerden, 1961 Anayasası’nın açık ve tefsire muhtaç taraflarından yararlanarak, illegal çalı malarını safha safha legale çıkardılar. Çe itli konularda “Tek Cephe” çalı malarına hız verdiler (Mücadele, Sayı:2, Nisan 1964:9).

Sayılgan’a göre, Do an Avcıo lu “Tek Cephe”nin ilk resmi belgesi olan Yön dergisinde efik Hüsnü De mer’in 1945’te kurup esaslarını tespit etti i “Milli Birlik Cephesi”nin yeniden ihyasını sa layarak “Milli Kurtulu Cephesi” ismiyle vizyona sokmu tur. Sayılgan’a göre “Tek Cephe” taktikçilerinin Türkiye’deki ba lıca sömürme konuları, Atatürkçülük, gericilik olmu , 27 Mayıs Devrimine sahip çıkma yüzüzlü üne kadar i i vardırımlardır (Mücadele, Sayı:2, Nisan 1964:9).

¹⁰ Molotov, 1937’de Moskova’da söyledi i bir nutkunda Bol evik htilalinin Sosyalizm devrini siyasi, iktisadi ve kültürel olmak üzere üç merhaleye ayırıyordu. Molotov’a göre siyasi zafer 1917’de, iktisadi zafer ise 1930/32’lerde kazanılmı tır.(Kolektifle tirme ve plan tabikatına geçme hadiseleri). Kültürel zafer ise Stalin’in “ ekli itibariyle milli, mahiyet ve muhtevası itibariyle sosyalist kültür” dedi i dil kanalıyla hazırlanmakta idi (Ça atay, 1958:42).

smail Yalçın'ın de erlendirmelerine göre, 1960'lı yıllardan sonra üniversiteler ve di er ö retim kurumları aracılı ı ile ba latılan hareketlerin komünistlerce Lenin'in üç kritik eserini okutmaktaki hünerleri, Türkiye'yi bir yıkımın sonuna getirmi ve 12 Eylül 1980 Silahlı Kuvvetler Harekâtı gerçekte mi tir. 1960 yıllarından sonra gençli in en çok okudu u kitap, Lenin'in “ ki Taktik” eseridir. Bu kitap gençli e cephe programını a ılamı tır. Yine Lenin'in “Ne Yapmalı?” adlı önemli kitabı, i çilere “sınıf” bilincinin dı arıdan burjuva aydınları tarafından götürüldü ünü ö retmi tir. Lenin'in “Devlet ve htılal” kitabı ise daha profesyonellerin i ine yaramı tır. Ama cephe programı ile a ılanan gençli in bir kısmı, kitapçılarda açıktan satılan her üç kitabı da okumu lar, Türkiye Halk Kurtulu Ordusunu, “Türkiye Halk Kurtulu Cephesi Partisi”ni kurmu lar, silahlı eylemlere yönelmi ler ve bugünlere kalanların açıkladıklarına göre yanılığlarını anlayamadan ölmü lerdiler (Yalçın, 1987:46).

“Komünist Cephe” hareket ve taktiklerini Darendelio lu'nun siyasi mücadelesini daha iyi algılama adına burada vermi bulunmaktayız. Komünizmle mücadele gerçe inin farkında olan Mustafa Kemal Atatürk'ün konuyla ilgili 22 Ocak 1921 tarihli TBMM gizli oturumunda ortaya koydu u tespitler de a a ıdaki ekildedir:

Rusya dâhilinde bu milletin soysuz, herhalde sersem birtakım evlatları, oralarda da serseriliklerine devam etmi lerdir. te bu serseriler bir i yapmak hülyasına kapılarak görünü te memleketimize ve milletimize faydalı olmak için Türkiye Komünist Fırkası diye bir fırka te kil etmi lerdir ve bu fırkayı te kil edenlerin ba ında da Mustafa Suphi ve emsali bulunmaktadır. Bunlar do rudan do ruya bir vatanperverlik hissi ile gerçek bir milli his ile de il, benim kanaatimce kendilerine para veren, kendilerini himaye eden ve bunlara ehemmiyet atfedilen Moskova'daki prensip sahiplerine yaranmak için birtakım serserice te ebbüslerde bulunmu lardır. Bunların yaptıkları te ebbüs, Rus bol evizmini muhtelif kanallardan memleket dâhiline sokmak olmu tur. Bu suretle memleketimize, milletimize hariçten Komünizm cereyanı sokulmaya ba lanmı tır... Komünizmin memleketimiz için, milletimiz için, dini gereklerimiz için kabul edilemez

oldu unu anlatmak, yani kamuoyunu, milleti aydınlatmak en faydalı bir çare görülmü tür (TBMM GCZ, D.1, C.I, 22.01.1921, 333-334).

Çalı mamızda yukarıda anlatma gere i duydu umuz süreç ve yapı içerisinde Türk milliyetçisi kimli i ve gazeteci, yazar, tarih ara tırmacısı ve milletvekilli i özellikleriyle kar ımıza çıkan ve suikast sonucu hayatını kaybeden İhan Egemen Darendelio lu ve siyasi mücadelesini kaleme almı bulunmaktayız.

B R NC BÖLÜM

LHAN (EGEMEN) DARENDELIO LU'NUN HAYATI

1. Ailesi

Darendelio lu'nun ataları 19. yy'da Sivas Vilayeti Merkez Sanca ı'na ba lı olan Darende'den Tarsus'a gelip yerle mi bir Türkmen ailesidir. Aile 1934 Soyadı Kanun ile Egemen soyadını almı tır. Atalarının Darende'den gelmi olmasından dolayı lhan Bey mahkemeye ba vurup Darendelio lu soyadını almı tır (Lütfiye Darendelio lu, Telefon Görü mesi, 21.03.2013).

1337 (1921) yılında Tarsus'ta do an lhan Darendelio lu'nun babasının adı Kâzım, annesinin adı Rabia'dır (TBMM Ar ivi, Milletvekili Zat ve Sicil Dosyası). Darendelio lu'nun do du u yıllar Fransız Piyade taburundaki 400 Ermeni askerinin Hatay Dörtyol'u i gal etti i ve sonrasında Hatay'ın Halep'e ba landı ı ve tekrar Fransız kontrolüne girdi i yıllardır. Hatay'daki çe itli olumsuzluklara ra men bölgeyi terk etmek zorunda olanlar Adana'da toplanmak suretiyle; Tayfur Sökmen, Samih Azmi Ezer, ükrü O uz, Ferit Cemel tarafından “Antakya- skenderun Yurdu” adıyla bir cemiyet kurmu lardır. Bunun sonucu olarak *Altınözü* adıyla bir gazete çıkarmak suretiyle Hatay bölgesindeki halkın Türkiye'ye olan meylini ve güvenini artırmak, kurtulu hakkındaki ümitlerini artırmak ve dü man birliklerinin halka yapmı oldu u mezalimi anlatmak ve mücadelenin daha bilinçli yapılmasını temin etmek istemi lerdir (Akçora, 1995). te Darendelio lu 1939'a kadar bedeni Adana'da ancak kalbi Hatay'da atan bir çocuk olarak büyümü ve milliyetçi kimli i bu ortamda olu maya ba lamı tır. Di er yandan Tarsus'un dini, mistik ve gizemli yapısının da bu milliyetçi kimli in kuvvetlenmesinde etkili oldu u söylenebilir.

Darendelio lu, teyzesinin kızı ve Adana Kız Lisesi'ni bitirmi olan Lütfiye Hanım ile evlenmiştir. Birbirlerini samimi bir a k ve muhabbetle seven lhan-Lütfiye çiftinin Hakan, Alparslan ve Neslihan adlarında ikisi erkek biri kız üç çocukları olmu tur (Lütfiye Darendelio lu, Telefon Görü mesi, 21.03.2013).

Ailenin milli de erlere ba lı oldu unu ayrıca tasavvufa yatkınlı nı da Darendelio lu'nun ye eni Necla Yaramı 'tan ö reniyoruz. Bu do rultuda Darendelio lu'nun ablası Kadriye Hanım'ın Malatyalı mutasavvuf Niyazi Mısrı'nın eserlerinden feyiz almı olan smail Emre ile yakınlı ı göze çarpmaktadır (Yaramı , 2006:52-56).

2. Ö renim Hayatı ve Gençlik Yılları

lhan Darendelio lu, ilkö renimini Tarsus Türk Oca ı lkokulu'nda; ortaö renimini Tarsus Ortaokulu'nda; lise ö renimini ise Adana Erkek Lisesi'nde¹ tamamlamı tır (Pamuksüzer, 2008:81). Hatay'ın ülke sınırlarına katılmasıyla oradaki Türk çocuklarıyla ilgilenmek ve onlara örnek olmak için kısa bir süre Hatay'da bulunmu tur (Emin Yarımolu, 26 Kasım 2011, lhan Egemen Darendelio lu, <http://www.haberiniz.com.tr>).

1936 yılından 1939'a kadar Hatay'da ya ananlar Darendelio lu'nda milli uurun artık ortaya çıktığı önemli yıllardır diyebiliriz. Türk bayraklarının yırtılması, Beylan ehitli ini ziyaret edenlerin tevkif edilmesi, Antakya Kız Lisesi'nin kapatılması vb.

¹ 1889'da kurulan Adana Erkek Lisesi Türkiye'nin en eski liselerindendir. Okulun ar ivi I. Dünya Sava ı'nda i gal kuvvetleri tarafından tahrip edildi inden ve sonraki dönemlerde ta nıma ve sel baskını gibi nedenlerle ar iv belgeleri zarar görmü tür. Bu yüzden sa lıklı bir bilgi verilememektedir. Yılmaz Güney, Ruhi Su, Kasım Gülek ve onlarca ünlünün isimleri mezunlarımız ba lı ı altında MEB internet sitesinde bulunmakla birlikte Darendelio lu'nun ismi geçmemektedir(http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/01/01/111619/icerikler/mezunlarimiz_303355.html/16.04.2013).

olaylar 21 Aralık 1936'da "Hatay Erginlik Cemiyeti"nin kurulmasına sebep olmu ve Milli Türk Talebe Birli i (MTTB)'nin de katkılarıyla Hatay davası önem kazanmıştır (Darendelio lu, 1975:95-96).

Mustafa Kemal Atatürk'ün Sancak'la ilgili TBMM'de yaptığı " u anda milletimizi gece gündüz me gul eden ba lıca büyük bir mesele, hakiki sahibi öz Türk olan skenderun, Antakya ve havalisinin mukadderatıdır. Bunun üzerine ciddiyyet ve katıyetle durmaya mecburuz. Zira kırk asırlık Türk yurdu esir kalmaz"² ekindeki konuması da (Darendelio lu, 1975:96) Darendelio lu'nda Türk milliyetçili i fikrini perçinlemi tir.

Darendelio lu, Erkek Lisesi ö rencisi iken Adana'da edebiyat-sanat mecmuası niteli inde Toprak isimli bir dergi çıkarmaya ba lamı , stanbul'da Edebiyat Fakültesi ö rencisiyken de dergi çalı maları devam etmi tir (Sefercio lu, 2008:30).

Ö renci olması ve yasaların izin vermemesi sebebiyle derginin sahiplik ve yazı i leri müdürlü ü gibi görevleri Sakıp Önal üstlenmi ti. İhan Egemen "sahibi ve yazı i leri müdürü" sanını 13. sayıdan ba layarak kullanmaya ba ladı. 17. sayıda ise yazı i leri müdürü Mirkelamo lu Ahmet Sözman oldu. Bu dönemde Toprak'ın geni bir yazar ve air kadrosu vardı: Arif Nihat Asya, Ziya İhan Zaimo lu, Sakıp Önal, Cezmi Türk, M. Zeki Sofuo lu, A. Nurullah Barıman, Mehmet Sadık Aran, Cevdet Akçalı, Elmas Yıldırım, Hamit Salih Asyalı, Aydın Nisari, Hamit Macit Selekler, İhan Darendelio lu, Ahmet Kutsi Tecer, Osman Attila, Vehbi Cem A kun, Re at Feyzi

² Lozan görü melerinin kesildi i bir sırada Gazi Mustafa Kemal'in Adana'ya gelmesini fırsat bilen 200 ki ilik bir heyet siyahlar giymi olarak, Antakya'lı Affan Efendi'nin sözcülü ünde, "Gazi Baba Bizi Kurtar" ibareli yazısı ile Gazi'nin kar ısına çıkınca bu durum Gazi Mustafa Kemal'i etkilemi ve Hatay'la ilgili yukarıdaki tarihi sözünü söylemi tir (Bkz. Akçora, 1995): skenderun ve havalisi Müdafa-i Hukuk Cemiyeti de Adana kapalı çar ısında manifaturacılık yapan Affan Efendi'nin ma azasında gayriresmi olarak kurulmu tur (Bkz. Sökmen, 1999:30).

Yüzüncü, brahim Zeki Burdurlu, Necip Mirkelamo lu, brahim Kutluk, Ali Hatibo lu, Kemal Gürsel, Feyzi Halıcı, Reha O uz Türkkan, vb. yanında çok sayıda genç airin imzalarına ve iirlerine yer veriliyordu. Derginin 32 sayı süren bu dönemi, Mart 1948’de sona erdi (Sefercio lu, 2008:30).

Darendelio lu, daha sonra üniversite e itimi için stanbul’a gitmi tir. Orada, stanbul’a ta inmi olan ablası Kadriye Hanım ve eni tesi Nevzat Bey ve evin tek kızı, ye eni Necla ile kalmaya ba lamı tır. O yılları Necla Yaramı öyle anlatmaktadır:

Dayım bizimle kalıyordu. Bize büyük destek oluyordu. Kendini edebiyata vermi ti. iirler yazıyor ve gazetede yazıları çıkıyordu. O yıllar ortalık çok karı ıktı, Alman harbi devam ediyordu. Bir gün kapı çalındı, açtım. Kar ımda sivil bir polis duruyordu. Çok korkmu tum. Ne için gelmi ti, hiçbir fikrim yoktu. Bana dayımı sordu. Ben de evde olmadı mı söyledim. Elindeki kitaplarını yok etmesini söyledi. “Ben de dayın gibi milliyetçiyim, ona bir zarar gelmesini istemem.” dedi. O kadar heyecanlanmı tum ki az daha bayılıyordum. Dayım gelince olayı anlattım. Me er yolda kar ıla mı lar. Dayıma olayı söylemi . O yıllarda, kitap ve dergi çıkarmak yasaktı. Bütün günahları Atatürkçü ve milliyetçi olmalarıydı. Benim yeti memde, çok büyük eme i vardı. Beni konferanslara, tiyatrolara götürür, derslerimle ilgilenirdi. Edebiyata olan sevgim dayım sayesinde olmu tur. Bana okunacak kitaplar alır, okuduktan sonra o kitaptan ne anladı mı sorardı. Onu o kadar özlüyorum ki! Dayım e itici, yol gösterici ve iyi bir insandı. O günü anımsadı ımda içimi derin acılar sarıyor. Bugün hayatta olmayan dayım, benim en de erli varlı ımdı. Acısı çok büyük. Unutmak mümkün de il (Yaramı , 2006:35).

1944 Sabahattin Ali-Atsız davası sebebiyle 23 ya ında gözaltına alınmı olan Darendelio lu, gençlik yıllarında Türk milliyetçili i içinde yerini almı 3 Eylül 1946’da stanbul Üniversiteli gençler tarafından kurulan Türk Kültür Çalı maları Derne i’nin de müessis üyeleri arasında bulunmu tur. Darendelio lu’nun Türklük ve siyasi mücadelesini daha iyi anlayabilmek için bu derne in gayesini aktarıyoruz:

Milli benli imizin dünü, bugünü ve yarını için kültür sahasında çalı mak, milli kültürümüzü zayıflatmak hedefini güden menfi hareketlere kar ı fikir yoluyla kültürümüzü korumaktır. Çalı maları tamamen ilmi ve tamamen bedii yani akademik

çerçeve içinde kalacağı cihetle, cemiyetimizin hiçbir siyasi parti ile alakası yoktur. Değerimiz vâsıfımız Türkçülük sevgisine dayanarak milli benlikimizin kültür ve kadim birlik yönünü geliştirmektir (Darendelio lu, 1975:172).

MTTB'nin toplantı salonunda gerçekleştirilen ilk toplantıya Darendelio lu da katılmıştır. Dernek üyeleriyle birlikte derneğin idare kurulu üyelerini seçmiştir. Derneğin başkanlığı sırasıyla Necati Balo lu, eski Azerbaycan parlamentosu üyelerinden M. Sadık Aran ve Müfit Adil Çulcuo lu yapmışlardır. Dernek İstanbul'da ilk defa Ergenekon Bayramı adıyla gün tertiplenmiş, geniş çapta alakasını görmüştür. Derneğe en büyük yardımını, 600 lira vermek suretiyle Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Killigil yapmış, MTTB ve Marmara lokalinde yapılan Ergenekon Bayramı gösterilerinde hazır bulunmuştur. Dernek birçok konferans ve seminerler tertip etmiş, bu toplantılarda Mirza Bala, Cafer Seyit Ahmet Kırmırcı, İsmail Hami Danişment, Zeki Velidi Togan, Mükrimin Halil, M. Halit Bayrı vb. konuşmuşlardır. Dernek, 1950'de diğer derneklerle birlikte Milliyetçiler Federasyonuna dahil olmuş, Türkiye Milliyetçiler Derneği kurulduktan sonra ise kapanmıştır (Darendelio lu, 1975:174).

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji bölümünün son sınıfına kadar okuyan Darendelio lu tez döneminde üniversite ile bağlantısını koparmıştır (TBMM Arşivi, Milletvekili Zat ve Sicil Dosyası). Türk dünyasının Bilge hocası Prof. Dr. Muharrem Ergin'le aynı dönemde okumuş, Bayrak dergisi Arif Nihat Asya ile aynı dergilerde aynı dava için mücadele etmiş bir isim olan Darendelio lu, Türkçülüğün kalesi Hüseyin Nihal Atsız'ı da tanımıştır. Nitekim Nihal Atsız öldüğünde onun hakkında "Kimse inkâr edemez ki, merhum, büyük bir vatanperver, korkusuz bir mücahit, akıllı ve dürüst bir komünist düşmanı idi. Atsız Bey'in, bizim nesilden olup da Türk milliyetçiliğine gönül vermiş olan herkeste büyük hissesi vardır." demiştir (Darendelio lu, Toprak, Sayı: 24, Aralık 1975:2).

Darendelio lu'nun öğrenim yıllarında Edebiyat Fakültesi 7-8. s0mestr 0 rencisi iken Kom0nizme kar ı giri ti i ilk ciddi hareket olarak da de erlendirebilece imiz olay 7alı mamızın 070nc0 b0l0m0nde detaylı ekilde anlattı ımız 7ı7ek Palas Olayı'dır. Bu olay Nazım Hikmet'i kurtarmaya y0nelik ba latılan bir af kampanyası sonrasında cereyan etmi tir (Darendelio lu, 1962:190).

Milletvekili Zat ve Sicil Dosyası Hal Terc0mesi'nden (EK-1) 1948'den sonra bir s0re T0rk7e-Edebiyat 0 retmenli i yaptı ını 0 rendi imiz Darendelio lu, 1951'de de Ordonat Yedek Subay olarak vatani vazifesini yapmı tır (TBMM Ar ivi, Milletvekili Zat ve Sicil Dosyası).

G0r0ld0 0 0 zere Darendelio lu, 20'li ya lardan itibaren aktif bir ekilde T0rk70 te kilat ve organizasyonların i7inde bulunmu tur. Bu durum ilerde daha aktif bir te kilat kafasına sahip olması sonucunu hazırlamı tır.

Darendelio lu, vatani g0revini yaptıktan sonra DP'nin milliyet7ilere y0nelik ba langı7taki esnek tutumundan dolayı daha rahat hareket etmeye ba lamı ancak bir s0re sonra DP tarafından Milliyet7iler Derne i'nin kapatılmasıyla birlikte stanbul'da basın hayatına atılmı stanbul Beyazıt, Karakol Soka ı'nda "Toprak matbaası'nı kurmu ve *Toprak* dergisini aylık 0lk0 dergisi olarak yayınlamaya devam etmi tir. Darendelio lu bir taraftan da kendisini ciddi anlamda kom0nist faaliyetleri ara tırmaya ve Kom0nizmle m0cadele yollarını aramaya vermi tir.

Darendelio lu bir basın adamı bakı a7ısıyla siyasi parti mitinglerini de takip etmi , her ne kadar bazı yerlerde DP politikalarını ele tirse de 1957 se7imleri 0ncesinde g0zlem ama7lı katıldı ı Hikmet Kıvılcımlı'nın Vatan Partisi mitinginde, DP H0k0meti'nin diktat0rl0kle itham edilmesi kar ısında h0k0meti tek ba ına savunmu tur (Darendelio lu, 1961a:132).

3. Olgunluk Yılları

İhan Darendelio lu, 1954 yılında Ferruh Bozbeyli'nin de kurucuları arasında olan İstanbul Milliyetçiler Derneği'nin çalışmalarına katılmı fetih toplantıları, Kıbrıs toplantısı, Remzi Ö z Arık, Mehmet Akif, Hüseyin Avni Ula , Mevlana, Rahmi Eray, Yahya Kemal Beyatlı, Yunus Emre, Mimar Sinan için anma günleri tertip edilmesine katkılar sağlamıştır. Bunların haricinde de, Orhan Gazi'nin Bursa'yı fethinin 637. yıldönümü dolayısıyla 6-7 Nisan 1963 tarihinde 45 kişilik bir otobüs kfilesiyle Bursa'nın fetih törenine iştirak eden Milliyetçiler Derneği'nin Bursa'daki faaliyetlerine Genel Başkan Ercüment Konukman³, Bursa şube Başkanı Cemal Külahlı, Ertu rul Düzda yanında Darendelio lu da toplantı ve konuşmalarla destek olmu tu (Darendelio lu, 1975:308-309).

Darendelio lu'nun olgunluk yılları diyebileceğimiz yıllar 1960 sonrası yıllardır. Çünkü bu yıllar Darendelio lu'nun sadece Türk milleti ve Türk vatanı için de il insanlık için de tehlike olarak gördü ü Komünizme karşı belgelere dayalı çok ciddi eserler vermeye başladığı yıllardır. Bu yıllardan itibaren Darendelio lu adeta Komünizme karşı mücadelede Türk dünyasının bir bayrağı olmuştur, di Türklerle olan irtibatını da somut uygulamalarla ortaya koymuştur.

Nitekim Darendelio lu, Türkiye dışından bilhassa Sovyet hegemonyası altındaki Türk yurtlarından gelen soydaşlarla da zaman zaman bir araya gelmi çe itli faaliyetler gerçekleştirmiştir. 1962 yılında Doç. Dr. Erge rmet Bulakbaşı, Milli Türkistan

³ MHP'nin en eski ölkücüsü olarak bilinen Profesör Dr. Ercüment Konukman Anavatan Partisi'nin de milliyetçi kanadındandı. 1983'ten 1993'e kadar Anavatan Partisi milletvekili i, 1989-91 yılları arasında da devlet bakanlığı yapan Konukman, Alparslan Türkeş'in ricası üzerine, MHP'ye geçmiştir. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye de danışmanlık yapmıştır (<http://arsiv.zaman.com.tr/2000/12/31/politika/politikadevam.htm/17.05.2013>).

Komitesi Başkanı Veli Kayyum Han⁴, Garip Sultan, Dr. Mustafa Edige Kırmal, Mehmet Emircan'ın basın ve sohbetler yoluyla Türk halk efkârını komünist politikalar hakkında bilgilendirme ve bilinçlendirme etkinliklerine Darendelio lu da katılımı ve Türk kardeşlerine rehberlik etmiştir. Darendelio lu, bu misafirleri arkadaşları Türkistanlı Ziyaeddin Babakuran'ın⁵ da katkısıyla Toprak dergisinin idarehanesinde ağırlamış uzun ve etraflıca sohbet etmiştir. Doç. Dr. Bulakbaşı, Darendelio lu ile sohbetinde Türkistan'da milliyetçilerin ve Komünizmle mücadelenin cezasının yıllardır sürgün ve ölüm olduğunu ve milliyetçilerin halkın gözünden düşürülmesi amacıyla gerici ve yobaz olarak nitelendirildiğini söylemiştir (Darendelio lu, Milli Yol, 20 Temmuz 1962:11).

Erge Mehmet Bulakbaşı, 45 memleketin 150 kadar delegesinin katıldığı Asya-Afrika Yazarları Kongresinde de müahit olarak hazır bulunmuştu. Bulakbaşı, kongrede Nazım Hikmet'in kendisini Türkiye delegesi olarak kabul ettirdiğini, Rus delegelerin oyları ile kendisini delege seçtiren Nazım Hikmet'in konuşmasında, Türkiye'nin hür olmadığı, iktisadi çöküntü altında ve aç olduğunu söylediğini, kendisinin Taşkent'te "Türkiye'yi Kurtarma Cemiyeti"ni idare ettiğini anlattığını üzülen bir şekilde bildirmişti (Milliyet, 25.02.1962:2).

⁴ II. Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği ordusuna asker olan Türkistanlı gençler çeşitli cephelerde Almanlar'a esir düşmüşler ve Esir kamplarında ölüm kalım mücadelesi veren Türkistanlı askerleri orada olan Mustafa Çokay ve Veli Kayyum Han, Hitler'e müracaat ederek kurtarmışlardı. Daha sonra Veli Kayyum Han Türkistan Lejyonu'nu kurarak Ruslar'a karşı çarpıştı (http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_2/kocar.pdf /20.04.2013).

⁵ Ziyaeddin Babakuran 1940'larda Türkiye'ye göç eden Özbek Türklerindendi. Altan Deliorman'ın Ortaokul 6.sınıftan arkadaşları idi. 1952'de birlikte Örenciler Arası Fetih Yıllarını Kutlama Derneği'ni kurmuşlardı. Mehmet Emin Bu ra'nın çıkardığı Türkistan dergisinin yayımında da bulunan Babakuran, Almanya'da faaliyet gösteren Veli Kayyum Han'ın ve Millî Türkistan dergisinin Türkiye'deki temsilciliğini yapmıştı. Daha sonra Münih'teki Radio Liberty'nin Özbek seksiyonunu yönetmiştir. (Altan Deliorman, Kayıplarımız 166.sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı:175, http://www.orkun.com.tr).

Darendelio lu, olgunluk yıllarında iki dönem TKMD Başkanlığı, 1969-1973 yılları arasında da önce AP milletvekili i sonra da AP'den ayrılıp kurucuları arasında oldu u Demokratik Parti milletvekili i yapmıştır. Bu süreçte de basın-yayın ve kitap çalışmaları sürdürmü tür.

1965'te Milliyetçi Çin'de (Formoza)⁶ Beynelmillel Komünist Aleyhtarı Kongreye (TBMM Ar ıvi, Milletvekili Zat ve Sicil Dosyası); 1970'te Münih, Paris, Hannover'de; 1972'de Trablusgap ve Libya'da konferans ve toplantılara katılmıştır (Pamuksüzer, 2008:81).

Darendelio lu, 1975'te Demokratik Parti'den istifa ettikten sonra, di er bazı Demokratik Partililer gibi AP'ye geri dönmemi , MHP'ye katılmış , ülkücü camianın prensip ve yönünün belirlenmesinde birleştirici ve toparlayıcı özelli i ve Ahmet B. Karabacak'la birlikte önemli bir isim olmu tur.

4. Gazete ve Dergi Yazarlığı

4.1. Gazetecili i

Gazetecilik mesle inin tescili ve onuru sayılan sarı basın kartı sahibi İhan Darendelio lu, çıkardı ı Toprak dergisi ve yazılar kaleme aldı ı dergi ve gazeteler vasıtasıyla bugün bile zaman zaman siyasi, kültürel ve edebi çevrelerde konu ulan ve tartışılan gündemler olmu tur. Darendelio lu, ya adı ı dönemin sorunlarına çözüm aramı ve bu sorunlarla mücadele etmi bir kişiliktir.

Mesela, Darendelio lu'nun gündem olu turdu u gelişmelerden biri Kadirli Olayı olarak tarihe geçmi olan olaydır. 1960-1962 yıllarında Kadirli'de Kaymakamlık

⁶ Milliyetçi Çin olarak bilinen Formoza (Tayvan) Çin iç sava ında milliyetçi Çan Kay ek'in Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı Çin Cumhuriyeti'ni kurdu u yerdir (Bkz. Sander, 2009:273-275).

yapımı olan Mehmet Can'ın (<http://www.kadirli.gov.tr>) Kadirli'nin kurtulu günü etkinliklerine Nazım Hikmet'in dostu Nail Vahdeti ve e i Halet Çambel'in etkisinde kalarak ba ta Ya ar Kemal olmak üzere sol zihniyetli ki ileri davet etmesine tepki göstermi bu durumu Milli Yol dergisinde “Kadirli Olayı mı Moskof Takti i mi?” ba lı ıyla anlatmı tır.

Darendelio lu bazı sarho kalemlerin Kadirli'de 10 yılda a aların talebiyle 37 kaymakam de i ti ini yazdı nı ancak bunların provakasyon amaçlı yazıldı nı belirtmi tir. Darendelio lu'nun tespitlerine göre 15 yılda askere gitme, istifa, geri ça rılma vb. nedenlerden ötürü 6 kaymakam de i mi tir (Darendelio lu, Milli Yol, 27 Nisan 1962:7).

Darendelio lu'na göre, bölgede bir sınıf mücadelesi çıkarmak amaçlanıyordu (Darendelio lu, Milli Yol, 20 Nisan 1962:5). Kaymakam Mehmet Can bu olaydan sonra Kars'ın Rus sınırındaki ilçesi Tuzluca'ya görevlendirilmi tir. Cezmi Yurtsever, Mehmet Can'ın Savrın suyu kıyısında park, cami yakınında tuvalet, Pazar mahallesinde hamam ve Ankara'dan gönderilen 3 okul parası ile ve köylülerle i birli i yaparak 30'u a kın köyde ilkokul yaptırdı ndan bahsetmekte ve Sülemi tepesi ete inde lise yaptırmak için ihtiyaç duyulan para kayna nı elde etmek için de Savrun'dan alınan su arklarına el koymasından dolayı toprak a alarının kaymakamı hükümete ikâyet ettiklerini yazmaktadır (<http://cezmyurtsever-kadirlitarihi.blogspot.com/2011/05/kadirlide-egitim-tarihi-/16.04.2013>). Burada ya anan bu ve benzer olaylar Ya ar Kemal'in eserlerine de konu olmu tur.

CHP stanbul Milletvekili Suphi Baykam ve Mara milletvekili Kemal Ba cıo lu konuyu dilekçe (30.3.1962) ve sorularla meclis gündemine ta ımı lardır (Milet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 2, B:75, 16.4.1962:507-508).

Darendelio lu, gazetecilik mesle ini parası az mesuliyeti büyük bir meslek olarak görmü tür. Özellikle o dönemlerde gazetecilik yapmanın bir kahramanlık oldu u dü üncesinde olan Darendelio lu, basın hürriyetini sa layacak kanunların henüz ele alınmamı olması ve basın sorunlarının çözümüyle ilgili kurulması dü ünülen komisyonun olu turulmamı olmasını da meclisteki konu malarında hatırlatmı tır. Bu paralelde Darendelio lu, milliyetçi bir gazeteci olan ve çe itli vesilelerle Toprak Dergisi'nde de yazılar yazan (Toprak, Sayı:24, Aralık 1975:11) Abdülkadir Billurcu isminde bir gazetecinin kelepçeli olarak göz altına alınmasına da tepki göstermi bunu gündeme getirmi ve Adalet Bakanlı ı'nın tartı masına açmı tır.

Darendelio lu, 24.1.1973 günü Millet Meclisi'nde yaptı ı konu mada unları söylemi tir:

..Gazeteci henüz mütegalibe bir yı ın patronun elinden ve emrinden henüz kurtulamamı tır. Onun içindir ki dikkat ederseniz, selameti makale yazmak, yani fikir yönü a ır basan bir yayın yerine, renkli resim basmakta arayan gazetelerin yekûnu gün geçtikçe artmaktadır. Muhterem arkada larım; bu Parlamentonun sa cı oldu unu, hiçbir zaman hiçbir yerde gizlemeyen hir mensubu olmama ra men, -e er silahlı e kıyayı tahrik ve te vik etmiyorsa, bir solcu -gazetecinin bile eline -kelepçe vurulmasını tasvip etmedi imi, hatırlatmak isterim. Sayın Adliye Vekilimizden de, gazetecilerin hainler ve katiller gibi ellerine kelepçe vurulmaması lazım geldi ini, bir tamimle duyurmasını istirham ederim (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, B:42, 24.1.1973:295-296).

Darendelio lu ayrıca Abdülkadir Billurcu'ya kelepçe takılmasına “Bu ki i afyon kaçakçısı de ildir, ba ka adi suçlarla ilgisi yoktur, neden kelepçe vurulur? Gazeteci niye kaçsın?” demi tir (Milliyet, 25.1.1973).

Darendelio lu, ba langıçta *Yeni stanbul* ve *Son Havadis* gazetelerinde, milletvekili seçilmeden önceki yıllarda *Bizim Anadolu* ve 1970'li yıllarda da son olarak milliyetçi çizgideki *Hergün* ve *Ortado u* gazetelerinde yazılar kaleme almı tır. ehit

edilmeden önce Ortado u gazetesinde CHP, Marksist te ekküller ve ülke gündemine ili kin yazılara imza atmı tır.

Darendelio lu'nun Yeni stanbul ve Son Havadis gazetelerinden uzakla masının sebebi bu gazetelerin yön de i tirmi olması ve milliyetçilere yönelik tutumlarıdır. Karabacak, bu gazeteler hakkında “27 Mayıs 1960 htılalinden sonra sa cıları destekleyen Son Havadis gazetesi, AP'nin mason kanadını, Yeni stanbul gazetesi ise, Sadettin Bilgiç liderli indeki sözde sa cı kanadı destekliyordu.” demektedir (Karabacak, 2011:21).

Milliyetçilerin barındı ı Yeni stanbul gazetesi Kemal Uzan'ın eline geçmesiyle ılımlı sol veya ortanın solu çizgisine kaymı ve milliyetçilere yönelik gazeteden uzakla tırma giri imleri ba latılmı tı. Ba yazar Prof. Orhan Turan ile Atiye Keskin, Osman Yüksel Serdengeçti ve Tarık Bu ra'nın ayrılmalarından sonra Kemal Uzan gazetenin Genel Yayın Müdürü Ahmet G. Elgin ile Yazı leri Müdürü Yücel Hacalo lu'nun i ine de son verdirdi. Uzakla tırılan bu fikir i çilerinin yerlerine CHP'li Oktay Verel, Kurtul Altu , Türkiye ç i Partili (T P) Teoman Erel, Güneri Cıvao lu, Erdo an Tokmakçio lu, Necdet Çardak gibi gazeteciler getirilirken, yazarlardan Münevver Aya lı da gazeteden uzakla mak mecburiyetinde bırakılmı tır (Bali, 2003:25-32).

4.2. Dergi Yazarlı ı

İhan Darendelio lu'nun çe itli zamanlarda yazılarının yayınlandı ı dergileri öyle sıralayabiliriz:

Türk'e Do ru (03.1945/09.1948): Çıkarılmasına Eski ehir'de ba lanıp Adana'da sürdürdürülen aylık dü ünçe ve sanat dergisi. Kapa ın üst bölümünde Her yönde Türk'e Do ru olarak sunulan adın altında “ilimde-fende-sanatta duyu ta-dü ünü te” söylemi

yer alıyordu. Daha sonra Adana'ya taşınan derginin adı *Türke Doğu*'ya, söylemi de 22. sayıdan başlayarak "Türkçü ve Türkiyeci Dergi"ye dönüştürüldü. Derginin sahibi Lütfi Özalp, yazı işleri müdürü de Ümit Yaşar Özalp'dı. Mehmet Kaplan, Arif Nihat Asya, İhan Darendelioğlu, Ziya İhan Zaimoğlu, Ümit Yaşar Özalp, Halil Soyuer, Gökhan Evliyaoğlu, vb. yazıları ve özellikle de şiirleri ile katkıda bulunanlardı.

Türke Doğu'nun yayımı Eylül 1948'de çıkarılan 32. sayısı ile sona erdi (Sefercioğlu, 2008:27).

Tanrıda -II (05.11.1950-20.01.1951): Türk Gençlik Teşkilatı'nın organı olan *Tanrıda*'nın kurucuları, Necati Tanrıku, Ömer Öztürkmen, Metin Ören ve Sadi Pehlivanoğlu idi. Darendelioğlu'nun da katkıda bulunduğu dergi ateşli, heyecanlı biraz da atak bir dergi idi (Darendelioğlu, 1975:405). Derginin ilk sayfasının tepesinde, renkli olarak, büyük harflerle yazılmış adı logosu, onun altında da "Tanrıda ı kadar Türk - Hırada ı kadar Müslüman" söylemi yazılı idi. "Her ayın beşinde ve yirmisinde" çıktığı belirtilen bu "on beş günlük" yayın organı, 05 Aralık 1950-20 Ocak 1951 arasında, 7 sayı yayımlanabildi. *Tanrıda*, kaçıtı sağlayamamak dolayısıyla yayınına 27 Şubat 1951 günlü 7. sayısı ile son vermek zorunda kaldı (Sefercioğlu, 2008:27).

Milli Yol (26.01.-28.12.1962): Haftalık siyasi, milliyetçi bir dergi olan ve Darendelioğlu'nun da zaman zaman seri yazılarının çıktığı *Milli Yol*, İsmet Tümtürk'ün idaresinde idi. Sahibi olarak Necati Bozkurt'un adı vardı. Derginin mizampajı ise Altan Deliorman tarafından hazırlanıyordu. Nihal Atsız, Nejdet Sançar, Zeki Sofuoğlu, Tahsin Ünal, Muhittin Koran vs. kimselerle genç istidatlara sık sık yer veriliyordu (Darendelioğlu, 1975:410).

Dergi, Alparslan Türke 'e ayrı önem vermi ve 27 Mayıs sonrası geli en süreci okuyucularla payla mı tır.⁷ Dergi fıkra müsabakaları da düzenlemi tir. Darendelio lu, Milli Yol dergisinin bir yazarı olarak fıkra müsabakalarında hakem heyetinde Hüseyin Nihal Atsız, Ziyaeddin Babakuran, Tarık Bu ra, Yücel Hacalo lu, Faruk Kadri Timurta ve Zeki Velidi Togan'la birlikte bulunmu tur (Milli Yol, Sayı:12, 13 Nisan 1962:4).

Milli Hareket (11.1966-12.1971): İlk sayısı 1 Kasım 1966 da yayınlanan Milli Hareket mecmuasının kurucuları, Ahmet B. Karabacak, Rıza Fırtına ve Muammer I ın idi. Türkiye'de Milliyetçi hareketin önemli isimlerinden olan Alparslan Türke , Dündar Ta er, Galip Erdem ve Nejdet Sançar, Necmettin Hacıemino lu, Mehmet Eröz gibi önemli ilim adamı ve yazarların yazılarına sık sık yer verilmi tir (Darendelio lu, 1975:412). Darendelio lu'nun da ara sıra yazıları çıkmı tır.

1971 yılına kadar düzenli olarak yayınlanan derginin idare yeri olarak, Beyazıt, Beyaz Saray altındaki Kitapçılar Çar ısı'ndan 41 numaralı dükkân kiralanmı tır. Bu dükkânın oldu u han, Mesut Yılmaz'ın babasının da ortak oldu u handı. Dergiye ismini Alparslan Türke vermi ti. Yazı kadrosundaki sıkıntılardan dolayı Alparslan Türke 'in üste menken yazdı ı yazılar eski dergilerden çıkarılarak yayınlanmı tır (Karabacak, 2011:27).

Milli I ık (05.1967-04.1971): stanbul'da yayımlanan aylık milliyetçi dergi. Mayıs 1967 ile Nisan 1971 arasında 48 sayı çıkarıldı. Sahibi N. Bozkurt, yazı i leri müdürü Altan Deliorman olan Milli I ık'ın ba lıca yazarları; Nejdet Sançar, M. Zeki Sofuo lu, Arif Nihat Asya, Faruk K. Timurta , Aclan Sayılğan, Necmettin

⁷ Milli Yol'un 7. sayısının kapa nda Alparslan Türke 'in üniformalı resmi ve altında da "Bir yandan 27 Mayısı Koruma Kanunu çıkarılırken, bir yandan emirle kendisine sövdürülen 27 Mayısçı: Alparslan Türke " ifadeleri yer alıyordu (Bkz. Milli Yol, 6 Mart 1962, Sayı:7).

Hacıemino lu, Galip Erdem, M. Necmettin Deliorman, brahim Kafeso lu, Mehmet Eröz, Altan Deliorman, Ihan Darendelio lu, Erol Güngör, Sabahattin Zaim, Tahsin Demiray, Fındıko lu Ziyaeddin Fahri, Namık Zeki Aral, Mustafa Kafalı, Cengiz Orhonlu, Fazlı Akkaya⁸, N. Bilal im ir, Ahmet Kabaklı, Mustafa N. Sepetçio lu, Nevzat Yalçın ta , vb. idiler. Okuyucularına dört yıl hizmet eden derginin yayımı 48. sayıda son buldu (Sefercio lu, 2008:58).

Darendelio lu'nun bu dergideki yazıları di er dergi yazılarında oldu u gibi daha çok kitaplarındaki milliyetçilik hareketleri vb. konuları içermektedir.

5. Ki ilik Özellikleri

Türkistanlı bir arkada ının (muhtemelen Altan Deliorman'ın ortaokul arkada ı Ziyaeddin Babakuran) aracılı ıyla Ihan Darendelio lu ile tanı an Altan Deliorman'ın “otuzlu ya larda, ortadan uzun boylu, ya ız, topluca bu Güney Anadolu çocu unda, insanları kendisine kolaylıkla ba layan bir tılsım gizliydi.” ekinde tarif etmekte ve Darendelio lu ve Türk milliyetçileri hakkında unları söylemektedir:

Edebiyat Fakültesi'nde okumu , seçim sandıklarında filizlenen Beyaz htilal öncesi, ba ı, milliyetçilik yüzünden derde girmi , fakat belalara kar ı metanetle durmasını bilmi bu genç adamın, medar-ı mai et motorunu ufacak bir pedala ba ında döndürmesi beni pek a ırtmamı tı. O dönemde, milliyetçinin a maz kaderi buydu. Milliyetçiler, Türkiye'ye insan yeti tiren muazzam çarktan nasılsa kaçmı fabrikasyon hataları gibiydi. Kimisi ö retmen, kimisi bir yerde memur, kimisi Babı ali bünyesinin bir türlü kabule yana madı ı genç gazeteci, kimisi tanınmamı avukat... Fakat hemen hepsi, daracık bütçelerinin içine sıkı mı , inancından ba ka sermayesi olmayan vatan evlatlarıydı. Çok kimseye hazin gözükebilecek bu kader, bana nedense hep Devr-i Saadet Müslümanlarımı hatırlatmı tır.

⁸ Fazlı Akkaya, Ihan Darendelio lu'nun da aralarında yer aldı ı birçok davada Türk milliyetçilerini savunmu bir avukattır. Aynı zamanda Darendelio lu ile birlikte TKMD'nin stanbul ubesini kuran ki idir (Bkz. Darendelio lu, 1975:388).

Darendelio lu, örnek bir tevazuu sahibi yaratılı a sahipti. Türkçüler Derne i'nin kurucuları dernek ba kanlı nı ona teklif etmesine ra men o ya ça büyük olmasına kar n böyle bir görevden kaçınmı tı. Keskin kalemini kılıç maharetiyle kullanan bu genç adam, özel hayatında hakikaten alçak gönüllüydü. Kalabalıkça meclislerde kendisinden bahsedildi i yahut söz sırası ona geldi i zaman yüzüne bir pembelik yayılır, mahcubiyetin a ır yükü omuzlarını çökertirdi (Deliorman, 2009:152-153).

Onu “Türk dünyasının bu soylu ve güçlü savunucusunun belirgin meziyetleri arasında tevazuu yanında milli uur uyanıklı ı, edep ve ahlakı; ölçüye, endazeye vurulması mümkün olmayan e siz idealist bir ki ilik” olarak ifade eden arkada ı, sırda ı Nurettin Pakyürek'e göre, “Darendelio lu, son yarım yüzyılda Türk soyunun yeti tirdi i ve sayıları birkaç düzineyi geçmeyen yüksek seviyeli milliyetperverlerden birisi”ydi. Ona göre Darendelio lu, “Türk'e besledi i saygı ve sevgi itibarını ki ili inde kristalize etmi ”ti (Yüzba ı, 1980:29).

O, “Bu topraklar için/Bu bayrak için/Ölelim/Ne dü ünelim ne de bilelim” sözleri (Atsız, 1966:2) do rultusunda inandı ı ölkü yolunda en yüksek seviyedeki idealizm anlayı nın adeta eri ilmesi güç bir sembolü olmu tur (Yüzba ı, 1980:30).

Pakyürek'e göre, bu radyum beyinli Türk, Cumhuriyet Türkiye'sinde Komünizmin Türk milleti için ne büyük felaketler getirmekte oldu unu ilk defa en uurlu ekilde sezip anlayan ve son nefesine kadar da en ince çizgileriyle bulunan amansız mücadelesini sürdüren birkaç Türk münevverinin ba lıcasıydı. Batı dünyasının Dr. Schwarz'ı (Komünistler Nasıl Yalan Söyler kitabıyla ünlü antikomünist yazar) ne ise, Türkiye ve Ortado u için de Darendelio lu o idi (Yüzba ı, 1980:33).

Pakyürek, bu yol arkada ı hakkında unları söylemektedir:

Bir insan dü ününüz ki milliyetçi geçinmelerine ra men kendisine “ajan” diyecek kadar alçaklık çamurunda yuvarlanan hayâsızlara bile, sırf Türk'ün temel hak ve hürriyetlerine, o yolda mücadele etmekte olanların evk ve gayretlerine bir isteksizlik, bir çekingenlik duygusu; daha da kötüsü bir uyu ukluk ileri gelmesin diye katlanmasını

bilmi tir. Aynı zamanda bir milli güne ihti amı ile bu ruh ve gönül sefillerinin, bu vicdan ve izan yoksullarının her türlü iftira, dedikodu ve çirkin yalanlarını en kısa zamanda eritip yok etmesini de bilmi tir. İmdi bu beylere sormak lazım: Haydi ikinci bir Darendelio lu'nu gücünüz yetiyorsa bulup da ortaya çıkartınız bakalım? (Yüzba 1, 1980:31).

E i Lütfiye Darendelio lu da onun büyük ahlak ve fazilet sahibi bir ki ili e, Türk milliyetçili i mücadelesinde fedakâr bir yapıya sahip oldu unu belirtmekte ço u zaman konferans ve toplantı dönü lerinde eve sesi kısılmı olarak geldi ini çok iyi hatırladı ını söylemektedir (Lütfiye Darendelio lu, Telefon görü mesi, 21 Mart 2013).

Darendelio lu'nu 1960'lı yıllarda tanıdı ını söyleyen Necmettin Sefercio lu da Darendelio lu hakkında: “O güleç yüzlü, cana yakın, tatlı insanı ilk görü te sevmi tim. Sakinli i, kar ısındaki herkese huzur verirdi. Dergisindeki sert havayı onda bulamazdınız. Ço umuzu ürperten komünist hareketlerine serinkanlılıkla yakla ırdı. Onu, yaz aylarında ö retici olarak katıldı ım hizmet içi e itim kursları dolayısıyla stanbul'a gidi lerimde mutlaka ziyaret ederdim. Tatlı sohbetlerinden büyük zevk alır, ülke sorunları ile ilgili gözlemlerini ilgi ile dinlerdim.” demektedir (Necmettin Sefercio lu, Darendelio lu İhan Egemen 98. sayı, Orkun Türkçü nternet Dergi 175. sayı, <http://www.orkun.com.tr>).

Sefercio lu'nun anlatımlarına göre, TKMD faaliyetleri vesilesiyle yaptı ı geziler, Darendelio lu'nun o zamana kadar gizli kalmı bir yetene ini, hatipli ini ortaya çıkarmı tı. Küçük bir topluluk ile konu urken bile mahcupluk duyan, yüzü kızaran adam gitmi , yerine Komünizmle mücadelenin sözünü sakınmaz hatibi gelmi ti. O zamana kadar yazıları ile sürdürdü ü mücadelenin birikimini cesur, ate li bir hitabet üslûbu ile getirme e ba lamı tı. Bu durum Onun 1969'da milletvekili olmasını sa lamı tı (Necmettin Sefercio lu, Darendelio lu İhan Egemen 98. sayı, Orkun Türkçü nternet Dergi 175. sayı, <http://www.orkun.com.tr>).

Darendelio lu hakkında müttefik olunan bir konu da onun hayat felsefesinde namuslulu u ve dürüstlü ü merkeze almı ve hayatına yansıtmı olmasıdır. Bu yönünü Darendelio lu, “Ben ki Anadolu çocu u/Suratından belliyim/Kim ne derse desin dostlar/Namuslu geldim bu ehre/Namuslu gitmeliyim” dizeleriyle ifade ediyordu (<http://www.tarsussairleri.com/yazar-ilhan-darendelio lu.html/16.04.2013>).

1965’lerde MTTB’nin ba kanı olan Rasim Cinisli’nin Darendelio lu’nun bu özelli iyle ilgili bir anısı vardır. Cinisli’nin ifadesine göre, 1965 MTTB seçimlerini eski solcu yönetimin kazandı nı zanneden Ruslar MTTB hesabına üç kez para göndermi tir. Cinisli, bu konuda Ba bakan Suat Hayri Ürgüplü ile görü tü ünü üçüncü kez para geldi inde de durumu noterde onaylatmı ve parayı da TKMD’ye havale etmeyi dü ün mü tür. Toplam 5 bin dolar civarında olan bu parayı Darendelio lu kabul etmemi tir (Cemal A. Kalyoncu, 8 Haziran 2009, Demireli Daha O Günden Çözmü tü, <http://www.aksiyon.com.tr>).

Yine Darendelio lu, parlamento yıllarında 20.6.1973 tarihinde Demokratik Parti adına yaptı ı bir konu masında meclis kürsüsünden “Bizim için milletvekili sıfatı da gelip geçicidir. Bizim asli sıfatımız mezara kadar namuslu ya amaktır, biz o asli vazife içindeyiz.” diye haykırabilmi ti (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, B:180, 20.6.1973:302-303).

6. Ölümü ve Eserleri

6.1. Ölümü

Ortado u gazetesinin yazarı Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) mensubu lhan Darendelio lu, ehit edilmeden önce iki önemli kitap kalem almı ve bu kitaplar 1979 yılı içinde yayınlanmı tı. Bu kitapların Darendelio lu’na yönelik gerçekleştirilen suikast açısından büyük önem ta ıdı ı kanaatindeyiz.

Bu kitaplardan biri, Ecevit yönetiminin ya andı ı bir dönemde kaleme alınan “Ecevit Marksist mi?” ba lı ını ta ıyor ve CHP’nin Marksist-Leninist ki i ve te ekküller tarafından ele geçirildi ini konusunu i liyordu. Tabi bu konunun i lenmesinde Bülent Ecevit’in Ülkü Ocakları’nı hedef gösteren konu maları, Marksist ve a ırı sol fraksiyonların ülkücü gençlik te kilatlarına yönelik o dönemde siyasi çevrelerde “Komando Kampları”⁹ olarak anılmı olan kamplara yönelik tutum ve söylemleriyle öne çıkmasının da etkili oldu u dü üncesindeyiz.

Bu tutum ve söylemleri Darendelio lu, ölümünden bir ay önce yazdı ı bir yazıda öyle de erlendirmekteydi:

“...Aslında CHP de dahil olmak üzere dı a ba ımlı bütün ılımlı ve a ırı sol ki i ve grupların MHP’yi ba hedef olarak seçmeleri normaldir. Çünkü bunların bu milletle bu ülke ile ba larının kopuk oldu unu CHP’nin enternasyonale, di erlerinin ise kızıl dı kaynaklara ba lı oldu unu en iyi, rahat izah eden MHP’dir.” (Ortado u, 15 Ekim 1979).

Kitaplardan di eri ise, “Devrim Nedir Devrimci Kimdir?” ba lı ını ta ıyordu.

Darendelio lu’nun verdi i bilgilere göre, 12 Mart muhtırasından önce, anar ist komünistler aralarında da bölünmü lerdi. Fakat Türkiye’de rejimi yıkmak hususunda bir

⁹ Sportif ve fikri faaliyetlerin yapıldı ı kamplardan ilki stanbul, Ankara, zmir ve Adana gibi büyük ehirlerimizde kurulmu tu. Bu dört vilayetimizde toplam olarak 170 çadır kurulmu ve 1000’den fazla genç bu kamplarda e itime tabi tutulmu tu. Alparslan Türke , yapılan iftiralara kar ı gazetelere ve Türk halk efkârına bir açıklamada bulunarak gençlik kollarının memleketçi, milliyetçi ve mücadeleci gençler yeti tirmek için kuruldu unu ifade etmi tir. Darendelio lu’na göre bu kamplar zaten birilerinin iddia etti i gibi gizli de il açık faaliyet göstermi tir (Darendelio lu, 1975:397-398). Ayrıca Komando kampları ve tartı malar için Ahmet B. Karabacak’ın “Üç Hilal’in Hikâyesi”, Hakkı Öznur’un “Ülkücü Hareket”, Haldun Terzio lu’nun “Komando”, Mehmet Emin De er’in “CIA Kontgerilla ve Türkiye”, “U ur Mumcu ve 12 Mart Geriye Dönü ün İlk Adımı” vb. kitaplara bakılabilir. Komandolarla ilgili farklı bir iddia da “Devlet” dergisinin gündeme ta ıdı ı Hollandalı Van Ray’a aittir. Van Ray, “Alparslan Türke ’in Komandoları 1973 yılında iktidarı ele geçirmek için komando e itimi görüyorlar” demekte “...Kürtlere kar ı Baas ve Türke ’in i birli i edece i muhakkaktır.” iddiasını öne sürüyordu. Devlet Dergisi Van Ray’ı bu iddia ve iftirasından dolayı “Kürtçülük ticareti yapmakla” ele tirmi tir (Devlet, Sayı:51, 23 Mart 1970:8).

ayrılıkları yoktu. Bu ayrılık T P içinde de ba lamı , fakat asıl bölünme militan komünistlerin Aydınlık dergisi etrafında toplananlar arasında vuku bulmu tu.

1- Aydınlık Sosyalist Grubu: Bu grupta Mihri Belli ve adı Dev-Genç olan te ekküllerin mensupları vardı.

2- Proleter Devrimci Aydınlık Grubu: Bu grupta Do u Perinçek ve arkadaş ları vardı.

Bu iki grup, aynı anda Aydınlık ve Proleter Devrimci Aydınlık adıyla iki dergi çıkarıyorlar ve Marksist Leninist yolda birbirlerini suçluyorlardı. Mesela Proleter Devrimci Aydınlık dergisinin 5 ubat 1971 tarihli 29. sayısında Mihri Belli ve arkadaş ları ihtilalci de il revizyonist yani ıslahatçı olarak suçlanıyordu (Darendelio lu, 1979a:39-40).

Darendelio lu'na göre, Devrimci maskesine bürünmü üç terörist gizli te ekkül unlardı: 1-Türkiye Halk Kurtulu Ordusu 2-Türkiye Halk Kurtulu Partisi veya Cephesi 3- htılalci ç i Köylü Partisi

Birincisinde, o günkü gazetelerde devrimci gençler diye geçenlerden Deniz Gezmi , Yusuf Arslan, Hüseyin nan, Cihan Alptekin, Sinan Cemgil, brahim Özta , Gülay Özde , Teslim Töre, Hasan Ataol, Mustafa Yalçın, Kadir Manga, Alparslan Özdo an, Ömer Ayna, Nahit Töre, Feyzi Bal vb. bulunuyordu. kincisinde Mahir Çayan, Ertu rul Kürkçü, Ziya Yılmaz, Orhan Sava çı, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, Ula Bardakçı, Necmi Demir, Bingöl Erdumlu ve arkadaş ları. Üçüncüsünde ise Do u Perinçek, Ömer Özerturgut, ahin Alpay ve arkadaş ları vardı (Darendelio lu, 1979a:42-43).

Ba nda Pekin e ilimli Do u Perinçek'in bulundu u T KP'nin ilk kadroları arasında Cüneyt Akalın, Ömer Marda, Bora Gözen, Hasan Yalçın, Halil Berktaş, Gün

Zileli, Oral alı lar, brahim Kaypakkaya, Atıl Ant, Ferit Isever ve Nuri olako lu bulunuyordu. Daha kurulu a amasında silahlı mücadeleye yakla ım konusunda parti içinde görü ayrılıkları belirdi. Bu tartı malar sonucu Garbis Altino lu partiden ayrıldı (Akyol, 2010:53).

1970’li yıllarda Filistin Demokratik Halk Kurtulu Cephesi ile temasa geçip Filistin’e gönderilecek parti mensuplarının askeri e itim görmeleri hususunda anla maya vardı. T KP, bu anla maya dayanarak Filistin’e e itli gruplar halinde militanlarını gönderdi. 1970-73 yılları arasında Türkiye htilalci i Parti (T KP)’lilerin kaldı ı Lübnan’da Golan tepeleri, Re adiye ve Nahr el Bared olmak üzere üç ayrı kamp vardı. Nahr el Bared srail tarafından bombalandı ve sekiz partili hayatını kaybetti. Saldırıda öldü  zannedilen Faik Bulut’un ise srail’e esir d t  daha sonraları anla ıldı. 7 yıl srail zindanlarında kalan Bulut, 1980 Martı’nda Türkiye’ye döndü (Akyol, 2010:53).

Partinin Do u Anadolu Bölge Komitesi (DABK) sorumlusu brahim Kaypakkaya ve onun çevresinde bulunan bir grup Nisan 1975’te parti çizgisine yönelik ele tiriler getirdiler. Bu sürecin sonucunda ubat 1972’de “DABK Kararı” adıyla bir bildiri yayınlayan parti muhalefeti partiden ayrıldı ve daha sonraki süreçte TKP/Marksist-Leninist (TKP/ML) adlı rgt kurdu (Akyol, 2010:53).

Di er yandan Mahir ayan ve arkada larının Tokat’ın Niksar Iesi Kızıldere Köyü’nde güvenlik güçleri tarafından 31 Mart 1972 günü öldürülmeleri, ayan’ın 1971 yılında kurdu u kısa adı THKPC olarak bilinen “Türkiye Halk Kurtulu Partisi Cephe” rgtnn ortadan kalkmasına yol amamı tı. Çayan’ın görü leri “ htilalin Yolu” ve “Kesintisiz Devrim I-II-III” ba lıklı iki kitapçıkta toplanmı tı. Çayan’ın görü leri ayrıca “Bütün Yazılar” ba lıklı bir kitapta yayınlanmı tı (Mumcu, 1997:14).

Mahir Çayan'ın bu görüşlerinin odak noktalarından biri Siyasal Bilgiler Fakültesiydi. Abdullah Öcalan'ı İstanbul Hukuk Fakültesinden Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesine çeken Çayan hayranlıydı. Çayan silahlı eylemleri tek yol olarak görüyordu. Öcalan'a göre de öncü savaşı ve silahlı mücadele olmadan devrim yapılamazdı. Ayrıca Mahir Çayan ve Deniz Gezmi'nin gerilla yöntemlerini birleştirmek gerektiğini düşünüyordu. Bunlar için de parti kurmak gerekiyordu (Mumcu, 1997: 15).

Uzun Mumcu'nun aktarımına göre aradan yıllar geçecek, Kürdistan Çi Partisi (PKK)'nin Almanya'da yayınlanan Berxwedan adlı gazetesinde PKK'nın Çayan'ın liderliğindeki THKPC örgütünün devamı olduğunu¹⁰ ileri sürülecekti:

Bir grup olarak 1973'ten itibaren şekillenip gelişen PKK hareketi 1971 devrimciliğini inceleme ve özümseme temelinde, yenilgiye temel olan hata ve yetersizlikleri aşmaya çalışıp her alanda bütünsel bir devrimci gelişme sağlayarak vücut buldu. Öte yandan Türkiye Devrimci Komünist Partisi-Devrimci Doku Kültür Ocakları (TDKP-DDKO) ve iliminin sahte milliyetçiliğini bertaraf edip yurtseverliğini özümseyerek ve canlandırıp geliştirenlerle mücadele ettiler. Türkiye'de daha sonra kesintiye uğrayan 71 direnişçiliği 75'lerden itibaren en somut ifadesini PKK'da buldu. (Mumcu, 1997:14-15).

Yukarıda analiz ettiğimiz süreç dışında Darende'li'nin Deniz Gezmi, Yusuf Aslan ve Hüseyin Çayan'ın idam kararlarının mecliste onaylanması münasebetiyle yaptığı "...Bugün burada karara bağlayacağımız konu, elini kana bulamayı, hıyaneti ve mutasavver cinayeti tespit edilmiş 3 komünist anarist hakkındaki idam cezasının uygulanmasıdır; daha doğrusu, bir formalitenin yerine getirilmesidir" şeklindeki

¹⁰ PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın 18 Mart 2013 tarihinde mralı adasında yapılan görüşünde BDP Milletvekili Sırrı Süreyya Önder'e verdiği Kızıldere mesajında "Değerli arkadaşlar, saygıdeğer yoldaşlar! Ne Anadolu'da hakça, ne itiyak sürmek isteyen halk çocuklarının, ne de tüm dünyanın her bir karışığı kadar eski olan özgürlük ve eşitlik mücadelesine canımı adamımdı. Her evlatlarının izini silmedi. Olgunla tırmaya çalıştığımız Anadolu barışını bu uğurda mücadele ederken hayatını kaybeden bataba Mahirler ve Denizler olmak üzere bütün devrimcilerin anısına ithaf ediyoruz. Bu duygularla Kızıldere devrimci ehitlerini saygıyla anıyorum." şeklindeki sözleri de yukarıda incelediğimiz sürecin açık bir göstergesidir (Bkz. <http://haber.gazetevatan.com/Haber/526064/1/Gundem/16.04.2013>).

konu ması da suikasti tertip eden gizli ellerin bir çıkışı yolu yani suikasti kapatma yolu olmu tur diyebiliriz.

Ahmet B. Karabacak'ın “mücahit a abeyimiz” dedi i (Karabacak, 2011:61) lhan Darendelio lu, 19 Kasım 1979'da Kumkapı'da i yerinden çıktı ı sırada ehit edilmi tir (Ayın Tarihi, 19 Kasım 1979). Milliyet gazetesinin haberine göre Polis saldırının yapıldı ı Kö klühamam sokaktaki aramada 9 mm. çapında bo kovanlar bulmu tur (Milliyet, 20.11.1979). Daha sonraları, Rızapa a'daki banka soygununda 2 jandarma erini ehit edenlerin kullandı ı bir silahın Darendelio lu'nun öldürülmesi olayında da kullanıldı ı bildirilmi tir (Milliyet, 8.3.1980:7).

Darendelio lu'nun öldürülmesi olayını THKPC Devrimci sempatizanları üstlenmi tir. Milliyet gazetesine telefon eden bir ki inin unları söyledi i ifade edilmi tir: “Bundan öncekilerden özünde farklı olmayan fa ist hükümetin kurulu unu protesto amacıyla MHP'nin stanbul üst yöneticilerinden Darendelio lu hakkında halk mahkemelerince verilen ceza infaz edilmi tir.” (Milliyet, 21.11.1979:8).

Alparslan Türke , verdi i demeçte “ stanbul'da birbiri ardı sıra ehit edilen partimiz mensuplarının vebali Ecevit iktidarının tayin etti i stanbul valisi ve Emniyet müdürünün omuzlarıdır.” demi tir (Milliyet, 21.11.1979:8). Daha öncesinde de Alparslan Türke MHP Gençlik Kollarının düzenledi i 4. Türk Gençlik Kurultay'ında da Ecevit'in 22 ayda tam bir ülkücü avı devri ya attı ını dile getirmi ti (Ayın Tarihi, 17 Kasım 1979).

Darendelio lu'nun cenazesi 21 Kasım 1979 günü ö le namazından sonra Beyazıt Camiinden kaldırılmı tir. Cenaze törenine ailesi, arkada ları, MHP Genel

Ba kanı Alparslan Türke ve milliyetçi camia katılmı tır (Milliyet, 21.11.1979:8).
Cenaze daha sonra uçakla Adana'ya götürülmü tür. Kabri Kürkçüler köyündedir.

Nurettin Pakyürek, onun ölümünün ardından onu en iyi tanıyanlardan biri olarak unları söylemi tir:

Onun ehit edilmesiyle Türklü ün köklü özelliklerini ki ili inde temsil etmekte olan altın bir neslin en de erli ferdi de bizzat kendisinin bayrakla tırımı oldu u Toprak dergisinden Türk yurdunun ehitler barına ı kutsal topraklarına bir bayrak gibi dü mü oluyordu. Çünkü o, fazilet duygusunun mihengiydi. O, üstün ahlakın do rudan do ruya kendisiydi. O, alçak gönüllülü ün abidele mi timsaliydi. O, Türklü ün vakarıydı. O, Türk seciyesinin en mü ahhas örne iydi. O, milli uur ve sezginin gören ve gördüren gözüydü. O, Komünizmi Türkiye'de tek ba ına 30 yıl gerileten bir mücadele devi ydi. O, dürüstlü ün özüydü, ruhuydu. O, hakiki münevver Türk tipinin en erefli, en de erli bir ya atıcısıydı. Sözüün daha yalını, daha gerçek yalını O'nun ölümü bir anlamda bütün bahtsızlı ı ve kötü kaderi ile Türk'ün ölümüydü. Kendinden olmayanların ellerinde çilesini doldurmak mecburiyetinde bırakılan yirminci yüzyıl Türk'ünün ölümü! Ruhunu çarmıha gerilmek istenen bir milletin manen ölümü! Ve kim bilir belki de bu ölümün sonunda ba layacak yeniden dirili in de öncüsü olmaktadır o! (Yüzba ı, 1980:36-37).

Altan Deliorman ise bu a abeyini u mükemmel satırlarla anmaktaydı:

Çukurova'dan ba layıp eski Bizans'ın çamurlu sokaklarında sona eren bu fırtınalı hayat, bir mücadele adamının hazin romanı mıdır, yoksa kendi öz yurdunda gurbet öksüzlü ünü duya duya ya amanın dramı mı, bilinmez. Bildi im u ki, onun kanlı cesedinin üzerine bo alan ya mur, muhakkak tatlı bir rahmetti. Yine de, herhangi bir çamurlu su birikintisine bastı ımda, ayaklarıma onun sıcakkanı bula ıyor sanırım. Ve yüre im ürpertilerle sarsılır. Bu seciyeli vatan evladını koruyamamı bir toplulu un ferdi olmak, bana bir cürümün ortaklık payı gibi gelir. Onun hafızalarda çar çabucak geri plana itilmi olmas ı ise büyük bir utanç gibi görünür. Dü ünürüm: Acaba benim bu hissimi payla an kaç ki i vardır? (Deliorman, 2009:161).

Darendelio lu ile tanı ma ve birlikte bulunma fırsatı yakalamı olan eski Diyanet leri Müfetti leri'nden ve Bakü Din Mü avirleri'nden Abdülkadir Sezgin Bey ile MHP'li eski bakanlardan ve Ülkü Ocakları'nın kurulmasında ve Milliyetçi hareketin kurumsalla masında katkıları olan Sadi Somuncuo lu'nun kurmu oldu u Milli

Dü ünçe Merkezi'nde çalı mamız vesilesiyle tevafuk sonucu kar ıla mı tık. Abdülkadir Sezgin,¹¹ Darendelio lu için “Türk milleti için hayatı sebil olan insanlar vardır. İhan abinin hayatı bu millet için sebil oldu.” diyerek üzüntüsünü ve Türk milliyetçili i davasını özetlemi tir (Ki isel Görü me, 01.02.2013).

Darendelio lu'nun adı Tarsus Belediyesi tarafından da unutulmamı tır. Tarsus Beldiyesi, merhumun ismini 5 Aralık 2006 tarihinde aldı ı meclis kararıyla (EK-2) merhumun oturdu u evin bulundu u Re adiyeye Mahallesi 3009 numaralı soka a vermi tir. Yine İhan Darendelio lu'nun ismi Malatya'nın Darende ilçesinde Hacı Dervi Mahallesi'nde bir caddeye ve Adana Ceyhan'da da bulvara verilmi tir.

Di er yandan TBMM'de CHP Grubu'nun, 4.11.2011 tarihinde Mersin milletvekili Ali Rıza Öztürk ve arkada larının demokrasiye müdahaleye zemin hazırlayan karanlık olayların aydınlatılması, devlet içindeki yasa dı ı örgütlenme ve yapıların aç ı a çıkarılması amacıyla vermi oldu u (103 sıra no.lu) meclis ara tırması önergesinin, Genel Kurul'un 4.4.2012 Çar amba günkü birle iminde Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Amasya Milletvekili Naci Bostancı konu masında Kemal Fedai Co kuner, Gün Sazak, Ya ar Bostancı isimleriyle birlikte İhan Darendelio lu'nun da ismini meclis gündemine ta ımı tır (TBMM Genel Kurul Tutana ı, Dönem 24, B:90, 4 Nisan 2012).

Bunların dı ında Tarsuslu airlerden Hakan İhan Kurt tarafından yazılan ve “Benim hey! Gün a anda kan dö eyen da lara/Gök kurdun bekledi i katar katar sis benim” dizeleriyle ba layan “Ses Benim” adlı iir de Darendelio lu'na ithaf edilmi tir. E i Lütfiye Darendelio lu da “Bayrak rengini vermez renksizlerin kanına” diye

¹¹ Ülkücü gençli in bilinçlenmesinde ve ülkücü kadroların yeti mesinde katkıları olan Abdülkadir Sezgin'in 1977 yılında çıkmaya ba layan Ülkücü Kadro dergisinde yazıları yayımlanıyordu. Bu yazılardan bazıları için (Bkz. Karabacak, 2011: 214).

haykırdı ı “ ehitler” isminde bir iiri de e inin aziz ruhuna ve tüm vatan ehitlerine arma an etmi tir (Lütfiye Darendelio lu, Telefon görüşmesi, 19.04.2013).

6.2. Eserleri

6.2.1. Toprak Matbaası ve Toprak Aylık Ülkü Dergisi

Necmettin Sefercio lu, Darendelio lu'nun Toprak matbaasını u cümlelerle anlatmaktadır:

Beyazıt meydanından deniz yönüne inen dik yoku lu sokaklardan biri. O sokak üzerindeki Beyazıt PTT Merkezinin kar ısında bulunan büyük bir i hanı. Soka a bakan yüzü hayli geni olan bu yapının bir yanı, giri katına göre bir kat boyu a a ıya uzanıyor. Oranın, yan soka a açık alt yüzünde, geni camekânlı i yerleri var. Bu büyük yapının ba ka bir özelli i, yer katının PTT'ye bakan yanının, ötekilere göre bir buçuk metre kadar çıkıntılı olması. O kattaki i yerlerin aynı zamanda, büyük camekânlı kapılarla bu çıkıntılı bo lu a da açık. Bundan dolayı o bo luk üzerindeki i yerlerine, yapıya girmeden ula mak mümkün. Orada bulunan i yerlerinin sonucusu bir basımevi! Büyük camekanın arkasında bir masa ve çevresinde birkaç sandalye var. Sonradan yapılmı bir cam bölmenin arkasında da bir pedal baskı makinesi ile hurufat kasaları, ka it topları, basılmı faturalar, makbuzlar, el ilanları, vb. yer alıyor. (Necmettin Sefercio lu, Darendelio lu Ihan Egemen 98. sayı, Orkun Türkçü nternet Dergi Sayı:175, <http://www.orkun.com.tr>).

Toprak dergisi stanbul'da ilk çıkmaya ba ladı ında sahipleri Darendelio lu ve Mahmut Ünal'dı. 1954 yılının Aralık ayında, küçük boy bir dergi olarak ne ir hayatına atılan Toprak, Komünizmle mücadeleyi¹² ön plana alan bir muhteva ile 1968'e kadar aralıksız çıkmı tır. Türk Yurdu istisna edilirse milliyetçi mecmuaların en uzun ömürlüsü olmu tur.

¹² Türk dünyasında Komünizme kar ı çıkarılan ilk siyasi dergi olarak 1923-1927 yılları arasında stanbul'da çıkarılan “Yeni Kafkasya” gösterilmektedir. Asıl amacı Azerbaycan'ı istiklâlîne kavu turmak olsa da, Bol evik esareti altındaki bütün milletlerin masumiyetini savunmaktan çekinmemi tir. Derginin asıl yükünü Mehmet Emin Resulzade ve Azerbaycanlı milliyetçiler yüklenmi ti (Can, 2007:111-114).

Daimi yazarları arasında, Arif Nihat Asya, Cezmi Türk, Hikmet Ertez, Zübeyr Koç, M. Sait Çekmegil, Cemal O uz Öcal, Nurettin Pakyürek, Refet Körüklü, Fethi Teveto lu, Prof. akir Berki, Ziya lhan Zaimo lu, Aydil Erol, Tahsin Ünal, Hikmet Tanyu, Nejdet Sançar, Zeki Sofuo lu, Ziyaeddin Babakuran, Hızırбек Gayretullah vs. kimseler vardı. Derginin yazı ve iir seçmelerini çok kere Nurettin Pakyürek yapmakta idi (Darendelio lu, 1975:405-406).

Toprak dergisinde Yavuz Bülent Bakiler, Zeki Velidi Togan, Faruk Kadri Timurta , Hayrani Ilgar, gazeteci-yazar- air Kemal Fedai Co kuner¹³, Yücel Hacalo lu, Necmettin Sefercio lu, “Milliyetçi Türkiye”nin yazarı Fikret Eren (Kurt Karaca)’nin yazı ve iirlerine de yer verilmi tir.

Toprak dergisi milliyetçi bir dergi olarak komünist yazar ve airlerle ilgili içerde ve dı arıdaki geli meleri de takip etmi ancak o dönemin siyasi atmosferinden dolayı bazen dergiden ziyade haber gazetesi çizgisine kaymı tir. 1960 sonrasının reaksiyoner milliyetçilik havası do al olarak milliyetçi dergilere de yansıma tir. Mesela, Aziz Nesin’e talya’da birincilik veren kurulun bir komünist te ekkül ve birincili in de sahte oldu una ilk Toprak dergisi temas etmi , durumu Darendelio lu Fransa’daki milliyetçi arkada ları vasıtasıyla tetkik ettirme yoluna gitmi ti (Darendelio lu, 1961a:189).

Di er yandan, 1970’li yıllarda çıkan sayılarına baktı ımızda derginin sahibi ve yazı i lerini fiilen idare eden ki i olarak Darendelio lu görölmektedir. İlk sayfada dergiyle ilgili bilgiler kısmında “Dergimiz Basın Ahlak Yasasına de il, Türk- slam Ahlak Yasasına uyar.” ifadesi yer almaktadır.

¹³ Fedai dergisinin sahibi ve Türk Oca ı zmir ubesi Ba kanı, Türkiye Siyonizmle Mücadele Derne i Ba kanı, MHP Antalya Müfetti li i gibi görev ve faaliyetlerde bulunmu olan Kemal Fedai Co kuner de Darendelio lu gibi suikast sonucu (3 Aralık 1979) hayatını kaybetmi tir. Vatanda Gurbet adıyla bir kitapta toplanmı olan iirlerinden Türkistan A ıtları, Tatlı Sızı gibi iirleri ünlüdür. (Yüzba ı, 1980:90).

Dergi, A ustos 1974 sayısını “Kıbrıs Özel Sayısı” olarak çıkarmı tır. Bu sayı Darendelio lu’nun “Hain Korkak Olur” yazısıyla ba lamaktadır. Türk milletinin topyekûn ordunun yanında oldu u mesajını veren dergide Nurettin Pakyürek’in “Ben Yürürsem” ba lı ıyla Kıbrıs için yazdı ı iir de ilk sayfalarda yer almı , di er sayfalarda da Kıbrıs davası çe itli yönleriyle ele alınmı tır (Toprak, Sayı:8, A ustos 1974).

Darendelio lu, Ötüken dergisinde Kürtçüler için “Bunları ya Barzaniler’in ülkesine veya özledikleri komünist ülkelere gönderip yerine Kazak, Kırgız Türkmenleri getirmeliyiz.” ekinde yazdı ı bir yazısından dolayı ırkçılık propagandası yapmaktan 18 ay hapse mahkûm edilen ve 68 ya ında hapse giren Nihal Atsız’ın 11 Aralık 1975’te ölümü üzerine de Toprak dergisinin Aralık 1975 sayısını “Nihal Atsız Özel Sayısı” olarak çıkarmı tır. Dergi, Altan Deliorman’ın ifadesiyle “Türk gibi ya ayan ve Türk gibi ölen” Büyük Türkçü’nün Sa malcılar Cezaevinden çıkarken çekilmi foto rafına da yer vermi tir (Toprak, Sayı:24, Aralık 1975).

6.2.2. Kitapları

Türkiye’de Komünist Hareketler I-II: Darendelio lu’nun Toprak Dergisi Yayınlarından çıkan ilk kitabıdır. Bu kitap önce Son Havadis gazetesinde tefrika edilmi ti. Darendelio lu, Osmanlı Amele Cemiyeti’nden 1960’a kadar Türkiye’de Komünizm faaliyetlerini, te kilatlanmalarını ve dı ba lantılarını kendi tespit ve de erlendirmeleriyle ortaya koymu tur. Mahkeme dosyaları, polis tutanakları, gazeteler, komünist yazar ve airlerin kaleme aldı ı yazılar, görüp i ittikleri vb. Darendelio lu için malzeme te kil etmi tir.

Darendelio luna göre, ülkemizde Komünizm yasak oldu u için ben komünistim diyemeyen komünistler çok kere sosyalist, inkılâpçı-devrimci, ileri fikirli gibi kılıklara

bürünmü ler, mülkiyet ve tasarrufa kar ı çıkmı lar ve dini fikirlere ve muhafazakârlı a da cephe almı lardır (Darendelio lu, 1962:7).

Türk Milliyetçilerinin Kalemiyle Atatürk: 88 sayfalık sembolik bir kitap olan bu kitapta otuz Türk milliyetçisinin Atatürk'e dair dü ünceleri yer almı tır. Darendelio lu, bu kitabı, Türk milliyetçilerinin Atatürk ve inkılâp dü manı oldu u töhmetine kar ı yayınladı nı belirtmekte ve öyle demektedir:

“Türklerin vatan sevgisiyle dolu olan gö üsleri mel'un ihtiraslara kar ı daima demirden bir duvar gibi yükselecektir.” diyen, hayatını bu milletin kaderine ba lamı , varını yo unu bu millete terk etmi olan büyük ve müstesna bir vatanseverin hakiki hayranları, maskeli sosyalistler, solcular, komünistler de il, elbette Türk milliyetçileri olacaklardır.” (Darendelio lu, 1961b:8).

Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri: Birinci baskısı 1968 yılında, ikincisi baskısı 1975 yılında yapılan kitapta Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri klasik bakı açıları dı ında Türk milliyetçili i aksiyoner (1960'a kadar) ve reaksiyoner (1960 sonrası) Türk milliyetçili i olarak tahlil edilmi , 1919-1935, 1935-1950, 1950-1970 tarihleri aralı ında üç dönem ekinde incelenmi ve irdelenmi tir. Türk milliyetçili inin geli imi oldukça akıcı ve anla ılır bir ekinde izah edilmi tir. Kitabın Türkiye'de bir milli tarih bilinci ve Türk milliyetçili i algısı ve anlayı mın ekillenmesinde büyük katkı sa ladı ı ve bundan sonra da sa layaca ı dü üncesindeyiz.

Türk Milliyetçili i Tarihinde Büyük Kavga: Kitap CHP'nin II. Dünya Sava ı yıllarındaki milliyetçilik anlayı mının ve yakla ımının daha iyi anla ılmasını sa layacak türde önemli bir eserdir. Türk milliyetçili inin sindirilemeyece inin en açık mücadeleleri olarak 3 Mayıs 1944 (Türkçülük davası) ve 4 Aralık 1945 (Tan Olayı) Büyük Kavga olarak anlatılmı tır.

Pazarlar Kanlı di: Bugün hala sıcaklı ını koruyan 16 ubat 1968 tarihinde kimi çevrelerin Kanlı Pazar dedi i olayı Darendelio lu, “ anlı Pazar” olarak de erlendirmi , esasında bu olayın 1905 Rus ihtilali ile aynı zeminde aynı amaca hizmet etti ini ciddi benzerliklerle ortaya koymaya çalı mı tır. Darendelio lu’na göre, Demokratik Devrim Derne i ve bazı çevreler ihtilal provası yapmak istemi lerdı.

Nazım Hikmet Vatan Haini mi Vatan airi mi?: Kitap adından da anla ıldı ı gibi bir ele tiri kitabıdır. İhan Selçuk’un Nazım Hikmet’le Mehmet Akif’i kar ıla tırıp benze tirmeye çalı tı ı bir dönemde ve Süleyman Demirel’in “Biz Vatan airi olarak Namık Kemal’i biliriz.” (Darendelio lu,1978:152-158) çıkı mını yaptı ı bir ülke ortamında Darendelio lu’nun bu ba lıkla bir kitap yazmasını da gayet do al kar ılıyoruz.

Ecevit Marksist mi?: Bu kitapta, CHP’nin ilk dönemleri ile “Orta’nın Solu” sonrası CHP kar ıla tırılmı , Bülent Ecevit’in politikaları ele tirilmi ve bilhassa CHP’nin Marksistler tarafından ele geçirildi i tespiti ortaya konmu tur.

Devrim Nedir? Devrimci Kimdir?: Kitapta özellikle Demokratik Devrim Derne i ve Do u Perinçek misyonu ile CHP’nin Marksist kanadının ihtilalcilik özellikleri üzerinde durulmu tur.

İhsan Da delen,’in 42 sayfalık Türkiye Gizli Komünist Partisi ve Cinayetler-Türk Gençlerinin Sürgün Zindan Kamplarındaki Çıldırma ntihar ve Ölüm Olayları adlı çalı masının önsözü İhan Darendelio lu tarafından yazılmı ve Milliyetçi Türkiye Dergisi Yayınlarından çıkmı tır.

İhan Darendelio lu’nun yazdı ı kitapları yukarıda verdik. Bu kitapların içeri i ile hemen hemen aynı paralelde yazılmı daha çok bro ür yahut vesika diyebilece imiz

türde “Ecevit Marksist mi? Marksistlerin Ma ası mı?” (32 sayfa), gibi çalı malar da mevcuttur.

Darendelio lu’nun kitaplarının baskıları, ölümünden sonra bir daha yapılmamı tır. üphesiz bunda 12 Eylül 1980 Silahlı Kuvvetler Harekâtı’nın etkileri söz konusu olmu tur. Di er yandan Darendelio lu’nun kitapları ya adı ı dönemde zaman zaman farklı matbaalarda basılmı olsa da Toprak Dergisi Yayınları olarak çıkmı tır. Bunun dı ında Orkun Yayınları, Toker Yayınları, Oymak Yayınları da o dönemlerde Darendelio lu’nun kitaplarını yayınlamı lardır.

K NC BÖLÜM

LHAN (EGEMEN) DARENDEL O LU

VE TÜRK M LL YETÇ L

1. lhan (E.) Darendelio lu'na Göre Türk Milliyetçili inin Do u u

Milliyetçilik dü üncesinin ortaya çıkı ı ve bugünkü manada bir anlam kazanması özellikle modernle me olgusuna ve çe itli siyasi ve dü ünçe akımlarına paralel bir ekilde de erlendirilmi tir.

Naci Bostancı'ya göre milliyetçilik, millet ve milli devlet kavramları, ça rı ımları itibariyle tarihin derinliklerine uzansa da gerçekte 18. ve 19. yy'larda, öncesiyle mukayese edilemeyecek ölçüde de i ime u ramı ve ba lı ba ına bir siyasal projeye dönü mü tü. Avrupa'da siyasal iktidarı elinde tutan ve toplumsal geli meye öncülük eden burjuvazinin geni ölçekli bir iç pazar olu turma ve pazarın bütünlü ünü milli siyasi toplumla garanti altına alma giri iminden, sanayile me ve ehirle menin ihtiyaç duydu u merkezile me ve standartla maya kadar birçok faktör milliyetçili in bu yeni ve özgün biçimini desteklemi tir. Keza modernle me, insanların dünya kavrayı nı, Weber, Gouchet gibi dü ünürlerin "kutsallı ın kaybı" olarak tanımladıkları bir sonuç istikametinde daha fiziki bir dünyaya ta ımı tır. Bu akli ve nesnel dünyanın ihtiyaç duydu u mistisizmi ise önemli ölçüde dinlere benzeyen içeri iyle bir bakıma milliyetçilik sa lamı tır (Bostancı, 2008:36-37).

Zafer Üskül "Ulusal Sorun" adlı incelemesinde liberal ya da reaksiyoner burjuva ideolojilerinin, ulusların kökenini tarihsel ve ekonomik gerçekleri yadsıyarak aradıklarına i aret etmektedir. Üskül'e göre Lenin, Marksist kurama uygun olarak tarihi ve toplumların geli imini titizlikle incelemektedir. O, ulusların do u unun kayna ını

belirli bir tarihsel çerçevede aramaktadır. Bu çerçeve, feodalitenin yıkılı ı dönemidir. Öte yandan, ulus olayının ekonomik temelini kapitalizmin temelinde görmektedir. Kapitalizmin feodaliteyi tam olarak yeni i, ulusal hareketlere ba lı olmu tur. Milliyet ilkesi burjuva toplumunda kaçınılmaz oldu undan, Lenin ulusal hareketlerin me rulu unu tam olarak kabul etmektedir. Fakat bu kabul etmenin ulusçulu u övmeye dönü memesi gerekti ini de hemen belirtmektedir. Bu kabul, ulusal hareketlerde ilerici olanla kesin olarak sınırlanmalı, proletarya bilincinin burjuva ideolojisince bulandırılması sonucunu do urmamalıdır (Üskül, 1990:12-13).

Tahir Ça atay'ın tespitlerine göre ise Lenin bir zamanlar Sosyalizm ile Komünizmi öyle ayırmı tı: “Sosyalizm ile Komünizm arasındaki ilmi fark birincinin kapitalizmden do an yeni cemiyetin ilk merhalesi, ikincinin ise bu yeni cemiyetin tekâmül etmi ekli olmasından ibarettir.” (Ça atay, 1958:42).

Bununla birlikte Sadri Maksudi Arsal'ın kozmopolitlik olarak niteledi i anar ist, sosyalist, Marksist ve komünistlere göre, “milliyet” iktisadi artlardan do an bir hadiseydi. Kozmopolitler milliyet duygusunun ve esasının zararlı oldu unu iddia eden, milletleri zevale mahkûm zümreler telakki eden cereyandı. Mesela, Rus Sosyalizmi tarihinde mühim rol oynanı olan Lavroff'un milliyet kar ısındaki tutumu, sosyal problem için dil farkları olmaması gerekçe gösterilerek, sosyal mücadele meseleleri yanında ve kar ısında milliyet meselesinin yok edilmesi ekinde olmu tur (Arsal, 1972:106).

Arsal'a göre, sosyalistlerin milliyet hakkındaki fikirleri tek taraflı görü mahsülüdür. nsanlı ın hayatında, iktisadi amil, çok mühim olmakla beraber, bu amilden ba ka da, birçok maddi ve manevi amillerin bulundu u üphesizdir. Bu hakikati sosyalist mütefekkirlerden ancak Jaures anlamı tır. Jaures'in 1905'te

Stuttgart'ta toplanan bir sosyalist kongresinde söyledi ki "Milletler be eri dehanın, be eri inki afin birer hazineleridirler; manevi kıymetleri ihtiva eden birer vazodurlar. Bu kültür vazolarını kırmak proletaryaya yakı mayan bir hareket olur." sözleri çok manalıdır (Arsal, 1972:99-102).

Yine Arsal'a göre, millet ve milliyet esasının mahiyetini en ilmi ekilde izah edenler hukuk tarihiyle u ra anlarla sosyologlardır. Mesela 19. yy'ın sonunda öhret kazanmı Fransız sosyologlarından E. Durkheim, milleti: "Etnolojik veya tarihi esaslara istinaden, aynı kanunlar altında, ayrı bir devlet olarak ya amak arzu ve iradesini besleyen fertlerden mürekkep bir be eri zümredir." ekinde tarif etmektedir (Arsal, 1972:102).

Te kilat halinde bulunan her millet mevcut artlara ve hedef alınan amaca göre milleti tarif etmi tir. Mesela Almanlar ve slavlar ırk ve dili yani tarihi zorunlulu u, Fransızlar arzu ve iradeyi yani ferdi hürriyeti, talyanlar arazi ve dili yani co rafi ve tarihi zorunlulu u milletin meydana geli inde ve devamında en esaslı etken olarak almı lardır (Akçura, 1998:18).

Darendelio lu'nun Türk milliyetçili i tarihinde büyük önem verdi i Yusuf Akçura'ya göre de "Millet, ırk ve dilin esasen birli inden dolayı sosyal vicadanında birlik ve beraberlik meydana gelmi bir insan toplumdur." Bu ırk ve dil esası üzerinde de milliyet fikri, Batı Türkleri, Kırım Türkleri ve Kuzey Türklerinin dil havzasında ya ayan kısımlarıyla Kafkasya'da oturan Azeri Türkleri arasında Avrupa'dan gelmi olan dü üncelerinde etkisiyle hemen hemen aynı zaman diliminde ortaya çıkmı tı (Akçura, 1998:18).

Türkçülük idealinin milli Türk devletinin kurulu uyla gerçekte ti ini belirten Akçura, Türk milliyetçili inin siyasal ve sosyal açıdan tam bir milli i savundu unu

ancak bunun siyasal tam bağımsızlık olmadan gerçekleşmeyeceğini, II. Meşrutiyet'le anlaşıldığını vurgulamıştır. Diğer yandan millet kavramının ve milliyet fikrinin Batı'da çağdaş devletlerin oluşum süreciyle birlikte geliştiğini, bunun kabile ve kavmiyet hissinden tamamen farklı olduğunu düşünen Akçura, Avrupa kavimleri, bir çok faktörün etkisi altında, özellikle 15. yy'dan itibaren milliyet konusunu ele alarak, nihayet bugün anlamımız manada milliyet fikrini tayin ettiler demektedir (Könoğlu, 2009:80).

Milliyetçilik üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanınan Hans Kohn'a göre, "Milliyetçilik, telkin ve ilham anlarında din misali, Allah'ın ve insanların hali vicdanisine müteallık olmayıp, daha ziyade birleştirmeye ve bağlayıcı vatanları ve ocakları etrafında toplanmış olan bütün bir milletin müteakıl vecdi ve hali vicdanisidir." Bunun dışında Kohn, Genç Türkler'in önünde devleti âdem-i merkeziyet devleti haline getirmek veya devleti bir Türk imparatorluğu haline getirmek gibi iki seçenek olduğunu ve Genç Türklerin bunlardan ikincisine intihap ettiğini de vurgulamaktadır (Kohn, 1944:26-39).

Baran Duran'ın anlatımlarına göre Türk milliyetçiliğini yıllar süren araştırmaları sonucu oldukça gerçekçi bir dille tarif eden Prof. Hayes, milliyetçiliğin misyonunu kapatmış bir ideoloji olduğunu iddetle karıştırmış olarak, çağın kapatmış bir ideolojinin ilkel olması gerektiğini ancak 19. ve 20. yy'larda ayakta kalabilen tek ideoloji olan milliyetçiliğin zamanın gerisinde kalmadığını bizzat önüne geçtiğini savunmaktadır. Frederick Hertz de, 20. yy'da gelişen pek çok inkılap hareketinin milliyetçi kökenli olduğunu ve milliyetçiliğin çağın çehresini de yansıttığını dikkatleri çekmektedir (Dural, 1992:91).

Bu değerlendirmelere paralel olarak Galip Erdem de Türk milliyetçiliğinin mevcut imkânlar ölçüsünde tekliflanarak, hedefleri belirlenmiş bir ülkü halinde

mücadele sahasına girmesini II. Me rutiyet yılları olarak göstermektedir. Erdem'e göre, II. Me rutiyet dönemi fikir hayatımız açısından çok karışık olmasına rağmen, bir hayli verimlidir. O çağın hemen hemen bütün fikir ve ideolojileri tam bir hürriyet içinde tartışılmı her zümre do rulu una inandı ı görüşün di erlerine üstün tutulması yolunda rahatlıkla çalışmı tır (Erdem, 1975a:19).

Jön Türk ihtilaliyle (1908) olunan hürriyet ortamında, Osmanlıcı e ilimler nedeniyle önceleri zayıf ve ikinci planda kalmakla birlikte, dernekle me enflasyonu içinde Türkçülük dü üncesinin de örgütlenmeye ba ladı nı ve hızla yayıldı nı görüyoruz. Akçura'nın dedi i gibi, Me rutiyet öncesinde "her çe it cemiyet kurmak fevkaledede zordu: hele milliyet esası üzerine cemiyet kurulmasına hükümet asla izin vermezdi. Bununla beraber Müslüman ve Türk olmayan teb'anın milliyet esasına dayalı hayri ve edebi maskelerle örülü bir hayli cemiyetleri de vardı" (Bayraktutan, 1996:84).

Bostancı'nın anlatımlarına göre Türklük, bir sosyolojik adlandırma olarak var olmakla birlikte "kendisi için Türklük" olarak tanımlanabilen bir millet fikri 19. yy'ın ortalarında belirmi ve buna maneviyat kazandırılmaya çalışılmı tır. Türk milliyetçili inin birikimine ve onun duygusal kökenlerine i aret etmesi bakımından, Temmuz 1908'deki II. Me rutiyet'in ilanının Selanik'te Fransız milli mar ı Marsailles çalınarak kutlanması ilginçtir. Bu vesileyle Türk milliyetçili inin te ekkülünde Fransız aydınlanmacı gelene inin etkili bir yeri oldu unu ve yine zamanla Alman romantizminin de belirgin bir a ırlık edindi ini ifade etmek gerekir (Bostancı, 2008:38-39).

Darendelio lu'na göre, Türk milliyetçili inin açık bir ekilde ortaya çıkı ı ve uura kavu ması 1908'de kurulan Türk Derne i sayesinde olmu tur. II. Me rutiyet'e kadar milliyet esasına dayanan cemiyetler kurmak o günün hususiyetleri içinde

mümkün de ildi. te bu tarihten sonradır ki, Türkiye’de Türk milliyetçili ine dayanan ve bu fikri uurlu olarak yaymaya ba layan ilk te ekkül Türk Derne i olmu tur (Darendelio lu, 1975:40-41).

1908 yılının Kasım ayında stanbul’a gelen Yusuf Akçura okul sıralarından tanıdı ı Necip Asım ve Veled Çelebi’yi ziyaret ederek gayri siyasi ve sadece harsi (kültürel) manada bir Türk Cemiyeti kurmayı teklif etmi ti. Türk milliyetçili inin uurlu kazanması, Türk milliyetçili inin ilk te kilatlanması manası ta ıyan bu te ebbüs, aynı yılın son ayı içinde o zaman ki Mekteb-i Mülkiye’nin müdürü bulunan Celal Bey’in odasında müzakere edilmi ve Türk Derne i adıyla bir cemiyetin kurulması kararla tırılmı tı (Akçura, 1981:189).

24 Aralık 1908’de stanbul’da kurulan Türk Derne i’nin “Türk diye anılan bütün Türk kavimlerinin mazi ve haldeki asar, ef’al, ahval ve muhitini ö renmeye ve ö retmeye çalı mak” amacı ile Türk adı gizli kaldı ı karanlıktan çıktı ve Türkçü akım Türkiye’de ilk kürsüsünü kazandı. Türk Derne i’nin ereklere, bilimsel ve kültürel idi. Üyeleri arasında, Tanınmı Türkçüler gibi, Osmanlı gayrimüslimleri ve yabancı arkiyatçılar da vardı; derne in ba kanı Veliiaht ehzade Yusuf zzettin idi (Lewis, 1967:247).

Türk Derne i’nin 15 Ekim 1912 tarihine kadar kütük defterinde 63 ki inin adı bulunmakta idi. Bundan da anla ılıyordu ki, dernek kemiyetten ziyade keyfiyete, daha do rusu az ama öze de er veriyor Türk milliyetçili ini yaymak ve i lemek hasletine sahip ki ileri tercih ediyordu. air Mehmet Emin, smail Gaspıralı, Hüseyin Cevat, Yusuf Beyzade Nazif, A ao lu Ahmet, Hüseyinzade Ali, Köprülüzade Fuat, Sabit ve Ispartalı Hakkı Beyler derne e ilk sene kaydolan azalardandı. Türk Derne i, gayesini halka daha çabuk ve iyi duyurabilmek için risaleler ve bir de dergi çıkardı. Necip Asım

Bey'in "Türklerin Pek Eski Yazısı" ile Bursalı Tahir Bey'in "Türklerin İlim ve Fenne Hizmetleri" eserleri burada zikredilebilir. Türk Derneği'nin ömrü çok uzun olmamıştır. Fakat Darendelioğlu'na göre, Türk milliyetçiliğinin ilk tohumu olduğu bakımından ve daha sonraları bu tohumun Türk Ocakları adı altında yayılması, yetmesi ve vatan sathına yayılması bakımından ehemmiyet taşımaktadır (Darendelioğlu, 1975:41-43).

1911 yılında Türk Derneği idarecilerinden, Yusuf Akçura'nın İstanbul'dan ayrılması, Miralay Raif Fuat, Miralay Necip Asım Beylerin kitabına gitmeleri, Velet Çelebi Efendinin Konya Büyük Çelebiliğine tayini, cemiyetin ve derneğin kapanmasına sebep olmuştur. Kısa bir müddet sonra cemiyetin diğer mensupları tarafından "Türk Yurdu Cemiyeti" kurulmuş ve *Türk Yurdu* adında da bir dergi çıkarılmaya başlanmıştır. Yusuf Akçura tarafından hazırlanan Türk Yurdu programında Türklük düşüncesi için umum Türklerce makbul olabilecek bir mefkure meydana koymak ve mefkuresizlikten dolayı tembellik, ve ümitsizliğin önüne geçilmesi ifade edilmiştir (Darendelioğlu, Milli İhtisap, Sayı:2, Haziran 1967:17).

Türk Derneği ve Türk Yurdu Cemiyeti Türk milliyetçiliğine bir güç ve istikamet vermiş, kısa ömürlü olmalarına rağmen tesir sahası geniş olmuştur, üniversite talebesinden, hükümet mekanizmasındaki vazifeliye kadar, çalışan ve idare eden kâfaları harekete geçirebilmiştir. Böylece harekete geçen Türk milliyetçiliği Türk Ocakları ile hız kazanmıştır (Darendelioğlu, 1975:47).

1912 yılının başlarında o zaman ki adı Mekteb-i Tıbbiye olan Tıp Fakültesinin 190 genci, Türk milliyetçiliğini desteklemek, yaymak ve yüceltmek amacıyla bir beyanname netmişlerdir. Bu beyanname diyorlardı ki:

Türk kavminin inkıraz hayatı ya da adı bu vaziyete selefleri gibi lâkayt kalmayacaktır. Ebedi bir mücadele olan milli hayatta muvaffakiyetin en büyük artışı maarif ve mekteplerin galebesi olduğu kanaatindeyiz. Meskeneti günah, faaliyeti ibadet gibi kutsi

bildi imiz müte ebbis, kavi ve servetli bir nesil yeti tirmek üzere Donanma Cemiyeti kadar vasi ve münhasıran milli ve ictimai maksatlara hadim bir cemiyetin te kili lüzumuna inanıyoruz (Darendelio lu, 1975: 47).

Bu duygular dönemin milliyetçi büyükleri arasında iyi kar ılanmı ve Ahmet Ferit Bey'in evinde yapılan toplantı sonrasında adı konularak Dr. Fuat Sabit'in teklifi ile Türk Oca ı 12 Mart 1912'de resmen kurulmu tur. Ocak, Yusuf Akçura'nın Divanyolu'ndaki ah ap pansiyonunda faaliyete geçti. Türk Oca ı'nın Muvakkat dare heyetine u ki iler seçilmi ti: Reis: Mehmet Emin Yurdakul, Reis Vekili: Akçurao lu Yusuf, Kâtip: Mehmet Ali Tevfik, Veznedar: Dr. Fuat Sabit, Üye: Ferit Tek (Darendelio lu, 1975:48).

Türk Oca ı'na, kurulduktan sonra ilk önemli ve büyük nakdi yardımı 50 Osmanlı lirası vermek suretiyle Hüseyin Cahit yapmı ve Oca a kaydolmu tu. Oca ın reisli ine Hamdullah Suphi'nin getirilmesiyle Ocak faaliyetleri hızlanmı , muhtelif bölgelerde ubeler açılmaya ba lanmı ve bilhassa stanbul'da oca ın binası, gençli in fikri ve edebi inki afına yön veren yegâne merkez haline gelmi tir. Milli Mücadele yıllarında ise, Türk halk efkarının kurtulu kararı yanında, halkın enerji gücünü artıran bir manevi silah vazifesi görmü tür (Darendelio lu, 1975:48-49).

Türk gençli inin ruhuna tesir ile ocakların ekillenmesine Hamdullah Bey çalı ırken Türk milliyetçili i fikrinin fikriyat sahasında tanzimine ve sistem haline getirilmesine Türk Oca ı'ndaki konferans ve sohbetleriyle ayrıca Türk Yurdu'ndaki makaleleriyle bilhassa Ziya Gökalp u ra ıyordu (Akçura, 1981:203).

zmir'in i galini protesto için yapılan Fatih ve Sultanahmet mitinglerinde Türk Ocaklarının katkısından söz eden Darendelio lu, bu mitinglere konu macı olarak katılan Halide Edip Adıvar hakkında da öyle demektedir:

Fakat ne acıdır ki, Halide Edip, Türk Edebiyatına sayısız güzel eserler ve Türk milliyetçi ine gençli inde büyük hizmetler yapmı , hatta “Yeni Turan” adlı eserin de

müellifi olmasına rağmen, ölmeden önce Edebiyat fakültesindeki derslerinde talebelerine Sosyalizmin methiyesini yapıyordu. Zaten Nazım Hikmet'in affına imza koyanların da başında olduğu yüzünden gençlik günlerinin asil düşüncelerinden rücu ettiğini anlatıyordu (Darendelio lu, 1975:54).

Sovyet elçisi Aralov'un da "tipik bir burjuva" kadını olarak nitelendiği Halide Edip; Erol Cihangir'e göre ise, sözde emperyalizme karşı Kurtulu Savaşı'na katılmasına rağmen, daha sonra kocasıyla birlikte İngiliz emperyalizminin kanatları altına sığınmıştır (Aralov, 2005:11).

Türk Ocakları, imparatorluk devrinde siyasetle meşgul olmamı ve imparatorluk parçalanıp dağıldığı sıradaysa Türk milliyet fikri, olayların sevkiyle, siyasi bir fikir haline gelmişti. Ocakların faaliyeti kendiliğinden siyasi bir faaliyet haline dönüşmüştü. İmparatorluğun Son Mebusan Meclisi seçilirken, Ocakların belli başlı adamları "Milli Türk Fırkası" adlı bir fırka namına seçime katılarak birkaç mebus seçtirdiler. Bunlardan biri Antalya ve Saruhan'dan seçilen Hamdullah Suphi, diğeri ise Kütahya'dan seçilen Ahmet Ferit Bey'dir. Ahmet Ferit (Tek) daha sonra TBMM'ye katılarak Maliye ve İçişleri Bakanlığı yapmış, sonra Paris ve Londra elçiliklerine tayin olunmuştur (Akçura, 1998:180).

Türk Ocakları'nın kurulu günlerinden, Milli Mücadele günlerine kadar geçen zaman içinde yurt ölçüsündeki geniş faaliyeti, en başta İngiliz kuvvetlerinden en fazla Yunan ve İngiliz askeri makamlarını rahatsız etmişti. Ocaklı gençlerin ve idarecilerin imanlı ve inançlı kuvvetinden korkan Yunanlılar o güne kadar 28 muhtelif vilayette tekilatlanmış olan ocakların İzmir ve Bursa şubelerini kapattılar. İngilizler ise İstanbul merkezini işgal etmişler, eylemlerine kadar her şeyi almışlardı. Böylece 23 Nisan 1924'e kadar faaliyetini tatil etmek zorunda kalan ocaklar bu kere de merkezi Ankara olmak üzere yeniden açılmış birkaç yıl sonra ise tam 157 yerde şube kurmuş ve 32 bin üyeye sahip olmuştur (Darendelio lu, 1975:57).

1925ubatında do u da patlayan isyanı takiben hükümetin Türk Ocakları'na verdi i destek artar. Mayıs 1925 tarihli bir hükümet kararı ile sivil veya asker bütün devlet memurları Türk Ocakları'na yardım etmeye mecbur edilir. Zaten bundan bir ay önce de Atatürk'ün hanımı Latife Hanım, Türk Ocakları'nın eref ba kanı olmu tur (Öz, 1992:108).

Mustafa Kemal Atatürk de, Türk Ocakları'na yurt gezilerinde ayrı bir ilgi göstermi tir. Hemen her gitti i ehirde Türk Ocakları'nı ziyaret ederek ayrı adlar altında çalı an derneklerin Türk Oca ı adı altında birle melerini, ö retmen ve gençlerin ocaklarda toplanmalarını tavsiye etmi tir. 1926-1930 yılları arasında Türk Ocakları'nın genel sekreterli ini yapmı olan Ulu demir, bu konuda unları söylemi tir:

Atatürk Türk Ocakları'nı çok severdi. Hatta Türk Tarihi Tetkik Cemiyetini ilk defa olarak Türk Ocakları bünyesinde kurmu tu. Bursa'da Atatürk'e ocaklı gençlerin çe itli memleket meseleleri üzerinde bir takım sorular sormaları onu çok memnun etmi , bunun üzerine kendi partisinin mensuplarına hitaben: Nedir bu durumunuz, herkes ellerini kovu turmu elpençe divan duruyor. Siz de ocaklı gençler gibi uyanık olun.” demi tir (Duman, Ankara 2008:36-37).

1927 yılındaki tüzük de i ikliklerine, di er bir deyi le partinin ocaklar üzerindeki denetiminin tamamen kurulmasına ve 1930 yılında yeni ocak binasının¹⁴ muhte em bir törenle açılmasına ra men gazetelerde Türk Ocakları'nın kapatılaca ı ve CHF'nin kültür ubesi haline dönü türülece i haberleri yayılmaya ba lamı tı. Atatürk bunun üzerine basına verdi i bir beyanatta dönü ümün gerekçesini u ekilde açıklamak zorunda kalmı tır:

¹⁴ Atatürk'ün emriyle, Mimar Hikmet Koyunlu tarafından projelendirilip yapımına ba lanan Türk Oca ı Genel Merkez binasının, Ankara Namazgâh Tepesi'nde 1926 yılında temeli atılır ve 1928 yılında tamamlanır. Atatürk'ün iste i ile binanın gösteri salonunda sahnenin tam üstüne çok görkemli bir “Bozkurt kafası” yaptırılmı tır. Günümüzde Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi olarak hizmet veren binanın üst katına merdivenlerin ba ına Atatürk'ün iste i üzerine ünlü ressamlarımızdan brahim Çallı'nın Türklerin Ergenekon'dan çıkı ını, canlandıran “Ergenekon I” adlı tablosu da asılmı tır (Candan, 2007:256-257).

Teessüsü tarihinden beri ilmi sahada halkçılık ve milliyetçilik akidelerini me ru tamime sadakatla ve imanla çalı an ve bu yolda memnuniyeti mucib hizmetleri sebk etmi olan Türk Ocakları'nın aynı esasları siyasi ve tatbiki sahada tahakkuk ettiren fırkamla bütün manası ile yekvücut olarak çalı malarını münasip gördüm. Bu kararım ise, milli müessese hakkında duydu um itimat ve emniyetin ifadesidir. Aynı cinsten olan kuvvetler, mü terek gaye yolunda birle melidir (Öz, 1992:109-110).

Darendelio lu'nun ifadeleri ile Türk Ocakları “Türkiyemizde politikanın dı nda ve üstünde, sadece memleketimizin milli menfaatlerinin münaka a ve müzakere edildikleri merkezler haline gelen en büyük te ekkülü haline gelmi ti. Yine Darendelio lu'na göre, uzun yıllar, Türk milletinin milli kültür, milli ahlak, milli uuruna bugüne kadar kurulmu olan gayri siyasi cemiyetler arasında en büyük faydayı sa lamı olan Türk Ocakları 10 Nisan 1931 tarihinde Mustafa Kemal Pa a'nın etrafını sarmı olan bir kısım Halk Fırkası menfaatçileri ve Türk Oca ı muarızları, devlet reisini de “Türk Ocakları vazifesini bitirmi tir. Artık Halk Fırkası'yla birle meli ve kendini feshetmelidir” kanaatine inandırmı lar ve o güne kadar tam 276 yerde ubesi bulunan (119 ubenin malı olan binalarıyla o günkü para ile tam 1 milyon 312 bin 194 lira tutan gayrimenkulü ile) Türk Ocakları kapatılmı bu de erdeki binaları Halk Fırkası'na devredilmi ti.” (Darendelio lu, 1975:58).

1944-1945 yıllarında Türk Oca ı'nı yeniden açma çabalarına ili kin hatıralarında Teveto lu, “Bizim de dahil oldu umuz genç ocaklıların mahkemeye ba vurarak CHP tarafından alınmı 260 Türk Oca ı bina, kütüphane ve e yalarının geri verilmesini istemek yolundaki tekliflerini Tanrıöver siyasi bir küskünlük yaratır, dü üncesiyle önlüyordu.” derken 1931'de kapatılırken Türk Oca ı ube sayısının 260 civarında oldu unu da ifade etmi oluyordu (Bayraktutan, 1996:106).

Türk Ocakları'nın kapatılması tek parti döneminin çok bilinmeyenli problemlerinden biridir. Kapatma kararı ya da görünen biçimiyle Türk Ocakları'nın

kendi kendini feshetmesinin gerekçesi olarak sunulan farklı nedenler vardır. Baydar, bunları öyle sıralamaktadır:

* Rusya'nın Ankara Büyükelçisi . Z. Suritch Türk Ocakları'nın Rusya'daki Türklerle fazla ilgilenmesinden duyduğu kuyudun Dış İleri Bakanı Tefik Rü tü Aras'a bildirerek bu konuda bir tedbir alınmasını istemi tir.

* Türk Ocakları için hazırlanan mar ların bazı mısraları, milli sınırları zorlayan ve dünyaya ta mak isteyen duygular ta ımaktadır.

* Mustafa Kemal Pa a, Türk Ocakları'nı kendi siyasi partisi için bir rakip olarak görmü tür (Bayraktutan, 1996:106).

Feroz Ahmad'a göre, Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) denemesinden sonra CHP ideolojik bir saldırıya geçmi ve bu siyasetin ilk kurbanı da Türk Ocakları olmu ve kapatılmı tı (Ahmad, 1986:227-229). Ocak tüzü ünün 4. maddesi "Oca ın siyasetle u ra maması ve hiçbir ocaklının siyasal örgütlere alet olmaması" öngörülmesine ra men siyasete karı maya ba lamı tı. SCF'yi destekleyen Türk Ocakları bazı yerlerde de belediye seçimlerinde aday göstermeye kalktı. Kendi adamlarını yazarak Halk Partisine kar ı liste yaptı. CHP müfetti leri, SCF denemesinde genel merkezlerine gönderdikleri raporlarda "Türk Oca ı te kilatinin bulunduğu yerlerde partinin te kilat kuramaz oldu unu" belirterek tedbir alınmasını isterler. Türk Ocakları'nın zamanla CHP'ye muhalefet edebilecekleri endi esi, zihinlerde yer eder. Cumhuriyetin ve inkılâpların korunması için tek parti düzenine karar verildi inden muhalefet tehlikeli olarak görülmü tür. Ayrıca, Türk Ocakları'nda askerlik e itimi verilmesi farklı yorumlanıyor, Hamdullah Suphi'nin ocakları gerekti inde bir i aretle her eyi yapabilecek bir kuvvet haline getirmek istedi i söyleniyordu. Türk Ocakları'nın

kapatılmasında ön plana çıkan bir gerekçe de Zekeriya Sertel'e göre, milliyetçi-ırkçı-turancı fikirler ta'ımlarından dolayı olmu tur (Duman, 2008:41).

Mete Tunçay'a göre ise, ttihat ve Terakki Türkçülü ünün Cumhuriyet döneminde çalı maya devam eden en önemli örgütü olan Türk Ocaklarını, Mustafa Kemal Atatürk geleneksel takti iyle, bölerek bir kısmını etkisiz bırakmayı, bir kısmını da tamamiyle kendisine ba lamayı tasarlamı tı (Tunçay, 1992:195-196).

DP döneminde yeniden açılan Türk Ocakları, 1959-1965 tarihlerinde faaliyetlerine oldukça hız verdi. Hamdullah Suphi'nin ölümünden sonra ba kanlı ına Osman Turan'ın getirildi i ve günümüzde de Prof. Dr. Mehmet Öz'ün ba kanlı ında faaliyetlerini sürdüren (<http://www.turkocaklari.org.tr>) Türk Ocakları, Darendelio lu'na göre, Türk milliyetçilik tarihinde a ırba lı, sessiz fakat yapıcı bir fikrin öncülü ünü yapmı tır (Darendelio lu,1975:375-376). Darendelio lu'nun bu tür de erlendirmesine kar ın Türk Ocakları, 1980 sonrası "Ülkücü Kurulu lar Davası"nda Savcı tarafından "tehlikeli yanlı tır, Türk Ocakları'nın gidi i tehlikelidir." cümlesi ve fa istlikle itham edilmi tir. Sadi Somuncuo lu, bu konuda "Yargılanan Türk milliyetçili i bizim fa ist olarak milliyetçili imize bakıyor. Verdikleri müessese isimleri, koydukları tarihlerin hepsi Türk milliyetçili inin fikir akımlarıdır." demektedir (Güner vd., 1982:142).

Darendelio lu'nun milliyetçilik görü ü içerisinde MTTB de gençlikte milli ruh ve heyecanının olu ması bakımından ayrı bir yere sahiptir. Ba ında mühendislik ö rencisi Tevfik leri¹⁵ ve tıp ö rencisi Rüknettin Fethi (Olcaytu)'nin bulundu u MTTB¹⁶ 1929 yılının ilk aylarında kurulmu tur. MTTB milli uur yolundaki sesini

¹⁵ Tevfik leri, daha sonra DP döneminde 1950-1953, 1957 (7 ay) ve 1959 (7 ay) yıllarında üç kez Milli E itim Bakanlığı yapımı tır (<http://www.meb.gov.tr/meb/index3.html/09.04.2013>).

duyurabilmek için 1933 yılının Temmuz ayı içinde *Birlik* isimli 10 sayfalık bir mecmua çıkarmaya başlamıştı. Aynı yılın bir yaz günü MTTB'ye mensup 25 genç Çanakkale şehitlerinin mezarlarını ziyarete gitmiş ve dönüşünde *Birlik* mecmuasında “orada can veren kahramanların kemikleri bizden saygı ve sevgi istiyor. Türk milleti saygısız değildir. şehitlerimizin kemiklerini meydanda bırakmayacağız. Çanakkale’de İngiliz ve Fransız mezarlıklarından daha güzel bir mezarlık ve daha yüce bir abide vücuda getirmesek tarih bize lanet eder.” demişlerdir (Darendelio lu, 1975:62-63)

Gençlerin Çanakkale’yi ziyaretlerinde şehitlerin kemikleri toplanmış, bir araya getirildikten sonra üzerine “Türk Gençliği” yazılı bir levha koyulmuştu. Levhada gençler yazmıştı: “Türk Tarihinin en anlamlı savaşlarından birini yaratmış olan ölülerimize abide istiyoruz.” Böylece, Darendelio lu’na göre MTTB, yıllar sonra yapılmış olmasına rağmen Çanakkale şehitlerini yaptırmak fikrini ortaya atan ilk teklif olmuştu (Darendelio lu, 1975:63-64).

MTTB aynı yıl yaptığı bir kongrenin ilk idare heyeti toplantısında birliğin armasına bir de kurt resminin ilavesini, üniversite gençliğinin giyeceği şerhlerde de bu armanın bulunmasına karar vermişti. Birliğin ay yıldız içindeki kurtlu armasını o günlerde Güzel Sanatlar Akademisi mimarlık öğrencisi olan Hamit Kemali¹⁷ adında bir

¹⁶ MTTB’nin resmi internet sitesinde MTTB’nin kuruluş tarihi olarak, temeli 1913 Türk Gücü ve 1914 Enver Paşa öncülüğündeki Osmanlı Güç Dernekleri gösterilerek 1916 olarak verilmiştir (<http://www.mttb.gov.tr>).

¹⁷ Hamit Kemali, Atatürk döneminde dışişlerinde görevler yürütmüş olan ünlü Söylemezoğlu sülalesi mensuplarından. M. Aydın’ın yazdığına göre 1946’da “Altıncı Yüzyıl Mimarisi Üzerine Bir Deneme” başlıklı tezi ile doçentlik, 1954’te de “İslam Dini, İlk Camiler ve Osmanlı Camileri” başlıklı profesörlük tezini veren ve mevcut doğal ve yapay çevreye saygılı, yalın, sağlam ve işlevsel yapıyı amaçlamış olan Söylemezoğlu, çağdaş mimarın geniş bir mimarlık tarihi bilgisine sahip olması gerektiğini savunmuştur. Başlıca yapıları arasında, Ankara, Kayseri ve Elazığ Erkek Teknik Okulları (1943-44); İstanbul, Bebek’te Nuri Çapa Yalısı (1949-51), Beylerbeyi’nde T. Banguoğlu Yalısı (1952), Taksim’de ETT Merkez Trafo ve İdare Binası (1957), Üsküdar Orman Fakültesi Kütüphane ve Konferans Salonları (1962; Harika Söylemezoğlu ile) ve Elazığ’da Aziziye Camisi (1966) bulunmaktadır. Mimari proje yarışmalarına da katılan Söylemezoğlu, Adana Belediye Binası (1944) yarışmasında birincilik, İstanbul Belediye Binası

genç yapmı tı. Giyilecek apka örne ini de, yine aynı akademinin tezyinat bölümünden bir kız ö renci yapmı tır. MTTB, 1933 yılı Cumhuriyet Bayramı'na önünde kabartma-madeni-kurtlu birlik arması ile hazırlanan rengi lacivert bu apka ile i tirak etmi tir (Darendelio lu, 1975:63-64).

MTTB'nin di er faaliyetlerini ise öyle sıralayabiliriz:

- * Yabancı okullara ve Genç Hristiyanlar Cemiyetine kar ı kampanya açılmı tır.
- * Yırtık ve usule aykırı bayrak asılmasına kar ı gençler uyarılmı , bir bildiri yayımlanarak usule aykırı bayrak asanların en yakın polis karakoluna ve MTTB'ye haber vermeleri istenmi tir.
- * stanbul Tramvay irketi'nin kamu yararına i lemedi ini ifade eden bildiriler yayımlanmı ve TBMM'ye ba vurulmu tur.
- * Birlik, Beyo lu'ndaki yabancı ad ta ıyan dükkânların adlarını Türkçele tirmeleri kampanyasına katılmı ve ba arı sa lamı tır.
- * 1933'teki Üniversite Reformu ve stanbul Üniversitesinin kurulması desteklenmi tir.
- * Yerli malı kullanılması kampanyasına katılmı tır.
- * 1936-37'lerde Hatay'ın Türkiye'ye katılması öncesinde bu amaçla mitingler düzenlenirken, MTTB stanbul'da bir gösteri yapmak istemi se de buna izin verilmemi tir. Yine de izinsiz gösteri gerçekle tirmi polisle ö renciler arasında çatı malar ya anmı kimi üniversiteliler tutuklanmı tır. ç i leri Bakanlı ı bir bildiri yayımlayarak "MTTB'nin ön ayak oldu u bu olayı Cumhuriyet hükümeti hiçbir zaman

(1953) yarı masında da ikincilik ödülünü (H.Söylemezo lu, Mesadet Ada ile) kazandı. Kars (1947; Kemal Ahmet Arû ile), Gaziantep (1948; K. A. Arû ile), U ak (1951), Karamürsel (1952) ve Boyabat (1953) imar planlarını da hazırlayan Söylemezo lu, tarihsel yapıtların korunması konusunda da hizmet verdi ve 1953-79 arasında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu üyeli i görevinde bulundu (Eczacıba ı Sanat Ansiklopedisi, C:3, s.1690).

ho görmemi , ö renciler ve hocalar arasında böyle mitingler yapılmasını ülkenin kültürel gelişmesine engel saymıştı” demiştir. Daha sonra MTTB 31 Ocak 1931 ve 2 Ekim 1931 tarihlerinde izinli gösteriler düzenlemiştir , ulusal bir sorun haline gelen Hatay konusunda duyarlı olduğunu göstermiştir (Kabacalı, 2007:79).

Darendeliolu’na göre MTTB, Razgrad ve Vagon-li olaylarında da Türk gençliğinden istenen ve beklenen hareketin öncüsü olmuştur.

17 Nisan Pazartesi günü, Bulgaristan’da Türklerle meskûn Deliorman’ın Razgrad isimli kasabasında Türk mezarlığı 200’den fazla, elleri kazma ve kürekli Bulgar kalabalığı tarafından tahrip edilmiştir. Hadiseden bir gün sonra ise, bu rezilce hareket Rudna-Zatika isimli sözde “Vatan Müdafaası” isimli müfrit ve anarist ekküller tarafından tahrip edildiğini öğrenilmiştir (Darendeliolu, 1975:65).

Bulgar hükümetinin resmi yayın organı olan *Zname* gazetesi, mezarlığın tahrip edildiğinden bile bahsetmeden, Razgrad Belediye Meclisi’nin aldığı bir kararla Türk mezarlığının başka bir yere kaldırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Darendeliolu’na göre, uzun yıllar, bir Türk eyaleti şeklinde idare edilmiş , her defasında Türk süngüsü karışında mağlup olmuş bir milletin, korkunç bir acı dolu duygusu içinde Türk düşmanlığı , sebebinin ta kendisi idi. Bu olay bir barbarlık örneği idi (Darendeliolu, 1975:66).

20 Nisan 1933 Perembe günü öleden sonra, aralarında Adnan Ötüken¹⁸, Cihat Baban, Lebit Yurtolu gibi isimlerin de bulunduğu gençler önce Maçka’daki Bulgar Konsoloslukunun önüne gelmişlerdi. MTTB Başkanı Tefikleri orada bulunan bir

¹⁸ Almanya’da kütüphanecilik eğitimi almış olan Adnan Ötüken Türk Milli Kütüphanesinin kurucusudur. Milli Kütüphaneleri ülkelerin “stiklal hücceti” olarak niteleyen Adnan Ötüken önce kütüphanecilik kurslarının açılmasına sonra da Ankara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik bölümlerinin de kurulmasına öncülük etmiştir (Bkz. Salgır, 1972:99-107).

otomobilin üzerine çıkararak, “Bulgarlar’a yıllarca insanlık ve medeniyet dersi ö retemediysek bu kabahat bizim de il, kendi kafasız ve kabiliyetsizlikleri yüzündendir. Biz ölülere hakaret de il hürmet ederiz.” ekinde heyecanlı bir konu ma yapmı ve gençler bundan sonra Feriköy’deki Bulgar mezarlı na hareket etmi lerdı. Misilleme yapılaca ı dü üncesinin aksine Türk gençli i, emniyet kuvvetlerinin kordonunu yarıp ellerindeki çelenk ve çiçekleri Bulgar mezarlı na koymu lardır (Darendelio lu, 1975:67-68).

Türk milliyetçili ine unutulmaz bir sayfa daha eklemi olan o günkü üniversite gençleri aynı yıl içinde, yeni bir ahlanı olan Vagon-li mitingini de yapmı lardı (Darendelio lu, 1975:69).

Vagon-li irketinin Beyo lu Acenteli inde görevli Naci Bey adındaki bir Türk memurun Türkçe konu masına tahammül edemeyen Müdür M. Jannoni milli haysiyeti kırıcı ve küçük dü ürücü bir tutum sergilemi ti. te Yüksekö renim gençli i, Razgrad olayında oldu u gibi bu kere de Türkiye’de ya adı nı unutarak Türkçeyi ve Türk’ü pervasızca tahkir eden bu zihniyeti de protesto etmek üzere harekete geçmi ti. Protesto esnasında Beyo lu, Galatasaray, ara yollar ve caddeler bir mah eri kalabalık yüzünden tıkanmı , tramvaylar i lemez duruma gelmi ti (Darendelio lu, 1975:71-72).

Olaylar sırasında Vagon-li irketinin önünde bir genç tramvayın üstüne çıkararak:

“Arkada lar! Türkiye bir sömürge de ildir. Türkiye’de Türkçeden ba ka bir dilin hâkimiyeti olamaz. Dilimize saygı göstermesini bilmeyenleri affetmeyece imiz gibi onları saygılı hale getirmesini de bilece imizi unutmasınlar” diye ba layan bir hitabede bulunmu ve sonra irketin camları kız ve erkek ö renciler tarafından parçalanmı tır. Aynı binada bulunan di er yabancı acentelerin kapıları bile çizilmemi yalnız Vagon-li odalarına girilerek bazı büro e yaları kırılmı duvarda asılı bulunan Atatürk’ün

çerçevesi resmi “Size layık de il” diyerek alınmı , “Ya asın Türkçe” nidalarıyla Karaköy’e gelinmi ve Vagon-li irketinin buradaki binasının da camları kırılmı tı. Buradan Eminönü’ne gelen gençler “Size layık de il” diyerek söküp getirdikleri Atatürk resmini Halkevi’ne teslim etmi lerdı (Darendelio lu, 1975:73-74). MTTB, muhtelif vilayet ve kazalardan gelen telgraflarla tebrik edilmi , Bursa gençli i adına da Atatürk’e u telgraf çekilmi ti:

U runda hepimizin birer nefer gibi canla ba la çalı tı ımız aziz Türk inkılâbına sıkılacak her yumru u ezmek için bütün Bursa halkı, gençli i ve talebesi her zaman hazırdır. stanbul’da, güzel Türkçemize kar ı yabancı bir irketin saygısız mümessili tarafından yapılan tecavüze kar ı gençli in çok yerinde ortak gösterdi i heyecanı kutlar ve Bursa gençli inin de daima kendileriyle birlikte oldu unu bu gece Halkevi’nde toplanan bizler heyecan ve saygılarımızla bildiririz (Darendelio lu, 1975:74-75).

MTTB’nin di er bir kavgası *Kadro* dergisine yönelikti. Kadro’nun Kemalist ideolojiyi gençli e benimsetmek için yazdıkları MTTB’yi kızdırdı. Kadro, Türk gençli i ile Türk güvenlik kuvvetlerinin kar ı kar ıya kalmasını gerekçe göstererek disiplinli gençlik örgütlenmesi üzerinde duruyordu (Çavdar, 2004:367). Kadro’nun bu tarzda önerileri kar ısında MTTB u sert yanıtı vermi tir:

Türk gençli i papa an de ildir. Türk gençli i devrimin anlamını ba kalarının anlatmasını gerektirmeyecek kadar iyi ve derin anlamı tır. Gençli in bugünkü görevleri; benli inde millet sevgisini devamlı olarak güçlendirmek, ya atmak ve bunu en verimli ekilde yapabilmek için dü ünçe ve ahlak bakımından yükselmeye çalı maktır (Çavdar, 2004:367).

Bu tartı manın Kadro’nun sonunu hazırladı ını ifade eden Çavdar’a göre, o dönemde Tek Parti’nin ve onun uzantısı olan iktidarın izni olmadan hiçbir hareket yapılamaz, hiçbir dü ünçe açıklanamazdı hatta 1940’lı yıllardaki Tan ve Ankara Üniversitesi’ndeki olaylar da gençli in güdümlü hareketleriydi (Çavdar, 2004:368).

Darendelio lu’nun Türkiye’de Türk milliyetçili inin do u u de erlendirmesinde 1935 yılına kadar Türk milliyetçili ine hizmet eden Türk Yurdu, Tevhid-i Efkâr, Küçük

Mecmua, Anadolu Mecmuası, Milli Mecmua, Atsız Mecmua, Azerbaycan Yurt Bilgisi Mecmuası, Birlik, Orhun, Çı ır Mecmuası gibi gazete ve dergiler önemli bir yere sahiptir (Darendelio lu, 1975:76-83).

Darendelio lu, klasik Türk milliyetçili i bakı açısı diyebilece imiz bir bakı la Veled Çelebi zbudak, Süleyman Nazif, Ahmet Hikmet Müftüo lu, Mehmet Akif, Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Rıza Nur, Necip Asım, Mehmet Emin Yurdakul ve Hamdullah Suphi Tanrıöver'i Türk milliyetçili inin ilk öncüleri olarak görmekte, Besim Atalay, Sadri Maksudi Arsal, Mehmet Ali Ayni, Mahmut Bozkurt, bnülemin Mahmut Kemal, Re it Galip, Ali Fuat Köprülü gibi ki ilerinde üphesiz Türk milliyetçili ine büyük katkıları oldu unu ifade etmektedir (Darendelio lu, 1975:83-91).

2. İhan (E.) Darendelio lu'nun Türk Milliyetçili i Anlayı ı

Milliyetçili i, “Bir milletin me ru haklarının teminini hedef alan, o milletin sevgisinden ve mensubiyetinden do an uurun ve aksiyonun ifadesi” olarak tarif eden Alparslan Türke 'e göre, bu kutsal gaye için çalı an ve her fedakârlı a katlanan Türk milliyetçileri, Türk milletinin dü manları tarafından ve yabancı ideolojilere saplanmı , yolunu a ırmı kimseler tarafından birçok iftiralara u ramı lar ve u ramaktadırlar. Özellikle Türk milletini kanlı Rus emperyalizminin kurbanı yapmak isteyen komünistler, Türk milliyetçili inin ve Türk milliyetçilerinin amansız dü manıdırlar (Erdem, 1975b:3).

Türkiye'de milliyetçiler, Avrupa medeniyetinin hegemonyasına kar ı Türk milletinin kendi özünden bir medeniyet yaratma gayret ve dü üncesinde olmu lardır. Buna kar ın, Komünist, Sosyalist, Marksist zümre dı arı ile i birli i içinde olmu ve nihayet solcu zümre Avrupalı için bir ileri karakol mesabesine gelmi tir. Türkiye'de solcu aydın hala II. Me rutiyet sonlarında adeta dini imanı Avrupa olan Batıcıların

dü ünce kalıbından bir milimetre çıkmı de ildi. Hatta Türkiye’de milliyetçilik dü manlı ı i lenirken de Avrupa üslubuna uygun olarak a ırı sa cı, Turancı¹⁹ vs. ifadelerin kullanılması bu yapının bir yansımasıydı (Güngör, 2003:393-395).

Bu sebeple Darendelio lu da yukarıda ifade etti imiz milliyetçilik misyonunun bir mensubu olarak Türk Milliyetçili inin en aktif ve uurlu hareketlerini Komünizme ve vatan ihanetine kar ı geli ti ini ifade etmektedir. Darendelio lu, Türkiye’de milliyetçilik hareketlerini ulvi cereyan olarak nitelemekte (Darendelio lu, 1975:7) ve Türk milliyetçili i tarihinde 3 Mayıs ve Tan Olaylarını da “Büyük Kavga” olarak yorumlamaktadır. Bu iki olayın birbirini takip etmeleri, Türk milliyetçili inin sindirilemeyece inin gözle görülür tipik bir delili idi. Bu sebeple Darendelio lu’nun Türk milliyetçili i anlayı ı u iki temel üzerine oturtulmu tur:

* Türk milliyetçili inin temelindeki inanmanın yanında aksiyoner olmak da vardır.

* Milliyetçilerin de milliyetçili in de en büyük dü manları solcu, sosyalist ve Marksist kafalardır. Darendelio lu’na göre bu kafaların temel felsefesi yalan ve istismar, icraatları yapmak de il yıkmak ve hedefleri ise dünyanın her yerinde ihtilallerdi (Darendelio lu, 1976:276).

Darendelio lu’na göre Türk milliyetçileri, Türk milletinin bütünlü ünü, Türk vatanının özgürlü ünü sadece sözle savunan ki iler de ildir. Aynı zamanda bu u urda

¹⁹ Turancılık kavramı ilk defa 1839’lu yıllardan itibaren Macaristan’da kullanılmaya ba lanmı ve “uzak ana yurt” idealini kapsamı tır (Bkz. Çolak, 2006:37-38). Türk milliyetçili inin önemli isimlerinden Galip Erdem’e göre bazı gençlerimiz ve büyüklerimiz ırkçılı ı ve turancılı ı bir suçlama de il, eref saymı kendilerini savunma ihtiyacı bile duymamı lardır. Mesela Nihal Atsız ve karde i Nejdet Sançar bunları bir milli savunma sistemi olarak görmü lerdir. Bu konuda emsettin Günaltay, “...Her milletin kara belası, hizmetine sokulmu ecnebi unsurlardır.” demektedir. Mahmut Esat Bozkurt ise zmir mebusu sıfatıyla bulundu u Londra Konferansı’nda heyet ba kanı Çerkes olan Bekir Sami Bey’in tutumunu ele tirmekte ve “Türk devlet i lerinde Türk’ten ba kasına inanmayalım. Türk devlet i lerinin ba ina öz Türk’ten ba kası geçmemelidir.” demektedir (Bkz. Erdem, 1975b:43-79).

mücadele eden ki ilerdir. Milli ve manevi değerlere saygılı, geçmişi, atalarına, tarihine ve mukaddesatına bağlı olanlar bunlardır. Fakirlik, yoksulluk ve her çeşit iktisadi sefahatin ortadan kalkmasını samimiyetle isteyenler ve bunun çözümü için mücadele yolları arayanlar bunlardır. Mevzu iktidarlara, devletin güvenlik kuvvetlerine, Türk ordusuna saygılı ve yardımcı olanlar bunlardır (Darendelioğlu, 1976:276-277).

Darendelioğlu'nun milliyetçilik anlayışında komünistlere karşı olmasının yanında masonlara da karşı olmak vardı. Onların perde arkasından memleketi idare ettiğine inanıyordu. AP'den ayrılmasının belki de sebepleri arasında oradaki masonların tekilatlanmasını görmesinin olduğunu söyleyen Karabacak'ın anlatımlarına göre, "Darendelioğlu, bir gün elinde İstanbul Lions kulüplerinin mensuplarının isim listesi olan bir kitapla gelmiş Ahmet, baksana bizim Mümin Çevik²⁰ mason olmuş ! demiştir. Mümin Çevik, imam-hatip okulunu bitiren, *Üç Dal* diye bir yayınevi kurup dini yayınlar yapan, her gün milliyetçilerle içli dışlı birisiydi. Lions'tan sonra mason locasına da girdiğini, sonra oradan ayrıldığını yıllar sonra öğrenilecekti. Darendelioğlu, hemen her gün yanına uğrayan, fikirlerini ve çalışmalarını bilen birinin böyle bir derneğe girmesini bir türlü kabullenememiştir." (<http://ulkucukadro.org/yazarlar/ahmet-bkarabacak/92-ilhan-egemendarendelioglu.html/15.02.2013>).

Darendelioğlu'nun çalı mamız vesilesiyle okuduğumuz eserlerinden anlıyoruz ki Darendelioğlu'nun gençlik yıllarının Türkçü yazarların da tekilatlandığı bir döneme denk gelmesi şüphesiz onda Türkçü çizginin oluşmasına katkı sağlamıştır.

Bu sebeple Darendelioğlu'nun hayatında 1944-1960 döneminde Türkçü yön daha a ır basmaktadır.

²⁰ Mümin Çevik, Milli Yol Dergisinin Ocak 1962'den itibaren Daire Müdürlüğü görevini yapmıştır (Bkz. Milli Yol, Sayı:1, Ocak 1962).

1960-1975 dönemi, “Komünist Cephe” faaliyetlerine karşı mücadele ettiği bir dönem olarak Türkçü ve İslami çizgiyi dengede tuttuğu dönemdir.

1975-1979 dönemi ise artık ülkücü kadroların kendini ve misyonunu ortaya koyduğu, doktrinini ve yönünü belirlediği bir dönem olarak Darendelioğlu'nun da MHP çatısı altında diğer siyasi parti ve tekilatlardan ayrıldığı ve arındığı bir dönemdir.

Darendelioğlu'nun da içinde bulunduğu Türk milliyetçiliği sürecinin daha iyi ve net anlaşılması için bizce Mustafa Çalık'ın bazı tespitleri önemlidir. Mustafa Çalık'ın anlatımıyla, “Atsız çizgisi dar bir kadro tarafından ve neredeyse kapalı bir cemaat içinde savunulmuş olsa da bu çizginin milliyetçiliğin siyasi düşünce ve faaliyet alanı üzerindeki olumsuz tesirleri hala devam etmektedir. Atsız çizgisi, fiili tesirlerinin ötesine geçen bir üphe, töhmet ve itham kaynağı olarak milliyetçiliğin fikri ve siyasi muhataplarının neredeyse tamamı için, az veya çok belli bir meşruiyet problemi de doğurmuştur. Üstelik 1970'lerin başlarında, gerek Alparslan Türkeş liderliğindeki MHP'de, gerekse Türkeş ve onun bu konulardaki en yakın mesai arkadaşı olan Dündar Taşer'in inisiyatifleriyle gerçekleştirilen siyasi tasfiyenin asıl hedefi bu ideolojik çizgiydi. Ne var ki, Türkeş ve Taşer'in siyaseten gösterdikleri bu dirayet, fikri alanda gösterilemediği için, Türk milliyetçiliği bu ‘kanbur’u kısmen ve hala sırtında taşımaktadır” (Çalık, 2008:37-38).

Diğer yandan, Türkiye’de Marksist-Leninist düzenin savunulmasına ve bu düzen için tedhiş hareketleri başlatılmasına karşı olan Darendelioğlu, ırkçı olmadığı gibi Faşist ve Nazist de değildi. Milletlerin birbirlerinin, milli bağımsızlıklarına saldırmadan, güven ve emniyet içinde yaşamalarını arzu ederdi. Türkiye’de insanların birbirlerini öldürmesine ister kapitalist, ister komünist devletlerin iç içelerimize karışmasına,

gençlerimizi piyon olarak kullanmalarına ve siyasi, ekonomik baskıların uygulanmasına kar ıydı (Yüzba ı, 1980:52).

Milliyetçili in hayli zengin bir prati i ve anlam dünyası vardır. Nitekim Türk milliyetçili i de sosyal gerçeklerle telifi mümkün olmayan, ancak tarihe bıraktı ı romantik izle gelecek için belli bir i levi yerine getiren Turancı çizgiden daha sınırlı bir milli devlet kurma, hatta esnek bir milliyetçilikle anasır-ı slam'ı da buna katma projesine kadar hayli geni bir yelpaze de var olmu tur. Cumhuriyeti kuran kadro, ba ta Atatürk olmak üzere Kuva-yi Milliye önderleri, milliyetçilik anlayı ları itibariyle ikinci türden e ilimi temsil ediyorlardı (Bostancı, 2008:39).

Netice itibariyle, Darendelio lu'nun milliyetçilik anlayı ı daha çok ya adı ı dönemin siyasi ko ulları içinde ekillenmi bir algı ile milli devleti ve milli devlet yapısını korumak yönüyle realist, Türkçü ve slami propaganda ve söylemler yönüyle romantik, ülkücü kadroların yeti tirilmesi yönüyle ideolojik izler ta ımaktadır. Esasında Darendelio lu, mukaddes olarak gördü ü tüm maddi ve manevi de erleri korumayı amaç edinen milliyetçilik anlayı ı ile geni yelpazeye daha yakındır diyebiliriz.

3. İhan (E.) Darendelio lu'na Göre 27 Mayıs Hareketi ve Türk Milliyetçili i

Darendelio lu'nun milliyetçilik anlayı ı içinde 27 Mayıs 1960 Hareketi ayrı bir önem ta ımaktadır. Çünkü bu tarihe kadar aksiyoner olan Türk milliyetçili i bu tarihten sonra reaksiyoner hale gelmi tir.

Darendelio lu'na göre, 27 Mayıs Hareketi, sa bir kitlenin mensupları tarafından yapılmı olmasına ra men²¹, bu hareketin neticelerinden en çok istifade edenler solcular, sosyalistler olmu lardır. htılalin ba ı Orgeneral Cemal Gürsel²², 27 Mayıs Hareketinden tam bir yıl önce gençlerle yaptı ı bir konu mada, onlara u tavsiyede bulunmu tu:

Evvela milliyetçi ve memleketçi olunuz. Onları seviniz. A zınızla de il, kalbinizle, vicdanınızla, irfanınızla seviniz ve sayınız. Bu hislerle siz memleketimize en ufak fenalık yapılmasına asla razı olmazsınız. Çalı kan olunuz, çok çalı kan olunuz. Bence ahlakın, hatta imanın temeli çalı maktır. Tanrı daima yaratma halindedir. Onun bu nefhasını hamil olan insanın da Tanrısına imtisal etmesi lazımdır ve mukaddes bir vazifedir. Dürüst ve gerçekçi olunuz, icabında gerçekleri söylemekten çekinmeyiniz. Millet ve memleket menfaatleri söz konusu olunca, kendi menfaatlerini ne kadar büyük olursa olsun gözünüzü kırpmadan feda etmesini biliniz (Darendelio lu, 1975:321).

Darendelio lu'nun sahibi oldu u Toprak Dergisi 27 Mayıs Hareketini “27 Mayıs nkılabı Türk milletine kutlu olsun” cümlesiyle tasdik ediyordu (Toprak, Sayı:67, Haziran 1960:12). Zaten darbe öncesinde dergide Cezmi Ertürk de DP yönetimini de ele tirerek “Nedense ba ta politikacılarımız, aydınlarımız, basınımız, yazarlarımız kapalı ve durgun ekonomik hayatın günlük dedikoduları ile u ra arak memlekette bir ikinci me rutiyet ve bir 31 Mart havası içinde çe itli çatı ma ve çeki melerle ömür tüketmektedir.” ekinde durum tepitinde bulunmu tu (Toprak, Sayı:66, Mayıs 1960:3).

Darendelio lu, 27 Mayıs Hareketini, Sovyet nüfuzunun ve Komünizmin püskürtülmesi açısından da öyle de erlendirmektedir:

²¹ Gelenekçi-liberal anlayı ın temsilcisi olarak Süleyman Demirel 1960'ı “Halkın elinden devleti alma hareketi” olarak niteliyordu. Bülent Ecevit ise aynı darbeyi halk hareketi olarak görme e ilimindeydi (Altan, 1990:66). Ali Fuat Ba gil'e göre ise 27 Mayıs bir felakettir. Bu felaketin dört sorumlusu da ılımlı bir hükümet, iyi niyetli bir muhalefet, halka kılavuzluk eden seçkin aydınların ve özgürlü ünü koruyan dürüst bir basının olmayı ı idi (Ba gil, 2011:165).

²² Babası da bir Subay olan Cemal Gürsel Erzurum'da do mu , ilkokulu Ordu'da bitirdikten sonra Erzincan'da Askeri Rü tiye'ye kayıt yaptırmı tır. Çanakkale Sava larında da bulunmu olan Cemal Gürsel stiklal madalyası sahibidir. Daha ayrıntılı bilgi için (Bkz. Duman, Ankara 2011: 261).

27 Mayıs inkılabıyla Allah Türk milletini büyük bir badireden daha kurtarmı tır. Bu da Menderesin Moskova seyahati idi. Sabık Ba vekil e er iktidarda kalsaydı bu aylarda Moskova'ya da bir seyahat yapıp Krucef 'in Türkiye'ye gelmesine vesile olacaktı. Rus dostlu u kisvesi altında memleketi bir Suriye rezaletine çevirecekti. Artık Türk komünistleri bülbül olacak Türk milliyetçileri dut yemi bülbüle dönecekti. Memleketi Sovyet malzemeleri üzerine in a edilme yoluna gidecekti. Manisa, Bergama, Adıyaman, Antalya, Karaman, Nev ehir mensucat ve bez fabrikaları, stanbul'da kostik ve cam fabrikaları da Rus sermayesi ile yapılmı ve yapılmaktadır. Keban barajı da aynı yolla yapılacaktı. Bu ekinde Sovyet nüfuz bölgesine girilecekti. Sabıklar bu antla maları umumi efkârdan gizlemeye büyük dikkat etmi lerdir (Darendelio lu, Toprak, Sayı:68, Temmuz 1960:19).

Darendelio lu'na göre daha sonraları kendilerini “Ortanın Solu”nda olarak ilan edenler (yani CHP), 27 Mayıs Hareketi'nden kısa bir süre sonra hem ihtilalin icraatçısı olmu lar hem de iktidara sahip çıkmı lardı. Bunun da ötesinde 27 Mayıs Anayasasına sosyalist bir veche vermek gayreti içinde milliyetçili in anayasa metinleri arasına sokulmak istenmemesi CHP'nin Sol kanadının zaferi olarak addedilmi ti (Darendelio lu, 1975:322).

Di er yandan 6 Ocak 1961'de 272 üyesi bulunan Kurucu Meclis toplanmı tı. Bu meclisin 227 üyesi seçimle, 28 üyesi tayinle, 17 üyesi de do rudan meclise girmi ti. Büyük ço unluk CHP'deydi. Kurucu Meclis'te Anayasa tasarısı müzakere edilirken milliyetçilik ilkesi büyük tartı malara sebep oldu. 1924 Anayasasının “Türkiye, cumhuriyetçi, milliyetçi, laik, inkılâpçı, halkçı ve devletçidir.” ekindeki 2. maddesi, Yeni Anayasa'da, yani ikinci cumhuriyet dedikleri ihtilal sonrası anayasasında, “Türkiye Cumhuriyeti demokratik, laik, hürriyetçi ve sosyal bir devlettir.” ekline sokulmu tu. Darendelio lu'na göre yeni anayasayı hazırlayan profesörler arasında bir tekinin bile Türk milliyetçili ine fikri yönden bir hizmeti bulunmamaktadır (Darendelio lu, 1975:322-323).

Bununla birlikte Kurucu Meclis'te Ni de temsilcisi yeni anayasanın milliyetçilikten mahrum olunun büyük bir eksiklik olacağını vurgulamı , Mu temsilcisi Abdülhadi Toplu ise milliyetçiliğin müdafaasını yaparken şöyle diyordu:

Bir kısım arkadaşlarımız ve komisyon sözcüsü, milliyetçiliğin anayasaya girmesiyle milletimizi Nasyonal Sosyalist bir rejime götürebileceğini ifade ettiler. Bu hüküm oldukça yersiz ve çocukça bir endişe değil. Böyle endişelerle hareket edersek, Komünizme gider diye sosyal adaleti, dinsizliğe gider diye laikliği bu maddeye koymamak icap ederdi. Nasyonal Sosyalizm endişesi Atatürk milliyetçiliğini anlamamak demektir... Tanzimattan beri devam edip gelen hepsi de bu memleketin yükselmesini, birliğini, kudretini hedef bildiği halde, ya dar, ya geni veya gevşek anlayışlar yüzünden birbirine üpheli gözlerle bakan Türk milliyetçilerinin ızdırabı, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu ile dinmiştir... Büyük Atatürk ki, milliyetçilik mefhumunu Yeni Türkiye'nin temel ilkeleri arasında vazetmiş, onu bir ruh ve ideal halinde gönüllerimize yerleştirmişti. Urasını bilhassa belirlemek isterim ki, milliyet ruh ve uuru, milliyetçilik ideali, yalnız kanunlarla halledilebilir değil. Bu bir ruhi rabıttır ki, o milletin içinden doğar, bünyesinden gelir, kendisini topluma kabul ettirir. Nitekim böyle olmuştur ve ondan sonra Anayasada yerini bulmuştur." (Darendelio lu, 1975:321-327).

Milliyetçilik tartışmaları Temsilciler Meclisinin 85'e karşı 108 oyu ile milliyetçiliğin Anayasanın başlangıç bölümüne alınmasının kararlaştırılmasıyla neticelenmiştir (Darendelio lu, 1975:328).

Türkiye tarihinde 1960 sonrası dönemi Harun Karadeniz, "Kitlelerin siyasal alanda bilinçli eylemlere yöneldiği ve özellikle aydınların çetveli rejim ve kalkınma modellerini tartıştığı ve sınıfsal nitelikte eylemlerin ortaya çıktığı dönem" olarak değerlendirilmektedir (Karadeniz, 1979:8).

Darendelio lu'na göre ise 27 Mayıs ihtilalinden sonra, nasıl olsa hürriyet geldi diyen komünistler tahriklerine daha geniş çapta devam etmişler, bilhassa Sosyalizmin de büyük gazete yazarlarımız tarafından hararetle müdafa edilmiş haince

istismara ba lamı lardı. Cemil Sait Barlas'ın²³ çıkardı ı Son Havadis ile Kasım Gülek'in Tanin gazetesi birer komünist yuvası haline gelmi , Vatan, Dünya, Cumhuriyet, Milliyet gazeteleri ise sanki Sosyalist Partinin organlarınımı gibi, Sosyalizmin uursuz birer müdafii kesilmi lerdı (Darendelio lu, 1961a:195).

Bu gazeteler sayfalarında Türk milliyetçili ini ve mensuplarını en i renk ve adi iftiralarla kötölemek yarı na çıkmı lardı. Bunlara Türkiye'nin kurtulu unun sosyalist dü ünçe ve tatbikatına ba lı oldu unu söyleyen ve kadrosunda mahkûm komünistlere de yer veren Yön hareketi de katılmı tı (Darendelio lu, 1975:338).

Aslında Darendelio lu'nu 1960'dan sonra daha te kilatlı bir milliyetçi algı ve anlayı a sevk eden ve milliyetçili i “reaksiyoner” olarak nitelemesinin gerçek sebebi Sayılğan'ın eserlerinde vurguladı ı 1960 sonrası “Komünizm Cephe” hareketleridir. Marksist metotlarla hareket eden T P'in faaliyetlerini hızlandırması, komünistleri mahkûm eden 141. ve 142. maddelerin kaldırılmasının da talep edilmesi ve sol gençlik hareketleri de reaksiyoner milliyetçili in nedenleridir diyebiliriz. Bu reaksiyoner milliyetçili in çalı malarında ve cephe hareketlerinde bir aksiyon ve mücadele adamı olarak Darendelio lu'nun etkisi büyüktür. Darendelio lu'nun “mutedil Sosyalizmle, ihtilalci ve tehlikeli Komünizm arasında mekik dokuyan kaypak bir mefhum” (Darendelio lu, 1961a:208) olarak niteledi i “Solculuk” ve “Sol Kadro Hareketleri”ne kar ı da öncelikli olarak reaksiyoner milliyetçilik yolu ile “Sa Cephe Hareketleri” ortaya çıkmı tır. Reaksiyoner milliyetçili e paralel olarak “Sa Kadro Hareketi”nin de temelleri olu maya ba lamı tır. Nitekim daha önce Türkiye'de evket Süreyya Aydemir

²³ Gazeteci Mehmet Barlas'ın babası olan Cemil Sait Barlas (1905-1964), gazetecilik ve yazarlık dı nda milletvekilili i de yapmı tır. Barlas, 1951-1953 arasında Pazar Postası ile gazetecili e ba lamı , 1953'te günlük Son Havadis gazetesini çıkarmı tı. “Sosyalist Yolları ve Türkiye Gerçekleri” adlı bir de kitabı vardır (<http://www.filozof.net/Turkce/tarihi-sahsiyetler-kisilikler/7727-cemil-sait-barlas-kimdir-hayati-.html/19.02.2013>).

ve Kadro dergisi ile sonradan Do an Avcı lu ve Yön dergisi etrafında iki kadrocu hareket olmu tu. Bunlar esinini sol akımlardan alarak Kemalist ideolojiyi yeniden tanımlamak istemi lerd i (Güvenç vd.,1991:206).

1960 sonrasında Komünizme ve Marksist sosyalizme kar ı kendini gösteren reaksiyoner milliyetçili in, 1970’lerde Türk- slam sentezine dayanan “Sa Kadro Hareketi” olarak Aydınlar Oca ı’nın ortaya çıkı mını da hazırladı ı söylenebilir. Ancak, Halil nalcık’a göre, radikal slamcılar sentezcilerin millet-din kayna ması tezini samimi bulmamı lardı. Türk- slam sentezi görü ü kar ısında slamcı aydınlar lim Yayma Cemiyeti altında örgütlenmi lerd i (nalcık, 2012:379).

Bu süreç, MHP ve Ülkücü Kurulu lar Davası’nın ddianamesinin 886. sayfasında u ekilde anlatılmaktadır:

Sol akımın ülkenin ve Türk halkının belirgin özelliklerini ve ko ullarını gözetmeksizin ba lattıkları mücadeledeki benimsemeye imkân olmayan terör ve davranı ları amaçlarındaki çarpıklık, ulusal de er ve inançlara kar ı saygısız tavır ve tutumu gerçekte reaksiyon de il aksiyon olan milliyetçi, ülkücü görü ün yararına olmu ; bazı inanç sahibi kimseler devrim gelecek, din elden gidecek; sermaye çevreleri ise devrim olacak, her eyim elimden alınacak endi esiyle sa lıksız, bölünmü , yıkıcı, bölücü ve “yıpratıcı sol” a kar ı denge olu turabilmek amacıyla manen ve maddeten sa görü ü milliyetçi dü ünçe ile besleyip ülkücü dü ünçeye yana mı lardır (Güner vd., 1982:105).

4. İhan (E.) Darendelio lu ve Dı Türkler

1930’lu yıllardan beri ciddi anlamda Türkçülerin gündeminde olan dı Türkler konusu, bütün hayatı boyunca Darendelio lu’nun da gündeminde olmu tur. Türkçü-milliyetçi dergiler dı Türkler konusunu ve mücadele metotlarını sürekli sayfalarına yansıtıyordu. Komünizm tehdidi kar ısında Balkan Türklü ü ve Türkistan Türklü ü, Rum tehdit ve baskıları kar ısında Kıbrıs Türklü ü, Darendelio lu’nun sahibi oldu u Toprak dergisinin de önemli konuları arasında yer almı tır. Bu konular

Darendelio lu'nun kitaplarında da Türk milliyetçilik tarihi ve mücadelesi yönüyle ifadesini bulmu tur.

Darendelio lu, Kıbrıs konusuna hassasiyetle yakla maktaki ve sahibi oldu u Toprak dergisi bu konuda önerilerde bulunmaktaydı.

Darendelio lu'na göre, 1950 yılının henüz ilk günlerinde Kıbrıs'taki Türk nüfusuna yapılmak istenen baskı arttı , Yunan gazeteleri, edep ve hayâ duygusundan mahrum tahrikçi ne riyatlarına hız verdi lerdi. Bu çatlak seslere Türk gençli i İstanbul, Ankara, zmir, Adana ve Mersin'de yaptıkları mitinglerde cevap verdi ler, Kıbrıs meselesine milli dava olarak bakan vatanseverler ise Kıbrıs Türk Kültür ve Yardım Cemiyeti, Kıbrıs'ı Koruma Cemiyeti, Kıbrıs Okullarından Yeti enler Cemiyeti gibi cemiyetler kurmu ve te kilatlanmaya gitmi lerdi (Darendelio lu, 1975:235-236).

20 Temmuz 1974'te Türk Ordusu, Kıbrıs'a çıkınca dergi Kıbrıs Özel Sayısı çıkardı ve “Türk milleti topyekûn ordunun yanında ve emrindedir.” deste ini verdi tir (Toprak, Sayı:8, A ustos 1974:7). Kıbrıs'ta Türk varlı ının korunması ve gelece i adına da derginin önerisi “ayrı bölge uygulamasına geçilmeli ya da adanın ikiye bölünmesi sa lanmalı” ekinde olmu tu (Toprak, Sayı:8, A ustos 1974:5-6).

Darendelio lu, Toprak dergisinin ilk sayfasında Kıbrıs'ta Atlılar köyünün bütün halkının Rumlar tarafından kur una dizildi ini, The Sun gazetesinin Türkleri barbarlıkla suçladı ını dile getirmi “Hain Korkak Olur” ba lı ıyla kaleme aldı ı ba yazıda “20. asırda Ortaça ın zalim derebeyleri gibi hareket edenler, hala utanmadan kendi sıfatlarını Türk'e yakı tırmaya çalı maktadırlar. ‘Hain korkak olur’ diye bir atasözü vardır. Bu kadar korkak bir milletten elbette asalet ve adalet beklenemezdi.” diye yazmı tı (Toprak, Sayı:8, A ustos 1974).

Ayrıca, Darendelolu'nun faaliyetleriyle içinde etkin olduğu TKMD'de de Kıbrıs meselesine ayrı bir önem vermiştir. Mesela bu dernek içinde oldukça aktif faaliyetler yürüten Fethi Tevetolu, Asya Milletleri Komünizmle Mücadele Konferansı Umumi Heyetine sunduğu rapora göre, "Kıbrıs problemi", yalnız adadaki iki cemaati veya Türkiye-Yunanistan-İngiltere gibi üç garantici devleti ilgilendiren bir siyasi ve hukuki çözümlenmesi gereken bir sorundur. Bu mesele, Türkiye başta, bütün Ortadoğu ve Akdeniz memleketlerinin, dolayısıyla beynelmül Komünizm karşılarındaki mücadelede savunma görevleri olan Kuzey Atlantik Paktı (NATO) ve Merkezi Asya Örgütü (CENTO) ve bütün hür dünyanın güvenini tehdit eden bir davadır (Mücadele, Sayı:12, Mart 1965:24).

Kıbrıs'ta, Kıbrıs Komünist Partisi'nin halefi olan Terakkiperver Emekçi Halk Partisi (AKEL) ile irtibatlı 10 mühim komünist temsilcisi de faaliyet göstermekteydi. AKEL'in Komünizm propagandası yapan bir de *Haravgi* adlı günlük gazetesi bulunuyordu (Mücadele, Sayı:12, Mart 1965:24).

Darendelolu, dı Türkler hassasiyetini TBMM'de gündem dı ı konusmasında, Amerika'da 1959'da ilan edilen "Esir Milletler Haftası"na iaref ederek "Esir Türkler Meselesi" olarak dile getirmi ti. Bu konusmasında:

Aslında Amerika'da ilan edilmi olan bu haftanın Amerika'dan çok bizi ilgilendiren yönü vardır. Çünkü hiç bir milletin altmı milyonluk bir kıta kadar büyük bir parçası komünist esareti altında de ildir. Emperyalizmin siyasi, iktisadi hatta kültürel eklinin bile yıkıldı ı ve protesto edildi i ça ımızda, Azerbaycan, Türkistan, Kıbrıs, Kafkas, dil-Ural, Kerkük ve Balkan Türkü ile Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Romanya, Arnavutluk gibi komünist esareti altında bulunan milletlerin maruz kaldı ı insanlık dı ı muameleye önce bizim kar ı çıkmamız lazımdır. Çünkü bu çember içine dü mü olanların büyük ço unlu unu bizden olanlar, yani dini, dili, kanı, adı ve rengi bizden olanlar te kil eder. Dü ünün ki, Afrika'da bile insan eti yiyen vah i ve iptidai kabilelerin dahi insan gibi ya ama hasletlerine kavu masını özleyen bu dünyada, bizim

Hariciye Vekâletimizin de esir milletlerin sesine kulak tıkmak gafletinden kurtulması lazımdır (Darendelio lu, Toprak, Sayı:20, A ustos 1972:9).

Galip Erdem de Esir Milletler davasının birbirine benzemeyen iki yönünden bahsetmektedir. Bunlardan birisi “kapitalist sömürgecilik”ti ve ngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, talya, spanya ve Portekiz tarafından temsil edilmi lerd. Buna 1917 Sovyet ihtilalından sonra kara bir leke daha eklenmi tir. Öyle ki, bu ikinci safha yani kıvılcık sömürgecilik, kapitalist sömürgecili i mumla aratmı tır (Mücadele, Sayı:5, Temmuz 1964:3).

Hızırбек Gayretullah da Milli Yol dergisinde bu konuda “Esir milletler toplulu u i gal ettikleri toprak itibariyle de umumiyetle Asya ve Afrika’dadır. Bu topluluklar milliyet ve din bakımından ele alınırsa dil-Ural, Türkistan, Kırım, Kafkasya ve Azerbaycan’ın müslüman Türklerle meskûn ve dünyaya insanlı ı ö reten Türk cedlerinin mirasçıları oldu u anla ılır. O uz Hanların, Atillaların, Cengizlerin hür dedirtti i bu diyarlara bugün esir denilmektedir.” demektedir (Milli Yol, Sayı:12, 13 Nisan 1962:13).

Toprak dergisinde Baymirza Hayıt ve sa Yusuf Alptekin gibi Türk dünyasının önemli isimlerinin Türkistan Türklü ünün sorunlarını dile getiren yazıları da Türk dünyası ile payla ılmı tır. Bunların dı nda kendini Hun-Macar olarak niteleyen Prof. mre Toth²⁴ sürekli Toprak dergisiyle ileti im içerisinde bulunmu , Darendelio lu’nun gündemiyle Türk milliyetçilik tarihine u cümlelerle geçmi tir:

Türk Karde lerim! Bugün bütün Macarlar murakabeye dalar ve Macar Hürriyet Sava nda kahramanca ölmü olanların ıstırabını çekerler.Siz de, on binlerce gencini Macar vatani ve dünya hürriyeti için feda etmi olan karde Macar milletini dü ününüz!.

²⁴ Türkçülü ün önde gelen isimlerinden Ulu Türk ve Türkçü olarak bilinen Hüseyin Nihal Atsız, Macarların 1956 yılında Sovyetlere kar ı ba kaldırı ndan duygulanarak Macar vatansveri ve Türk dostu Prof. mre Toth’a ithafen “Karde Kahraman Macarlar” iirini kaleme almı tır (Bkz. <http://www.antoloji.com/kardes-kahraman-macarlar-siiri/19.02.2013>).

Bugün, karde Macar milletinin ve dünya hürriyetinin ebedi an veeref günüdür. Burada bir orta yol yoktur! Ya hürriyet, ya da komünist köleli i. Hürriyet isteyen, komünist köleli ini isteyemez! Burada ölüm kalım söz konusudur. 1956'da Macar karde lerinizin mertçe döktükleri kan, günden güne olgunla ıyor, güçleniyor! Bu Macar kanı ile sulanmı çekirdek meyvesini verecektir. Bunca arzulanan meyveyi, Sovyet esaretine ya ayan Hun-Türk-Macar ulusların ve bütün dünya hürriyetinin meyvesini yeti tirecektir. Türk-Macar karde lik sevgisiyle (Toprak, Sayı:3-4, Mart-Nisan 1971:7).

Darendelio lu da Macar Davası hakkında Türk gençli ine öyle seslenmektedir:

23 Ekim 1956 tarihi Macaristan'da hürriyete susayanlar için ümitli, sevinçli bir günün ba langıcı olmu fakat Komünizmin kanlı eli bu sevinçli günü büyük karanlıklara tekrar gömmü tü. 23 Ekim'de Macaristan'ın vatansever üniversiteli gençleri o gün büyük bir meydanda toplanarak 'Kahrolsun Komünistler' 'Defolun Ruslar' diye hep bir a ızdan tempo tutmu lar, bu ses a ır a ır yurdun her tarafına yayılmı ve Macar milleti Komünizmin kanlı pençesinden kurtulabilmek için bir büyük mücadelenin içine girmi ti. 31 Mart 1956'da Budape te artık gerçekten bir bayram sevincine gömülmü tü. Çünkü ehirdeki bütün kı zıl yıldızlı bayraklar yakılmı , bütün komünist ki ilerinin heykelleri yıkılmı , bütün komünist yuvalar, müesseseler artık hürriyete, kavu turulmu tu. Macaristan'da sevinç, Macaristan'da hürriyet, Macaristan'da insan gibi ya ama hakkı uzun sürmedi. 4 Kasım 1956 Pazar günü Komünizmin genç beyinleri ezen, insaf, insanlık, hak, hürriyet tanımayan kanlı ve ate li tankları tekrar Budape te'yi i gal etti. O gün Rus tanklarından çıkan kur unlar binlerce masum, hürriyet diye ba ıran Macar'ı ekin biçer gibi biçti. Budape te sokakları Rus tankları paletlerinin ezdi i, Rus kur unlarının katletti i binlerce Macar gençleriyle dolmu tur. Manzara e ine ender rastlanan bir canavarlık, görülmemi bir vah et, tasavvuru bile mümkün olmayan bir kahpelik örne i idi. Komünizme kar ı örnek bir mücadele vermi , fakat onun kı zıl pençesinden hala kurtulamamı olan Macaristan, milletimiz için bir ibret kayna ı olmalıdır. Bizdeki profesörler, 1956'da Macar gençli inin Komünizme kar ı nasıl sava tı nı, ara tırıp ö renmelidirler. Ve yeti tirdikleri bir kısım talebelerin Türk'ün eref ve haysiyetiyle ilgili hareketlerini görerek utanmalıdırlar (Darendelio lu, Toprak, Sayı:16, Nisan 1972:1).

Tespit ettiimiz kadarıyla unu söyleyebiliriz ki, Darendelio lu dı Türkler konusundaki milliyetçi anlayı , tutum ve algısıyla da Türk Dı Politikasına yansımaları bugüne kadar gelen katkılar sa lamı tır.

Dı Türklerin sözcüsü, milli ve manevi de erlerin hamisi olan Darendelio lu, iktisadi sistemlerin çarpı tı ı bir dönemde ekonomik sıkıntılar içinde ve ülkemizde ve dünyada iktidar sava larının ortasında ayakta kalmasını ba arabilmi , Türk milliyetçili inin o bulanık sularda kaybolmasına, ayaklar altında çi nenmesine müsaade etmemi tir.

Nurettin Pakyürek'in ifadesiyle Darendelio lu, “yurdun en ücra kö elerine kadar giren eserleriyle materyalist görü kar ısında ülkücü kadrola tırmayı hızlandırmı , yeti en gençli e ruh ve iman vermi tir.” (Yüzba ı, 1980:45).

5. İhan (E.) Darendelio lu'nun Mustafa Kemal Atatürk'e Bakı ı

İhan Darendelio lu, Mustafa Kemal Atatürk'ü sa cı ama “a ırı sa cı”²⁵ olarak de erlendirmektedir. Darendelio lu'nda Atatürk'e yönelik bu tarzdaki yakla ımının temelinde kendi ifadesiyle “her çe it memleket dü manlarının, solcuların, Marksistlerin, dinsizlerin hatta müseccel komünistlerin birer Atatürkçü kisvesine bürünerek kar ımıza çıkmaları” bulunmaktadır. Türk milliyetçilerine gerici, inkılap dü manı, Atatürk dü manı gibi yakı tırmaların yapılması da bu yakla ımda etkili olmu tur.

Darendelio lu'nun bu yakla ımı destekleyici nitelikte yazdıklarını u ekilde sıralayabiliriz:

²⁵ Darendelio lu'nun bu “a ırı sa cı” ifadesi Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk milliyetçili inin büyüklü ünü ifade etmek içindir. Ba ka hususlar akla gelmemelidir. Di er yandan Atatürk'ün Türk milliyetçili i ülküsü, “Ülkücü Kurulu lar Davası”nda da Türk milliyetçileri tarafından kayıtlara geçirilmi tir (Bkz. Güner vd., 1982:86).

* Milli mücadeleden sonra, Osmanlı aydını ve Osmanlılı ı bir kenara bırakıp, devletimizin adına Türkiye Cumhuriyeti demesi.

* Türk Tarih Kurumu (TTK) ve Türk Dil Kurumu (TDK) gibi kurumları kurması.

* Atatürk devrinde Harp Okuluna girecek subaylarımızın vasıfları ba ında Türk ırkından olmak maddesinin gelmesi.

* “Ne mutlu Türküm diyene!”, “Muhtaç oldu un kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur” gibi sözlerle Türk ırkının üstünlü ünü ifade etmi olması.

* TBMM’de yaptığı bir konu mada: “Bu vesileyle muhterem milletime unu tavsiye etmek isterim ki, ba ına geçirece i insanların kanındaki cevher-i asliyi tayin etmekten bir an feragat etmesinler.” demesi.

* Kafatasları üzerinde antropolojik incelemeler yaptırması.

* Hatay’ın kurtulu u yönündeki inancı ve “Kırk asırlık Türk yurdu esir kalamaz.” demesi.

* Atatürk’ün Komünizme karşı bir tutum alması, “Türk âleminin en büyük dü manı komünistliktir. Her görüldü ü yerde ezilmelidir.” demesi (Darendelio lu, Milli Yol, Sayı:41, 9 Kasım 1962:7). Atatürk’ün böyle bir söz söylemedi i yönünde iddialar olsa da Fethi Teveto lu, Atatürk’ün bu sözü 5 A ustos 1929’da Ankara’dan stanbul’a gelirken, gece yarısından sonra varılan Eski ehir Gar’ında kendisini kar ılayan Temyiz Mahkemesi Hâkimleriyle, Türk i çilerine yaptığı tarihi konu mada söyledi ini belirtmektedir.

Konu manının tamamı öyledir:

Türk milletinin ictimai nizamını ihlale müteveccih didinmeler, bo ulmaya mahkûmdur. Türk milleti, kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalı mak isteyen

müfsit, sefil, vatansız ve milliyetsiz sebükma zların²⁶ hezeyanlarındaki gizli ve kirli emelleri anlamayacak ve onlara müsamaha edecek bir heyet de ildir. O imdiye kadar oldu u gibi do ru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkûmdur. Bunda köylü, amele ve bilhassa kahraman ordumuz candan beraberdir. Buna da kimsenin üphesi olmasın. Hâkim efendiler! Siz kanun adamlarısınız, Ellerinize milletin, vatanın her türlü hak ve menfaatlerini vikaye eden kanunlar tevdi edilmiştir. aret etti im noktaları i ittiniz. Türk milletinin büyük haklarını müdafaa ederken bu noktalar ehemmiyetle hatırdan tutulmalıdır. Bu memleketteki komünistler sadece bizim tevkif ve hapsedtiklerimizden ibaret de ildir. Bu i lerle bizzat yakından alakadar olaca ım. urası unutulmamalıdır ki, Türk âleminin en büyük dü manı komünistliktir! Her görüldü ü yerde ezilmeli! (Mücadele, Sayı:9, Kasım 1964:6).

Bu sözün Çetin Altan tarafından yalanlanması ve Çetin Altan'ın hakikatleri tahrif etti i sveç Krimonoloji Laboratuvarının açıklaması ile anlaşıldı ı Komünizme ve Komünistlere Kar ı Türk Basını adlı fasikülde ve Durum dergisinde ifade edilmiştir. sveç Devlet Teknik Krimonoloji Laboratuvarı Direktörü Gunnar Sandström, yazının taklit oldu una dair rapor vermedi ini ve verdi i raporda unları yazdı ını söylemiştir:

Bize müracaat eden Barbro Karabuda²⁷ adlı bir hanım yazarın iste iyle iki adet foto rafı alınmış yazının ilmi tetkikini yaptık. Aldı ımız neticeyi de yine aynı ahsa bildirdik. Bizim kanaatimizce her iki yazı da aynı ahıs tarafından kaleme alınmıştır. Ancak iki yazı arasında S, K, Z ve T harflerinde tereddüte dü tük. Bunun haricinde yazı tüm olarak aynı ahsa aittir (Komünizm ve Komünistlere Kar ı Türk Basını, Fasikül 5, 1966:19).

Darendelio lu, ayrıca Atatürk'ün solcu fikre bile tahammülü olmayan bir kimse oldu unu ve öyle dedi ini yazmaktadır: “Türk gençli inin milli davalarını sol

²⁶ Bu kelimenin anlamı Ziya ükûn'un yazdı ı (1996) Farsça-Türkçe Lügat'ta (cilt:II, s.1134) ahamak, nâdan olarak verilmiştir.

²⁷ sveç televizyonunda muhabir olarak da çalışmış olan sveçli yazar ve yönetmen Barbro Karabuda, Anadolu Uygarlıkları, Nuh'un Gemisi ve Tarih'te stanbul isimli belgesellerini e i ile Anadolu'da çekmiştir (<http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/barbrokarabuda.html>/19.05.2013). Ya ar Kemal, Onat Kutlar, Ara Güler, İhan Koman, Çetin Altan, Fikret Otyam gibi ki ilerle de sıkı dostluklar kuran Barbro Karabuda'nın bir nevi Türkiye'nin yakın tarihindeki bazı olayların gözlemi niteli inde 2008'de Chiviyazıları Yayınevi'nden çıkan “Zeytin A acının Gölgesinde” adlı bir romanı da bulunmaktadır.

emellerle birle tirmeyecek kadar zeki, kavrayı lı ve hassas olu u, bu yolda en sa lam dire imiz ve güvencimizdir.” Darendelio lu’na göre, Türk’e ve Türk milletine en büyük de er ve itibarı veren büyük bir vatanseverin gerçek hayranları ebetteki maskeli sosyalistler, solcular, komünistler de il Türk milliyetçileri olabilirdi (Darendelio lu, Milli Yol, Sayı:41, 9 Kasım 1962:7).

Nitekim Mustafa Kemal Atatürk demokrasiye kar ı yıkıcı bir cereyan olan Komünist Bol evik nazariyesini öyle de erlendirmekteydi:

Bol evik nazariyesinin Rusya’da tatbik olunmu ekline bakalım: Bütün Rus milleti içinde amele, deniz ve kara kuvvetlerinden ibaret bir ekalliyet, iktisadi esaslara müstenit, Komünist Partisi adı altında birle erek bir diktatölük vücuda getirmi lerdir. Gayelerinde milli de ildirler. ahsi hürriyet ve musavat tanımazlar. Halk hâkimiyetlerine riayetleri yoktur. Ülke içinde ekseriyete cebir ve tazyik ile kendi fikirlerine itaat etmeye mecbur tutarlar; hariçte propaganda ve ihtilal te kilatı ile, bütün dünya milletlerine kendi prensiplerini kabul ettirmeye çalı ırlar. Halbuki, hükümet te kilinde gaye, evvela ferdi hürriyetin teminidir. Bol evik usulü hükümette istibdat ekli görölmektedir. Bir cemiyetin, bir kısmı insanların noktai nazarlarının zorla esiri ve zebunu olarak ya atılmaları ekline de tabi ve makul bir hükümet sistemi gözüyle bakılamaz. Bu tip hükümet ekli demokratik olamaz (nan, 1998:40-41).

smail Yakıt’ın Atatürk ve Din adlı kitabında da Atatürk’ün, “Petit Parisien” muhabirine verdi i bir demeçte “Biz ne Bol evik, ne de komünistiz; ne biri, ne di eri olamayız. Çünkü biz milliyetperver ve dinimize hürmetkarız.” dedi i Utkan Kocatürk’ten aktarılmaktadır (Yakıt, 2010:21).

Darendelio lu, hazırlamı oldu u “Türk Milliyetçilerinin Kalemiyle Atatürk” adlı kitabında yukarıdaki yakla ımını destekleyici hususları Türk milliyetçilerinin kalemiyle ortaya koymu tur (Darendelio lu, 1961b).

Türk milliyetçilerinin Atatürk hakkındaki bazı görü leri:

Yusuf Akçura:

“ eniyette hakikati vasitasız görenler dâhilerdir, kahramanlardır. Bunlar asırları tenvir eden ilahi varlıklardır ki, insanları do ru yola sevk için ender tecelli ederler ve bunların nurundan feyz alanlar, hakikati seçerler ve hakikat yolunda ilerlemeyi bilirler. Biz i te böyle bir dehadan nur ve feyz almaktayız.” (Darendelio lu, 1961b :9).

Ahmet A ao lu:

“Bir millet için en büyük ve en kıymetli ey ya amak de il midir? Gazi Türk milletine hayat vermi tir.

Fakat sadece hayat de il, aynı zamanda asırları aylara sı dırarak bu hayatı ba tan ba a yeni esaslar üzerine kurmu ve suretle nihayetsiz inki af imkânını temin eylemi tir. Bundan sonra o inki afı takip etmek Türk milletine kalıyor. O zaman Gazi'nin bu muazzam eserinde hangi kısmın daha büyük oldu unu tayin etmek bendenizce mümkün de ildir. Eser bir küldür ve bu kül de hayatla, hayatın nihayetsiz inki afını temin eden yeni esaslardır.”(Darendelio lu, 1961b :11).

Ziya Gökalp:

“Bu topraktaki hâkimiyet Türk hâkimiyetidir, siyasette, harsta, iktisatta hep Türk hakkı hâkimdir. Bu kadar kat'i ve büyük inkılâbı yapan zat Türkçülü ün büyük adamıdır. Çünkü dü ünlemek ve söylemek kolaydır. Fakat yapmak ve bilhassa muvaffakiyetle neticelendirmek çok güçtür.” (Darendelio lu, 1961b :13).

Fevzi Çakmak:

“Mustafa Kemal Atatürk, her zaman nerede durulaca mını bilmi tir. Hilafeti ortadan kaldırırken Müslümanlı ı muhafazaya itina göstermi ti. Ba larken gösterdi i süratı, bitirirken asla kullanmamı tı. Daima teenni, daima dikkat, onun memleket yolundaki i lerinde hâkim olmu tur.” (Darendelio lu, 1961b :16).

Hamdullah Suphi Tanrıöver:

“Mükemmel bir hatip, dü man ordularını kovmu muzaffer bir kumandan, yeni bir devlet vücuda getirmi bir te kılâtçı, istediklerini zorla ma rur dü manlarına kabul ettirmi bir siyasi, cesur, son derece cesur bir ıslahatçı, her noktada güvenilir toplayıcı bir Reis. Onun ba lıca evsafı bunlardır. Memleket ve dünya kar ısında malum olan cephesini bu çizgiler, bu vasıflar te kil eder.” (Darendelio lu, 1961b: 21-22).

Mahmut Esat Bozkurt:

“Adıyla, sanıyla ve türlü inkılâplarıyla en büyük Türkçüdür.” (Darendelio lu, 1961b : 25).

Ali Fuat Ba gil:

“Bence, Atatürk’ün dehası, umumile en bu kanaatin üstüne çıkarak “Milleti, yine milletin azmi ve iradesi kurtaracaktır.” direktifini vermesine ve milletin azmini ve iradesini harekete getirmesinde kendini göstermi tir. Amerikan mandası ve ngiliz himayesi fikirlerinin sürükleyici sürükleyici birer moda haline geldi i bir sırada, Atatürk’ün bu direktifi, görü ündeki emsalsiz kudretin i aretidir.” (Darendelio lu, 1961b:34).

Cezmi Türk:

“Atatürk bu insan cemiyetini bir srafil suru gibi üfledi. Bir mah er manzarasıyla cezbeğe getirdi. Yeniden canlandırdı. Ayaklandırdı. htilale kaldırdı. Milli iradeyi ahlandırdı. Esrarlı sesi, pırıl pırıl parlayan pırlanta mefkûresi, im ek kararlı çelik iradesiyle bu cemiyetin içinden do ma ve milli vicdandan olma bir Türk dehası oldu unu en inanmayanlara ve en kör olanlara dahi ispat etti.” (Darendelio lu, 1961b:39).

Hüseyin Namık Orkun:

“Atatürk mazideki yüksek kudretimizi, anlı mazimizi ortaya koydurarak Türk milletinin kabiliyetini ispat ile bir hız vermek azminde idi. Bu sahadaki mübala aları da hor görmü , suyun durularak berrak bir hal alabilmesi için evvela bulanmasını da tabii görmü tü.” (Darendelio lu, 1961b:42).

Hüseyin Nihal Atsız:

“Mustafa Kemal Pa a gençli inde tekkelere devam etmi , zikretmi , fakat oradaki ahlaksızlı ı görerek so umu tu. Kendisi zannederim Allah’a inanıyordu. Mustafa Kemal Atatürk kadayı adamdı. Dünya gazetelerinin ulumasına aldırarak tiplerden de ildi. Cavit’i²⁸ astırdı ı gibi mason localarını da kapatmaktan çekinmedi. Bu da Mustafa Kemal Pa a’nın en büyük icraatlarından biridir.” (Darendelio lu, 1961b:47).

Arif Nihat Asya:

“Türk bayra ı O’nun aziz ölüsünü gölgeleyecek ve u yurdun yükseklerinde yapılacak türbesini bir bozkurt bekleyecektir. Ba ka süs istemez.” (Darendelio lu, 1961b:49).

Kadircan Kaflı:

Mustafa Kemal Atatürk yalnız bir Türk kahramanı de il aynı zamanda slam kahramanıdır. Çünkü son yurdumuza kadar sokulan ve bayra ında kocaman bir haç bulunan ngiliz ve Yunan kuvvetlerini peri an edenlerin ba ında bulunmu tur. O ve onun gibiler sayesinde ki bugün Batı Trakyalı okuyucumuz gibi haçlı bayra ın de il hilalli bayra ın gölgesinde ya amak saadetine ermi bulunuyoruz... Bu sebeple merhum ve büyük Atatürk’ün hatırasını Atlas Okyanusu’ndan Endenozya’ya kadar 400

²⁸ Maliye Nazırı Mehmet Cavit Bey. Kılıç Ali’nin 1926’da astırdı ı Maliye Nazırı Cavit Bey, Altemur Kılıç’ın henüz altı ya ında iken gidece i English Highschool’daki sıra arkada ı “ imdiye kadar en yakın arkada ım” dedi i iar Yalçın’ın babasıdır (Cemal A. Kalyoncu, 10 Nisan 1999, Atatürk’ün Tokatladı ı Adam, www.aksiyon.com.tr).

milyondan fazla Müslüman takdis etmektedir. Bugün Mısır, Suriye, Endonezya ve Tunus bile onun yolundadır.” (Darendelio lu, 1961b:51).

Ziya İhan Zaimo lu:

“...Biraz sonra hep birlikte Alanya’da Atatürk’ün üç gün konaklayacağı Konak önüne gelinmi tir. Kapı açıktır. Alanya tarihinin en büyük konulu ne eli bir çehre ve çalak (atılğan) adımlarla içeri girmi , kona ın geni tahta merdivenlerini bir delikanlı çevikli i ile çıkmı tır. Konak bol pencereli, geni odalı, içe ferahlık veren bir saray yavrusudur. Atatürk balkona çıkmı , gözlerinin rengini andıran denize bakmı ve birden bire dönerek sa daki odanın kapısını açmı tır. Fakat bir an durmu , irkilmi gibi geri dönmü tür. Çerde Atatürk’ün karyolasını hazırlamakla görevlendirilmi iki kadın kadın vardır. Bu kadınlar mahalli adet gere ince odaya yabancı bir erkek girdi ini gördüklerinden kurmakta oldukları cipinli i bırakmı , yere çömelip bellerindeki futaları ba larına götürerek saçlarını örtmü lerdir. Kadınların bu durumu, Türk kadınına her hakkı veren, Türk anasını, kutsal bir varlık sayan, inkılâpçı Atatürk’ü içten yaralamı olmalı ki, yanında duran Kılıç Ali’ye, gemiye dönüyoruz, demi ve üç gün sürecek olan konukluk böylece son bulmu tur.” (Darendelio lu, 1961b:60).

smet Tümtürk:

“E er Ata Samsun’a ayak bastı ı anda ölseydi, onu sadece Saltanat hükümetine celadet tavsiye eden bir mü avir olarak tanıyacaktık. E er Atamız Sivas Kongresinden hemen sonra aramızdan ayrılıysaydı, onu vatanın kurtarılması gayesinin yanı ba nda Zati akdesi padi ahının eref ve haysiyeti mülk hanelerini muhafazaya ahdetmi sanıp gidecektik. E er Atamız BMM’nin açıldı ı gün susmu olsaydı onu hatim ve buharii erif tilavetine bed olunmasını emreden bir çehresiyle hatırlayacaktık. Bu misalleri bütün inkılâplar ve hamleler hakkında son zamanlara kadar te mil edebiliriz. Atamız

milletine hiçbir eyi vakitsiz müjdeleyemezdi; çünkü onun söyledi i her eyi bütün dünya duyuyordu ve Atamız daima her eyi vicdanında bir milli sır olarak saklamak mecburiyetinde kaldı.

Acaba ölümünden evvel son milli sır da if a edilmi miydi? Kendi milli vicdanlarımızı dinleyerek bu suale verece imiz cevap: Elbette hayırdır.” (Darendelio lu, 1961b:65).

Zeki Sofuo lu:

“... nstanların be eri hayatlarını unuttur ve mesela Ka gar’dan veya Delhi’den Türkiye’yi seyredecek olursak Atatürk’ün nasıl Cenabı Mustafa Kemal veya Hazreti Mustafa Kemal oluverdi ini anlamakta gecikmeyiz. Bizi bilhassa iftihara sevk eden ve milletimize, tarihimize eref getiren bir nokta da Büyük Atatürk’ün muazzam ark âlemi için Hazreti Mustafa Kemal olu udur.” (Darendelio lu, 1961b:75).

Mehmet Ate o lu:

“Türk milletinin, sıkı tıkça, ba rından çıkardı ı, büyük kurtarıcı bozkurtlardan biri de Atatürk’tür. Nitekim Türkçülü ün, Türk milliyetçili inin kurucusu Ziya Gökalp mütareke zamanında Malta zindanında arkada larına u sözleri telkin edermi : Mustafa Kemal Pa a Türk’ün efsanelerinde ya ayan bir Bozkurt gibi kurtarıcı bir ahsiyettir. Türk’ün bütün ümidi Mustafa Kemal Pa a’dadır.” (Darendelio lu, 1961b:81).

Atatürk konusunda Darendelio lu’nun dü ünceleri, Dünder Ta er’in dü ünceleri ve tespitleriyle hemen hemen aynı gibidir. Dünder Ta er de unları söylemekteydi:

“Bütün vesikalar gösteriyor ki Atatürk Türkiye’nin en büyük sermayedarı, en büyük toprak sahibi idi. ktisaden solda de il, sa dadır.

Ya manen nerededir?

Solcularımıza göre, devletin laik prensipleri kabul etmesi sol bir i lemdir.

* Evvela Atatürk'ün laik devrinde Müslüman, azınlık kabul edilmemi tir.

* Bulgaristan ve Yunanistan'da bizden kalanlar için ısrarla Müslüman tabiri kullanılmı ve bu tabirle anlamlar yapılmı tir.

* Devlet hizmetlerinde bir tek gayrimüslim istihdam edilmemi , hatta yedek subay bile yapılmamı tir.

Daha yarbayken ve geç neretti i bir kitabında²⁹, subayın vazifesini anlatırken öyle der: Her halde askerlerimizin ruhunu kazanmak, bizim için bir vazife oldu u gibi, evvela onlarda bir ruh, bir emel, bir seciye yaratmak da Allah'tan ve Medine-i Münevver'de yatan Cenab-ı Peygamber'den sonra bize teveccüh ediyor.

Bu satırların yazarı olan Atatürk din dümanı, dini gericilik sayan laikli i; dini kaldırmak manasına anlayan bir ki i olabilir mi? Ya ölürken söyledi i son söz: Aleykümselâm.

Evet, sayın solcularımızın kinle nefretle kınadıkları kimse aslında Atatürk'ün kendisidir. Solcuların kapitalist, toprak a ası ve gerici tarifleri ile kastettikleri Atatürk'ün kendisidir. Çünkü Atatürk fiilen ve dinen sa cıdır. Solcuların kızdı ı bütün özelliklere maliktir. Servet sahibidir. Toprak sahibidir. nanç sahibidir. Ama yine de Solcular Atatürkçüdür, Sa cılar dümanıdır.

Dünyanın hiçbir yerinde bu acayıplik yoktur. ngiltere komünisti Churchilleci, Fransız komünisti De Gaullecu oldu unu iddia etmez ama bizimkiler Atatürkçüyüm demekten utanmazlar. Komünist her yerde komünisttir ama bizde üstelik utanmazlar da.” (Devlet, Sayı:51, 23 Mart 1970:12).

²⁹ Ta er'in kastetti i kitap, Mustafa Kemal Atatürk'ün Sofya'da ata emiliterken yazdı ı ve 1918'de yayınlatma imkânı buldu u Zabıt ve Kumandanla Hasbihal'dir.

Darendelio lu'nun Atatürk'e bakı mı destekleyici nitelikte Hüseyin Nail Kubalı da, "...Materyalist olan Komünist veya Marksist-Leninist ideoloji, Atatürkçülü ün manevi de erlere saygılı realizmi ve pragmatizmi ile taban tabana çatı ma halindedir." demektedir (Ero lu, 1981:288).

6. Sabahattin Ali-Atsız Davası ve İhan (E.) Darendelio lu

Üç Mayıs Olayları, Türkçü Hüseyin Nihal Atsız ile komünist ve vatan haini olarak suçladı ı Sabahattin Ali³⁰ arasındaki hakaret davasının ikinci duru ması sonrasında ba lamı tı. Dava, Atsız'ın çıkarmakta oldu u *Orkun* dergisinin 16. sayısında yayınlanan "Ba vekil Saraco lu ükrü'ye kinci Açık Mektup" ba lıklı yazısındaki bir açıklamaya dayanıyordu (Sefercio lu, 2009:8).

Yayımladı ı iki açık mektupta Atsız; II. Dünya Sava ının sonuna do ru Sovyetler Birli i'nin sava ı kazanma sürecine girmesi üzerine Türkiye'de gemi azıya alan komünist etkinliklerine dikkat çekiyor, bu kötü gidi e bir dur denilmesini istiyordu.

TBMM'deki bir konu masında Türkçü oldu unu söylemi bulunan Ba vekil Saraco lu

³⁰ Nurettin Topçu'nun Hareket Dergisi'nde Mustafa Kutlu Ali hakkında unları yazmaktadır: Sabahattin Ali, Anadolu'nun topra ına oldu u gibi Anadolu'nun kalbine de en çok yakı an bir hikâyecimizdir. Onun Sol'a ba lı bir dü ünür olmasını, Sa cepheyi hep zalimler cephesi zanneden zihniyetini, vehimine ve kültürünün bu alandaki yetersizli ine ba lıyoruz. Onun, a ikâr bir gerçek olan büyük eseri; ba ından sonuna kadar milliyetçili in ızdıraplarıyla bu vatan topra ının ve Anadolu insanının sevgisiyle doludur. Millet sevgisinin yanında milletin hayat haklarını aramak ve onun muzdarip kalbiyle beraber çarpan bir kalp sahibi olmak e er milliyetçili in ta kendisi ise, eseri ile tanıdı ımız Sabahattin Ali, en sa da milliyetçilerin gözbebe i ve öz karde idir (Topçu, 2001:104). Darendelio lu, Sabahattin Ali'yi öldüren ki inin Ali Ertekin oldu unu yazmaktadır. Ali Ertekin ordudan, mermi çaldı ı iddiasıyla atılmı bir görevlidir. siz kalınca bir arkada ı vasıtasıyla Sabahattin Ali'nin oförlü ünü kabul etmi tir. Trakya taraflarına yola çıktıklarında Ali Ertekin, "Sabahattin Ali'nin Tırnova Sofya yolu ile Moskova'ya gidece ini, Rus hükümetinin maddi yardımını temin edece ini, daha sonra Fransa ve talya'ya geçip te kilatlar kuraca ımı ve Türkiye'de dâhili bir isyan çıkarıp rejimi devirece ini, muvaffak olamazsa, Rusya'nın müdahalesini isteyece ini ve kendisini de ihya edece ini" dedi ini ve bu vatana ihanet dü üncelerinden dolayı öldürdü ünü 25 Haziran 1949'daki mahkemede söylemi tir. Sabahattin Ali'nin ölümü sebebiyle Aziz Nesin de "Ba tan" dergisinin 24. sayısını Sabahattin Ali özel sayısı olarak yayınladı (Darendelio lu, 1962: 147-152).

ükürü'ye hitap eden mektuplarının ikincisinde Atsız, özellikle Milli Eğitim alanındaki etkinliklerini ve faillerini ele alıyor, onları sırasıyla tanıtıyor ve yazısının sonunda o etkinlikleri destekleyen zamanın Maarif Vekilini istifaya çağırıyordu (Sefercioğlu, 2009:8).

Atsız, TBMM'de Saracolu'nun yaptığı konu mayı "Türk Tarihiyle u rami bir münevver olarak söyleyebilirim ki ne ırkımızın ne de devletimizin tarihinde, Türk milliyetçiliği resmi bir a ızdan bu kadar kesin sözlerle hiçbir zaman açığa vurulmamıştı." ifadesiyle yorumlamıştı (Orkun, Sayı:15, Mart 1944:1).

Atsız, Saracolu'na yazdığı mektupta Sabahattin Ali hakkında onları söylüyordu:

Bugün Maarif Vekâletine bağlı Dil Kurumu azasından ve Ankara'daki Devlet Konservatuarı'nın öğretmenlerinden bir Sabahattin Ali vardır. Hemen hemen tüm kendisini tanıyanların komünistliğini bildiği Sabahattin Ali 1931 yılında Konya'da 14 ay hapse mahkûm edilmişti. Sebebi de bataba o zamanki reisicumhur Atatürk oldu u halde bütün devlet erkânını ve rejimi tehzil eden manzum bir hezeyanname yazmasıydı. Bazı mısralarını bugünkü bazı mebusların da bildiği bu hezeyannamenin tamamını Konya'daki adliye arşivinden bulup çıkarmak kabildir.

Sayın Bavekil! Buraya mecburen yazarken büyük bir ızdırap duyduğum iki mısrasında bu vatan haini şöyle diyor:

smet hala girmedi mi kodese?

Kel Ali'nin boynu vurulmuş mudur?

...Bu hezeyanları yazan Sabahattin Ali, bugün kültür işlerinin mühim bir mevkiinde, Maarif Vekili Hasan Ali'nin şahsi sempatisi sayesinde, batırmak istediği Türk Milletinin parasıyla rahatça yaşamaktadır (Sançar, 1973:26).

Darendelioğlu'na göre, Hüseyin Nihal Atsız tarafından Bavebakan ükürü Saracolu'na yazılmış olan açık mektuplar, aslında Saracolu'nu de il, Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'i büyük bir endişeye düürmüştü. Bataba Hasan Ali Yücel ve o günlerde Ulus gazetesinin başında bulunan Falih Rıfkı'nın te vikiyle Nihal Atsız, Ankara'da Sabahattin Ali tarafından mahkemeye verilmişti (Darendelioğlu, 1975:123). Sabahattin

Ali, dilekçesine, “Bu hakaret beni yalnız vatanda larımın kin ve husumetine maruz bırakmakla kalmıyor, aynı zamanda benim ahsı ve mesleki mevki ve haysiyetimi de sarsacak, talebem üzerindeki eref ve itibarımı kıracak bir mahiyet taşıyor.” diye yazmıştı (Mumcu, 1992:67-69).

Ankara’da, 26 Nisan 1944 Çaramba günü başlayan ilk duruşma mahkeme salonu milliyetçi gençler tarafından doldurulmuş hatta mahkeme heyeti pencereden girmek zorunda kalmıştı. Ankara Üçüncü Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davada riyaseti hakim Saffet Han, müddeiumumilik makamını ise Hadi Tan idar ediyorlardı. Kalabalık ve aırı izdiham yüzünden o artta muhakeme yapılamamış ve ö leden sonraya ertelenmişti. Ö leden sonraki celsede Atsız’ı avukat Rasih Ye engil, Ferruh A an ve Hamit evket nce müdafaa ediyorlardı. Mahkemede ilk sözü Sabahattin Ali almış, Türkiye’de çok okunan bir muharrir olduğunu, sanı nın kendisi için vatan haini dedi ini, daha önceki yıllarda her ne kadar 4 yıllık bir mahkûmiyeti olsa da, o günlerde iftiraya u radı mını söylemişti (Darendelio lu, 1975:124). Atsız ise “Bir vatanperver olmak sıfatıyla Türkiye’nin inkıraz uçurumuna do ru sürüklendi ini görüyorum. Komünistler ve memleketi batırmak isteyenler birbirlerine destek olarak memleketin en yüksek mevkilerine çıkarılarken, memleket severler her türlü darbe ile saf dı ı edilmek istenmektedir. Ba vekil Saraco lu’na yazdım açık mektuplarda bu hususun önlenmesini hatırlattım ve istedim” dedi. (Darendelio lu, 1975:124). Avukatlardan Hamit evket ise esasında daha uzun yıllar sürecek olan hakikati u ekilde ifade etmişti:

Bu dava iki ahsın de il, iki inancın çarpı masıdır. Bu dava milliyetçilikle Komünizmanın çarpı ması davasıdır. Bu davanın kökleri vicdanlarda ve kafalardadır. Davacının kafasındaki Komünizm ate ini söndürmek için hamleler yapmaktadır. Ceza kanunundaki serahate nazaran rica ediyorum. Sabahattin Ali’den sorulsun, ihanetini ispat edelim mi? Buna razı mı? (Darendelio lu, 1975:124).

Bunun üzerine müdafaa avukatları esas müdafaayı hazırlamak için süre istediler. Neticede Saffet nan, müdafaa avukatlarının talebini kabul ederek müdafaa yapılmak üzere duru mayı 9.5.1944 Salı günü saat 10'a bıraktı. Davadan bir gün sonra ise, bir umumi salonda üniversiteli gençler Atsız-Sabahattin Ali davasından bahsederlerken tesadüfen orada bulunan Sabahattin Ali, gençlere hakaret etmek istemi , gençlerle önce a ız münaka asına ba lamı tı. Gençlerin arasında o günlerde Dil Tarih Co rafya Fakültesi Felsefe ubesi ö rencisi bulunan Osman Yüksel Serdengeçti de bulunuyordu. Osman Yüksel bir sicillinin bu cüreti kar ısında fazlaca müteessir olmu ve oturdu u yerden fırlayarak Sabahattin Ali'nin suratına birkaç tokat atmı tı.³¹ Atsız için Ulus Meydanını dolduran gençler “Kahrolsun Vatan Hainleri”, “Kahrolsun Nazım'ın U akları”, “Kahrolsun Komünistler” diye ba ırımı lar ve ertesi gün yani 4 Mayıs'ta gözaltına alınanlardan Sait Bilgiç, Sait Sadi, Osman Yüksel ve Ahmet Ellezo lu'nun sorguları yapılmı , Osman Gümrükçüo lu ve Ali Çankaya tevkif edilmi lerdı. Di er yandan Atsız, Dil Tarih Co rafya Fakültelerini de Doç. Dr. Osman Turan'la birlikte ziyaret etti i için Osman Turan vekalet emrine alınmı tı (Darendelio lu, 1976:40-43).

Osman Yüksel, 3 Mayıs 1944 günü için unları söylemektedir:

Fakat heyhat! Kendi menfaatlerinden ba ka bir ey dü ünmeyenler, vatanları oturdukları sandalye kadar dar olan, Türklü e de il Türk olmayanlara yar olanlar, bu yerli ve milli hareketi hazmedemediler. Çankaya ile Emniyet Müdürlü ü arasında mekik dokuyan yüksek isimler, alçak seciyeler, karayı ak, akı kara gösteren hokkabazlar

³¹ Osman Yüksel Serdengeçti, Sabahattin Ali'yi tokatlamı da olmasına ra men edebi eserleri ele alırken yazarlarının ideolojilerini pek hesaba katmıyordu. Mesela Sabahattin Ali'nin Ses, Ka nı, De irmen, Kamyon, Köpek gibi hikâyelerini çok severdi. Hapishane iirlerini, “Yar olmadı bana devir/Her günüm bir ba ka zehir/Hapishanelerde demir/Parmaklıklara sarıldım” gibi mısralarını dilinden dü ürmezdi. “Ba ım da , saçlarım kardır/Deli rüzgârlarım vardır” veya “Karlı da lardan serindim/Sana sokuldum yandım hey” gibi mısraları tekrarlar dururdu. Nazım'ın Memleketimden nsan Manzaraları'nı da severek okur, eserin canlandırma gücüne hayran oldu unu söylerdi. Son yıllarında bir yo urt fabrikası kurmu olan evket Süreyya'ya “Üstat, siz suyu ararken yo urt bulmu sunuz” diyerek espri yaptı nı kendisi anlatmı tı (Serdengeçti, 2006:297-298).

kendilerine karşı yapılan bu hareketi, devletin, kanunun, hatta vatanın aleyhine bir hareketmi gibi gösterdiler (Serdengeçti, 2006:99).

9 Mayıs 1944 Salı günü, Atsız'ın Avukatı Ferruh A an ile Avukat Rasih Ye engil hazır bulundular. Çünkü, ba ında Falih Rıfki Atay'ın bulunduğu Ulus gazetesi ile Zekeriya ve Sabiha Serteller'in idare ettiği Tan gazetesi dava ile ilgili yazdıkları yazılarda mahkeme heyetine baskı yapmak istemi , Hamit evket nce'yi de Atsız'ı müdafaa etmekten vazgeçirmişlerdir. Hamit evket nce davadan bir gün önce Ulus gazetesine gönderdiği bir açıklama ile Atsız'ın avukatlığından ayrıldığını açıklamıştır. Buna rağmen 9 Mayıs günü Atsız'ı iki avukat müdafaa etmiş ve ayrıca mahkeme heyetince söz verilen Atsız'ın sözlerini söylemiştir:

Maalesef kendisine vatandaş denilen bir şahsın açtığı hakaret davasının hesabını vermek üzere kar ınızda bulunuyorum. Müdafaaaya başlarken bunu belirtmek isterim ki, mahkemenizin vereceği kararı lehime çevirmek için kanunun kaçamak yollarını arayacak değilim. Cezalardan hapislerden ve daha ilerisinden korkan bir insan değilim. Başvekile yazdığım açık mektupları hem milli bir heyecan hem de milli ve son ucuna vardırımlı bir üslupla yazdım. Ankara'ya her türlü neticeleri göze alarak ve kendimi de il, u runda her şeyi razı olduğum vatan davasının küçük bir safhası olan bu davayı müdafaa etmek için geldim. Çünkü bu dava, görüldüğü gibi, iki şahsın davası değil iki mefkûrenin çarpışmasıdır. Bu dava Türkçülük ile Komünizmin, bu milleti hür ya atmak isteyenlerle bütün mukaddesatı inkâr edenlerin davasıdır. Gerek mazisiyle gerekse haliyle vatana yıkmak istediği besbelli olan birisine vatan haini dediğim için de bildirdiğim gibi kararı kendi lehime çevirmek için suçlu olarak kar ınızda bulunuyorum. Söze başlarken hiçbir kaçamak yolu aramadığıma inanmanızı rica ederim. Bu kadar söyleyebilirim ki, Sabahattin Ali bir komünist olduğu, yani vatan haini olduğu için, Başvekile olan mektubumda bir vatan haininin Maarif Vekaleti tarafından korunduğunu belirtmek üzere bu tabiri kullandım.” demiş ve müdafaaasını böyle bitirmiştir:

- Sözlerimin burasında siz belki benim bir talepte bulunmamı beklersiniz. Ben, büyük bir vicdan huzuru ve inanç sağlamıyla, bütün samimiyetimle size her şeyi anlattım. Sizden beraat istemiyorum. Aile ocağına bir an önce dönmek için çabuk karar vermenizi istiyorum (Darendelio lu, 1976:43-44).

Atsız-Sabahattin Ali davası sona ermiş, Atsız İstanbul'a gelmeye hazırlandı. Ertesi gün Ankara'da kaldığı otelde tevkif edilmiştir. 14 Mayıs 1944'de Balıkesir Lisesi Edebiyat Öğretmeni Nejdettin Sançar (Atsız'ın kardeşi) Balıkesir'de nezaret altına alındı. Aynı gün İstanbul'da Zeki Velidi Togan'ın evi aranmıştır. Zeki Velidi'nin evi Dr. Hasan Ferit Cansever, Atsız, Zeki Sofuoğlu, İsmet Tümtürk, Mehmet Külahlıoğlu, Necdet Özgelen, Reha Özü Tükkün, Muzaffer Eriş ve Cihat Savaş Feri ile birlikte gizli bir tekilat kurmak üzere imza ettikleri iddiasıyla bir antlaşma metnini bulmak için aranmıştır. Evi arananlar arasında başta Fethi Tevetoğlu ve Orhan Ak Gökçay olmak üzere Hamza Sadi Özbek, Nurullah Barınan ve Fazıl Hisarcıklı da bulunuyordu. Aramalar İsmet İnönü'nün resmi tebliğinde de belirtildiği üzere İstanbul Örfi Daire Komutanlığına yapılmıştır (Darendelioğlu, 1976:47-49).

Darendelioğlu'na göre bu olaylar gösteriyordu ki, Türk milliyetçileri bir tertibe kurban edilmek isteniyor. Sabahattin Ali ve arkadaşları ömrünün en büyük bayram gününü yaşıyordu (Darendelioğlu, 1976:47-49). İsmet İnönü 18 Mayıs 1944 resmi tebliği ile de Türkçü ve Turancı olarak nitelendiği kimselerin, vatandaşların hakiki milliyetçilik hislerine aykırı umdeleri ve umdelere varmak için gizli cemiyetler, faaliyet programları, tekilat ve propaganda organları, hatta muhaberelelerini gizli tutmaya mahsus şifre ve parolaları olduğunu duyurmuş ve 19 Mayıs 1944 günü de bu konu hakkında konuşmuştur:

Turancılar, Türk milletini bütün komünistleriyle onarılmaz bir surette derhal düman yapmak için birbirini tılsım bulmuşlardır. Bu kadar uursuz ve vicdansız fesatçıların tezvirlerine Türk milletinin mukadderatını kaptırmamak için elbette Cumhuriyetin bütün tedbirlerini kullanacağız. Fesatçılar genç çocukları ve saf vatandaşları aldatan fikirlerini millet karşısında açıktan açığa münakaşa edemeyecek imiz sanmışlardır. Aldanmışlardır ve daha çok aldanacaklardır (Darendelioğlu, 1975:131-132).

Darendelio lu'na göre, 19 Mayıs günü smet nönü hem savcı hem hâkim olmu , Irkçı ve Turancı dedi i milliyetçiler henüz hâkim huzuruna çıkmadan 19 Mayıs Nutku ile mahkûm edilmek istenmi tir (Darendelio lu, 1976:56)

Evleri aranan Atsız ve Reha O uz'la mektupla an ki ilerin bile sorguları yapılmı , Ankara ve stanbul Emniyet Müdürlü ünde yüzlerce ki i ifade vermi tir. Komünizmi tel'in eden kitaplar da satı tan menedilmi ve toplattırılmı tir. Darendelio lu'nun da, çıkı ı o günlere rastlayan ve solcu airleri te hir eden bir risalesi de toplattırılmı , 48 saat nezarete bırakılmasına sebep olunmu tur (Darendelio lu, 1976:56-57).

Darendelio lu bu durumu öyle anlatmaktadır:

Beni sorgu için Fatih'teki kaldı ım adresten alan 1. ube memurunu iyi hatırlıyorum. Burhan ve Orhan Apaydın karde lerin babası idi. Sirkeciye kadar tramvayla gittik. Diyordu ki: Hükümet ne komünist ne milliyetçi istiyor. Sen talebesin ne i in var bunlarla, benim de iki o lum var, Hukukta okuyorlar, onlara daima tavsiyem udur, politikacı olmayın, bir ideolojinin adamı olmayın. Bilindi i gibi bu karde ler daha sonra hem politikacı oldular hem solcu oldular. Üstelik Orhan Apaydın'ın, halkın ehir e kıyası dedi i anar ist komünistlerin son günlere kadar avukatlı ını yaptı ı da gazete haberleri ve mahkeme zabıtlarıyla da sabit olmu tur. Bunu hatırlatmaktaki amacım o devrin emniyet mensubuna telkin edilen zihniyeti izah etmektir (Darendelio lu, 1976:57).

Bu konu ile ilgili en Mustafa Müftüo lu, Çankaya'da Kâbus: 3 Mayıs 1944 (1977) adlı eserinin 64-65. sayfalarında o günlerde nezarete alınan gençlerden bahsederken Darendelio lu hakkında da unları yazmı tır:

O günlerde nezaret altına alınanlardan biri de, lhan Darendelio lu idi. Darendelio lu 1944 yılı Mayıs ayı ba larında “Solcu airler Antolojisi” adıyla bir bro ür yayınlamı , bu bro üründe, edebiyat ve sanat kisvesi adı altında Komünizm propagandası yapan airleri toplamı tı. Derin bir tetkik mahsulü olan bu bro ürün, o yıllarda stanbul Erkek

Lisesi³² son sınıfında bulunan Darendelio lu tarafından böylesine dikkatle hazırlanmasına inanmak istemeyen ilgililer, o mühim bro ürün Darendelio lu'nca de il de mevkuf Turancılardan biri tarafından hazırlandı ı zehabına kapılmı lar ve bro ürü toplayıp Darendelio lu'nu da nezarete almı lardı. Darendelio lu bir müddet sonra serbest bırakılmı sa da, mezuniyet sınavlarından ikisine girememi ve yukarıdaki milliyetçiler gibi o da kayba u ramı tır (Darendelio lu, 1976:57).

Darendelio lu'nun anlatımlarına göre, nezarete alınan ö rencilerden evki Ersoy 1 ay, bazıları 15 gün hatta 2 ay nezarete kalmı lardı. Osman Yüksel ise tam 3.5 ay sonra suçsuzdur diye serbest bırakılmı tı. Ö retmen Ziya Özkaynak³³ da uzun müddet nezarete kalanlar arasında idi. Tıp ö rencisi Mehmet Külahlı lu³⁴ ile Necdet Özgelen ise sadece Nezarete kalmamı aynı zamanda a ır ekilde dövülmü lardı (Darendelio lu, 1976:59).

Darendelio lu'nun sahibi oldu u Toprak Dergisi, Mehmet Sadettin Aygen'in "3 Mayıs'ın Manası" yazısıyla 3 Mayıs'ı öyle de erlendirmektedir:

Üç mayıs Türkçülükle Komünizm arasında devam eden çarpı manın mahkemeye dü mü bir safhasından ba ka bir ey de ildir. Kurtulu sava ının sonunda Aydınlık dergisinde Türkiye'nin Sovyetle tirilmesine çalı anların partisi da ıtırılıp eleba ları hapsedilince Komitern Türkiye için ba lıca prensip olarak gizlili i seçmi tir. Nihayet 1943-1944yılları komünistlerle me ve Sovyetle me için en müsait yıllardı. Yapılan gizli ve açık telkinlerle devlet, kendisini Rus nüfuz bölgesinde görmeye ba lamı , anglo-Amerikanların Türkiye için Rusya ile bozu mayaca ına inanan ve Sovyet ejderhası kar ısında kendilerini yapayalnız bulanlar mukadder zannedilen akibete hazırlanmaya ve memleketi hazırlamaya ba ladılar. Artık her yerde komünist elemanlar te vik görüyor, köy enstitüleri birer kızıl yuvası haline getirilerek kırk bin köyü ele almak

³² Darendelio lu'nun kendi el yazısı ile kaleme aldı ı ve TBMM Ar ivi'nde tespit etti imiz kısa hal tercümesinde Adana Erkek Lisesinden mezun oldu u belirtilmektedir. Kanaatimizce burada bir bilgi hatası söz konusu olmu tur (Bkz. TBMM Ar ivi, Milletvekili Zat ve Sicil Dosyası).

³³ Ziya Özkaynak Nejdet Sançar'la birlikte Zonguldak Komünizmle Mücadele Derne inin kurucuları arasında yer almı tır. Tarih ö retmenidir (Bkz. Özcan, 1999:51-55).

³⁴ Mehmet Külahlı lu, Nejdet Sançar'ın Balıkesir Lisesi'nden ö rencisidir. Sançar ve Atsız hakkında iftiraya ve yalan söylemeye zorlanmı , kabul etmeyince stanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir'in de hazır bulundu u bir zamanda dövülmü tür. Sançar'a göre bu olanlarda dönemin Emniyet Umum Müdürü Osman Sabri Adalı da büyük ölçüde sorumludur (Milli Yol, Sayı:12, 13 Nisan 1962:7).

istiyorlardı. Üniversitede komünist profesörler açıkça propaganda yapıyordu. En nihayetinde Rus sefaretinde Sabahattin Ali devlet adamlarımızı ev sahibi gibi karılıyordu. Fakat hakikatte 3 Mayıs 1944 hadiseleri ve onu takip eden hadiseler Türkiye'yi Sovyetle mekten uzakla tıran komünistlerin maskelerini dü üren amiller olmu tur (Toprak, Sayı:66, Mayıs 1960:5).

“Bizim Günümüz” ba lı ıyla Hüseyin Nihal Atsız ise unları yazmaktadır:

3 Mayıs günü Türkçülerin tarihte ilk defa görülen bir davranı larıdır. Türkçülü ün dü ünceden harekete geçmesidir. Bir gösteriden ne çıkar? Bu da anılmaya de er mi? diye dü ünenler bulunabilir. Bugünün kanunları himayesinde, anayasaya ve her türlü hürriyetlere dayanarak nümayi yapmak kolaydır. Nitekim dünya imdi ucuz kahramanlarla dolup ta ıyor. Fakat Türkiye’de koyu bir istibdadın hüküm sürdü ü, “Kanun’un be telli bir saz” oldu u ça larda, polisin insanları tevkif ederek keyfi istedi i kadar alıkoymak yetkisine sahip oldu u yıllarda bunu yapmak, yapabilmek gerçekten bir yürek ve inanç meselesidir. 3 Mayıs 1944 günü Ankara’daki Yüksek Ö renim gençleriyle bunlara katılan liseler ve halktan toplanan birkaç bin ki ilik bir grup, komünistlerle onların koruyucusu olan o zamanki Milli E itim Bakanı Hasan Ali Yücel aleyhinde ba ırarak bir yürüyü yaptılar ve üzerlerine yürütülen atlı ve motosikletli polislerle çarpı arak zorla da ıtıldıktan sonra yüzlercesi tevkif edildiler. 3 Mayıs büyük ızdırapların ba langıcı ve kayna ı olan bir gün oldu u halde bir dönüm noktası, bir benimsenmi gündür. O günkü yürüyü daimi ba arı ve zafer ninnileriyle uyumu , uyu turulmu olan milleti ve meclisi dehtle uyandırmı , bu uyanıklık daha sonra gördü ümüz uurlu antikomünist hareketlere yol açmı tır. 3 Mayıs, bir kâbustan silkini tir. Daha sonraki yayınların da belgeleriyle ortaya koydu u gibi komünistler bazı bakan ve mebuslardan himaye görerek, bazı satılmı kalemlerin te viki ile harekette idiler. Köy Enstitüleriyle, liselere sokulan ö retmenlerle, üniversitedeki sabıkalı profesörlerle Türkiye’yi bir Marksist ihtilale hazırlıyorlardı. Bütün bunları önleyen ey, 3 Mayıs 1944 günü birkaç bin mechul gencin yaptı ı sert yürüyü olmu tur (<http://hunturk.net/i/8/bizim-gunumuz/16.04.2013>).

Ankara’da yapılan görkemli gösteri ve yürüyü , Sovyetler Birli i’nin II. Dünya Sava ını sonlandıran bir zafer kazanma yolunda ilerlemesi kar ısında, o zamana kadar yürüttü ü Alman yanlısı politikaya yön de i tirme tela ına dü en Cumhurba kanına ve emrindekilere iyi bir fırsat gibi göründü: Yayınlarında Türk dünyasına ili kin yazı, yorum ve haberlere çokça yer veren Türkçüler, Sovyetler Birli i’nin i gali altındaki

topraklarda ya ayan tutsak Türklerin büyük çoğunluğunu Sovyetler Birliği yöneticilerini zaten tedirgin etmekte idi. Türkçülük aleyhine bir kampanya açılması ve balıca Türkçülerin tutuklanıp cezalandırılması, Sovyetlere yönelik, yani SSCB'nin kandırılabilmesine yarayabilirdi.³⁵ (Sefercio lu, 2009:13).

Sefercio lu'nun ifadesiyle bu süreçten sonra itham ve iftira kampanyası balatılmış, kampanyanın adı "İrkçılık-Turancılık" olarak yayılmış, açılacak davanın da adı konmuştu (Sefercio lu, 2009:13). Darendelio lu'na göre ise davanın adı: "Büyük Kavga"ydı (Darendelio lu, 1976:277).

Darendelio lu'nun ifadesiyle "O gün Nizam dümanı diye adalet huzuruna çağırılıp da ak alınla hesap veren 23 Türk milliyetçisi şu ki ilerdî": Zeki Velidi Togan, Hasan Ferit Cansever, Hüseyin Nihal Atsız, Hüseyin Namık Orkun, Nejdet Sançar, Fethi Teveto lu, Alparslan Türkeş, Reha Özuz Türkan, İsmet Rasim Tümtürk, Cihad Savaşer, Muzaffer Eriş, Zeki Sofuo lu, Hikmet Tanyu, Sait Bilgiç, Cemal Özuz Öcal, Cebbar Şenel, Hamza Sadi Özbek, Nurullah Barıman, Fehiman Altan, Fazıl Hisarcıklı, Saim Bayrak, Yusuf Kadıgil (Darendelio lu, 1975:136-139).

³⁵ Nazi Almanyası'nın II. Dünya Savaşı sırasındaki politikasının Turancılık akımının canlanmasında etkili olduğunu vurgulayan Uğur Mumcu, konunun diplomatik yönünü şöyle özetlemektedir: "Nazi Almanyası'nın Sovyetler Birliğini çökertmek için Kafkasları ele geçirmeyi tasarlar. Hedef Kafkas petrolüdür. Bu planın gerçekleştirilmesi için Alman Dışişleri Bakanlığı'nda Turancılık masası kurulur. Başına da Hendig adlı bir diplomat geçirilir. Nazi Almanyası, Turan serüveni için Türkiye'de bir işbirlikçi bulur. Bu işbirlikçi Enver Paşa'nın kardeşi eski Kafkas İslam Orduları Başkomutanı Nuri Killigil Paşa'dan başkası değildir. Nuri Paşa, Alman hükümetince Berlin'de konuk edilir. Nuri Paşa ile olası Kafkas seferi üzerinde çeşitli görüşmeler yapılır. Alman orduları yenilince Turancılık serüveni de son bulur. ..Aradan yıllar geçer. Nazi Almanyası Dışişleri Bakanı Ribbentrop'un Almanyası'nın Almanyası'nı Ankara'daki büyükelçiliğine çektiği 5 Aralık 1942 günü ve 1526 sayılı gizli telgraf ele geçer. Telgrafta, Almanyası'nın Türkiye'deki dostlar için beş milyon Alman markı gönderdiği, Ribbentrop'un bu paranın cömertçe kullanılmasını istediği anlaşıyor. Bu paranın Türkiye'de kimlere ödendiği de hiç belli olmaz." Belli olan, bir süreden beri Bozkurt, Çınaraltı, Ergenekon, Gök Börü, Orhun gibi dergilerin birbiri ardınca yayınlanması ve İrkçı Turancı görüşle yazılmış kitapçıkların sayısının artmakta olmasıydı. Bunlardan biri de Nurullah Barıman'ın yazdığı "Büyük Türkiye'de Gençlik Örgütü" adlı kitaptır. Bu kitapta Almanyası'da Nazilerin uyguladığı andıran bir örgüt modeli önerilmektedir (Kabacalı, 2007:85-86).

Darendelio lu'na göre, daha önce de i aret edildi i gibi smet nönü'nün 19 Mayıs Nutku artık milliyetçiler için kara günlerin ba layaca na dair i aret, hatta mesul makamlara verilen bir emirdi. 3 ay 19 gün sonra yani 7 Eylül 1944 Per embe günü 23 Türk milliyetçisi, gizli cemiyet kurmak, nizam dü manlı ı yapmak ve hükümeti devirmek gibi bir takım asılsız isnatlarla adalet huzuruna getirilerek “İrkçılık-Turancılık Davası” diye anılan bir muhakemeye ba landı. Bunlardan bazılarına, akla hayale gelmeyen, Türkiyemizde ve Türk tarihinde yeni bir i kence ekli olan “Tabutluklar” da çile çektirilmiş beyinlere tutulan 2000 mumluk lambalar altında, modern Türkiye albümlerinin yapıldı ı bir devirde iptidai i kence usullerine ba vurulmu tu (Darendelio lu, 1976:59).

Darendelio lu, “Tabutluklar” hakkında “CHP'nin bu döneme ait polis ve jandarmaların masum vatanda lara yaptı ı baskı ve i kence usullerinin kulaktan kula a anlatılmasının yanında vatanda ın vicdanında ve hafızasında büyük tepki ile kar ılanan, Türk milliyetçilerine reva görülen böylesi gayri insanî olanına ilk defa rastlanmı tı.” demektedir. Bilhassa 1950 seçimlerinde ba ta Adnan Menderes olmak üzere bütün Demokrat Parti mensupları, CHP'yi ve nönü'yü suçlarken tabutluklar denilen bu gayri insani i kence hücrelerini dile getirmi ler ve “Zulüm, i kence, baskı, terör devrine son! Yeter. Söz milletindir!” demi lerdir (Darendelio lu, 1976:134).

Mustafa Müftüo lu'nun sahibi bulundu u Kızılelma Mecmuası da Tabutlukları daha iyi izah için özel kapak yaptırmı “Türkçülere Yapılan i kence” ba lı ıyla duyurmu tu (Darendelio lu, 1976:134).

“Bu Vatan Kimin” iirini yazan, tanınmı air ve kültür adamı Orhan aik Gökyay da Tabutluklar hakkında, “Tabutlu a konuldu um zaman tepemde yakılan 1500 mumluk ampullere baktı ımda yirminci yüzyıl Türkiye'sinde de il, on dördüncü

asır evvelinde kızgın çöllere sokulan mazlum insanları gördüm” demi ti (Darendelio lu, 1976:134).

Osman Yüksel Serdengeçti de “...Tepemde güne gibi büyük büyük ampuller yanıyordu. Duvarda zincirler vardı. Terler döküyordum. Yücel’in a kına ecel terleri!” diyerek “Tabutluklar” hakkında Hasan Ali Yücel’e gönderme yapıyordu. Nejdet Sançar ise Milli Yol dergisinde “Tabutluklar” hakkında unları yazmı tır:

Bu korkunç i kence mahalleri stanbul Emniyet Müdürlü ünün üst katında Yeni Nezarethane denilen kısımdaki 19 ve 20 numaralı hücrelerdir ve bu hücrelerin resmi a ızlarda adı: “Mutena (özenle seçilmi) hücre”dir.

Bu i kence yerleri, içlerine birer insanın sı abilece i kadar dar hücrelerdi. Adeta aya a kaldırılmı birer tabut idiler (Darendelio lu, 1976:137-138).

Ba ka bir dava dolayısıyla mahkemeye verilen bir dilekçede bu hücreler öyle anlatılmaktadır:

Birinci ube emrinde, tutukluların dı arıyla ili ki kurması yasaklanarak, içine kapatıldıkları 36 adet hücre bulunmaktadır. Bunlardan 6 tanesinin küçük pencereleri vardır ve biraz hava alır. Bunlar 2, 3, 4, 6, 12 ve 14 numaralı hücrelerdir. Di er hücrelerin eni a a ı yukarı 1,20 metre, uzunlu u 1,90 metre, yüksekli i de 2 metre kadardır. Bu hücrelerde pencere yoktur. Hatta bazılarının pis havalı bir koridora bakan birkaç santim enindeki hava delikleri dahi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu yerlerde hava alma ve hayat imkânı yoktur demek mübala a olmaz. 19 ve 20 numaralı hücrelere tabutluk adı verilmektedir. Tabutlukların eni 60 santim, derinli i 40 santim, yüksekli i de 1,80 metredir. Tabutluklarda i kence görenlere ekmek ve su verilmez. Burada yatanlar uykudan mahrum, aç ve susuz kalırlar. Bodrum’daki hücrelerde tahammül edilmez rutubet ve koku vardır. Bu hücreler hamamböceklerinin ve akreplerin yuvasıdır. Bu kattaki 32 ve 33 numaralı hücrelerin tavanında devamlı surette sızan la ım künkleri vardır ve her yer bir iki santim derinli inde bir idrar gölü halindedir (Mihri Belli’den aktaran Kabacalı, 2007:90).

Di er taraftan Darendelio lu, Milliyetçiler muhakeme edilirken artan sol faaliyetleri öyle sıralamaktadır:

1- 1944 yılında Türkiye Gizli Komünist Kurulunun kararı ile kurulan “İleri Gençlik Birliği”nin başkanına bugünlerin maruf komünisti, o günlerin İktisat Fakültesi asistanı Mihri Belli getirilmiştir, yayınladıkları ilk bildiri “İrkçı-Turancı” adı verilen Milliyetçiler adı ve alçakça suçlanmıştır.

Dr. İsmet Hüsni’nün Moskova’ya gönderdiği raporda, bu tekkülün faaliyetlerine oldukça geniş yer verildiği gibi, 1944 baharından itibaren faaliyetlerin arttığını aynı yılın en verimli bir yıl olduğunu ifade edilmiştir.

2- 1944 yılının 18 Mayıs gecesi, İstanbul’un birçok semtinde, özellikle Fatih, Vezneciler, Eminönü, İstiklal caddesi ve Beşiktaş’ta hemen her kuytu sokağın duvarlarına ve dükkân kepenklerine, “İçeriler, köylüler, münevverler yolda! Halkın Türkiye’sini kurtaracak kafa ve kol emekçileri birleşiniz, adaletsizliği yıkacaktır. Birleşiniz” diyen beyannameler asılmıştır.

Ayrıca Feshane fabrikasında üzerinde orak-çekiç resimleri bulunan ve altında “İçeriler birleşiniz” yazılı çok sayıda el ilanları bulunmuştur.

3- Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinin sonradan kovulmuş olan “Solcu Hocalar” adıyla maruf Behice Boran’ın çıkardığı Adımlar ve Pertev Naili Boratav’ın çıkardığı Yurt ve Dünya mecmualarına Maarif Vekâleti hem abone olmuş, hem de bu dergilerin sahiplerine Hasanoğlu Köy Enstitüsü’nde vazife verilmiştir. Hatırlarda olduğu üzere daha sonra bu dergiler Gizli Komünist Partisinin direktifleriyle yayımlandığı elde edilen bir raporla ortaya çıkmıştır.

4- Maruf bir komünist olan Sabahattin Ali aynı devirde Devlet Konservatuarının başkanına getirilmiştir.

5- Aynı devirde Hasan Ali Yücel’in emriyle 15 milletten 496 klasik eser yayınlanmış, bunların arasında en büyük yer Rus klasiklerine ayrılmıştır.

6- nönü ve Hasan Ali Yücel'in milliyetçilere kar ı tutum ve davran ını fazlasıyla istismar eden Tan gazetesi sahipleri Serteller, stiklal Mar ımızın da de i tirilmesini teklif ettiler.

7- stanbul'da, Faris Erkman³⁶ adında bir komünist tarafından yayınlanan bir bro ürle Türk Milliyetçili ini açıkça ve alçakça “En Büyük Tehlike” olarak vasıflamı ,

³⁶ Türk kamuoyunda Turancılık konusunun gündeme getirilip tart ılmasına yol açan en önemli geli me, 1943 yılının ilkbahar aylarında stanbul'da yayımlanan Faris Erkman imzalı “En Büyük Tehlike Milli Türk Davasına Aykırı Bir Cereyanın çyüzü” adlı bir bro ürün yayınlanması olmu tu. Faris Erkman imzasını ta ıyan “En Büyük Tehlike” adlı kitapçık Türk kamuoyunda a ırı sa cı akımların yaratt ı propagandanın içerdi i büyük tehlikeye dikkat çekmek amacıyla yazılır. Bro ürün yayınlanması aynı zamanda sava ın ba ından itibaren çe itli sebeplerden dolayı etkisiz kalan Türkiye'deki sol akımların tekrar gündem olu turmaya ba laması açısından da önemlidir. “En Büyük Tehlike” adlı kitapçık, Türkiye'nin Nazi Almanyası'yla ittifak halinde sava a girerek Türk kökenli halkları Sovyet boyunduru undan kurtarmasını ve büyük Türkiye çatısı altında birle tirmesini savunan Türkçü propagandanın içerdi i, büyük tehlikeye dikkat çekmek iddiasıyla yayınlanm ı tı. Bro ürde “Milliyetçilik ve Türkçülük Bir nhisar Malı mıdır?”, “İrkçılıkları Nereden Geliyor?”, “Efendiler Ne Halt Ediyorsunuz?”, “Niçin Harp sterler”, “Yalnız Totaliter Sistemin De il Totaliter Devletlerin de A ıkı, Hayranıdırlar” ba lıkları kullanılır. Bro ürün birçok yerinde Turancı akımların; devlet politikalarına ve resmi görü e aykırı hareket ettikleri Atatürk'ten ve smet nönü'den yapılan alıntılarla ispatlanmaya çalı ılır. Bro ürün önsözünde “Bu Pan-Türkist, Turancı, ırkçı Türkçü kuklalar iplerini tutan yabancı ellerin istedi i oyunları onların istedi i gibi oynamaktadırlar. Gayelerinin milli oldu unu istedikleri kadar iddia etsinler, bu hareketin ustaca idare edilen manivelası yabancı ellerdedir. Yabancı bir istila politikasının birer ç ı ırtkanı olan bu adamlardan memleketimiz ve yurdumuz için zarardan ba ka ne beklenebilir?” ifadeleri yazılıdır (Vural, 2009:39-53). Nejdet Sançar da bu bro ür hakkında, “bu bro ür yazı hayatında adı ilk defa görülen bir acemi çayla ın eseri olabilecek kadar basit ve iptidai de ildir. Aksine, Türkçülü ü karalama yolundaki kurnaz tutumu ve ifadesi ile usta bir elden çıkm ı oldu unu ortaya koymaktadır.” demektedir (Sançar, 1973:232). Bunun öncesinde yayınlanm ı olan ba ka bir bro ürde ise unlar yazılıdır: 1937'de Ankara'da Hamdi Topuz imzasıyla ve Fa izm adıyla yayınlanan bro ürün giri bölümünü sunuyoruz. “Ankara- Recep Uluso lu Basımevi-1937” tarihi ta ıyan bro ürün iç kapa ında öyle bir not bulunuyor: “Bro ürün adı: ‘Türkiye’de Alman Fa izminin Propagandası’ idi. Fakat biz bazı sebeplerden dolayı Fa izm dedik. Bu bro ür Alman emperyalizminin Osmanlı mparatorlu una giri tarzı ile Türkiye Cumhuriyetine girmeye çalı ması arasında yakın münasebeti göstermeye çalı ır. Fa izm denince: finans kapitalistler, kralcılar, papazlar, ordunun mürteci unsurları, asilzadeler, büyük kapitalistler, büyük arazi sahipleri, makine ve teknik dü manları ve her türlü mürteci unsurların toplulu u akla gelmelidir. Fa izm bir ideoloji de il bir istismar, bir istila metodudur. Fa izmin di er ülkelerde propagandası demek buna sahne olan memleketlerin mutlak fa ist devletler tarafından istilası demektir. Biz nasıl Atatürk yanında hiç kimseden imdat beklemeden vatanımızı Avrupa istilasından kurtardıysak ve vatanımızı terk edip ba ka yerlerde çalı mayı aklımıza getirmediyse bu vatansız beylere de hakiki Türk'e yakı an kendi çalı ma tarzımızı tavsiye ederiz. Bizim bu gibi hamilik hülyalarına gözümüz tok. Milli hudutlarımız dâhilindeki servetimiz bize kâfi. Biz Turan Cemiyetinin arkasında kimlerin bulundu unu biliriz. Ve yine bu cemiyet azalarının ilk toplantıda Alman stiklal mar ını ve Fa ist türküsünü sa kollarını ileri

bu paçavra bayi vitrinlerinde satılırken, komünistlerin iç yüzünü ortaya koyan “Kızıklar ve Sollar”, “nsancı air”, “Kızıl Faaliyet” vb. gibi eserler satı tan men edilmi tir.

8- Ba ta stanbul ve di er büyük ehirlerimizin duvarlarına asılan ve Yeni Dünya gazetesinin çıkaca ını haber veren bir afi te, en üste Rus bayra ı en alta ise Türk bayra ı resmedilmi ti. Ayrıca birçok sol yayın Maarif Vekâleti eliyle talebelere tavsiye edilmi tir.

Darendelio lu’na göre, Türk milliyetçileri uydurma ve hayali gizli cemiyetlerle suçlanırken, tevkif edilirken, solculara fazla müsamaha edilmi tir (Darendelio lu, 1976:131-134).

Zekeriya Sertel’in bu süreçle ilgili de erlendirmesi de öyledir:

İrkçılar ve Turancılar gizli tertipler ve te killere ba vurma lardır. Niçin? Çünkü bunlar memlekete yabancı bir rejimin iflas etmi davasını getirmek, Avrupa’daki benzerleri ayarında bir diktatorya kurmak, Türkiye’yi bir maceraya sürüklemek istiyorlardı.

Tam bu zamanda dâhilde be inci kolun faaliyete geçti ini görüyoruz. İrkçılık, dincilik ve milliyetçilik maskesi altında vatanda lar arasında ikilik yaratmak isteyen bazı tahrikçilerin ba kaldırdı ına ahit oluyoruz. Bunlar hükümetin demokratik prensiplerini kendilerini te ci eden bir hareket olarak telakki ediyorlar; tahrikler yaparak Ankara’da hükümet merkezinde nümayi ler tertip ettiriyorlar; küstahlıklarını, kanunlarımızı inkâr, vatanda ların eref ve haysiyetleriyle oynamak ve mahkememizi küçümsemek derecesine vardiıyorlar. Bir milletin en büyük dü manı içinde ikilik yaratan, demagojik tahriklerle halkı birbirine katan ve bu suretle dı dü mana yol hazırlayanlardır. Bunlara bu harpte be inci kol ismi verilmi tir. Dı dü man bir memleketi parçalamak ve onu

uzatarak ba ırdıklarını biliriz ve yine bu cemiyetin tahsisatının hangi hükümetlerden ve kimlerden geldi ini biliriz. Kara borsada paramız aleyhine çıkan propagandaların hangi cemiyet kanalından fırladı ını köylerde talyan ve Alman fa ist propagandasının hangi la ımlardan aktı ını bilmeyecek kadar saf de iliz. Peyami Safa, bu i e sen de karı tın ve sen de yüksek Kemalizm diyerek o bulanık kafanın kusuntularını dökmeye ba ladın. Fa ist propagandası yokmu yalnız dört sene evvel bir bro ür görmü sün cebine atmı sın ve bunu hakkında yazılar yazmı sın... Fakat Peyami sen dört sene evvel güya liberalisttin sonra sosyalist oldun. Nazım Hikmet’in yanından ayrılmak istemedin ve daha sonra da liberalistlikten demokratlıktan fa istli e kadar yuvarlandın. Kemalizm demek Fa izm demek de ildir. Kemalizm fa ist istilayı me ru gösterecek bir vasıta de ildir. Kemalizm, sizin yaptı ınız gibi bir istismar bayra ı da de ildir. Ve sizin Kemalizmi müdafaa eder görünerek fa ist emperyalizmini memleketimizde yaymanız bizi yeni bir istiklal sava ına ça ırıyor (Karaca, 1994:125-132).

zayıf dü üreerek vurmak istedi i zaman bu be inci kolu harekete geçirir. Bu harp bize bunun çok acı misallerini vermi tir. Birçok küçük büyük milletler bu yüzden müdafaa kabiliyetlerini kaybetmi , dü man istilasına u ramı lardır. Bizde de harekete geçen tahrikçiler ve ayırıcılar bu be inci kol mensuplarıdır. Bunlar memleket için ne büyük bir tehlike te kil ettiklerini ispat etmi lerdir. Bereket versin ki kudretli eli vaktinde bunların yakasına yapı mı ve meydanı bo zanneden be inci kol mensuplarının faaliyetlerine set çekmi lerdir. Atatürk kancı ve ırkçı de ildi. Bilakis, hariçten gelen bazı Türklerin memleket dâhilinde ırkçılık ve kancılık davası gütmelerine kızar ve bunların faaliyetlerine göz yummazdı (Erdem, 1975b:168-169).

Nihal Atsız-Sabahattin Ali Davası ve sonrasında ya anan geli meler sebebiyle Darendelio lu, CHP'nin nönü dönemi tutum ve politikalarını do ru bulmamaktadır. Bu konuda Darendelio lu ve ba mı Nihal Atsız'ın çekti i Türkçüler do al olarak aynı görü tedir. Bununla birlikte ba ında Nurettin Topçu'nun bulundu u Anadolucular da CHP politikalarını sert bir ekilde ele tirmekteydi.

Nurettin Topçu bu konuda öyle demektedir:

Altı ok milliyetçili i maddece ütöplast olarak Turancılık ile birlikte, ruhçu milliyetçilik yani Anadoluculuk akımının ba dü manıdır. Altı ok milliyetçili inde dile gelen bozuk ruh inkılapçılı ı “Kaba maddeci bir realizmdir.” Altı okun içi bo tur, fikir ve davayı içermez, devletçili i bir zorbalıktır. Halkçılı ı realitede halka dü manlıktır, köylücülü ü köylünün üzerinde kurdu u bir saltanattır. Devrimcili i prensipsizdir, laikli i din dü manlı ıdır (Ö ün, 1992:162).

Hüseyin Nihal Atsız da sonraları yazdı ı Z Vitamini kitabında “Be eri ef” dedi i smet nönü'yü çok sert bir dille ele tirmi kendi kurgusuyla adeta sorgulamı tır (Bkz.Atsız, 2009:152-153).

nönü dönemi CHP politikalarına yönelik bu ortak tavır 1960 sonrasında bir süre Türkçü, slamcı ve Anadolucu dedi imiz grupların CHP, Sol, Sosyalizm ve Komünizm hareketlerine kar ı da birlikte hareket etmelerine ve yeni bir Sa diyebilece imiz yapılanmanın olu masına sebep olacaktır.

Bununla birlikte, çalı mamızın son bölümünde okuyacağınız üzere Darendeliolu, 1970'lerde Bülent Ecevit'in söylem, tutum ve politikaları karşısında adeta önü'yi arar olmu ve önü'ye bakı ında kısmen olumlu manada bir de i me olmu tur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LHAN (EGEMEN) DARENDELIO LU

VE KOMÜNİZMLE MÜCADELE

1. İhan (E.) Darendelio lu'nun Komünizmle Mücadele Faaliyetleri

Hüseyin Nihal Atsız'a göre, Cumhuriyet devrine kadar milletimiz, bilinen ve görünen dü manlarla mücadele ediyordu. Bu dü manlar bazı devletlerle kendi tebamız olan bazı gayri Türk unsurlardı. Fakat cumhuriyetle birlikte, i de i mi ti. Devlet ve teba olarak dü manlarımız azaldı ı halde yepyeni bir dü man, Türk milletini, tarihinin en büyük tehlikesiyle kar ı kar ıya getirdi. İmdiye kadar ki dü manlarımız, Türkiye'nin bazı parçalarını istemekle yetiniyorlardı. Sevr Barı ında bile ordusuz da olsa küçük bir Türkiye bırakılmı tı. Fakat yeni dü man böyle de ildir. Yeni dü manın planlı hedefi Türkiye'nin topyekûn yokedilmesidir. Bu dü manın adı Komünizmdi. Yeni dü manın tehlikesi, gizlili inden ve saf insanları aldatacak yalanlarından do maktaydı (Milli Yol, Sayı:6, Mart 1962:1). Atsız, Sovyet mparatorlu u için “çok iri, çok güçlü yumru u olan, ama kalp hastası bir boksör” benzetmesini yapardı. Bu boksörün günün birinde kalp sektesinden oldu u yere yı ılaca ını ancak öncesinde çevresinde büyük tahribat meydana getirece ini söylerdi (Atsız, 2009:1).

Yeni dü man diye adlandırılmı olan Komünizme kar ı, Darendelio lu'nun kurmu oldu u Toprak matbaası önemli bir cephe vazifesi görmü tür. Bu cephede Darendelio lu kaleme aldı ı eserleri basıyor ve Toprak dergisini çıkarıyordu. Darendelio lu, Komünizmin milliyet ve din dü manlı ını, Komünist Cephe hareketlerini, örgütlenmelerini, basın-yayın, tiyatro faaliyetlerini gazeteci kimli i ve Türk milliyetçili i algısıyla gözlemleni , özellikle fikri alanda mücadele etmi ve

stratejiler geli tirmi tir. Türk milliyetçili inin dernek ve te kilat çalı malarında bulunmu tur.

Çalı malarını yürütürken oldukça dikkatli ve pratik hareket eden Darendelio lu, Türk milliyetine ve milliyetçili ine dü man olarak algıladı ı gazete ve dergi faaliyetlerini takip etmi , aydın, yazar ve airlerin eserlerini okumu tahlil etmi ve onları gerek dergisinde gerek gazete kö esinde gerekse kitaplarında gündeme getirmi tir. O'na göre Nazım Hikmet, Rıfat Ilgaz, Naci Sadullah, Rusya'dan ülkemize mülteci olarak gelen Musevi asıllı Erol Güney, Aslan Humbaracı, Nazım Hikmet'le Demokrat Büro adında te ekkül kuran ve Nazım'ın iirlerini Bulgaristan'da ne reden Fahri Erdiñç, Romanyalı bir Türk ailesinden olan Ziya Yamaç, Adana'nın tanınmı ki ilerinden eski Ahali Fırkası lideri Abdülkadir Kemal'in o lu Orhan Kemal, Hasan Ali Yücel'in Maarif Vekilli i devrinde Rusça'dan tercümeleler yapan ve dönme yahudi efik Hüsnu'nün arkada ı Yugoslavyalı Hasan Ali Ediz (Darendelio lu, 1961a:155-183), Nazım Hikmet'in vasiyetini Rusya'dan Türkiye'ye getiren Aziz Nesin (Darendelio lu, 1978123-125) vb. Türk milliyetçili inin gelece i açısından tehlikeliydi.

Darendelio lu'nun bu konuda i aret etti i isimlerden biri de TKP'li Re at Fuat Baraner'in (daha önce Atatürk'ün de akrabası oldu unu belirtmi tik) romancı e i ve "Ben Niçin Rusya'nın Hayranıyım (Dostuyum)" kitabının yazarı Suat Dervi 'tir. Darendelio lu, Suat Dervi 'in Namık Kemal hakkında, "ne Marks, ne Lenin, ne de çok basit ve kuru bir adam olan Hitler'e benzer, Namık Kemal'de sosyal kanaat sıfırdır" de erlendirmesine de tepkilidir (Darendelio lu, 1961a:151).

Darendelio lu, Suat Dervi 'i ahsen de görmü tü. Arkada ı avukat Mahmut Ünal ile 1953'te Sirkeci'den Harbiye'ye dolmu yapan bir taksi ile giderken takside tesadüfen "demokrasi dediler fikirleri yüzünden kocamı hapse attılar" diye mırıldanan

Suat Dervi ile karıla mı lardı (Darendelio lu, 1961a:153). Kısa bir tanı ma faslından sonra Suat Dervi unları söylemi tir:

Kocam komünist olabilir, fakat bu fikri hapsetmekle kimse Komünizmi öldüremez. Komünizm tıpkı bir mantara benzer, kökünü kazımak isteyin yine çıkar, bugün Türkiye’de yok edin, yarın, ran’da filizlenir, ran’da yok edin, Çin’de filizlenir, bunun kökünü kazımak imkânsızdır (Darendelio lu, 1961a:153-154).

1.1. Tan Gazetesi ve 4 Aralık Yürüyü üne Bakı ı

II. Dünya Sava ı ba layınca 22 Kasım 1940’da sıkıyönetim ilan edilmi , bu durum 1947 Kasımı’na kadar sürmü tür. Artık gazeteler hem hükümet hem sıkıyönetim kararı ile kapatılabiliyordu. II. Dünya Sava ı’nın sona ermesiyle de bir takım iç ve dı ko ulların zorlamasıyla çok partili demokrasiye geçi süreci ba latılmı tır (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, 2010:230).

7 Haziran 1945’te Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü, Refik Koraltan “Dörtlü Takrir” adı verilen önerge ile yurttalar ın siyasal hak ve özgürlüklerini dile getirmi lerdir. Dörtlü Takrir’den sonra, 1944’ten beri muhalefet yapan *Vatan* ve *Tan* gazeteleri CHP’yi ele tirmeye ba lamı lardı (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, 2010:230).

1945 yazında *Vatan* ve *Tan* gazeteleri etrafında ortak bir muhalefet cephesi kuruldu. Demokrasi çabalarının varaca ı sonuçtan pek emin olmayan di er yayınlara isteksizce bu ikisinin ardından geliyordu. Derhal kar ılanması gerekli görülen hürriyet istekleri, anayasanın tanıdı ı hak ve hürriyetlerin uygulanmasıyla ilgili kararlar üzerinde toplanıyordu. Bunlar arasında basın hürriyeti, Cemiyetler Kanunu ile Ceza Kanunu’nun de i tirilmesi, Polis Kanunu’nun de i tirilmesi (bu madde emniyet kuvvetlerine tehlikeli gördükleri ahısları süresiz alıkoyma ve yargıç kararı olmadan evlerde arama yapma yetkisini veriyordu), üniversite özerkli i, tek dereceli seçim ve Cumhurreisi’nin parti ba kanlı ından ayrılması vardı (Karpat, 2010:237).

Bununla birlikte, Cumhuriyet kanununu, 1 Kasım 1945'te, Meclis açılış nutkunda, ikinci bir partiye gerek duyulduğunu açıklamaktan kaçınmamıştır. Bu süreçte Sabiha Sertel, 1945 Kasım'ında yazdığı antidemokratik kanunların kaldırılmasına ilişkin yayınlarından sonra, Bakanlıkça ve Basın Yayın Genel Müdürlüğüne bayilere Tan ve Vatan gazetelerinin satılmaması için emir verildiğini yazıyordu. Alpay Kabacalı'ya göre, bu yöntem sonuç vermeyince "Tan Olayı" çıkarılmıştır (Kabacalı, 1990:150-151).

Serteller'den³⁷ önce gazetenin sahibi Mahmut Soydan idi ve yazar kadrosunda Ali Naci Karacan, Peyami Safa, Orhan Selim (Nazım Hikmet'in takma adlarından biri), Burhan Felek, Burhan Cahit, Mahmut Yesari, Fikret Adil gibi isimler bulunuyordu. 1936'da Halil Lütfi Dördüncü, Zekariya Sertel, Selim Ragıp, Ahmet Emin Yalman adındaki gazeteciler, Tan gazetesini ve tesislerini Mahmut Soydan'dan satın alarak, yeni bir kadro ile Tan'ın yayımına devam ettiler. Bu süreçte Tan gazetesi solcu değil, fakat CHP yanlısı olmaktan çıkmış mutedil muhalif bir gazete haline gelmiştir (Darendelioğlu, 1976:186-187).

Bununla birlikte Ahmet Emin Yalman olmak üzere bazı gazetecilerin Tan'dan ayrılmasından sonra gazete tesisleri Halil Lütfi Dördüncü'nün eline, gazete ise Zekariya ve Sabiha Sertel çiftinin kontrolüne girdiğini belirten Darendelioğlu'na göre, bundan sonra gazete o günün en etkili solcu yayın organı haline gelmiştir. Darendelioğlu, bunların açıkça Komünizm propagandası yapmak yerine harici siyasette Rus dostluğunu telkin ettiklerini yazmaktadır (Darendelioğlu, 1976:187-188).

³⁷ Reha Öz Türkkan Kızıl Faaliyet adlı kitabında komünistlerin ekseriyetle gayri Türkler arasından çıktığını yazmakta ve bu konuda istatistikî bilgiler vermektedir. Ayrıca bunların soyadları konusunu açıklamaktadır. Bu kitapta Mustafa Suphi Arnavut, Ahmet Cevat Emre, Abidin Nesimi, Kerim Sadi Giritli Rum dönmesi, Sabahattin Ali Of'lu Rum dönmesi aileden, Zekariya Sertel Kırım Yahudi dönmesi, Sabiha Sertel Selanik Yahudi dönmesi vd. olarak gösterilmektedir. Sertel soyadı da "ihtilal günü sokaklarda, dolap ve araba yuvalarıyla asilerin yaptığı siper" anlamına geldiği belirtilmektedir (Türkkan, 1944:19).

Darendelio lu, bu karı-koca ile en etkin mücadeleyi Peyami Safa'nın yaptı nı söylemekte ve Sabiha Sertel'in Peyami Safa'ya verdi i bir cevapta, “Ben bu topra a babamın babasının kanı ile merbut (ba lı) de ilim. stiklal mar ı gökten inmi abide midir? Milletlerin vatani da bayra ı da de i mi tir. Bayrak de i ir, toprak da de i ir.” dedi ini ifade etmektedir (Darendelio lu, 1976: 189).

Darendelio lu'nun ele tirdi i noktalardan biri de Tan gazetesinde en çok yer verilen konunun Sosyalizm olmasıydı. Hatta “Sosyalizm Nedir?” ba lıklı yazı serileri yayınlanıyordu. Darendelio lu'nun aktarımlarına göre solcu hocalar arasında ö retim üyeli inden uzakla tırılan Niyazi Berkes Sosyalizm Nedir? ba lıklı çevirisinde Sosyalizmi; fakirli i, harbi ve emniyetsizli i kaldırılabilir özelli i ile yüksek bir ideal olarak yansıtıyordu (Darendelio lu, 1976:194).

Burhan Belge ise “Siyasi Tetkik ve Tahliller” ba lı ı altında yazdı ı bir makalede, ngiltere'de seçimleri ç i Partisi'nin kazanmasını Sosyalimin zaferi olarak izah ediyordu (Darendelio lu, 1976:195).

Tan'ın tutumu kar ısında CHP de harekete geçmi ti. CHP'nin Sivas'ta yayınladı ı Ülke gazetesi 25 Kasım 1945 günlü sayısında “Bu De irmenin Suyu Nereden Geliyor?” ba lıklı bir yazı yayınladı ve Zekeriya Sertel'in kazancını gayrime ru göstermi tir (Kabacalı, 1990:151).

Tan ise 11 Ekim 1945'te unları yazmaktaydı:

Muhalefet bir suç gibi, hükümeti ve partiyi tenkit edenlere kar ı verilen sıfat “hain”dir. Bütün insanların kafalarını totaliter bir silindirden geçirip makine gibi i leten, tenkit edenleri hapisanelere götüren, domokratları, sosyalistleri, Yahudileri fırında yaktıran rejimin adı Fa izmdir. Bu rejimde her türlü tenkit, her çe it muhalefet vatana ihanettir. Bugün dünyanın her tarafında partiler arasında yapılan seçim kavgaları iktidarı ele alma mücadelesidir. Bu suç de il, demokratik rejimin gere idir (Kabacalı, 1990:151).

Tan gazetesinin Türkçülük de erlendirmesi ise öyleydi:

Türkçülük cereyanı Me rutiyet'te Kafkas ve imal Türklerini kurtarmak gibi ırkçı tez üzerinde do mu , Kayzer Almanyası tarafından kuvvetlendirilmi ti. Me rutiyet devrindeki cereyanla bugünkünü mukayese edersek, pek az farklarla aynı manzarayı görürüz. Kayzer Almanyası yıkılmı , yerine fa ist bir Almanya iktidar mevkiine gelmi ti. Bizim bu yazılarda tasrihine lüzum gördü ümüz cihet udur: Me rutiyet devrinde oldu u gibi Türkçülük cereyanı, Cumhuriyet devrinde de aynı men elerden gelmi , aynı mahiyeti arzetmi tir. te Türkiye'de Türkçülük cereyanı Me rutiyet devrinde bir Turan'a gidi gibi hayalî, ırkçı ve emperyalist bir siyaset üzerine kuruldu (Erdem, 1975b:162-163).

Darendelio lu'na göre, Serteller ve gazetenin di er yazarları her fırsatta Sosyalizmin müdafaasını yaparlarken bir yandan da memleketin bütün milliyetçilerini bilhassa Peyami Safa'yı fa istlikle suçluyorlardı (Darendelio lu, 1976:196). Bu paralelde Peyami Safa'nın "Bol evik Dudusu" ve "Eli Ma alı Çingene" dedi i (Karaca, 1994:119) Sabiha Sertel, "Görü ler" sütununda "Mesut Fa istler" ba lı ı altında yazdı ı fıkrada unları söylemekteydi:

Dünyanın her tarafında hürriyetçi sa veya sol bütün unsurlar Fa izme kar ı birle mi lerdir. Dünyanın her tarafında, bir zamanlar Fa izm doktrinini yayanlar, Alman harpçi siyasetine, ırkçı ve tahakküm siyasetine el uzatanlar tasfiye edilmektedir. Fakat Türkiye'deki fa istler, harp içinde oldu u gibi, imdide bülbül gibi ötmektedirler. Bunlara göre, Türkiye'nin daha geni bir demokrasiye geçmesi için mücadele edenler haindirler. Çünkü Fa izm her nevi sol görü lere dü mandır. Bunlara göre, bir çok memleketlerde bir kısım mütefekkirler mistisizme, fevkalade kuvvetlere dönmektedirler. Çünkü Fa izm pozitivist görü lere dü mandır. Bunlara göre, bir memlekette ekalliyetleri müdafa etmek kozmopolitliktir. Çünkü fa istler, ekalliyetlerin (azınlıklar), yabancı ırkın dü manıdırlar. Bu görü lerini dün oldu u gibi bugün de serbestçe müdafa eden fa istlerin rahat ve mesut ya adıkları yer olarak yalnız Arjantin, Portekiz, spanya ve Türkiye kalmı tır ve bugün hala Tasvir gazetesinde serbestçe müdafa edilmekte olan bu görü lere muhalif olanlar, maalesef birer suçlu gibi te hir edilmektedir (Darendelio lu, 1976:197).

Darendelio lu'na göre, bütün tanınmı solcu ve Marksistler Tan'da birle mi lerdi. Sabiha Sertel komünist olmayan hemen herkesi fa istlikle suçluyordu.

Gazetenin yazar kadrosunda da sık sık u isimlere rastlanıyordu: Zekeriya Sertel, Sabiha Sertel, Cami Baykurt, Esat Adil Müstecablı lu, Aziz Nesin, Niyazi Berkes, Adnan Cemgil, Pertev Naili Boratav, Sevim Sertel, Halil AYTEKİN, M. Hulusi DOSDO ru, Samim Kocagöz, Kemal Bilba ar, Burhan Arpad, Sabri Soran vb. (Darendelio lu, 1976:204-205).

Darendelio lu'na göre, Tan gazetesinin iki büyük davası vardı:

* Türkiye'nin Sosyalist bir sistemle kalkınaca ı fikrini telkin etmek.

* Sovyetlerle dost olmanın zaruretine Türk halkını inandırmak.

Bu telkinleri daha tesirli kılabilmek için de Atatürk devrinin öhretli Dı i leri Bakanı Tefvik Rü tü Aras'ı da elde ettiklerini iddia eden Darendelio lu, ona da bu hususu müdafaa edici yazılar yazdırdıklarını söylemektedir. Hatta Aras'ın "Daha Açık Söyleyece im"³⁸ ve "Dünya Devleti" ba lıklı makalelerini de buna kanıt olarak göstermektedir (Darendelio lu, 1976:199).

Darendelio lu'na göre, "Rus dostlu u" demek Komünizmin ülkemize girmesi demektir. Çünkü Suriye'nin akibeti Rus dostlu u yüzünden, Mısır neredeyse Rus dostlu una itimat etseydi kızıla boyanacaktı. Çin, Rus dostlu u yüzünden bu hale gelmi , Küba, Rus dostlu u telkinleriyle fethedilmi ti. Darendelio lu'na göre, bu politikayı Serteller aracılı ıyla öne çıkaran Tefvik Rü tü Aras'a 1945 ara seçimlerinde Zonguldak halkı teveccüh etmemi , konu ma fırsatı dahi vermemi ti (Darendelio lu, 1962:81-84)

³⁸ Aras'a bu konuda haksızlık edilmemesi gerekti ini dü ünüyoruz. Bahsi geçen yazıda Aras'ın temel dü üncesi "...Birle ik Amerika Cumhuriyetleriyle Sovyet Rusya ve ngiltere beraber yürümedikleri takdirde dünyada muvakkat bir sulhun kurulması mümkün olmaz. Garbi Asya'da, Balkanlar'da Türkiye ve Rusya i birli i, Akdeniz'de Türkiye- ngiltere i birli i gibi emniyeti artıracak en büyük amildir. Yazının tamamı için (Bkz. Aras, 2003:38-41).

Bunların dışında Darendelio lu'nun anlatımıyla, “o günlerde bobstil (züppece giyini biçimi) denen airler Tan'ın sayfalarında yazılar ne rediyorlar, bu yazılarında ise, ba ta Namık Kemal, Abdülhak Hamit, Mehmet Akif, Yahya Kemal gibi bütün kıymetlere hücum ediyorlardı. Putları deviriyoruz diyenler cesaret ve direktifi yine Serteller'den alıyorlardı.” (Darendelio lu, 1962:80).

Darendelio lu, Serteller'in “Dünya Sol'a gidiyor” propagandası ile de Komünizmin propagandasını yaptıklarını ve Sol dü ünceyi çarpıttıklarını dü ünmektedir (Darendelio lu, 1976:208). Hatta ona göre Serteller, sadece Tan gazetesiyle de il, çıkardıkları *Görü ler* dergisi ve destek oldukları *Yeni Dünya* gazetesiyle de ma eri vicdanı tahrik ediyorlardı (Darendelio lu, 1976:234).

Yeni bir parti kurmak üzere bulunan Bayar grubu ile de görü ülmü ve bu yeni yayın organının bir “Cephe dergisi” olarak çıkması kararla tırılmı tır. Bu derginin ilk sayısının kapa ında “Mecmuamıza yazı yardımlarını vadedenler” sözleri altında Celal Bayar, Tevfik Rü tü Aras, Fuat Köprülü, Adnan Menderes, Cami Baykurt ve Sabiha Sertel'in birer foto rafı yer almaktaydı. Kapak kompozisyonunda bir el (Görü ler) perdeyi aralamakta, perdenin arkasında üç ki i (suistimal, ihtikâr ve Fa izm) görülmektedir (Kabacalı, 2007:96).

Derginin kapa ında foto rafları bulunan Celal Bayar grubu, kısa süre sonra verdikleri sözden dönerek Görü ler'e yazı vermeyeceklerini söylemişlerdir. Tam bu sırada Sabahattin Ali, Esat Adil, Cami Baykurt Yeni Dünya gazetesini yayınlamaya girişmişlerdir (Kabacalı, 2007:96).

Bu konu da farklı bir bakı olarak da Ahmet Emin Yalman anılarında, “Görü ler dergisinde komünist propagandası yapılıyordu... Bu manzara kar ısında temeli yeni atılan partinin kötü bir suikasta kurban olabilece ini dü ündüm ve dergiyle hiçbir

ilgileri olmadı mı ilan etmeleri hakkında Celal Bayar, Adnan Menderes ve Fuat Köprülü'ü uyardım.” diyerek devamında Vatan ve Tan gazetesinin aynı cephede olmadı mı vurgulamaktadır (Vural, 2008:390-391).

Yeni Dünya, 1945 yılının Kasım ayı sonunda İstanbul sokaklarında, orak-çekiçli Sovyet bayrağının altında ay yıldızlı Türk bayrağı resmedilmiş bir afişle sosyalist gazete olarak duyurulmuştur. Gazete 1 Aralık 1945'te birinci Yeni Dünya imzalı birisi de Cami Baykurt imzalı ikinci yazı ile çıktı. Yeni Dünya imzalı yazıda Faizizm tehlikesine temas ediliyor ve “Her bir demokrasinin müdafii olarak, hala zihinlerde yayan bayrak dümanımız Faizizmle mücadele edeceğiz. Çünkü fikirler ve ruhlar üzerine orta çağın karanlıklarını çökerten, fikir ve vicdan hürriyetine suç damgası basan bu menhus rejimdir.” deniliyordu (Darendelioğlu, 1976:205-206).

Yeni Dünya, emekçilerin gazetesi oldu. “Yeni Dünya, bütün emekçilerin, kafalarıyla, kollarıyla çalışan herkesin gazetesidir. Onlar ki tezgâhlarda, tarlalarda hayatın en ağır vazifesini taşıyorlar, bu yaratıcı sınıflar Yeni Dünya'nın manevi ailesinin fertleridirler. Biz onları öyle saymaktayız. Her birinin bütün bu insanların haklı davaları bizim davamızdır.” şeklinde izah etmiştir. Ayrıca Yeni Dünya'nın bu ilk sayısında, gazetenin sahibi bulunan, Atatürk'ün nutkunda suçlanan ve sosyalist partinin kuruluunda yardımcı olan Cami Baykurt'un³⁹ yazdığı makalesinde, Sosyalist Partisi Genel Başkanı Esat Adil Müstecablıoğlu ile Sabahattin Ali'nin imzaları vardı. Bu arada ba-

³⁹ Asker ve siyaset adamı olan Cami Baykurt, İttihat ve Terakki'nin Hizb-i Terakki adı verilen sol kanadının kurucularındandır. Milli Mücadele döneminde Sivas Kongresine katılan Cami Baykurt aynı zamanda TBMM'nin ilk çileri Bakanı olmuştur. Ankara tarafından 4 Eylül 1920'de Roma'ya gönderilmiş, gelmemesi üzerine milletvekillikten düşmüştür. 1933'ten sonra İstanbul'a döndü. 1945'ten itibaren Cami Baykurt; Tan, Görüşler ve Yeni Dünya gazetelerinde dinden yararlanarak İslami Sosyalizmin gerçekleştirmesini öneren yazılar yazmıştır. Fevzi Çakmak, Zekeriya Sertel ve Tevfik Rüştü Aras'la İnsan Hakları Derneği'nin de öncülüğünü yapmıştır. Trablusgarp'tan Sahrayı Kebire Döndür, Osmanlı'nın Atisi, Osmanlı Ülkesi'nde Hristiyan Türkler gibi eserleri ünlüdür (<http://www.filozof.net/Turkce/tarihi-sahsiyetler-kisilikler/5255-cami-baykurt-kimdir-hayati-siyasi-calismalari.html/20.04.2013>).

harfi Faris Erkman tarafından Orak resmine benzetilen *Görü ler* dergisi de yayınlanmı bulunuyordu (Darendelio lu, 1976:206-207)

Görü ler'in yazar kadrosu da Zekeriya Sertel, Cami Baykurt, Dr. Tevfik Rü tü Aras, Nail Vahdeti, Sabiha Sertel, Esat Adil Müstecablıo lu, Adnan Cemgil, Behice Boran, Sabahattin Ali ve Aziz Nesin'den olu uyordu. Dergi, dünyanın hızla “sol”a kaydını, Türkiye'nin de bu akıma kendini uydurması lazım geldi i tezini müdafaa ediyordu (Darendelio lu, 1976:207-208).

Bu geli meler kar ısında *Tanın* gazetesinin ba yazarı Hüseyin Cahit Yalçın 4 Aralık 1945 tarihli gazetesinin ba kö esinde “Kalkın Ey Ehl-i Vatan” ba lıklı bir yazı yayınlamı ve unları söylemi tir:

Bu memleket, asırlardan beri imalden gelen hücumlara eti, kanı, ruhu ve silahı ile kar ı koydu. Millettin varlı ı bu ıstıraplar ve felaketlerle yo rulmu tur. Bu defa yine anavatan topraklarından parçalar ve Türk istiklalinin hatimesini te kil edecek surette Bo azlar'da üsler isteniyor. Dü man istilası imdi Komünizm propagandası halinde içimize sızmaya ba lamı tır. Yeni Dünya'nın ve Görü ler'in inti arı bu hususta tereddüte artık imkan bırakmamı tır. ...Büyük vatansever Namık Kemal'in sesi bugünün parolasıdır: Kalkın Ey Ehl-i Vatan! Mücadele ba lıyor. Ve ba lamak lazımdır. Çünkü en azgın ve insafsız bir propagandanın Türk vatanda larının ruhuna her gün en yıkıcı, en yeis verici, ümit kırıcı bir propaganda zehirini dökmesine müsaade edemeyiz. Bir vatan sahibi olmak için, bu vatanın içinde hür ve müstakil ya amak isteyen her Türk bu propagandaya kar ı u ra maya, ona kar ı gelmeye mecburdur... Evet bayan Sertel, mürteci ve gerici dedi iniz Avrupa demokrasileri ve kapitalist diye yerin dibine batırmak istedi iniz Amerika i çinin grev ve nümayi hakkını tanıdı ı halde demokrasi adını benimseyen Bol evik Rusya'da grevin cezası idamdır (Darendelio lu, 1976:210-213).

Hüseyin Cahit Yalçın, yazısının son bölümünde, be inci kol diye vasıflandırdı ı komünist ki iler istedi i kadar mugalâtaya (yanıltmaca) ve inkâra tevessül etseler de Yeni Dünya, Görü ler gibi kızıl paçavraların Türkiye'de yayınlanmasına müsaade edilmesinin bile bu ülkede sonsuz bir basın hürriyetinin bulundu una dair birer delil oldu unu, bunları susturmanın, bunlara cevap vermenin yalnız hükümete dü en bir

vazife olmadımı, vatandaşlarımızın da hakkı ve vazifesi olduğunu hatırlatıyordu. Aynı gün Sabiha Sertel de kendi sütununda “Gazetelerden de il, umumi efkârdan korkmalı” başlıklı bir yazı yayınlamıştır (Darendelio lu, 1976:214).

Darendelio lu’na göre memleketi içten yıkmaya çalışan Tan, Görüler, Yeni Dünya, Gün gazete ve dergilerinin protestosu için Beyazıt meydanına taşanan 1000 kadar genç “Kahrolsun Komünistler”, “Vatan hainleri hala mı konuacak”, “Ya asın Türkiye Cumhuriyeti” nidaları içinde sayıları 10 binin üstünde olarak Çarıkapı’ya gelmişlerdi. Çarıkapı’ya geldiklerinde ise ellerinde yüzlerce bayrak ve sayıları da 20 bini bulmuş şekilde Vatan gazetesine yürümek istemişlerdi (Darendelio lu, 1976:214-215).

Bu esnada Muharrem Ergin⁴⁰ adındaki üniversiteli bir genç, asıl tehlikenin Vatan gazetesi olmadığını, Tan gazetesi olduğunu söylemesi üzerine kafilenin yönü Tan’a çevrilmiştir (Darendelio lu, 1976:217). Kemal Karpat, o dönemlerde İstanbul Üniversitesi’nde öğrenci olduğunu, gösterinin muhalefete karşı değil, sadece Komünizme karşı olduğunu izlenimini uyandırmak amacıyla Vatan’a hücum etmekten son dakikada vazgeçildiğini örendiğini söylemektedir (Karpat, 2010:238). Tan gazetesinin bulunduğu Meserret otelinin karşısına gelinmiş ve matbaanın kapalı olan kepenkleri kırılmış, gazete idarehanesi basılmış, Tan levhası sökülmüş, gazete ve kitaplar pencereden aşağıya doğru atılmıştır. Eminönü’ne gelen kitle, 200’e yakın polislerle karşılaşmış ancak buna rağmen gençler kayıklar ve Atatürk köprüsü vasıtasıyla

⁴⁰ Karapapak Türklerinden olan Muharrem Ergin Nejdet Sançar’ın Balıkesir Lisesi’nden öğrencisidir. Onun etkisi ile İstanbul Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı bölümüne girmiş, mezun olduktan sonra da aynı bölüme asistan olmuştur. Reşit Rahmeti Arat’tan bu alan bölüm başkanlığı görevini yürütmüştür. Milli ve Milletlerarası Türkoloji Kongresinin kurucusudur. Hoca olarak Muharrem Ergin Türklük biliminin her alanını öğrencilerine kana kana içiren bir Türk Bilgesi’ydi. Orhun Abidelerini, Dede Korkut’u, Kadı Burhanettin’i, Türklerin Soy Kütüphanesi’ni bu Bilge, Türk çocuğuna bildirmiştir (Alıık, 2005:10-25).

Bankalar, Yüksek kaldırım caddelerinden Galatasaray'a çıkmı lardı (Darendelio lu, 1976:217).

Darendelio lu'na göre, bu muazzam gençlik kitlesi daha sonra Taksim Cumhuriyet meydanına ilerlemi Parmakkapı Lale sineması yanında bir Rus Kitabevi olan Berrak Kitabevini hasara u ratmı tır. Darendelio lu'nun "asil galeyana" olarak niteledi i bu kitle içinden bir üniversiteli genç Taksim abidesinin kenar basama na çıkarak: "Bu miting hiçbir tahrikin mahsulü de ildir. E er bir miharrik varsa o da, uzun zamandan beri Türk birli ini bozmaya çalı an, Türk ehitlerine, Türk tarihine, Türk vatanperverli ine hakaret eden ve ba ka devletlerin menfaatlerine hizmet eden ne riyatı yapanlardır." diyerek and içmi ve tekrar edilmesini istemi tır (Darendelio lu, 1976:219).

Galatasaray'da bir müfreze jandarma, atlı polisler ve yüzlerce emniyet mensubun tedbirine ra men La Türkî ve Yeni Dünya idarehane ve matbaalarını tahrip eden kitle Karaköy'e geldi inde Tan Mezecisi adındaki dükkânın camlarına "Kahrolsun Serteller, Komünistler" sonra Eminönü ve Ankara caddesinden Ca alo lu'na gelirken komünist kitaplar basan ve satan ABC Kitabevi'nin de vitrinlerini kırmı lardı. Di er yandan o saatlerde çıkan *Ak am* gazetesi gençli in bu hareketini küçümseyen ve kötüleyen bir ifade ile verdi i için *Ak am* gazetesi aleyhinde de protesto yapılmı tır. *Ak am*'dan ayrılan gençler Büyük Do u idarehane önüne gelip Necip Fazıl'ın lehinde tezahürat yaptıktan sonra Ca alo lu'ndan "Bizler her çe it vatan ihanetinin kar ısındaız." diyerek da ılmı lardı (Darendelio lu, 1976:219-220).

Darendelio lu'na göre, komünistlerle en iddetli mücadeleyi yapan Peyami Safa da, olaydan bir gün sonra (5 Aralık 1945) "Türk uuru Uyanıktır" ba lıklı yazısında unları yazıyordu:

Yılana zekâ, akrebe uur veriniz. nşan ekline girsinler, halk suretine bürünsünler, halk arasına dalsınlar, gençlik arasına sokulsunlar, kafalara zehirlerini akıtsınlar, Türk topraklarını kızıl i tahlara en az mukavemetle teslim etmek için ruh zeminleri hazırlasınlar: Bir gün Dumlupınar kahramanına, ba ka bir gün Türk bayra ındaki hilale saldırsınlar, milli olan her eyi ve milliyetçi olan herkesi çamurlasınlar, kızıl paçavralarının birini batırıp ötekini çıkararak bütün mukavemet yuvalarımızı kundaklasınlar, yalan dolan, tehdit, iftira, palavra ve yaygara kıyameti koparsınlar, Türkiye’yi spanya’ya benzetemedilerse ran’ın haline sokmak için bütün te kilat ve vasıtalarıyla çalı sınlar, Türk uuru da uyuklasın kızıl cennet rüyalarına dalsın, zincir akırtıları arasında ve bir kölelik cehenneminin ortasında, i i ten geçtikten sonra gözlerini açsın, öyle mi? Hayır, Türk uuru ba ını yastıktan kaldıralı otuz yıldan fazla var. Hele bunu son yirmi üç yılı tam uur devresidir. Kızılar onu morfinlemeye çalı ırken i nelerini bo lu a sıktıklarının farkında de iller; zehirlerinin birkaç damlası belki birkaç gafilin damarına varıyor; fakat bu millet ve onun gençli i uyanıktır; kendisini uyutmaya çalı anların oyunu önünde bir saniye kendinden geçmemi tir. Tecellisinin ekilleri hakkındaki hükmümüz ne olursa olsun, bu uur, en büyük kuvvetimizdir. (Darendelio lu, 1976:224).

Cihat Baban ise *Tasvir* gazetesinde “Türk Gençli inin Galeyanı” ba lı ı ile:

Etraflarına topladıkları insanların yollarını de i tirerek, memleketin asil bünyesini sarsmak için, ellerinden ne gelirse yapıyorlar. Putları deviriyoruz, diye bu memleketin saydı ı kıymetleri, halkın gözünden dü ürmek, aile ba larını yıkmak, evlatları ana babaya asi etmek her çareye ba vuruyorlar. Bayra ımıza, stiklal Mar ımıza, Türk hürriyet davasının ehidi Namık Kemal’e saldırıyorlar. Ve yine bugünkü gibi Türkçülük ve milliyetçili in sert tepkisi ile kar ıla ıyorlar. Taze bir fidan halindeki Türk rejimi tabi bir savunma ihtiyacı ile tahrikleri susturunca da bekliyorlar... dari kusurlarımız ele alınarak, rejime çatıyor. Türk milleti ve milliyeti davasını güdenlere, fa ist damgası vuruluyor. Mevhum listeler icat ediliyor. On dokuz milyonluk Türk kütlesinin Rus tankları altında ezilece inden bahsediliyor. Ve halk parçalanarak birbiri aleyhine kıyam ettirilmek isteniyor... Gazetede Bol evik remzi yıldızlar her imzanın altına itina ile konuyor. Moskova radyosu ile i ve dil birli i yapılıyor. Dünkü galeyan hadisesinde, tahrik eseri arayanlar, sokakları dolduran ve Türk bayra ını tezlil eden afi lere, Tan gazetesinin koleksiyonuna, Yeni Dünya ve Görü ler’e bir göz atsinlar... Gençlerin hareketlerini, kanuncu bir gözle tasvip edecek de iliz. Fakat bu hareketin ortaya koydu u manadan, iftihar duydu umuzu da saklamayaca ız” demi tir (Darendelio lu, 1976:226-229).

Darendelio lu'na göre olay Sovyetler tarafından istismar edilmiştir. Çünkü, 4 Aralık 1945 gösterisinden sonra Moskova radyosu gençleri in bu asil galeyamı kar ısında tehdit edici bir tepki göstermiş , Sovyet ne riyatı satan iki kitabevinin tahrip edilmesini, Sovyetler'e kar ı yapılan bir hakaret mahiyetinde olduğunu, nümayiş esnasında emniyet kuvvetlerinin alakasız kaldığını ve Türk hükümetinin bu tecavüze göz yummuş olduğunu belirtmiştir (Darendelio lu, 1976:220-221).

Darendelio lu'na göre asıl suçlular Serteller'dir. Nitekim dikkatli bir tahkikattan sonra, o günkü İstanbul Cumhuriyet Savcısı yardımcısı Hicabi Dinç, baş ta Zekeriya Sertel olmak üzere Sabiha Zekeriya Sertel'i, Cami Baykurt'u ve Tan matbaasının sahibi Halil Lütfi Dördüncü'nün, Tan gazetesinin, 12 Kasım 1945 tarihli sayısında yayınlanan "Vatanda Nasıl Hesap Sorar", 22 Ağustos 1945 tarihli sayısında yayınlanan "Hükümet ve Meclisten Bir şey Bekleyebilir miyiz?", 3 Eylül 1945 tarihli sayısında yayınlanan "Muvafakatin Feryadı", 5 Eylül 1945 tarihli sayısında yayınlanan "Münevver Sınıfın Tarihi Rolü" başlıklı yazılardan dolayı tutuklanıp cezalandırılmalarını istemiştir (Darendelio lu, 1976:231-235).

Türk Ceza Kanununun (TCK), sanıkların hareketine uygun olan 159/1 maddesinde aynen "Türklü ü, Büyük Millet Meclisini, Cumhuriyeti, Hükümetin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif edenler" denilmektedir. Şu anda bu madde hükmünce 2. A ır Ceza Mahkemesinin verdiği kararla sanıklar çe itli cezalar almışlardır. Zekeriya Sertel, Sabiha Sertel 1 sene, Cami Baykurt 10 ay, sanık Halil Lütfi 9 ay 10 gün a ır hapis cezalarına çarptırılmıştır (Darendelio lu, 1976:236).

Darendelio lu'nun yazdığı na göre, Amerikalı bir diplomatla evli olan Serteller'in kızı Yıldız Sertel, e i F. O. Brien'nin yardımı ile anne ve babasının Amerika'da yerleşmesini istemiştir , F. O. Brien de Wilson'a mektup yazmıştır. Mektupta

F. O. Brien: “Kanaatimce Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel’i himaye etmek, milletimizin inancını onlara destek yapmak yerinde bir fikir olacaktır. Amerika’ya gitmeleri ve orada vatandaşlığa girerek .S. Dâhili Teşkilatı’nda çalışarak fikirlerinden istifade edilebilir veya başka servislerde kullanılabilir kanaatindeyim. Kendileri için istenilen garantiyi verebilirim. Hürmetlerimle.” diyordu. Bu mektubu, “İrkçılık-Turancılık Davası”nın Adli Hâkimi Kazım Alöç, *Yeni Gazete*’de “Açıklıyorum” başlığıyla yayınlamıştı. F. O. Brien diğer mektubunu ise “Constitution” gazetesinin sahibi ve yöneticilerinden Mr. Ralph’e yazmış ve yardım istemiştir. Fakat sonunda Serteller, Darendeliolu’nun ifadesiyle ne Amerika’ya ne Rusya’ya gitmişlerdi. İlk sığınak yerleri talya olmuştu (Darendeliolu, 1976:243-246).

Serteller’in yurda dönmeleri için 1970’li yıllarda T P mensubu Mehmet Ali Aybar bir dizi faaliyet yürütmüştür. Bu durumu çalışmamızın son kısmında okuyacaksınız.

Darendeliolu’nun Türk milliyetçiliği tarihinde “Büyük Kavga” olarak nitelendirilen olaylardan biri olan Tan Olayı, dönemin Sıkıyönetim Savcısı Kazım Alöç’e göre bir tertibi gösteriyordu. Çünkü olaydan sonra sanık gençleri Emniyet Müdürlüğü’nde ziyaret eden Halk Partisi müfettişi Alaattin Tiritoğlu, sanıklara sigara tutmuş, onlarla samimi bir şekilde sohbet etmişti. Bu bilgileri aktaran Alpay Kabacalı olayın Halk Partisi ve Bakanlık bükrü Saracolu’nun İstanbul parti örgütüne verdiği emirle gerçekleştiğini yazmakta ve görgü tanısı Tekin Erer’in (Basında Kavgalar) “CHP İstanbul Teşkilatı tarafından, 3 Aralık 1945 Pazartesi akşamı talebe yurtlarına gerekli talimat verilmiş ve ertesi sabah Tan gazetesi aleyhine bir gösteri yapılacağı bildirilmiştir. O zaman ben, Tasvir gazetesinde stihbarat efidyim.” dediğini aktarmaktadır (Kabacalı, 1990:153).

1.2. Köy Enstitüleri Hakkındaki Görüşleri

Köy Enstitüleri 1940 yılında, Türk köylerinin cehalet ve maddi geriliğinin kısa zamanda giderilmesi amacıyla kurulmuştur. Köy Enstitülerinin temelinde iki fikir, köy çocuklarını karma olarak devlet hesabına okutmak, enstitüden mezun olduktan sonra ise köylülere ve köy çocuklarına daha iyi tarım metotları ve sağlık bilgisi öğretmek üzere köylerine göndermekti. Köyün toplumsal hayatına katkı kaynağı abilmeleri için köyde toprak ve ev veriliyordu. 1948’de Türkiye’de 25 enstitü kurulmuştur, bunların mezunlarının ve öğrencilerinin sayısı da 1950’de 25.000’e kadar yükselmiştir (Karpuz, 2010:457).

Köy Enstitülerinin kurucusu Prof. Hakkı Tonguç bu okulların amacını şöyle açıklamıştır:

Köy terbiyesinin gayesi azami derecede kuvvetli vatandaş yani ictimai mahiyette insan ve memleketin siyasi, iktisadi ve harsî hayatının inkişafına katkı edecek, yeni tabiatın bütün kuvvetlerine esir değil, hâkim olabilecek evsafta insanı yetiştirmek olmalıdır. Bizi bu gayeye götürecektir mektebimiz de kitabimiz de değil, insan mektebi olacaktır (Tonguç, 1970:157).

Enstitüler faaliyet dönemi boyunca, Türkiye’nin fikir, sanat, politika ve eğitim alanında kalıcı izler bırakmıştır. Aradan bu kadar yıl geçtiği halde, enstitüler tartışma konusu olmaya devam etmekte, ya sevilip yüceltilmekte, ya yerilip batırılmaktadır. Yurt dışında da Köy Enstitülerine ilgi sürmektedir. Fay Kirby’in bu konudaki doktora çalışmasından sonra, 1982 yılında Indiana Üniversitesinde, aynı konuda bir master çalışması yapılmıştır. Bu master çalışmasının başlığı “Köy Enstitüleri: Etki Yoluyla Davranış Değişimi ve Kırsal Kesimin Canlandırılması İçin Ulusal Strateji” adı ile Türkçeye çevrilebilir. Bu ilginin nedeni, enstitülerin sadece eğitim veren klasik okullar olmamasından, eğitimin öncülüğünde doğal ve sosyal yapıyı değiştirmeye girişimlerinin atılım olmasından ileri gelmektedir (Bağcıoğlu, 1995:221).

Darendelio lu, yukarıda kısaca hakkında bilgi verdi imiz Köy Enstitüleri hakkında dönemin Türkçü basını ve Türkçü yazarları ile hemen hemen aynı dü ünmektedir. Nitekim Darendelio lu ve Türkçüler Köy Enstitülerinde Komünizm propagandası yapıldı ı, ahlak buhranı ve kültür yozlaşması oldu u konusunda hemfikirdirler. Osman Turan'ın Köy Enstitüleri hakkındaki "Ahenkli Türk köyünde beceriksiz kalemlerle zoraki bir sınıf mücadelesi açma a, ezen muhtar ve ezilen köylüden ibaret sınıflar yaratmaya u ra tılar, sa lam Türk köylüsünün milli, dini ve ahlak nizamını yıkmayı dü ündüler" (Turan, 1970:141) ekindeki ifadeleri esasında Darendelio lu ve Türkçü yazarların da genel görü ünü ortaya koymaktadır.

Tek Parti dönemi Milli E itim Bakanı Hasan Ali Yücel'in politikalarını Salhadi Gök'ün tespitlerine göre muhalif bir dergi olan Millet dergisi de öyle ele tirmektedir:

Ba tan gaflet balı ı, tefessühünü Millî E itim Bakanlı ının Hasan Ali devresi içinde tamamlamı tır. Bir hüküm bir iddia de ildir, hakikattir. ...Ba ndan nihayetine kadar Dünya Klasiklerinden Tercüme okudunuz mu? Bunlar arasında Türk milliyetine, Türk topraklarına, Türk hâkimiyetine, Türk dinine, Türk Allah'ına kastedenler Türkiye okullarına demirba olarak gönderilmi , genç neslin dalalete dü ürülmesi yolunda üstelik millet parası ödenerek rejime kastedilmi tir (Gök, 2009:364).

Hasan Ali Yücel'in Milli E itim Bakanlı ı döneminde 112 Rus eseri Türkçeye çevrilmi tir. 1946 yılına kadar dünya edebiyatından yapılan tercümelerde 'ekspir' e ait eserler dâhil olmak üzere 32 ngiliz klasi i Türkçeye çevrilmi ken 50 Rus klasi inin çevirisi yapılmı tır.⁴¹ Ayrıca 1946 tarihli Milli E itim ne riyatı katalogu ile 1939 tarihli Rus bibliyografyası arasında büyük benzerlik oldu u iddia edilmi tir. ki katalog arasındaki klasikler sadece on yedi eser farkla birbirinin aynıdır (Gök, 2009:364).

⁴¹ Erol Güngör'ün "Milliyetçilik ve Batıcılı ın Marksizme a ır basaca ı" yönünde de de erlendirdi i "Bin Temel Eser" serisi ise 1965'te hazırlanmaya ba lanmı 1968'den itibaren de yayınlanmı tı. 1964-1971 arası Türkiye'nin resmi kültür politikası gere i bu çalı ma kinci Be Yıllık Kalkınma Planı içine alınmı tı (Güngör 2007:102-103).

Darendelio lu'nun Köy Enstitüleri hakkındaki görüşleri irdelendi inde esasında bu enstitülerin kurulmasına de il, buraların Komünizm propagandası için taban bulma yerleri haline gelmi olmasına ve buna müsaade eden yapıya kar ı çıktı ı görülecektir. Bunun da temel sebebini Milli ef smet nönü'nün Türkçü yazarlara kar ı tutumunda aramak daha yerinde olur kanaatindeyim. öyle ki, Darendelio lu enstitüler hakkında u de erlendirmede bulunur:

Köy Enstitüleri haddizatında birçoklarımızın zannetti i gibi masum Türk çocuklarını kötü emel ve gayelere alet etmek dü üncesiyle kurulmu de ildir. Memleket sever dü üncelere müstenit kurulmu tu. Ama bu ideal ve gayeler ba larken kötü ellere, çarpık zihniyetlere terk edilince, Köy Enstitüleri faydalı olmaktan çıkmı , birer fesat yuvası olmak istidadını kazanmı tı. Hasano lan, Arifiye, Kızılçullu, Düziçi, Gölköy, Pazarören, Ortaklar, Çifteler gibi köy ve nahiyelerimizde kurulan Köy Enstitülerinde yeti en binlerce Türk çocu unun bozuldu unu iddia etmek büyük bir insafsızlık olur. Ancak bu te ekkülleri kızıl ideolojilerine alet etmek isteyen bir zümrenin mevcudiyeti ve gayreti artık gün ı ı na çıkmı bir hakikattir...(Komünizme ve Komünistlere Kar ı Türk Basını, Fasikül:10, 1966:184).

Di er yandan o günkü Maarif Vekili Hasan Yücel ve Hakkı Tonguç hakkındaki dü ünceleri de Türkçü basın ve yazarların bakı açısından farksızdır. Nitekim, Hasan Ali Yücel'in memleket dü manlarına kar ı kayıtsız kalı ı, Nazım Hikmet'e bile hapisanede tercüme yaptırması, müseccel komünistlerden bazılarını tekrar ö retmen olarak kadroya alı mını komünistlere cesaret verdi ini vurgulamaktadır. Hakkı Tonguç'un da bir resim ö retmeni oldu unun ancak pedagoji kültürüne sahip biriymi gibi Köy Enstitüleri'nin ba ına getirilmesini do ru bulmamaktadır (Komünizme ve Komünistlere Kar ı Türk Basını, Fasikül:10, 1966:184).

Darendelio lu, en büyük kızıl faaliyetin Hasano lan Köy Enstitüsünde yapılmak istendi ini, buradaki derslere Sabahattin Ali, Pertev Boratav, Sabahattin Eyubo lu, Behice Boran, Mediha ve Niyazi Berkesler sık sık gönderilmi , enstitülerde kurulan

kitaplıklarda ise kızıl, dinsiz, ruhsuz zevatın eserleriyle Yurt ve Dünya, Adımlar, Ant, Pınar, Gün, Ses gibi komünist dergilerin okunmalarının sa landı ını belirtmektedir (Darendelio lu, 1962:112-113).

Sançar ise Hasano lan Köy Enstitüsü'nün adeta Türkiye'yi Sovyet Sosyalist ularlar Birli i'nin bir cumhuriyeti yapacak olan kadroyu yeti tirmek için kuruldu unu iddia etmekte Köy Enstitüleri'nde neler döndürüldü ünü bilmek içinse, Hasano lan Köy Enstitüsü adına çıkarılan Köy Enstitüleri Dergisi'nin birkaç sayfasının karı tırılmasının kâfi gelece ini belirtmekte ve unları yazmaktadır:

Nazım Hikmet'in “Yüz metreden/Çiftle en iki sine i seçebilen iki gözüm/Elbette gördü/ ki ayaklıların/ kiye ayrıldı ını” gibi çok baya ı sözlerle dile getirdi i Marks'ın sınıf mücadelesi çiftitli ını, köylerinden alınıp Köy Enstitülerine getirilmi bu saf, temiz Türk çocukları nereden biliyorlardı?

Kanı ile ruhu ile mayası ile Türko lu Türk olan bu çocuklar, kendilerine iblisçe, haince komünistlik a ılanmamı olsaydı; Slav kanlı Nazım Hikmet, Rum asıllı Sabahattin Ali, Selanik dönmesi Sabiha Zekeriya ve ruhu bozuk takımın a zı ile: “Ço unluk olan fakirler, azınlık olan zenginlerin menfaat ve hegemonya hırslarının tatminine alet edilmi lerdir. Zenginler daima fakirlere hâkimdir. Bundan dolayı fikir mirasına ço unluk olan fakirlerin ula masına imkân yoktur. “Bu köyde çoluk çocuk, avrat, herif hep çalı ıyok. Çalı mamıza göre de elimize geçen gat uruba, bir boz ekmek, sizin gibi ayakkabılarımız sayısız degel, üç dört yılda bir ayakkabı görüyok. Fistanlarımız parçalanmayınca yenisi alamıyok.” ekinde satırlar karalayabilirler veya ba ka eserlerden bu cins laflar nakledebilirler miydi? (Sançar, 1973:127-128).

Darendelio lu da tüm Türkçü yazarları kapsarcasına Köy Enstitüleri'nde Komünizm propagandası yapıldı ını dü ünmektedir. Darendelio lu'na göre, Köy Enstitüleri'nde aile kutsiyeti saçma olarak görülüyor, Rus e itim sistemi övülüyor, kapitalist ve burjuva dü manlı ı a ılanıyordu. Düziçi Köy Enstitüsü'nde Türk bayra ındaki ay yıldız yerine de orak çekiç çizilmi ve Türk bayra ı kirletilerek topra a gömülmü tü. Ayrıca, Köy Enstitüleri dergisinde “Gizli bir el çaldı kapıyı/Tak, tak, tak/Açıldı kansız kollar havaya/Ya hak..Ya hak../Ne gölgen var, ne sesin/ nanayım mı

varlı na”, “ ununla u/Aynı gün geldi dünyaya/Biri hala yerde sürünür/Öbürü uçmak ister aya.” ekinde iirlere de rastlanmı tır (Komünizme ve Komünistlere Kar ı Türk Basını, Fasikül:10, 1966:185-186).

Darendelio lu’na göre, bir isyan hissiyle kaleme alınmı bu satırlar Allah’a neden diye soruyor ve genç enstitülü arkada larını tahrik etmek istiyordu. Zira ona enstitü sıralarında verilmek istenen ilk dersin adı Türkiye’nin yükseli problemleri de il, Komünizmin yaldızlı ve yalancı müsavattıdır (Komünizme ve Komünistlere Kar ı Türk Basını, Fasikül:10, 1966:186).

Karpat’ın de erlendirmesine göre ise, bazı eksiklikleri bir tarafa bırakılırsa, üphesiz ki Köy Enstitüleri Türkiye’deki en özgün e itim projesidir. Tarlada ve sınıfta, fedakârlık ruhu içinde pratik e itim gören enstitü mezunları, köylerdeki cehalet, yoksulluk, taassup ve köhne geleneklere kar ı yeni rejimin açtı ı sava ta kendilerini bu rejimin sancaktarları ve temsilcileri sayıyorlardı. Bu enstitülerin mezunları arasında, memleketin kültürel geli mesine hizmet etmi birçok de erli aydın vardır. Birçok kız, enstitü mezunu olarak gönderildikleri köylerin ö retmeni, ebesi ve sa lık memuru olmu , köy hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelmi tir. Ancak unu da belirlemek gerekir ki Köy Enstitülerine mensup bazı kimselerin dogmatik, materyalist ve dar görüşü , ele tirdikleri gericilerin tutumundan farksızdır. Böyle bir dinamizm özü bakımından, demokratik geli melerden ve Komünizmin yarattı ı korkudan faydalanarak hâkimiyetlerini yeniden kurma yolunda olan muhafazakârların dini, mistik zihniyetine aykırı dü üyordu (Karpat, 2010:458-459).

DP döneminin milliyetçi kimli iyle öne çıkan Milli E itim Bakanı Tevfik leri de, 25 ubat 1951 tarihinde TBMM’de yaptı ı konu mada Köy Enstitüleri ile ilgili öyle demi kaldırılaca na i aret etmi ti:

Köy Enstitüleri, maddi ve manevi bütün hüviyetiyle ö retmen okullarına mutlak surette kalbedip önümüzdeki ders yılına girece iz... Bu memlekette köylü ve ehirlî ikili ini mutlaka kapataca ız. Maddi ve manevi duvarlarıyla, talebelerin giyimleriyle, ruhlarıyla maddi ve manevi memlekete büyük hizmetler yapmı ve evlatlar yeti tirmi ö retmen okulu haline getirece iz... Hülâsa bu enstitü davasını bu sene içinde halledip memleketin ihtiyacına uygun ekle getirece iz (Aksoy, 1997:155).

Nejdet Sançar'ın Türkçülük-Moskofçuluk çatı ması olarak niteledi i (Komünizme ve Komünistlere Kar ı Türk Basını, Fasikül:10, 1966:191) Köy Enstitüleri bu politika sonrasında DP ktidarınının 27 Ocak 1954'te çıkardı ı 6234 sayılı kanunla Köy Enstitüleri, Köy Ö retmen Okulları adı altında mevcut ö retmen okullarıyla birle tirilmi tir (Türkmen, 2010:771).

1.3. Nazım Hikmet'e Bakı ı ve Çiçek Palas Olayı

1.3.1. Nazım Hikmet Hakkındaki Dü ünceleri

Nazım Hikmet 12 A ustos 1925 tarihinde stiklal Mahkemesi huzurunda Komünizm propagandası yapmak suçu ile 15 yıl a ır hapse mahkûm olmu tu. kinci defa 1938 yılında Harp Okulu ö rencileri arasında Komünizm propagandası yapmaktan tekrar 15 yıl a ır hapse; üçüncü defa ise, yine aynı yıl içinde Deniz Kuvvetlerine mensup subay ve eratı isyana te vik suçundan 28 yıl a ır hapse mahkûm edilmi ti (Darendelio lu, 1978:7).

Nazım Hikmet'in birinci mahkûmiyetine sebep olan ceza Takrir-i Sükûn Kanunu kapsamında di er cezalar ise TCK'nın 141. ve 142. maddeleri⁴² esas alınarak verilmi ti.

⁴² 1936'da "Son zamanların bazı hadiselerin delaletiyle mevcut cezai hükümlerimizin bu hadiseleri dairesi ümulüne almadı ı görülerek devletin emniyet ve selametini her türlü fena hareketlere kar ı cezai müeyyidelerle mahfuz bulundurmak lüzumunu tahakkuk etmi tir." gerekçesiyle ceza yasasının "Devletin emniyetine kar ı cürümler" bölümü tamamıyla de i tirilmi tir. Böylece ünlü 141. ve 142. maddeler hukuk sistemimize girmi tir (Çavdar, 2004:377). Kaynak olarak talyan mevzuatının seçildi i Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddeleri, çe itli suçlar hakkında hükümler koymu tur. Bunlardan birincisi, bir yandan komünist cemiyetler kurulmasını suç saymı , öte yandan, anar izmi, diktatörlü ü, ırkçılı ı ve millî duyguları yok etme i ve zayıflatmayı amaç edinen cemiyetleri yasaklamı tir. 142. madde

Darendelio lu'na göre, 1921 yılının Eylül ayında yani 19 ya ında iken, stanbul'dan Batum'a Rus mülteciyi götürmekte olan bir gemi ile gizlice Batum'a oradan da önce Tiflis'e daha sonra Moskova'ya giden Nazım Hikmet'i orada bekleyen Türk komünistleri arasında evket Süreyya Aydemir, Ahmet Cevat Emre⁴³ ve Kayserili smail Hakkı bulunuyordu (Darendelio lu, 1978:19).

Türkiye Komünist Partisi, otuzlu yıllarda zaman zaman legalle me çabalarına ra men illegalitisesini sürdürmü tü. Bununla birlikte “sol”a yönelik yayın faaliyetleri Haydar Rifat, Sadri Ertem, Hüseyin Avni anda, Esat Adil Müstecablio lu, Sabiha ve Zekeriya Sertel, Nazım Hikmet vd. çeviri ve telif yayınlarıyla devam etmi tir (Çavdar, 2004:375). Bununla birlikte 1932-1933 yıllarında Türk nkılâbına bir yön ve veche vermek isteyen evket Süreyya, Vedat Nedim Tör, Burhan Asaf Belge, Yakup Kadri ve smail Hüsrev Tökin gibi ki ilerle Kadro adında bir mecmua çıkarmaya ba lamı lardı. Komünist Aydınlık ve Kurtulu mecmualarında yazıları çıkanlardan bir kısmının Kadro'da bulunmu olmasına ra men, bu mecmua komünist sayılamazdı. Fakat Darendelio lu'nun “yurdumuzda Komünizm faaliyetine desteklik yaptı ı tevil götürmez bir hakikattir.” dedi i Kadro'nun 1934'te kapanmasıyla Türk halk efkârı Komünizmin yeni bir takti i ile kar ı kar ıya bırakılmak istenmi ti. Bu taktik u idi: Bir memlekette halk efkârı Komünizme kar ı direnmekte devam ediyorsa, bu direnmeyi sekteye u ratacak çarelere ba vurulmalıydı (Darendelio lu, 1962:69-73).

ise, birincisine paralel olarak, Komünizm, anar izm, diktatörlük, ırkçılık propagandalarını ve millî duyguları yok etme e ve zayıflatma a yönelen propagandayı cezalandırmı tir (<http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1965-1966-22-23-01-04/AUHF-1965-1966-22-23-01-04-Alacakaptan.pdf> /21.04.2013).

⁴³Abidin Nesimi anılarında, Ahmet Cevat Emre'nin Atatürk'ün en yakınlarında güvendi i biri oldu unu, eylemlerinin onun bilgisi dı ında olamayaca ını bunun dı ında TKP ile ili kilerinin iyi oldu unu yazmaktadır (Bkz. Nesimi, 2009:14).

Milliyetçi camianın önemli isimlerinden Dündar Ta er de Darendelio lu'nun taktik dedi i duruma 20 Mayıs 1972 günü MHP Mersin Merkez İlçe Kongresi'nde yaptığı konu mada u ekilde açıklık getirmektedir:

1919'da planlanan u idi: Halk Partisi'ni ele geçirmek. Bunun te kilatına hâkim olmak ve bunun perdesi arkasında Türkiye'de komünist rejimi tatbik etmekti. evket Süreyya ve arkadaşlarının 1934'lere kadar devam eden Kadro Hareketi dedikleri plan bu idi. Diyordular ki: Halk Partisi mücadelecisi, komiteci, kurtulu sava nını sırtlamı insanlardan kurulu bir te ekküldür. Bu parti ele alınırsa güçlü bir manivela kazanılmı olur. Bu manivela ile Türkiye'nin altına girilir ve temelleri sökülür. Bu hareketi Atatürk bastırdı, ezdi. Bir kısım adamlarını uraya buraya sürdü, bir kısmını hapslere soktu ve temizledi. Fakat bilahare kimi hapisten çıktı, kimisinin zamanı geçti, unutuldu. Ancak 1950 ertesinde bu çaba yeniden ba ladı (Devlet, Sayı:148, 26 Haziran 1972:8).

te Darendelio lu'nun tespitiyle 1934'te Türkiye'de komünist faaliyetleri idare edenler, muvafık ve kabiliyetli bir isim bulmu lardı: Nazım Hikmet (Darendelio lu, 1962:73).

Darendelio lu'nun Nazım Hikmet'e kar ı öfkesini Türk milliyetçili i ekseninde Komünizme kar ı verilen mücadelenin bir yansıması olarak de erlendirebiliriz. Bunun dı nda bu öfkenin somut psikolojik temelleri oldu u da anla ılmaktadır. Bu temelleri u ekilde sıralayabiliriz:

Hüviyeti: Darendelio lu, Nazım Hikmet'in kimli i hakkında Yeniden Milli Mücadele Dergisinin⁴⁴ verdi i bilgilere dayanarak “anne tarafından Polonya Yahudilerinden, baba tarafından ise Fransız kökenli olup Protestan mezhebine ba lı Magdebourg'lu Karl de Trois soyuna mensup oldu una” dikkat çekmektedir. Darendelio lu, ihtida etmi olan vatanda ları kınamadı nı ancak “gö sümüzü kabartmıyor de il/dedelerimden birinin Lehli olu u” mısralarını ta ıyan iirinde Türk

⁴⁴ Kurucusunun mam Necmettin Eri en'in oldu u sembolü yumruk olan(ımanı için yumru unu kullanmayan Müslüman de ildir) Mücadele Birli i (MB)'nin yayın organı (Eren, 2012: 93).

olmayan dedeleriyle övünen Nazım Hikmet'in Vatan airi olamayacağını vurgulamaktaydı.⁴⁵ (Darendelio lu, 1978:14).

Darendelio lu, Nazım Hikmet'in varlıklı bir aileden geldiğini ve pa azade olduğunu⁴⁶ böylelikle esasında Nazım'ın da diğer komünistler gibi ictimai bir tezat içinde olduğunu belirtmiştir (Darendelio lu, 1978:15).

Kaçıtı: Nazım Hikmet, ilkokulu Göztepe'deki "Ta mektep'te okumu, Galatasaray ve Ni anta ı Numune Okulu'ndan sonra Bahriye Okulu'na girmiştir. Darendelio lu'na göre Milli Mücadele'nin en hassas zamanlarında hastalığını bahane ederek ilkokul öğretmenliğine atandı. Bolu'da Nazım Hikmet "otuz sümüklü çocuklara karşı" diyerek Rusya'ya kaçmıştır (Darendelio lu, 1978:14-19). Hatta Moskova'da iken, Moskova'da Türk sefaretine mensup bir kişinin "Moskova'da kaldığın artık yeter, Türkiye'ye dön de memleketine hizmet et" sözüne karşı "Türkiye'de 40 sümüklü çocuğu okutup da ne olacağımı" dediğini yazan Darendelio lu, Nazım Hikmet'i "Moskova köpeği" olarak nitelemekteydi (Darendelio lu, 1962:51).

Darendelio lu'nun, "Nazım Hikmet Vatan Haini mi Vatan airi mi" adlı eserinde Nazım Hikmet hakkındaki düşüncelerini şu esaslar üzerinde toparlayabiliriz:

⁴⁵ Nejdet Sançar, Nazım Hikmet'in bu yönünü Mustafa Celalettin Pa a'yı örnek vererek açıklamaktadır. Sançar'ın anlatımıyla Polonya ordusunda genç bir subayken Türkiye'ye sıvınarak Müslüman olan ve Mustafa Celalettin adını alan bu Lehli asker, Türk ordusu saflarında savaşlara katılmış ve Karada savaşlarında ehit dümek suretiyle de bu devlete ve bu toprağa olan bağlılığını ispat etmiştir. Aynı hizmeti kalemiyle de yapmaya çalışmış Mustafa Celalettin Pa a'ya, soyca katıksız Slav oldu u halde, bu milletin o ullarından tek kişiyi, toz dahi kondurmaya çalışmış mıdır? Nazım Hikmet'i ne bu ve benzeri örneklerden birisiyle kıyaslamaya imkan vardır, ne de başka bir yönden tutmak mümkündür (Mücadele, Sayı:1, ubat 1965:10).

⁴⁶ Peyami Safa da "Nazım su katılmamı burjuvadır ve en sahte tarafı, komünist tarafıdır." diyor, Nazım Hikmet de onu "Peyami her provokatör gibi, provokasyon aının iplerini yalandan, ilmiklerini iftiradan örer." ekinde niteliyordu (Karaca, 1994:106).

Mustafa Kemal Atatürk'e Hakareti: Darendelio lu'na göre, Nazım Hikmet, 1920'den önce Bakü'de kurulmuş olan ilk Türk Komünist Partisi lideri olan Mustafa Suphi ve arkadaşları⁴⁷ için kaleme aldığı "28 Kanunsani" (28 Ocak) adlı şiirinde Mustafa Kemal Atatürk'ü protesto etmiş ve ona hakaret etmiştir. Darendelio lu'na göre, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Trabzon açıklarında öldürülmeleri büyük bir vatanperverlik örneğidir. Nazım Hikmet ise bu olaydan Anadolu hareketini ve Mustafa Kemal'i sorumlu tutuyordu. Olayı iki sınıfın yani burjuva ve komünist sınıfın çatışması olarak görüyordu (Darendelio lu,1978:50-53). Kaldığı ki III. Enternasyonal'ın TKP ve Mustafa Suphi'ye verdiği talimatta "Kemal Türkiye'sinin kurtuluş ülkesine hıyaneti halinde Sovyet e ilimli unsurların hükümeti ele geçirmelerini sağlamak için çalışmak, komünist e ilimli partilere yardım etmek." direktifi bulunuyordu. Bu sebeple Fevzi Çakmak da "...Lenin'in itimatına mazhar olan Mustafa Suphi, komünist Türkiye'sinin cumhurbaşkanı olacaktı." demektedir (Akın, 1991:58-59).

Diğer yandan Darendelio lu, Atatürk'ün Nazım Hikmet'e bakışımı ve komünist hareketler konusundaki hassasiyetini Nazım Hikmet'le ilgili bir durumu naklederek şu şekilde ortaya koymuştur:

Nazım'ın "Kafatası", "Bir Ölü Evi" ve "Unutulan Adam" isimli oldukça basit piyesleri şehir Tiyatrosu'nun sahnesinde aylarca oynanmış Nazım'a hem para hem öhret temin etmiştir. Nazım'ın öhreti Atatürk'e kadar ulaşmıştı. Atatürk de, Nazım adına yapılan bu geniş reklam ve propagandaya pek itimat etmediği için Nazım'ın şiirlerinin plâta alınarak getirilmesini istemiştir. Bunun üzerine Nazım'ın "Hazer" ve

⁴⁷ Bu konuyu şmet Bozda "Mustafa Suphi ve 14 arkadaşının öldürülmelerinde Ankara hükümetinin hiçbir rolü olmaması gerekir. Zaten öldürülmeleri de TBMM'nin Sovyetler Birliği politikalarına ters bir durum" şeklinde de erlendirmektedir. (Bkz. Bozda , 1987:466).

“Salkım Sö üt”⁴⁸ şiirleri kendi diliyle pla a alınarak Atatürk’e dinletilmi , Atatürk de bunları dinledikten sonra “Bu şiirlerde Türk milletinin hayatına kasteden bir bomba var.” demi ti (Darendelio lu, 1978:47-48).

Türk Ordusu dü manlı ı: Darendelio lu, Türkiye Gizli Komünist Partisi mensupları ve Nazım Hikmet’in Harp Okulu ö rencilerini ve Deniz Kuvvetleri Komutanlı na mensup subayları Komünizm oyunlarına alet etmek istediklerinin Yavuz ve Erkin Zırhlılarında, Pınarhisar Su ve Re it Pa a Gemilerinde bir de Harp Okulunda yapılan aramalarda ele geçirilen Komünizm propagandasına yönelik yayınlarla ortaya çıktı nı belirtmektedir (Darendelio lu,1978:69-71).

Darendelio lu’nun tespitlerine göre, dünyanın her yerindeki Komünist ve Marksist kafaların en büyük dü manı subaylardır. Komünistlerin ordu dü manlı nı daha iyi ifade edebilmek için Darendelio lu, Lenin’in Devlet ve htılal adlı kitabındaki “Bürokrasi ve sürekli ordu, burjuva toplum gövdesi üzerindeki asalaklardır. Bu toplumu rahatsız eden, iç çeki mlerin do urdu u, ama onun hayat damarlarını tıkayan asalaklar...” sözlerine i aret etmektedir (Darendelio lu, Toprak, Sayı:47-48, Kasım-Aralık 1977:1).

Aile ve ahlak dü manlı ı: Darendelio lu’na göre, Nazım Hikmet’in “Ben kendi anneme â ıktım, â ık oldu um ilk kadındır.” sözleri, sözde evlilikleri (Piraye, Münevver, Vera) , Freud’un etkisinde kalması, Rusya’da evlendi i dul Vera adlı e ini Pazar tatillerinde eski kocasının yanına zorla göndermesini Komünizmin bir metodu olan aile ve ahlak dü manlı nın da göstergesiydi (Darendelio lu,1978:131-134).

⁴⁸ Nazım’ın Moskova’daki hamisi ve hocası, aynı zamanda Moskova Yazarlar Cemiyeti dare Heyeti Üyesi olan Ekber Babayev unları söylemektedir: “Mayakovskilere, Ba rıtskilere, Svetloflara kuvvetli şiir yazdıran ihtılal, Nazım’a da heyecanlı şiirler yazdırmı tır. O zamanın Sovyet şiirindeki muhteva hem Sovyet şiirlerinde, hem de Nazım Hikmet’te mü terekti. Nazım Hikmet, Sovyet şiirlerinin buldu u ekillerden faydalanmı tır. Hatta Salkım Sö üt, Hazer,

Darendelio lu, Nazım Hikmet'in Mehmet adına Memet demesine ve bu adın bütün solcular arasında bir Komünizm propagandasına dönü türülmesine de tepkilidir. TKP veya Seni Dü ünüyorum ba lıklı iiri ayrıca Aziz Nesin'in 25 Mayıs 1967'de Moskova Yazarlar Kongresi dönü ünde getirdi i Nazım Hikmet'in Vasiyetnamesi'nde "Komünizmi Kuracaksın Memet" iiri de Darendelio lu'nda Nazım Hikmet'e kar ı beliren öfkenin gerekçeleri olarak kar ımıza çıkmaktadır (Darendelio lu,1978:119-129).

Darendelio lu, 1946'da kurulan ve 17 Haziran 1952'de idareci ve ileri gelenleri tutuklanan Sosyalist Partisi mensuplarının Nazım Hikmet'i fahri ba kanlı a getirdiklerinin de altını çizmi tir (Darendelio lu, 1961a:118).

1.3.2. Çiçek Palas Olayı ve İhan (E.) Darendelio lu

Çiçek Palas Olayı, Nazım Hikmet'in kurtarılmasına yönelik stanbul Yüksek Tahsil Gençleri (YTG) Derne i'nin, bazı gazeteci, yazar ve Nazım Hikmet yanlısı ki ilerin ba lattıkları kampanya sonucu gerçekleşen bir olaydır. İhan Darendelio lu da bu olaya müdahil olmu ve ifadesine ba vurulmu tur.

YTG Derne i 2 Aralık 1946 yılında Türkiye Gizli Komünist Partisi'nin direktifiyle kurulmu Komünizm propagandası yolunda açık bir ekinde faaliyet gösteren en aktif ö renci te ekkülü idi. Nazım Hikmet adına stanbul'daki en büyük toplantıyı bu dernek düzenlemi , bütün mesul ki ilere Nazım'ın affı hususunda mektuplar göndermi , imzalar toplamı tı. Dernek, *Hür Gençlik*⁴⁹ adında bir dergi de

Güne 'i çenler'in Türküsü, Kızılırmak gibi gizli ideolojik iirlerinin de Mayakovski'den çalma oldu u iddia edilmi ve ispatlanma yoluna gidilmi tir (Darendelio lu, 1978: 31-32).

⁴⁹ Bu derginin sahipli ini derne in de genel sekreteri olan Nihat Sargın yapıyordu. Nihat Sargın ve Hür Gençlik Dergisi DP kar ısında Barı severler Cemiyeti mensuplarına sahip çıkmı ve gençli i mücadeleye davet etmi tir. TKP faaliyetlerinin dı ında 12 Eylül sonrasında yurt dı ında Behice Boran'la birlikte, politik birlik çalı malarını ba lattı. 1987 de yurt dı ında (Türkiye Birle ik Komünist Partisi) TBKP kuruldu. Behice Boran'ın ölümü üzerine Sargın, TBKP genel

çıkartıyordu ki Nazım Hikmet için özel bir sayı yayınlamı ve beyannameler ne retmi ti. Hür Gençlik ilk sayfalarda “Aydın gençlik mücadeleye devam ediyor.”, “Nazım Hikmet’i kurtaralım” gibi kampanyalara girişiyordu (Darendelio lu, 1978:79-83). Hür Gençlik, Harun Karadeniz’e göre, olaylara sınıfsal açıdan bakan ilk sol dergidir (Karadeniz, 1979:85).

Derginin adının altında “Hür bir tahsil, hakiki bir hürriyet, devamlı bir sulh için” parolası görülmektedir. Nejdet Sançar’ın tespitlerine göre bu derginin çe itli sayılarında: “ rtica Kar ısında Bizi Bulacak” ba lıklı yazıda “...Softalara ne oluyor? Yobazlara ne oluyor? Onları bir avuç Turancı’dan gayri destekleyen akli ba ında tek vatansever yoktur bu memlekette.” ifadelerine de yer verilmiştir (Sayı:7, Nisan 1949).

“14 Nisan” ba lıklı yazıda “...14 Nisan günü hatırası anılacak olan Numen Mestres’in (Barselona’da idam edilen spanyol komünist) Fa izme kar ı mücadelede bütün dünya talebelerine ilham kayna ı olacağına eminiz.” (Sayı:1, Temmuz 1949).

“ İlahiyat Bir lim De ildir” ba lıklı yazıda “... Vatanda ları muhtelif dinlere salık bir memlekette, gideri umumi muvazeneden ödenen ve üstelik her bakımdan tarafsız olması icap eden üniversiteye ba lı olarak bir ilahiyat fakültesi tesis etmek anayasamıza da, üniversite anlayışına da, içinde bulunduğumuz bütçe darlığına da, tatbikine özendiğimiz demokratik dü ünceye de aykırıdır” (Sayı:7, Ocak 1950) gibi yazılar yer almıştır (Mücadele, Sayı:9, Kasım 1964:27-28).

Nuh’un Gemisi (siyasi, mizahi dergi) ise “Nazım öldürülmek isteniyor”, “Nazım’ı kurtaralım”, “Ey namuslu vatanda ş vazifeni yap” çağ rısında bulunuyordu (Darendelio lu, 1978:81).

ba kanlı ı görevini üstlendi. En son ÖDP’ye üye olan 2010’da yaşamını yitirdi (Güncel Haber 18 Kasım 2010, Bir Sosyalist Olarak Yumdu Gözünü, www.birgun.net).

Nazım Hikmet'in affı için Cumhurbaşkanı, Başbakan ve BMM başkanı na hitaben yazılmış af dilekçesine Mehmet Ali Aybar, Zekeriya Sertel, Behice Boran, M. Faik Fenik, Falih Rıfkı Atay, Bülent Nuri Esen, Sıdık Sami Onar, Nadir Nadi, Sadun Aren, Va-nu (Vala Nurettin), Niyazi Arınaslı gibi birçok kişi imza atmış, yetkili mercilere Nazım Hikmet'in affı için müracaat etmişlerdir. Diğer yandan MTTB, Türk Kültür Ocakları, Türk Kültür Çalışmaları Derneği de bu başlatılan kampanyayı protesto etmiş aynı yetkili mercilerden Nazım Hikmet'in affedilmemesini istemiştir (Darendelio lu, 1978:86).

Darendelio lu'na göre, Ahmet Emin Yalman ve Yalman'ın Vatan gazetesi⁵⁰ Hukuk müaviri Mehmet Ali Sebük, Türk halk efkârını Nazım'ın hasta, üzgün, grevde olduğu ve ölüme terk edildiği, iken keçe gördüğü yönündeki yalan beyanlarla aldattığını yazmakta aksine tercüme yapıldığını, telif hakkı ödendiğini, karısı Münevver'le ilgili ki yamasına müsaade edildiğini hatta canı isterse Bursa kaplıcalarına bile gitmek fırsatı verildiğini söylemektedir. Darendelio lu'na göre, Vatan gazetesinin 24.4.1950, 6.1.1950, 5.1.1950, 19.1.1950 sayılarındaki başmakalelere bakıldığında bu görülecektir (Darendelio lu, 1978:87-91).

Darendelio lu'na göre, af kampanyası ve sonrasında da Çiçek Palas Olayı'nın ortaya çıkmasında CHP'nin seçim vaadi olarak umumi af müjdesi etkili olmuştur. Bu

⁵⁰ Yalman'ın ve Vatan gazetesinin çizgisi ve durumu hakkında Peyami Safa şu tespitte bulunmaktadır: "Türkiye'de milliliğin iki grup dümanı vardır: Komünistler ve kozmopolitler. Gözler hep komünistlerin üzerine çevrili olduğu için kozmopolitler gölgede ve rahat çalışırlar. Milli mücadele davasından bugünün milli kültür ve milli ekonomi hareketlerine kadar ikide bir milli olan her şeyin üzerine sinsice baskın yapmışlardır. Mesela 1919'da Türk topraklarının bir bölümünü Ermenilere ve Türk hükümlanlık hakkını da o devrin Amerikalılarına teslim etmek için çırpınan ve milli istiklal hareketine saldıran Ahmet Emin Yalman, sıkıyı gördükçe rücu manevraları yapmakla beraber, o tarihten bugüne kadar milli kültüre, milli dile, milli ekonomiye, milli ruh ve uura fırsat baskınları yapmaktan da geri kalmamıştır" (Safa, 1990:110).

seçimler Türkiye’de ilk defa demokratik bir usulle seçim yapılacağı için önemliydi (Darendelio lu, 1978:87-91).

Darendelio lu, Nazım Hikmet’in af kampanyasında imza atanların tam listesini u ekilde ayırmı tır:

Mehmet Ali Aybar, Zekeriya Sertel, Sabiha Setel, Adnan Cemgil, Behice Boran, Ahmet Cevat Emre, Ulvi Uraz, Sadun Aren, Niyazi A ırnaslı, Bedri Rahmi Eyübo lu, Melih Cevdet Anday, Cevdet Kudret Solok, Müzehher Va-nu, Vala Nurettin, Güzin Dino.

Mebuslar: M. Faik Fenik, Hamit evket nce, Halide Edip Adıvar⁵¹, Falih Rıfkı Atay (eski), Adnan Adıvar (eski). *Profesör, Doktor ve Doçentler:* Bülent Nuri Esen, rfan ahinba , Mehmet Karasan, smail Hakkı Karafakih, Vasfi Ra it Sevig, smail Hikmet Ertaylan, Mazhar Osman, Ahmet Hamdi Tanpınar, Besim Darkot, Vehbi Eralp, Sıdık Sami Onar, Mukbil Gökdo an, Mazhar evket b ir, Sait Kuran, Saim Gönensay, Hilmi Ziya Ülken, Mina Urgan, M. ekip Tunç, Macit Gökberk, N. . Kösemihal, Berna Moran, Halet Çambel, Hamit Ongunsu. *Güzel Sanatlar Akademisinden:* Vedat Ar, Nusret Suman, Cemal Tollu, Nejat Sirel, Zühtü Mürito lu, Bedri Rahmi Eyübo lu, C. Dereli, Ziya Kesero lu, Zeki Kocaememi. *Gazeteciler:* Ahmet Emin Yalman, Sinan Korle, Kıyam Levi, Cavit Yamaç, Cemal Gürel, Melih Yener, Bedri Karaman, Ali Saraçolu, Recep Bilginer, hsan Ada, Burhan Arpat, Selami Akpınar. *Cumhuriyet:* Nadir Nadi, Ömer Rıza Do rul. *Ak am:* Va-nu, Nihal Karama ralı, Enis Tahsin Til,

⁵¹ pek Çalı lar’ın anlatımlarına göre; Halide, Nazım’ın dahi oldu unu dü ünüyordu. 1945 Eylül’ünde, Ak am gazetesine de bu görü ünü yazmı tır: “Nazım Hikmet kendi neslinin en büyük airidir. Kanaatimce, dahi derecesine en yakın olandır. Fakat bu kudret onda tek fkirli olmasından ve bazılarımızın i tirak etmedi i ideolojisinden de ildir. O, ideolojisine ra men inki af etmi tir ve olgunla tıkça, ideoloji çerçevesinden eserlerini çıkardıkça daha bariz bir ekilde göze çarpar olmu tur.” Di er yandan Adnan Adıvar da 1943 yılında Nazım’ın affı için Mare al Fevzi Çakmakla görü mü tü (Çalı lar, 2010:430).

Sadettin Gökçepınar, Remzi Kozano lu, Arif Derebeyo lu, Kazım inasi Dersan. *Yeni stanbul*: Burhan Belge, Refik Halit Karay, Muvaffak Garan *Son Posta*: Selim Ragıp Emeç, Ercüment Ekrem Talu, Sami Tezi , Sacit Yumer, Salih Dizer. *Milliyet*: Ali Naci Karacan. *Di er Yazarlar*: Nurullah Ataç, Ya ar Nabi, Avni nsel, Mekki Sait Esen, Sabahattin Eyübo lu, Lütfi Ay, Mecdi Sayman. *airler*: Cahit Sıtkı, Orhan Veli, Oktay Rıfat, Melih Cevdet, Neyzen Tevfik. *Müziyenler*: Mesut Cemil, Adnan Saygun, Mithat Fenmen, Refik Fersan, Fahire Fersan, Ferit Anlar. *Ressamlar*: brahim Çallı, Saip Tuna, Kemal Sönmezler, Ha met Akal, hsan Aydın, Fethi Karaka , Nuri yem, lhami Demirci, P. Erkman, Ferruh Ba a a. *Artist ve Aktörler*: Cüneyt Gökçer, Muazzez Luta , Refia enbay, Ercüment Behzat Lav, Mahmut Moralı, . Galip Arcan, Necdet Bahri, Sami Ayano lu, Hadi Hün, Aslan Aldın, Muazzer Kemal, Haluk Savcı, Gazanfer Özcan, Ferdi Talay, Orhan Ziya, Nejat Sayman, Mustafa Sava kan, Muzaffer Aslan, M. Hican, Cavit Nalbanto lu, Hamit Akınlı, Ümit Cengavar, Celal Balkır, Atıf Avcı. (Darendelio lu, 1962:186-188).

Nazım'ın affını isteyen dilekçeye imza koyan sosyalist airlerden Melih Cevdet Anday, Oktay Rıfat Horozcu ve Orhan Veli, Nazım'ın affı gecikiyor diye de de üç gün açlık grevine ba layacaklarını ilan etmi ler ve akabinde de bu grevi yerine getirmi lerdir (Darendelio lu, 1962:189).

Darendelio lu, bunların dı ında ço unlu unu avukatların olu turdu u çe itli serbest meslek sahiplerinin imza listesine de yer vermi tir.

Yukarıdaki isimlerin bir kısmı çalı mamızın geneli içinde kar ımıza çıktı ı için buraya almayı do ru bulduk. Ancak unu da belirtmek isterim ki bu listede adı geçen her ki inin komünist oldu u, Komünizme hizmet etti i veya Sovyet ajanı oldu u anlamı çıkarılmamalıdır.

Di er yandan *Milli Yol* dergisi, 1962 yılında Nazım Hikmet'in affını isteyenleri "Bu sayımızda *Atsız*'ın Bugünkü Yemlihaler başlıklı yazısında adı geçen Nazım Hikmet'in affını isteyenlere ait listesini, bilhassa genç okuyucularımız için tekrar yayınlıyoruz. Esasen bu listedeki ahıslardan pek ço u türlü vesilelerle ve sık sık kar ımıza çıktı ı için, listenin yeniden yayınlanmasında ve asla unutulmamasında fayda görmekteyiz" açıklamasıyla yayınlamı tır (*Milli Yol*, Sayı:9, Mart 1962).

Darendelio lu, gerek af kampanyasının gerekse Çiçek Palas Olayı'nın Türkiye Gizli Komünist Partisi stanbul Mıntıka Komitesi sekreteri evki Ak it tarafından organize edildi ini de belirtmektedir (Darendelio lu, 1961a:38).

Çiçek Palas Olayı'na kar ı an Darendelio lu, "Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri" adlı kitabında, bu olayı öyle anlatmaktadır:

"Büyük seçimlerin yapıldı ı 15 Mayıs 1950 tarihinde, yani henüz iktidarın hangi ellere tevdi edildi i bilinmedi i bir günde, solcu ve komünistler Laleli'deki Çiçek Palas salonunda Nazım Hikmet lehinde bir toplantı tertipleme lerdı. Bir vatan haini adına yapılacak bir toplantıya bu kadar geni bir toplulu un i tirak edebilece ini gözlerimle görmeseydim inanmak hakikaten güç olacaktı. Belki, Çiçek Palas toplantısına kadar komünistlerin üçü be i hatta yirmi be i bir araya gelip bazı açık veya gizli toplantılar tertip etmi olabilirler ama Çiçek Palas'ın geni salonunu doldurabilecek kadar o gün ilk defa bir araya gelebiliyordu.

Bu hadisede gösteriyordu ki, yurdumuzdaki komünistler, stanbul'un ortasında istek ve arzularını açıkça ifade edebilecek kadar ımarmı lardı. Bilhassa CHP iktidarının son yıllarındaki gaflet ve müsamahası, onların hatt-ı hareketine inkârı güç bir cesaret vermi ti.

Yalman'ın ortaya attığı ve solcuların destekledikleri Nazım Hikmet kampanyasının adı ve korkunç bir devamı olan Çiçek Palas toplantısı, içinde bulunan 20'ye yakın sivil polisi de hayret hatta dehşete düştürmüştü.

Salona girdi'imde beni ön sıralarda oturmam için tevrik ve ısrar eden tevfik rifatçı Tıp Fakültesi son sınıf talebesi bulunan ve komünist Gençlik Derneğinin kurucularından Nuran Bozer'di. Bütün ısrarlarına rağmen toplantıyı takip için gelmediğimi hemen çıkarmamı söyledim.

Nuran'ın maksadı orada hüsnüniyetle gelmediğimi tahmin ederek herhangi bir hadiseye meydan verilmemesini sağlamak için beni daha kesif bir kalabalığın arasına almaktı.

Nuran Bozer'den başka gene bu toplantının tertipçisi ve tevfik rifatçılarından Vecdi Özgüner, İhan Berktay, Veysel Akka, Sevinç Tanık bir sağa bir sola konuşuyor, gelen solcu ve komünist kitleleri yerle tiriyordu.

O sırada yanımda duran bir talebeye toplantının açılmasına daha ne kadar zaman var diye sordum, 15 dakika olduğunu öğrenmiştim.

Çiçek Palas'ta yalnız kalmamak hiç olmazsa birkaç milliyetçi arkadaş daha bulmak için tekrar Beyazıt'taki talebe kütüphanelerini gezdim, fakat yine hiç kimseyi bulamadan Çiçek Palas'a dönmüştüm. Salona girdi'imde büyük bir isabet Türk Kültür Ocağı, Türk Gençlik Teşkilatı ve Milli Türk Talebe Birliği'nden tanıdığım Gökhan Evliyaoğlu, Hami Tezkan, Bekir Berk, Kubilay Ömer, Necati Tanrıkulu, Metin Ören, Mehmet Aydın, Akgün Ayakta, Kamuran Hisarcıklı ve İbrahim Özkaramete'nin Çiçek Palas'a gelmiş olmaları bana ayrı bir cesaret vermişti.

Konuşma zamanı çok yakın oldu için ortalığı büyük bir sessizlik kaplamıştı, herkes mikrofon başına gelecek zata bekliyordu.

Bu arada Serteller'in ve Nazım'ın karısı Münevver Ran'ın içerde oldu u ayı olmu tu. Nazım'ın annesi ise orta yerde hazırlanmı bir masada oturmaktaydı. çeri tamamen dolmu , hatta ayakta kalanlar bile olmu tu. Gençlik Derne i'nin idarecilerinden Berktaş mikrofonu gelipte Nazım Hikmet'i metheden beyanlarından biraz sonra bizler; mikrofon ba ındakini konu turmamak için aleyhte tezahürat yapıyor ve Kahrolsun Komünistler, Moskova'ya diye ba ırıyorduk.

Solcu ve komünistlerle a ız kavgası halinde devam eden mücadelemiz henüz bitmemi ti ki, Çiçek Palas'ın demir kapısının üstümüze kapandı nı ö rendik.

e artık polis el koymu , kısa bir müddet sonra ise Beyazıt-Aksaray caddesi Çiçek Palas'ta komünistler yakalanmı diyenlerle hınca hınç dolmu tu. Daha sonra Vali, Emniyet Müdürü, resmi ve sivil polisler, milliyetçi talebe te ekkülleri ba kanları da gelmi ler, Çiçek Palas'ın kapısını tutmu lardı.

Bekir Berk'in milliyetçi talebeler dı arı diyen sesinden sonra bizler dı arı çıkmı tık. çerde kalan komünistler ise halkın Vatan hainleri, Moskova u akları, kızlara Katerinalar diyen feryadı ile tükürük ya muruna tutulmu lar ve belediye otobüsüne bindirilerek müdüriyete götürülmü lerdı." (Darendelio lu, 1975:253-256).

YTG Derne i de, bu olaylar nedeniyle u bildiri yayınlamı tır:

...Resmen mani olunamayan bu toplantıya orada bulunan stanbul halkının da ahit oldu u gibi i renk birtakım tertiplerle mani olunmak istenildi. Kanunların vatanda lara tanıdı ı toplantı hürriyetine göz göre göre tecavüz edildi. Fakat bütün bu tecavüzler her eyi göze alarak geni çapta toplantıya katılan stanbul halkının Nazım Hikmet için yaptı ı emsalsiz tezahüratla susturuldu. Toplantı, halkımızın ve aydın gençli in irticaa ve Fa izme kar ı gösterdi i örnek demokratik bir zaferle sona erince yeni tertipler, yeni kanunsuzluklar ba ladı. korku vermek ümidiyle salonun kapıları kapatılarak hak ve hakikati savunanların hüviyetleri tespit edildi. Bu müddet zarfında toplantıyı dı arıdan takip etmekte olan halkın arasına, bu adi tertip olayında fa istliklerini utanmadan iftihar vesilesi yapan bir kalabalık toplatıldı. Sözde asayi i temin etmek maksadıyla hadise mahalline gelen stanbul Valisi, toplantıya i tirak edenlerin aleyhinde tahriklerde

bulundu. Resmi polis arabalarının hoparlörlerinden toplantıdakileri ta layanlara u mealde emirler verildi: Dikkatli olun, ta lar emniyet memurlarına gelmesin... Bütün bu olaylar, yani yapılan kanunsuzluklar ve tertipler demokrasinin memleketimizdeki realitesini bir kere daha göstermi bulunuyor... YTG Derne i, bu yolda kendisine dü en sorumlulu u bütün varlı ı ile duydu unu hiç bir baskı ve hiç bir kanunsuzlu un kendisini yolundan çeviremeyece ini Türk halkoyuna ilan eder.” (Turhan Feyizo lu, 6 Temmuz 2007, Nazım Hikmet için Af Kampanyası ve Çiçek Palas Olayı, <http://blog.milliyet.com.tr/turhanfeyizoglu>).

Çiçek Palas Olayı ile ilgili o dönemin basını üzerine fikir vermek için olayı yansıtan gazete ba lıklarından bir kaçını Kabacalı bazı gazetelerden u ekinde aktarmaktadır: (Kabacalı, 2007: 113).

“Nazım Hikmet için yapılan toplantıda gençli in Komünizm aleyhinde nümayi i-Nazım Hikmet’in serbest bırakılmasını isteyen ve istemeyen gençler arasında bazı hadiseler çıktı.” (Vatan)

“Komünistlerin yarattı ı hadise-Milliyetperver gençler Nazım Hikmet için toplantı yapan gençlere iyi bir ders verdiler.” (Yeni Sabah)

“Solcu tezahür yapan 84 üniversiteli yakalandı-Çiçek Palas’ta toplanan solcuları zabıta otobüslerle götürürken yüzlerce üniversiteli yüzlerine tükürerek yuhladı. Zabıta bunları zorlukla kurtardı.” (Son Posta)

“Bu melun sesleri susturmalıyız artık-Tezahürat yapan kızılılar tutuldu-Laleli’de Çiçek Palas salonunda vuku bulan hadise sonunda gençlik tarafından tel’in edilen komünistler polis tarafından yakalandı.” (Her Gün)

Nazım Hikmet, çıkartılan 5677 numaralı af kanunu ile di er tutuklu bulunan komünist ve sosyalistlerle birlikte serbest bırakılmı tır. Nazım Hikmet, önce Romanya’ya gitmi orada Romanya Barı Komitesi Ba kanı Sadoyan’ın tertip etti i ziyafete katılmı bir süre Bükre ’te kaldıktan sonra da hususi bir uçakla Moskova’ya varmı tır. Nazım Hikmet, Sovyetlerin resmi haber ajansı olan TASS’a verdi i beyanatta

“asil ve büyük vatanına dönmekten mutlu oldu unu, Türk halkının Amerikan üniforması giydirilerek Kore’ye katil olmaya gönderildi ini...” söylemi tir (Darendelio lu, 1978:113-114).

Darendelio lu’na göre, Resmi gazetenin 15 A ustos 1951 tarihli sayısında Türk vatanda lı ndan resmen çıkarıldı ı ilan edilen Nazım Hikmet, Moskova’ya kaçtıktan sonra Türkiye ile olan irtibatını Fransa kanalıyla yapmı , Fransa’da bulunan Jön Türkler te kilatı, Serteller ve di er Türk komünistleriyle daimi irtibat tesis etmi tir. Moskova’nın emir ve direktifleriyle Türkistan Türkleri arasında da Türkiye aleyhine propaganda yapmaya memur edilmi ti. Nazım Hikmet Ta kent’te “Türkiye’yi Kurtarma Cemiyeti” adıyla bir te ekkül de kurmu tu. Darendelio lu, bu durumu Türkistanlı karde imiz dedi i Baymirza Hayıt’ın bir basın toplantısından ö renmi ti (Darendelio lu, 1978:113-117).

3 Haziran 1963 tarihinde Moskova’da ölen Nazım Hikmet’in adı sürekli *Memet* gazetesinde (Emekçi halkın sesi), TKP’nin yayın organı olan ve Do u Almanya’da yayınlanan *Yeni Ça* dergisinde ve TKP Merkez Komitesi organı *Atılım* gazetesinde TKP (Seni Dü ünüyorum) ba lıklı iiriyle gündemde tutuluyordu. Darendelio lu’na göre bu iir, kızıl hayalin ta kendisiydi ve izahına ve tefsirine ihtiyaç bile yoktu (Darendelio lu, 1978:126-129).

Nazım Hikmet yıllar sonra 3 Haziran 2000 Cumartesi günü, Moskova’da Novodeviçi Mezarlı ı’nda mezarının ba nda yapılan ölüm yıldönümünde ilk kez Türkiye’nin devlet olarak resmen temsil edildi i bir törenle anıldı. Törene Kültür Bakanlığı Müste ar Yardımcısı Abdullah Dörtlemez, Moskova Büyükelçisi Nabi ensoy, Kıymet Co kun, Zülfü Livaneli, Tarık Akan, Rutkay Aziz, Mü fik Kenter, Vedat Türkali, Do an Hızlan, Halil Ergün de dahil olmak üzere iki yüz ki i katılmı ve

kabrine Türkiye'den götürülen çınar fidanı dikilerek ve topraklar serpilmi tir (Turhan Feyizo lu, 6 Temmuz 2007, Nazım Hikmet çin Af Kampanyası ve Çiçek Palas Olayı, <http://blog.milliyet.com.tr/turhanfeyizoglu>).

1. 4. Barı severler Cemiyeti Hakkındaki Dü ünceleri

Barı severler Cemiyeti'nin kurucusu Behice Boran, 1910 yılında Bursa'da do du. Orta ö renimini Arnavutköy Amerikan Kız Kolejinde yapan Boran, Amerika Birle ik Devletleri (ABD)'deki Michigan Üniversitesi'nde sosyoloji doktorasını tamamladıktan sonra 1939'da Türkiye'ye döndü ve AÜDTCF Sosyoloji Bölümüne doçent olarak göreve ba ladı. Arkada larıyla birlikte 1941 yılında Yurt ve Dünya, 1943'te Adımlar dergilerini çıkardı. 1946'da da Nevzat Hatko⁵² ile evlenen Boran, siyasi görü leri nedeniyle üniversiteden uzakla tırıldı (Akyol, 2010:215).

Behice Boran'ın 1950 yılında kurucusu ve ba kanı oldu u Barı severler Cemiyeti, Menderes Hükümeti'nin Kore'ye asker göndermesini kınayan bir bildiri yayımlamı tır (Akyol, 2010:215).

Kore Sava ı'nın çıkı sebepleriyle ilgili Oral Sander'in a a ıda verece imiz de erlendirmesi Türk hükümetinin durumu ve Barı severler Cemiyeti'nin tepkisinin daha iyi anla ılmasını sa layaca ını dü ünüyoruz.

öyle ki, 1949 yılında NATO'nun kurulmasıyla, Avrupa'daki Sovyet ilerlemesi kararlı bir direnmeyle kar ıla maya ba lamı tı ve Çekoslovakya'nın blok içine alınması, Sovyet lideri Stalin'in Avrupa'daki son zaferi olabilirdi. Dolayısıyla Stalin için Asya'ya

⁵² Soyadından dolayı açıklama gere i duydu umuz Nevzat Hatko, ttihatçı subaylardan olan ve Atatürk'e yönelik suikast giri imi iddiasıyla Ali Çetinkaya'nın kararıyla idam edilen smail Canbulat'ın da mensup oldu u ve Büyük Çerkez sürgününde Anadolu'ya gelmi olan "Hatko a ireti"ndendir (Gürkan Hacir, 27 Aralık, 2009, Atatürk'le Çalı tı Atatürk'e hanetten Asıldı, www.ak am.com.tr).

dönmenin zamanı gelmişti. Üstelik ABD Dış İleri Bakanı Dean Acheson, Ocak 1950’de verdiği bir demeçte, ABD’nin savunma çemberindeki devletleri tek tek sayarken, Kore’den söz etmemiştir. Stalin’in Kuzey Kore’yi Güney Kore’ye saldırtmasında bunun da payı olduğu söylenebilir. İşte bütün bu düğüncelerin sonucu olarak, Kuzey Kore birlikleri 25 Haziran 1950’de 38. enlemden güneye doğru saldırıya geçtiler ve Güney Kore topraklarına girdiler (Sander, 2009:276-277).

Sander’e göre, ABD Başkanı Truman bu saldırıyı, Sovyetler tarafından yönetilen ve belki de geniş ölçekli bir Sovyet-Çin ortak saldırısının ilk adımı olarak görmekteydi (Sander, 2009:277).

Daredevilio lu da Barış severler Cemiyeti’nin kuruluşu ile ilgili olarak Kore Savaşı sırasında Moskova’dan verilen emirlerle Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, Güney Amerika ve hatta Afrika’daki komünistlerin Barış Cemiyetleri kurduklarına ve bu cemiyetlerin Stokholm’da büyük ve mütevazı bir kongre tertip ettiklerine değinmektedir. Dünya Barış severler Kongresi’nin daimi komite üyeliğine 7 kişi seçilmiş, bunların üçü Fransa’dan, biri İtalya’dan, biri Küba’dan, biri Danimarka’dan, biri de Vietnam’dan olmak üzere 7’si de tanınmış komünistti. Bunlar: Luis Aragon (Fransız Komünist Partisi üyesi), Pablo Picasso (Fransız Komünist Partisi üyesi, tanınmış ressam), Jean Laffitte (Fransız Komünist Partisi merkez idarecilerinden), Paplo Neruda (İtalyan Komünist Partisi Genel Sekreteri), Juan Marinello (Küba Komünist Gazetesinin yazarı), Martin Anderson Nexö (Danimarka’nın tanınmış komünisti), Pam-üi-Tong (Vietnam’ın tanınmış komünist şairi) (Daredevilio lu, 1961a:103-106).

Daredevilio lu’na göre, Türkiye’de başta Kemal Tahir ve Aziz Nesin’in kurmuş oldukları *Dünya Yayınevi* olmak üzere *Varlık*, *Yeditepe* ve bir yılın solcu dergi ve gazeteler bu tanınmış komünistlerin çalışmalarına yer veriyordu. Yine bunlara destek

verenler arasında Amerika'da "sa"cı cephenin gazetesi "Common Sense" nin isimlerini yayınladı. Komünizmin hamili ini yapan 200 ki i arasında Ahmet Emin Yalman da bulunuyordu (Darendelio lu, 1961a:106-107).

Türkiye'deki Barı severler Cemiyeti'nin Ba kanı Behice Boran, Genel Sekreter ise Adnan Cemgil'di. Avukat Vahdettin Barut, Muvakkar Güran ve Naci Osmanlar ise kurucu üyelerdi. Cemiyet kurulduktan bir süre sonra Kore'ye asker gönderilmesine kar ı çıkmı Behice Boran ve Adnan Cemgil imzalarıyla TBMM Ba kanlı ına çekilen bir telgrafla da protesto yapılmı tı. Telgrafta, Korede'ki askerlerimizin geri çevrilmesi, bir daha da asker gönderilmemesi husunda TBMM'nin ola anüstü toplantıya ça rılması yazıyordu (Darendelio lu, 1961a:107-109).

Türkiye Barı severler Cemiyeti, Genel Ba kan Behice Boran ve Genel Sekreter Adnan Cemgil TBMM Ba kanlı ı'na çektikleri telgrafta, üç noktayı vurguluyorlardı: Birincisi Bakanlar Kurulu Kore'ye asker gönderme kararını ABD Senatörü Cain'in devlet temsilcileriyle yaptı ı bir dizi görü meden sonra almı tı. kincisi, bu karar hükümetin iddia etti i gibi BM'ye kar ı taahhütleri yerine getirmek için verilmi olamazdı; çünkü BM Anayasasının 43. maddesi, üye devletlerin herhangi bir ihtilafa silahlı olarak müdahaleleri için önceden bazı özel anla maların yapılmı olmasını art ko makta idi; Türkiye ile Birle mi Milletler arasında ise böyle bir anla ma mevcut de ildi. Üçüncüsü, Kore'ye kara askeri gönderme kararı bir sava ı ilan anlamına gelmekteydi; Anayasa, sava ı ilan yetkisini TBMM'ye verdi ine göre hükümetin böyle bir kararı alması anayasaya aykırıydı (Atılğan, 2007:153-154).

Cemiyet, *Barı* adında bir de mecmua çıkarıyordu. Bu mecmua Nazım Hikmet'in affı kampanyasına da katılmı tı. Barı 'ta Nazım Hikmet ba ta olmak üzere Orhan Kemal, Attila lhan, lhan Berk, Kemal Sülker'in yazıları, Faris Erkman, Abidin Dino ve Kemal Sönmezler'in resimleri yayımlanıyordu (Darendelio lu, 1961a:109).

27 Mayıs Hareketi'nden sonra 1962'de Türkiye ç i Partisi'ne (T P) üye olan Boran, 1965 seçimlerinde Urfa milletvekili olarak meclise girmi , birkaç dönem Avrupa Parlamentosunda Türkiye'yi temsil etmiştir. Partide Milli Demokratik Devrim (MDD) tezlerine ve Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın "Güler yüzlü Sosyalizm" anlayışına Sadun Aren'le karışık çıktı ve 1970'de T P Genel Başkanı seçildi.⁵³ Askeri muhtıra ile tutuklandı sonra affla serbest kaldı. 1975'te yeniden kurulan T P Genel Başkanı seçildi. 1980 darbesinden sonra yurtdışına çıktı ve vatandaşlıktan da çıkarıldı. Ölmeden önce TKP ile T P'in birleşme kararı aldıklarını duyurmuştu (Akyol, 2010:215).

1. 5. Vatan Partisi ve Hikmet Kıvılcımlı'ya Yönelik Değerlendirmesi

1318'de (1902) İstanbul'da doğan Hikmet Kıvılcımlı⁵⁴, 1925'te Nazım Hikmet, Dr. Behice Hüsni, Sadrettin Celal, Evket Süreyya, Hasan Ali Ediz ve arkadaşlarıyla birlikte Komünizm lehinde faaliyette bulunmaktan Ankara 1. Asliye Mahkemesinde 10 seneye, yine 1927'de komünistlik yüzünden İstanbul 1. Asliye Ceza Mahkemesince iki aya, 1928'de aynı mahkeme tarafından üç aya, 1929 yılında İzmir 1. Asliye Ceza Mahkemesince dört sene altı ay on beş güne, 1938'de Askeri isyana teşvik amacıyla Komünizm

⁵³ Behice Boran Genel Başkan seçildiği kongrede "Kürt Meselesi" ile ilgili önemli kararlara da imza atmıştı. Bu manada Cumhuriyet tarihi bakımından çok önemli isimlerden biri olduğunu düşünürüz. Günümüzde de zaman zaman ismi gündeme gelen Behice Boran'ı Tunceli Belediyesi unutmamızı Tunceli caddelerinden birine "Behice Boran Caddesi" ismini vermiştir. Ayrıca 6-15 Aralık 2010 tarihleri arasında Tunceli Belediyesi sergi salonunda "Behice Boran 100 Yılında ve Örtemediklerimiz" adlı bir resim sergisi düzenlenmiştir. 3- 4 Aralık 2010 tarihleri arasında da ODTÜ'de Uluslararası Behice Boran Sempozyumu yapılmıştır (Murat Yaygın, 18 Kasım 2010, Behice Boran 100 Yılında www.birgun.net).

⁵⁴ Soyadı kanunu çıkınca eski TKP'liler Lenin'in gazetesi "İskra"dan (Kıvılcım demek) esinlenerek Kıvılcım soyadını almaya başladılar. Bazıları da yeni doğan çocuklarına Kıvılcım ismini verdiler. Hikmet Kıvılcımlı da bu yüzden bu soyadı almıştı. Mustafa Zihni Anadol da, günümüzde CHP'li milletvekili olan oğlu Kemal'e Kıvılcım adını vermişti (31 Mart 2010, Kemal Anadol ile Lenin'in Ne İlgisi Var, http://www.antigazete.com/kemal-anadol-ile-lenin%20in-ne-ilgisi-var_haberi_803.html). TBMM internet sitesinde de 23. dönem milletvekillerimiz içinde aynı şekilde yani Kıvılcım Kemal Anadol olarak geçmektedir. (http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.bilgi?p_donem=23&p_sicil=3597/20.04.2013).

propagandası faaliyetinden dolayı Donanma Komutanlığı Askeri Mahkemesinde 15 sene ağır hapse mahkûm olmuştur (Darendelioğlu, 1961a:135-136).

Darendelioğlu, Kıvılcımlı'nın bazı eserleri hakkında bunları yazmaktadır:

dealist Adam Romen Rolland: Rus ihtilaline Selam adlı eserin sahibi Fransız Romen Rolland için yazılmıştır. Kıvılcımlı Rolland'dan çeviriler de yapmıştır. *Emperyalizm-Marksisizm*: Bu eserde Marks'ın müdafaası yapılmaktadır. Diğer bir eseri, *Geberen Kapitalizm*'dir. *Türkiye'de Çi Sınıfı'nın Sosyal Varlığı*: Çiçilerin hayat artlarının Marksist bir görüşe göre düzenlenmesi ifade edilmektedir. *Karl Marks ve ctimai Mesleği*: Marksisizm övülmektedir (Darendelioğlu, 1961a:136).

Hikmet Kıvılcımlı liderliğinde 22 Ekim 1954'te kurulan Vatan Partisi'nin genel merkezi İstanbul'daydı. Kurulduğunda Vatan Partisi'nin ilk genel başkanlığını 20 günlük süre Ahmet Cansızolu yaptı. Diğer yandan Kıvılcımlı, Vatan Partisi'nin kuruluş gerekçesi olan “Kuvayı Milliyecilikimiz”, 1956 yılında İstanbul Üniversitesi Anayasa Kürsüsünün bir anketine cevaben yazdığı ve Suat Ökürü imzasıyla yayınladığı “Anayasa Teklifi”, Türkiye'nin 1957 bütçesinin eleştirisi olarak yazdığı “Siyasetimiz” ve bir sendika kongresini hicvettiği uzun süreden itibaren “Soğan Ekmek Kongresi”ni yayınladı (Akyol, 2010:39).

Vatan Partisi, İstanbul'da iki ocak ve İzmir'de bir şube açarken partinin aylık yayın organı Vatandaş gazetesi de dört sayı çıkarıldı (Akyol, 2010:39).

Hikmet Kıvılcımlı, Vatan Partisi için “ikinci Kuva-yı Milliye Savaşı” demelerinin sebebini, birincisinin Müdafa-i Hukuk Cemiyetleri denilen Anadolu burjuvazisinin örgütlerinin yönetiminde gerçekleşen, fatalman denilen finans kapitale giden süreci ve Türkiye'yi çözümlenmiş bir durumu ve tahakkümü doğurmuş olması olarak göstermektedir. Kıvılcımlı, Vatan Partisi'nin “Çi sınıfının Türkiye'de öncülü olacağı bir

milli kurtulu seferberli ine girmek gerektir.” felsefesiyle kuruldu unu da belirtmektedir (Kıvılcımlı, 1996:48-49).

Akyol, 1957 seçimlerine katılan Vatan Partisi’nin iktidar yanlılarının kı kırtma ve saldırıları altında kısıtlı bir seçim çalı ması yapabildi ini belirtmektedir (Akyol, 2010:39).

Vatan Partisi’nin seçim çalı maları kapsamında tertip edilen bir mitinge Darendelio lu da katılmı tı. Bu miting hakkında ve Hikmet Kıvılcımlı ile aralarında geçen diyalogu Darendelio lu’nun kalemiyle aktarıyoruz:

“...Vatan Partisi mitingleri ile di er partilerin mitingleri arasında ba kalık vardı. Partililer umumiyet itibariyle bu toplantıları, rey kazanmak için, mebus olmak için gayret sarfetmelerine ra men, Vatan Partisi reyden ziyade, halka kendi prensip ve fikirlerini telkine çalı ıyordu. Buna o günlerde bizzat ahit olmu , Sirkeci meydanında seçim propagandası kürsüsünde konu makta olan Dr. Hikmet Kıvılcımlı yalan ve halkı tahrik edici sözleri kar ısında konu masına müdahale etmek zorunda kalmı tım.

O gün Sirkeci’de tam saat 2.30’da ba layan Vatan Partisi mitingini gazetelerden ö renmi tik. Miting meydanına geldi imde genç ve milliyetçi arkada larımızdan Burhan Basın ve Yayınevi’nin sahibi Burhanettin ener, birlikte çalı tı ı rfan Açıkel, o günlerde Hukuk Fakültesi talebesi olan Yücel Hacalo lu ve Nejdet Çetinok’un da Vatan Partisi mitingine, daha do rusu komünistlerin ne türlü konu acaklarını merak saiki ile geldiklerini görmü tım.

Önce birkaç i çi aday çıktı, ezberlettikleri bir robot gibi konu malarından belli oluyordu. Bir tanesine ise Nazım Hikmetvari bir iir ezberletilmi , kürsüde, seçim propagandası yerine iir okuyordu.

Daha sonra ise Dr. Hikmet, ütüsüz bir pantolon, saçları da ınık bir halde kürsüye çıktı. Bugünkü rejimin Türk milletinin bünyesine uygun bir rejim olmadığını, açlık ve sefaletten kurtulma yollarının aranmadığını, üstelik memlekette koyu bir istibdatın hüküm sürdüğünü izah ediyor, sureti haktan görünmek suretiyle de halkı tahrike çalışıyordu.

Eski, sabıkalı bir komünistin bu şekilde konusmasına tahammül etmek hakikaten pek zordu.

Halkın arasından:

- Hikmet Bey, Hikmet Bey! Yalan söylüyorsunuz, siz ki 15 yıla mahkum bir komünist olmanıza rağmen, şimdi bugün bu kürsüde serbestçe konuşabiliyorsunuz. Memlekette söylediğiniz gibi koyu bir terör ve istibdat olsaydı önce siz konuşamazdınız, dedim.

Hikmet Kıvılcımlı, kürsü üstünde bu sözlerimi sükunetle dinlemeyi, hiç ummadığı bu müdahale karşısında adeta a kına dönmüştü.

Sözlerimi henüz bitirmemi tim. Vatan Partisi'nin yine komünist üyelerinden Ahmet Cansızolu'nun konuşarak bana doğru geldiğini gördüm.

- Siz demokrat mısınız? dedi.

- Hayır, Vatanseverim, dedim ve polislerin araya girmesiyle muhtemel bir kavga önlenmiş oldu.” (Darendeliolu, 1961a: 130-133).

İstanbul'un Eyüp ilçesindeki seçim mitinginde yaptığı ünlü “Eyüp Konuşması”ndan⁵⁵ sonra Dr. Hikmet Kıvılcımlı tutuklandı ve Vatan Partisi'ne de

⁵⁵ Kıvılcımlı'nın Eyüp Konuşması için (Bkz. Kıvılcımlı, 2003). Ayrıca Vatan Partisinin 15.10.1957 Salı günü saat:13.00 - 17.00 arasında Eyüp Meydanı'nda takip ettiği açık hava toplantısında Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın diktafonla tespit edilen bu konuşması için (Bkz. <http://www.timeturk.com/tr/2013/01/06/hikmet-kivilcimli-nin-tarihi-eyup-sultan-konusmasi.html/20.04.2013>).

kapatma davası açıldı. Dr. Hikmet Kıvılcımlı ile birlikte aralarında Kerim Korcan, Zihni Anadol ve Zehra Kosova'nın da bulunduğu 25 kişiye yönelik tutuklamaların ardından parti, 30 Aralık 1957'de İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi tarafından "Komünist yöntemle çalıştı ve Komünist kişiler tarafından yönetildi" gerekçesiyle kapatıldı. Vatan Partisi yöneticileri 23 Ocak 1959'da 5-15 yıl arası hapis istemiyle yargılanmaya başlandı. Bir yıl kadar sonra sonuçlanan davada yöneticiler beraat etti (Akyol, 2010:39).

Aydınlık gazetesinin verdiği bilgilere göre, 17 yaşındayken Kurtuluş Savaşı'na katılmış, Yörük Ali Efe'nin çetesinde savaşmış olan ve tüm yaşamı boyunca bilimsel Sosyalizmi rehber edinen Kıvılcımlı en zor koşullarda bile legaliteyi zorlamıştır. Kıvılcımlı, tedavi amaçlı gittiği Belgrad'ta 11 Ekim 1971 günü ölmüştür (Aydınlık Gazetesi, 27.09.2011).

Milli Mücadele'den bahsettiği bir yerde "72 buçuk kefare bu topraklara saldırdığı zaman..." diyebilen Kıvılcımlı'ya ait bir şiir, "Çiçekten buluttan bir enme alıp/Hu! dedik meclis-i rindane geldik/Bir lokma, bir hırka, bir külah kâfi/Yunus'la bir bir imtihane geldik/Coştu da, yahu asumane geldik" şeklindedir (http://www.habervakti.com/news_details?id=36656/20.04.2013).

Diğer yandan Kıvılcımlı'nın yakın tarihimiz açısından önemli ve farklı olan tezlerini de arkadaşları Vedat Türkali üç madde halinde özetlemektedir:

1- Tarih tezi ile sol düşünceye kattığı tarih bakışı, diyalektik materyalizmin temel önermelerinden uzaya düşünme ve disiplinin içine sapanıp kalmamak kaydıyla ayrıntılı bir antropoloji metodolojisi.

2- Türkiye özelinde orduyu devrim stratejisinin bile eni olarak konumlandırması (insan üretici-vurucu güç).

3- Sol-Müslümanlık bahsi çerçevesinde dine getirdi i sosyalist ve kapsayıcı-kapsamlı yorum (Seçil Kavru -Okay Bensoy, “Vedat Türkali ile Söyle i: Hikmet Kıvılcımlı’nın Dü ünçe Tarihimizdeki Yeri ve Güncelli i, <http://www.academia.edu.tr>).

1. 6. Naci Sadullah- İhan (E.) Darendelio lu Davası

Naci Sadullah, 1907 yılında İzmir’de do du. Orta ve liseyi Galatasaray Lisesi’nde okudu. Dörtüyzelli yıllık kökeni olan İzmirli U aklıgil ailesine mensuptu. Halit Ziya U aklıgil ve Mustafa Kemal Atatürk’ün e i Latife Hanım’la da akrabalı ı olan bir gazeteci idi (<http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1473/20.03.2013>).

Haldun Taner, Naci Sadullah’ı andı ı bir yazıda “Bütün Babıalı yazı i çilerinin yazısından Naci Sadullah da kurtulamadı. İzmir’de bir gazete eski ustaya sütunlarını açmak vefalı ında bulunmasa, Naci Sadullah belki de çok daha yıllar önce kahrından ölebilirdi.” demektedir. Naci Sadullah, Sedat Simavi’nin yakı tırması ile de “röportaj kralı”, korkulan yazar, yenilikçi ve çalı kan, ekme i kaleminin ucuna ba lı biri olarak tarif edilmi tir (Murat Batmankaya, 26 Nisan 2002, Geçmi Zaman Tesellileri, <http://www.radikal.com.tr>).

Naci Sadullah’ın yakın arkada ları arasında Kemal Tahir’le birlikte Ömer Rıza Do rul da bulunuyordu. Sık sık evine de misafir oldukları Safiye Ayla o günler hakkında unları söylemektedir: “Naci Sadullah, Kemal Tahir ve Ömer Rıza Do rul, istedikleri vakitte evime gelirler, kırkdokuzluk rakı i esini açarlar, mutfakta buldukları mezelerle, iir dolu, tadına doyulmaz bir söyle inin kapısın aralarlardı” (Gürkan Hacı, 11 Eylül 2011, Rakı Masasında Kuran Tefsiri Olur mu?, <http://aksam.com.tr>).

Çetin Altan ise unları anlatmaktadır:

Yarım yüzyıl kadar önce keskin bir kalemi ve mızraklı nükteleri olan Naci Sadullah ile Safiye Ayla Targan'ın evine gitmi tik; Safiye'nin e i, damıtılmı bir ud ve viyolonsel virtüoza olan erif Muhiddin Targan da evdeydi. Naci Sadullah, azıcık hasta gibi olan çok eski arkada ı Safiye ile sohbet ederken; bendeniz de yeni tanı tı ım erif Muhiddin Bey'le müzik okyanuslarının kıyılarında birkaç adımcık atmaya çalı mı tım. Derken efendim erif Muhiddin Bey, udunu almı ve bir ud taksimi yapmı tı. Bir çe menin ahenkli ırılıtısına dönen tellerden, mızrap inip kalktıkça minör gamların tanrısal elalesi akmaya ba lamı tı. Öyle hayran, afsunlanıp kalmı tım. Ve erif Muhiddin bu kez de viyolonselini almı , Bach çalmaya ba lamı tı... Tek ba ına ya ayan Naci Sadullah, bir gün içki komasına girmi ve kendisini Göztepe'deki SSK hastanesine kaldırmı tık. 23 gün süren uykulu bir tedaviden sonra, kendisini ziyarete gitti imde, son sözlerini söylercesine: Galiba biz de gere inden fazla dürüst ya adık, demi ti. Naci Sadullah bir daha hayata dönemedi ve 15 ki iyle kaldırdık cenazesini (Çetin Altan, 22 Mart 2008, Ürkütücü Haberler ve Koyu Beyazımsı Manolyalar, <http://www.Milliyet.com.tr>).

Yukarıda hakkında kısaca bilgi verdi imiz Naci Sadullah ile Toprak Dergisi sahibi lhan Darendelio lu davasında Naci Sadullah davayı, Darendelio lu'nun Son Havadis'te tefrika edilip sonra kitap halinde basılan Türkiye'de Komünist Hareketler adlı eserinde ismi geçti i için açmı tır (Darendelio lu, Milli Yol, Sayı:33, 14 Eylül 1962:11).

Bu kitapta Darendelo lu, 9 Kasım 1947 tarihinde gerçekleşmi olan bir dava duru masından bahsetmektedir. Darendelio lu'na göre bu dava, Naci Sadullah tarafından memleketsever bir gazete olan Duvar gazetesi sahiplerinden Nihat Paykoç ve Remzi Ko ucu'nun Komünizmle mücadele kapsamında Naci Sadullah hakkında yazdıkları yazılar gerekçesiyle açılmı tı (Darendelio lu, 1961a:159).

Darendelio lu, kitabında bu davayı anlatırken dava sırasındaki konu malar paralelinde Naci Sadullah'ın yabancı ideolojilere hizmet edenlerle fikir ve kalem birli i yapması, Tan Gazetesi ile i birli i yapması, asker kaçça ı olması, ben milliyetçiyim demesine ra men Komünizm aleyhinde tek bir yazısının olmaması, 1924'te Aydınlık

dergisindeki “Vur Proleter Vur” başlıklı yazısını söz konusu etmiş dava seyri içinde geçen Naci Sadullah’ın fahiye kadar dahi olamayacağı yönündeki ifadelerine yer vermiştir (Darendelio lu, 1961a:159-160).

Dava esnasında Nihat Paykoç’unları söylemiştir:

Açıkça söylemek istiyoruz ki, münakaşalarımız bir tahsilet davası olmaktan çıkmış, tam manasıyla bir milliyet, fikir ve ideoloji davası haline girmiştir. Efkârı umumiyenin böyle bir basın davasına gösterdiği ilgi, milliyetçi gençlerin bu konudaki hassasiyeti ve heyecanı bunun en belirgin göstergesidir. Evet, Sayın Yargıçım, biraz daha açık konuşalım: Bu mahkeme salonunda çarpışan ne Nihat Paykoç ne Naci Sadullah’ın fikirleridir. Doğrudan doğruya iki dava, iki sistem, iki ideoloji çarpışmaktadır. “Komünistlik” ve “milliyetçilik” bu odanın havasını ikiye bölüyor. Bu memleketin fedakar çocukları olarak doğmanın en büyük meziyeti hiç şüphesiz komünistlikle mücadele etmenin verdiği heyecan ve hassasiyettir. Bu sefil ideolojinin bayraktarlığını yapmaya çalışanların akıbeti bir hüsransuyusunun karanlıklarında belirir... (Darendelio lu, 1961a:161).

Naci Sadullah, arkadaşları Nazım Hikmet’in bir adli hata yüzünden mahkûm edildiğini öne sürerek affı için harekete geçen isimlerden de biriydi ve af kampanyası için elli imza toplamıştır (Milliyet, 14.05.1950:1).

Darendelio lu hakkındaki bu tahsilet hakaret davasına 6 Eylül günü İzmir’de Asliye Ceza Mahkemesinde bakılmıştır. Mahkemede Darendelio lu hazır bulundu, fakat davacı gelmedi. Davacı vekilini Avukat Nazif Çapa atay yapmıştır (Darendelio lu, Milli Yol, Sayı:33, 14 Eylül 1962:11).

Darendelio lu, eserinde davacıyla alakadar eden kısımların eskiden İzmir’de yayınlanan 9 Eylül gazetesinden iktibas edildiğini ve elinde davacı aleyhinde daha başka deliller de olduğunu açıklamış ve bunları mahkemeye sunmuştur (Darendelio lu, Milli Yol, Sayı:33, 14 Eylül 1962:11).

Darendelio lu’nun mahkemeye sunduğu vesikalar arasında unlar da vardır: 1951-1953’te komünistlikten suçlu olarak İstanbul Merkez Komutanlığına tevki

edilerek askeri cezaevine sevk edilenlerin listesinin fotokopisi. Bu listenin içinde Naci Sadullah da vardı. Komünistlerin Türkiye'deki yer altı faaliyetlerini açıklayan Aclan Sayılğan'ın⁵⁶ “nkâr Fırtınası” adlı eserini tefrika halinde yayınlamı olan Yeni stanbul gazetesi koleksiyonu. Bu tefrikada da Naci Sadullah'ın adı geçmektedir. Ayrıca, Naci Sadullah'ın yazarlarından oldu u Demokrat zmir gazetesinin DP ileri gelenleri tarafından tahrip ettirildi i iddiasının Yassıada'da duru ması sırasında ahit olarak dinlenen zmir Emniyet Müdürlü ü'nün ifadesini ta ıyan gazeteleri de ibraz etti. Bu ifadede Demokrat zmir gazetesindeki komünistli in Emniyetçe malum oldu u belirtiliyordu. Davacı Vekili ise Darendelio lu'nun eserinin objektif olmadı ını iddia etmi tir. Mahkeme, stanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesince iki hukukçu ve bir ba yazardan kurulmu bir bilirki i heyeti seçilmesine ve dava konusu yazıyı bu heyetin incelemesine karar vermi tir (Darendelio lu, Milli Yol, Sayı:33, 14 Eylül 1962:11).

Naci Sadullah bu davadan ba ka Kırpı dergisinde yayınlanan “Dostum Nazım Hikmet” ba lıklı sert yazısı Komünizmi methedici kabul edildi i için de 2. A ır Ceza Mahkemesi'nde 1,5 yıl hapse mahkûm edilmi tir. Derginin Yazı leri Müdürü Can Kaya Çelikkanat da aynı cezaya çarptırılmı tır (Milliyet, 03.03.1967:6).

Ord. Prof. Sulhi Dönmezer ve Doçent Çetin Özek'in⁵⁷ yazılar hakkında verdikleri bilirki i raporu, “kesinlikle Komünizm propagandası olmadı ı fakat yazıların böyle anla ılabilece i” eklindedir (Milliyet, 03.03.1967:6).

Naci Sadullah, savunmasında “Yazılarının henüz tamamlanmadı ını seri yazıdan bir bölümünün alınarak yazarın suçlanmasına gidilemeyece ini, yazının tümünün

⁵⁶ Fethi Teveto lu'nun bildirdi ine göre Aclan Sayılğan, yerli Moskova u aklarının bütün iç yüzlerini tam manasıyla ö renip sonra hürriyeti seçen ve do ru yolu tekrar bulanlardandır (Komünizm ve Komünistlere Kar ı Türk Basımı, Fasikül:10, 1966: 82).

⁵⁷ Çetin Özek, Ça da Gazeteciler Derne i'nin yayınladı ı bir kitapta birçok yazar, gazeteci vb. yargılandı ı TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin Türkiye'nin demokratikle mesini geciktirdi i kanısındadır (Bkz. fade Özgürlü ü Hapiste:1994: 9).

davaya mesnet olarak alınması icap etti ini, Nazım Hikmet'i eserleri yönünden övmenin Komünizmi övmek olmayacağını” belirtmiştir. Naci Sadullah daha sonra hakkındaki mahkûmiyet kararı ile mensubu olduğu T P'in ithamına ramaması için de istifa edeceğini bildirmiştir (Milliyet, 03.03.1967:6).

1. 7. Tepebaşı Tiyatrosu Olayı ve İhan (E.) Darendelio lu

Darendelio lu'na göre, 1930'dan sonra faaliyeti bakımından daha önceki yıllara nisbetle bir bakılabir kalık arzeden Komünizm hareketi sanat, edebiyat ve sosyal meseleler kisvesine bürünerek her çeşit halkın zihninde Komünizm lehinde bir düşünce yaratmak istiyordu (Darendelio lu, 1962:65). Bu yapılırken de önce “Basın” sonra “sinema” ve “tiyatro” kullanılmıştır.

Darendelio lu, Fransa'nın tanınmış bir komünistine (A.P Antoine) ait olan “Düman” piyesinin Milli Eğitim Bakanlığı mütercimlerinden Lütfi Ay tarafından tercüme edilip Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Konservatuvarı yayınlarının 27. kitabı olarak neşredilmesi ve 1947'de İstanbul şehir Tiyatrosu'nda oynanmasını millî uura karışık bir hareket olarak değerlendirilmiştir. MTTB ve Üniversite gençliği bu piyesin oynanmasına tepki göstermiş fakat onlar da Cumhuriyet gazetesinde Burhan Felek'in, Vatan gazetesinde de Darendelio lu'nun ifadesiyle Yalman'ın yeti tirmesi Mümtaz Faik Fenik'in tepkisiyle karşılaşmıştır (Darendelio lu, 1961a:30-31).

Darendelio lu'nun yazdığına göre, Âlık Veysel'e bile Bedri Rahmi Eyüpo lu'nun hazırladığı bir senaryo ile Komünizm propagandası yaptırılmak istenmiştir,

Âık Veysel filminde komünistlere de⁵⁸ rol verilmek suretiyle, halk airi, halk sanatkârı, halk adamı Veysel'in adı açıktan açığa istismar edilmiştir (Darendelio lu, 1961a:34).

Darendelio lu'na göre, 1964 yılında da ortamın kendileri için müsait olduğunu zanneden solcular bir tecrübe olmak üzere Berthol Brecht adındaki beynelmilel komünistin “Sezuan'ın yi nsanı” adlı eserini Tepeba ı ehir Tiyatrosunun sahnesine atılabildi. Bu eser Berthol Brecht'e Lenin ve Stalin mükâfatını kazandırmı tı (Darendelio lu, 1975:377).

Brecht'in eserlerinde devrimci tarzın yarattığı etkiyi R. Wintzen, “Tiyatro sahnesinde o, ate li bir tutkuydu sanki halkın a zıydı, iirsel bir im ek ve yıldırım sesiydi, tatlı bir a k ezgisiydi.” sözleriyle ifade etmektedir. Brecht'in sanatsal anlayışı insanları e lendirmeye, bu dünyayı bo gözlerle izlemeye yönelten de il, kavga meydanına davet eden, onları kı kırtan bir sava ça rısıdır ve i çileri devrimci teorinin devrimci sanatının silahlarıyla donatır. Sahneyi de dünyayı dönü türmek için kullanır (http://www.tkip.org/anasayfa/kultuersanat/yazi/article/29/bertold_brecht_proleter_sanatin_cl.html/12.02.2013).

Brecht, 1898'de Almanya'da do mu , 1956'da Do u Berlin'de ölmü tür. Expresyonist bir eser olan Troubeln in der Nacht adlı eseri ile tanınmaya ba lamı tır. iir bakımından Marksist George Bucheners'in tesiri altında kalmı ve gittikçe dünya görüşü itibariyle komünist fikirlere daha çok kendini kaptırmı tır. 1936'da Moskova'da tanınmı Marksist doktrincilerle Das Wort (Söz) mecmuasını çıkarmı tır. Bir Alman Yahudisi olan Brecht, tam 17 sene sürgün hayatı ya amı , 1945'te Moskova'ya geldi i zaman, ehir Tiyatrolarının Tepeba ı bölümünde oynanan eserini, ba rolde karısı

⁵⁸ Aclan Sayılğan ve Kemal Bekir. Bu filmin adı Karanlık Dünya idi. Sansür komisyonunca adı de i tirilmiştir. Bu film ve sansürlenmiş filmler (Yılanların Öcü, Susuz Yaz, Umud, Bitmeyen Yol, Vur Tatlım vb.) hakkında bilgi için (Bkz. Özgüç, 1976).

olmak üzere Moskova tiyatrolarında Açlar adıyla oynanmış ; Açlar yani Sezuanın yi
nsanı aynı yıl Açlar adıyla filme alınmıştır (Mücadele, Sayı:2, Nisan 1964:21).

Darendelio lu'na göre, "Sezuan'ın yi nsanı" adlı eser açık bir Komünizm propagandası yapmaktaydı. Eserde Marks'ın "Komünist Manifestosu'nun direktif ve i areti olan " çiler Birle iniz" parolası piyesle sahneye ta nıyor ve bir sınıf mücadelesi a ılanmak isteniyordu. Zengin ve varlıklı kimse, gaddar, merhametsiz, zalim ve daima istismarcı olarak canlandırılmakta ve e itlik fikri kanun ve nizamda de il madde e itli i ekinde ifadesini bulmaktaydı. Sezuan ehrine gelen üç Allah'ın, normal bir aile evinde de il de bir fahi enin evinde misafir edilmeleri figürüyle de din, mukaddesat ve inanç tahripçili i yapılmaktaydı (Darendelio lu, 1975:376-377).

Eser, Macar ihtilalinin arefesinde Budape te'de bir tiyatrodada oynanmış , tiyatro binası tahrip edilmiş eseri oynayanlar da oldukça hırpalanmış tı. Eserin stanbul'da 5. ve 6. temsilinin oynanması sırasında seyirciler "Neredeyiz, Moskova'da mı Pekin'de miyiz?" diye tepki göstermiş lerdir (Darendelio lu, 1975:377-378).

Olaydan bir gün sonra Darendelio lu'nun ifadesiyle, bilhassa tescilli komünistlerin de kalem oynattığı, ilerici, toplumcu ve sosyalist kisvesine bürünmüş olan gazeteciler olayı "mam Hatip Okulu ve Yüksek slam Enstitüsü talebeleri tiyatro bastılar" ba lıklarıyla vermiş ler, hem yarının din adamını zayıf dü ürmek hem de olayı küçümsemek istemiş lerdiler. Darendelio lu'na göre, aslında Y E talebelerinin bu olayla hiçbir alakası yoktu. mam Hatip Okulu talebesi ise yatılı oldu u için o saatte tiyatrodada bulunamazdı. Hem de bu çocuklar fakir oldu u e lenmek için tiyatroya gidemezlerdi. Tiyatronun basılması da yalandı. Çünkü basılma dı arıdan gelen ani bir baskındır oysa protestoyu içerde bulunan seyirci yapmış tı (Darendelio lu, 1975:379-380).

Darendelio lu'nun CHP'nin solcu sözcüleri olarak niteledi i Bülent Ecevit ve Suphi Baykam'ın yazarı ve eserini öven beyanlarda bulunmalarına ve te vikçilere TKMD Genel Merkezi Nejat Halil Pala imzası ile u telgraf çekilmi tir:

Haksız bir bir davayı savunma bahtsızlı ını tarih, bir gün esefle kaydedecektir. Maruf Komünist Brecht'in Komünizm propagandası yapmadı ını savunmak affedilmez bir hatadır. Komünizmi bu vesile ile bizler bir defa daha telin eder, görüldü ü her yerde mutlaka ba ının ezilece ini aziz milletimize duyururuz (Darendelio lu, 1975:380).

istanbul mam Hatip Okulu Mezunları Cemiyeti u bildiriği yayınlamı tı:

1- Son günlerde aktüel bir mesele haline gelene getirilen temsiline hiçbir mam Hatip Okulu ö rencisi katılmadı ını, mam Hatip Okulu Müdürlü ünden aldı ımız resmi bilgiye ve kendi soru turmalarımıza dayanarak sayın halkımıza arz ediyoruz.

2- Bu bildirimiz komünistli i bütün dünyaca bilinen Berthol'un eserinin oynatılmasına kar ı olan reaksiyonu tasvip etmedi imiz manasını ta ımaz. Maksadımız zihniyet ve temayülleri malum bazı gazetelerin her vesile ile nasıl bir manım Hatip Okulu alyhtarlı ı yaptı ı yalan haberlerle efkârı umumiyeyi bulandırmaya çalı tı ını izahtan ibarettir.

3- Aziz vatanda larımızda duyurmak isteriz ki mefhumlar manasını kaybetmi tir. Gerçek anlamda ilericini adı gerici ve yine gerçek anlamda gericinin adı ise ilericidir. Bugünün solcuları Türk toplumunu insanlı ın iptidai devrine götüren orada bo mak istemektedir (Darendelio lu, 1975:380-381).

Protesto olayından bir gün sonra yani 24 Mart 1964 tarihinde ise lhan Darendelio lu, Ahmet Mu lu, Pir Ali Demirsen, Metin Denli, Mahmut Çapar, rfan Sava, Av. O uz Özberk, Aslan Topçuba ı, Özkan bar, Vahap Ünal, Cavit Özer Kalpakçio lu suçüstü kanınlarına göre muhakeme edilmek üzere nezarete alınmı iki gün Beyo lu Emniyet Müdürlü ünde bir gün de istanbul Emniyet Merkez Müdürlü ünde kalmı lar, evrakları tekemmül ettikten sonra ak am karanlı ında Nöbetçi

6. Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan ilk duru mada gayrimevkuf olarak davanın devamın karar verilerek serbest bırakılmı lardır (Darendelio lu, 1975:381).

Eserde rolleri bulunan Metin Ürer, Ayla Algan, Kayhan Yıldızo lu ve Özdemir Sa ıro lu da olayla ilgili olarak Beyo lu Emniyet Amirli inde ifade vermi lerdir (Milliyet, 24.03.1964:1).

Milliyetçiler müdafaalarında unları söylemi lerdir:

Ihan Darendelio lu: Hadise gazetelerin yazdı ı gibi ne bir baskın ne de bir isyandır. Bir milli galeyanın neticesi ancak bu protesto idi. E er gerçekten demokrasiye inanıyorsak demokrasilerde alkı lamanın da protestonun da tabi oldu unu zannedirim. Kaldı ki bu eserin yazarı sadece Lenin de il Stalin mükâfatı da almı beynelmilel bir komünistti. Türk sahnelerinde açıkça komünist propagandası yapılırken bir Türk vatanda ı olarak elbette susamazdım, evet, evet sahne kenarında tahrik için de il sorulan bir suale kar ı eserin yazarının hüviyetini açıkladım ve protestonun haklı oldu unu söyledim. Kimsenin biletini almadım. Zaten mali vaziyetim müsait de ildim (Darendelio lu, 1975:382).

Ahmet Mu lu: Evet protesto ettim. Bunu milli ve vicdanı bir vazife bildim. Çünkü Türk sahnelerinde Türk'ün kaderine dinamit konulan bir mekânda susamazdım. E er adliyemiz suçlu bir insan arıyorsa tiyatro idarecilerini de buraya getirmeliydi. Müsebbip bırakılıp protesto edenlerin suçlulu u hiçbir yerde görülmemi tir (Darendelio lu, 1975:382).

Vahap Ünal: Tiyatroda tesadüfen bulunuyordum. Vatansever bir Türk genci olarak bu açık komünist propagandası kar ısında susamazdım. Kimseye vurmu de ilim. Kahrolsun komünistler diye ba ırdım (Darendelio lu, 1975:382).

Metin Denli: Sahnede oynayanlar rahatlıkla her çe it mukaddesatımızı yıkan bir propaganda içindeydiler. Onlar elbette suçlu de ildi. Ben tiyatro idarecileri ve tiyatro yapıtını protesto ettim. Sahnede halka hitap etti im do rudur. Vazifemi yaptı ıma inanıyorum (Darendelio lu, 1975:382).

Davada sanık mevkiinde bulunan milliyetçileri Av. Fazlı Akkaya, Av. Nejdet Pınar, Av. Ali Ta tan Öge ve Av. smet Tümtürk müdafaa etmi lerdir. Darendelio lu'nun anlatımlarına göre, bir yıl devam eden muhakeme esnasında tiyatro mensupları dinlenmi hemen hepsi yemin ettikten sonra yalan söylemi lerdir. Hatta bu yalanlara o gün tesadüfen içerde olup görgü ahitli yapan bir de savcı katılmı tı. Fakat Türk polisini namuslu, ahsiyetlili i adalete oldukça saygılı hâkimin adli kararlarıyla tiyatrodaki gösterilerin bir milli galeyana oldu u kanuna aykırı bir tarafının bulunmadı ı tesbit edilmi tir (Darendelio lu, 1975:382).

Olayla ilgili olarak, Orhan Hançerlio lu:

“Berthol Brecht gerek tiyatro yazarlı ı, gerek sahneye koyuculuk bakımından bütün dünya sanat çevrelerinde öhret yapmı tiyatro adamlarından biridir. “Sezuan’ın yi nsanı” hür dünya memleketlerinde oynanmı ve oynanmaktadır. Ben ahsen bu piyesi görmü de ilim. Ancak kitabını okudum. Kanaatime göre bu eserin Komünizm propagandası ile uzaktan veya yakından bile ilgisi yoktur. Sahnelerimizde pekâlâ oynanabilir.”

Ya ar Nabi Nayır:

“Yasaların engel olmadı ı sanat hürriyetini zor kullanarak sınırlamak iste i asla ho görülemez. Memleketimizde böyle bir olayın cereyan etmesi üzücüdür.”

C. F. Ba kurt:

“Tiyatro tarihinde böyle çirkin olay yoktur” ekinde açıklamalarda bulunmu lardır.” (Milliyet, 24.03.1964:1).

Altan Deliorman, Tepeba ı Tiyatrosu ile ilgili süreci *Kırık Kanatlı Jöntürk* adlı kitabında u ekinde yazmaktadır:

stanbul Üniversitesi merkez binasında, profesör dostunu ziyarete gitti inde, terörün ilk öncüleri tarafından yolu kesiliyor. Yakalanıp yüksekçe bir yere çıkarılarak halk mahkemesince sorguya çekiliyor. Ba rı malar, hakaretler, küfürler arasında metin ve ma rur, inandıklarını haykırıyor. Bu yi itçe direni in yol açtı ı a kınlık sırasında, biraz evvel yanından çıktı ı hocanın yeti erek, Marksist grup üzerindeki nüfuzunu kullanmasıyla daha büyük bir tehlikeden sıyrılıyor.

Bu olayın tepkisi midir, bilinmez: Bir zaman sonra, onu bir hareketin içinde, hatta ba ında gördük. ehir tiyatrolarında, epik tiyatronun temsilcisi sayılan Marksist bir yazarın eseri oynanmaktadır. Türk sahnelerinde sergilenen bu oyuna kar ı belirli bir tepki yok. Hâlbuki Belediyenin deste indeki bir tiyatroda bu tür eserlerin sahneye konulu u, en azından garip. Belli ki, bir provadır, sonra ba kaları sökün edecek.

Gazeteler, bir gün büyük ba lıklarla, ehir Tiyatrosu'nun basıldı ı, sahnedeki eserin protesto edildi i ve oynatılmadı ı haberini verdiler. Protestocu grubun ba ında, halk mahkemesine çıkarılmı Güneyli var. Karakol, sorgu, takibat, mahkeme, duru ma...ve galiba, sonunda beraat. Bu hareket, onun hayatı boyunca en fazla tenkit edilmi davranı larından biri olacaktır. Çünkü o eser, önceleri kimsenin dikkatini çekmemi ken, bu toplu davranı tan sonra alaka uyandırmı , tiyatro salonu dolmaya ba lamı , adeta reklam olmu tur. in tuhafı, oyunu üphesiz maksatlı olarak sahneye koyanlar hakkında hiçbir takibat yapılmamı tır da, nedense onu protesto edenler uzun zaman mahkeme koridorlarında sürünmü tür (Deliorman, 2009:156-157).

3. Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i ve lhan (E.) Darendelio lu

3. 1. II. Dünya Sava ı'ndan Sonra Türkiye'de Siyasi Ortam

II. Dünya Sava ında Almanlar'ın yenilmesinden sonra Türk Hükümeti, Sovyetler Birli i'nin toprak istekleriyle kar ıla mı çok kritik günler ya amı tı. Türkiye'nin ba ımsızlı ını korumanın tek yolu batılı demokrasilerle i birli i yapmaktı. Böylece dünya haritasının yeniden çizilmesinde Türkiye batı blo u içinde kalınca

hükümet Rus yanlısı Marksistlere karşı eski yumu aklı ve müsamahasını bıraktı. Onları da çeşitli şekillerde baskı altına aldı (Güngör, 2007:117).

Böylece, 1940-1950 devresinde ortaya çıkan ve daha çok genç kitleyi hedef alan iki ideolojik hareket fazla gelişmeden dondurulmuş oluyordu. Ancak 1946'dan itibaren çok partili bir demokrasi tecrübesine girişimi olması memlekette de iktidarların mücadelesine gençlerin de kendi gücü ve imkânlarıyla katılmasını kaçınılmaz hale getiriyordu (Güngör, 2007:118).

Siyasi rejimde meydana gelen değişimler “sağ”ın yapısında da önemli fraksiyonların belirmesine sebep oluyordu. Milliyetçiler (Anadolucular-Çıkar ve Millet dergileri), Türkçüler (Irkçı ve Turancılar-Orkun, Göktürk, Ergenekon), dinciler (Büyük Doçular), Milli Sosyalistler (Hareketçiler), Nurcular ve diğer yan grupları (Türkdoğan, 1996:179).

Birçok Milliyetçi ve İslamcı adayın 14 Mayıs 1950 seçimlerinde parlamentoya girmeleri “sol”un karşısında “sağ”ı daha da güçlendirmiştir. 1930'lardan beri dini değerlere önemli bir sosyal unsur olarak yer vermeyen Milliyetçiler, 1950'lerin getirdiği halk-aydın diyalogu neticesinde tek boyutlu olmaktan kurtulmuş, “Müslüman-Türk Milliyetçiliği” sentezinde birleşmişlerdir (Türkdoğan, 1996:180).

Erol Güngör'e göre, inkılâpçı gençlerin bir kısmı inkılâpların elden gideceğini düşünüyorlar ve böylece demokrasiyi ancak batılı ülkelerin zoruyla kabul eden inkılâpçı partinin yani CHP'nin yanında yer alıyorlardı. Bunların aralarından çıkmış bir grup olan Marksistler ise tek komünist partinin iktidari düzeltilebileceğine inanan bir doktrini tutuyorlardı. Böylece Türkiye'de inkılâpçı gençlik Türkiye'nin modernleşmesine karşı çıkan reaksiyoner grup haline gelmişti. Böylece inkılâp devrindeki monolitik bünye parçalanmış gençlik fikir ve tekilat bakımından çok da zayıf kalmıştır. Diğer yandan, o

zamanın artlarına göre hiç görülmemi derecede geni bir te kilata ve üye sayısına sahip bulunan Türk Milliyetçiler Derne i de DP tarafından siyasi bir rekabete yol açar endi esiyle kapatılmı tır.⁵⁹ DP'nin bu korkusu büsbütün yersiz de ildi, çünkü Türk Milliyetçiler Derne i siyasi parti te kilatı bulunmayan fikir ve temayülleri temsil ediyordu. Bu görü tekilerin kendi partilerini kurmaları halinde iktidar partisi çok sıkıntılı günler ya ayabilirdi. Bununla birlikte Türk Milliyetçiler Derne i önce inkılâpçı sonra da onun uzantısı veya mantıki sonucu olan Marksist harekete kar ı kuvvetli bir milliyetçi potansiyelin mevcut oldu unu göstermi tir (Güngör, 2007:118-119).

II. Dünya Sava ı sonrası Türkiye'de iç siyasi ortamı etkileyen di er önemli bir konu da Mehmet Emin De er'in de erlendirmesine göre, Atatürkçü dı siyasanın gere i olan kom ularımızla yaptı ımız saldırmazlık antla malarının yerini, NATO'nun almasıdır. Buna göre, savunmamız, tek bir dü man için kuzey kom umuz için saptanıyordu. Bu görü açısından ABD'nin ideolojik dü manı bizim de dü manımız sayılıyordu (De er, 1979:33-34).

Do u Avrupa ülkelerinin teker teker Sovyet etki alanına girmesi, Japonya'da müttefikler arasında ortak bir anlayı ın kurulamaması, Yunan iç sava ı ortamında ilan edilen Truman Doktrini ile Marshall Planı ve ran ile Türkiye üzerindeki Sovyet baskısı, özellikle Avrupa'da so uk sava ı doruk noktasına çıkarmı tı. ABD ve Sovyetler

⁵⁹ Milliyetçiler Derne i'nin kapatılmasına yol açan geli me, tutanaklara Milliyetçiler Derne i'nin üyesi olarak geçen Hüseyin Üzmez'in, Vatan gazetesi yazarı Ahmet Emin Yalman'a yönelik Malatya'da gerçekleşen suikast hareketidir. Ali Fuat Ba gil'e göre DP'nin bu olayı bahane ederek Milliyetçiler Derne ini kapatması DP Hükümeti için çok a ır sonuçlar do uracaktır. Çünkü bunu yapmakla üniversite çevrelerindeki sa lam bir destekten kendisini yoksun bırakıyor ve bundan böyle oralarda sadece komünist e ilimlerin de il, fakat bilhassa CHP propagandasının iyice güçlenmesine zemin hazırlamı oluyordu. Gerçekten de o Milliyetçiler Derne i mensubu gençler, hem solun ve kozmopolitli in saldırılarına hem de Komünizm kadar Moskova tipi laiklik anlayı ı dolayısıyla nefret ettikleri CHP'nin gizli heveslerine kar ı da bir kale olu turuyorlardı. O andan itibaren meydana bo bulan CHP'liler, CHP Gençlik Kolları, Devrim Ocakları ve Mustafa Kemal Atatürk Dernekleri ba ta olmak üzere üniversite gençli i arasında kı kırtma odakları kurdular (Ba gil, 2011: 94-95).

arasındaki güvensizli in derinle ti i bu ortamda 1948 ubatında Prag darbesi gerçekleşti. Prag darbesi sonucu, Çekoslovakya'nın Sovyet etki alanı içine girmesinin Batı'daki ilk tepkisi de 17 Mart 1948'de Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve İngiltere arasında yapılan Brüksel Antlaşması oldu. Bu devletlerin arkalarında Amerikan desteğini görmek istemelerinin sonucuysa NATO oldu (Sander, 2009:263-264).

Oral Sander'e göre, Türkiye'nin NATO'ya girmesini yalnızca Sovyet tehdidine karşı güvenlik sağlamak açısından değerlendirilmeksizdir. Sovyet tehdidi, Türkiye'de zaten var olan iste i güçlendirip hızlandırdı. Türkiye sava sonu dünyasına çok partili demokratik rejimi kurma çabaları ve çok önemli ekonomik kalkınma sorunlarıyla girmişti. Türk hükümetinin bakış açısına göre, Türkiye'nin NATO üyesi i ekonomik, siyasal ve askeri gelişme amaçlarına yardım edecekti (Sander, 2009:266).

te bu iç ve dış koşullar ortasında Türkiye'de bugüne kadar süregelen politik çizgilerin ana hatlarının oluştu u yıllar 1960'lı yıllar oldu. Sol ve sağ terimlerinin⁶⁰ bugünkü anlamıyla, Türkiye'nin siyasal terminolojisinde yerini aldığı dönem büyük oranda bu dönemdir. Daha önce bir Komünizm karşıtı ından söz edilebilecekken ve var olan ikilik Komünist-Milliyetçi/Mukaddesatçı bir görünüm arz ederken, bu karşıtlık yerini 1960'ların ikinci yarısından itibaren sol-sa çatı masına bırakacaktır. İslamcıların milliyetçilerden ayrı olarak siyaset sahnesine çıkmaları ve kendi örgütlenmelerini gerçekleştirmeleri de bu döneme denk düşer. Bu dönemin üç önemli tekilatı Milli

⁶⁰ Cemil Meriç bu terimleri u ekilde de erlendirmektedir: “Sol, Latince de me ’um, eski Almanca’da e ri demek. Cehenneme inen merdiven hep sola bükülür. Sa kibar ve imtiyazlı; Rabbin sevgili kulları sa nda oturacaklar diyor Tevrat. Napolyon orduları ihtilalin ideolojisini dünyanın dört buca ına ta ır. Önce burjuvazinin bayra ıdır sol, sonra dördüncü sınıfın. Hürriyettir, terakkidir, müsavattır. Sa ’a türbedarlık düşer; türbedarlık yani ezeli de erlerin bekçili i... Avrupa bütün cinayetlerini sa ’a yükler. Sa yakın tarihin günahkâr tekkesidir... Sol-sa . Çılgın sevgilerin ve uursuz kinlerin emzirdi i iki ifrit. Toplum yapımızla ilgisi olmayan iki yabancı (Bkz. Meriç, 2013:11-13).

Türk Talebe Birli i (MTTB), Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i (TKMD) ve Mücadele Birli i (MB)'dir (Eren, 2012:67).

Önceki bölümümüzde de ifade etti imiz üzere 1916'da kurulan MTTB, 1916-1920 arası dönemde Pan-Türkist anlayı do rultusunda, 1926-1936 döneminde Cumhuriyet kadrosunun resmi görü ü çevresinde hareket etmi ayrıca Turancı çizgide kalarak kozmopolitli i reddetmi , “Vatanda Türkçe konu ” kampanyalarına katılmı , Hatay'ın Türkiye'ye ilhakı yolunda izinsiz gösteriler düzenlemi ve bu da kapatılmasına sebep olmu tur (http://www.mttb.org.tr/?page_id=86/20.04.2013).

1936'da kapatılan MTTB, 1946'da yeniden açılmı tı. DP dönemindeki tutumu, iktidarla ne tam uyumlu ne de ona kar ıdır. 1957 yılından itibaren ise iktidara kar ı, CHP'ye yakın bir tavır alır. 18 Mart 1965 tarihinde gerçekleştirilen kongrede Rasim Cinisli'nin⁶¹ ba kan seçilmesiyle MTTB, slam gençli i açısından da bir dönüm noktası olmu tur(http://www.kazimsaglam.com/index.php?option=com_content&view=article&id=127/25.01.2013).

1965 seçimleri MTTB için tarihi bir yıl olmu ve Rasim Cinisli'nin olaylı bir kongre sonrası ba kanlı a seçilmesiyle sa ın kalesi haline gelmi ti. MTTB'nin sol ile olan ili kisine son veren Rasim Cinisli bu dönemi öyle anlatmaktadır:

DP'li gençler olarak birbirimize savunma güdüsüyle yapı tık. Hayatın içinden birbirine yakın olan insanlardık. 1960'tan sonraki dönemde 65'e kadar üniversitenin içinde milliyetçi grubu bir araya getirdik. En çok kullandı ımız kanıt milliyetçilikti. 1962'de kar ımızda sol grupların hamileri olan Tarık Zafer Tunaya, smet Giritli, Sıddık Sami Onar gibi hocalar olmasına ra men Hukuk Fakültesi'nde talebe cemiyeti seçimlerini

⁶¹ Rasim Cinisli'nin ailesi Erzurum'un A kale ilçesinin Cinis köyünden oldukları için Cinisli soyadını almı lardır. Ahmet Hamdi Tanpınar, “Be ehir” adlı kitabında Cinis beylerinden bahseder ve Rasim Bey'in babası Naci Bey'in de misafiri olmu tur. Cinisli'nin e i Ulviye Hanım'ın babası Fevzi Bey'in de Erzurum'da Müdafa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucuları arasında oldu u belirtilmektedir. Cinisli Nevzat Köso luyla da liseden arkadaş lardır (Cemal A. Kalyoncu, 8 Haziran 2009, Demireli Daha O Günden Çözmü tü, www.aksiyon.com.tr).

kazandık. Bu dönemde Ali Fuad Bağıl, Mümtaz Turhan ve Nurettin Topçu gibi hocaların hizmetleri unutulmaz. Üniversite yönetimine rağmen kazandık. Ardından İktisat, Edebiyat ve Fen Fakültesi'nin Talebe Cemiyeti seçimlerini kazandık. (http://www.kazimsaglam.com/index.php?option=com_content&view=article&id=128/25.01.2013).

Rasim Cinisli'nin başkan seçilmesine kadar okullardaki öğrenci cemiyetleri öğrencilerin kontrolünde olmasına rağmen MTTB yönetiminde solcular vardı ve o dönemde Deniz Gezmi ve arkadaşları da MTTB üyesi olmuşlardı. Ancak Cinisli'nin başkan seçilmesiyle birlikte sol dernekler MTTB'den ayrılıp Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) çatısı altında toplanmışlardır. Millî konulardaki hassasiyetiyle, mücadeleci ve birleştirici kimliğiyle sevilen ve sayılan Cinisli, Türk hukuk tarihinin büyük ismi Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Bağıl'ın da öğrencisi olmuştu. 1969-1973 yılları arasında AP'den Erzurum Milletvekili seçilen Cinisli, 1973-1977 döneminde de Demokratik Parti milletvekili olarak TBMM'de bulunmuş ve faaliyet yürütmüştür. (http://www.kazimsaglam.com/index.php?option=com_content&view=article&id=128/25.01.2013).

O dönemler MTTB'si içinde günümüz siyasileri arasından bir çok isim vardır: Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Bakan Recep Tayyip Erdoğan, TBMM başkanı İsmail Yılmaz, Bakan Bülent Arınç, bakanlık yapmış olan Beir Atalay, Ali Coşkun, Mehmet Ali Şahin, Hüseyin Çelik, Abdülkadir Aksu, Ahmet Davutoğlu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş, Bakanlık müsteşarı yapmış olan Ömer Dinçer ve daha çok sayıda milletvekili, bürokrat ve gazeteci... Bunların hepsi MTTB kökenli isimler. MTTB'nin eski genel başkanlarından İsmail Kahraman AKP'nin iktidara geldiği Kasım 2002 seçimlerinin ardından meclisin yüzde ellisinden fazlasının MTTB geçmişi olduğunu söylemiştir (Eren, 2012:77).

18 Kasım 1967’de üç imamla (biri, eski bir ö renci lideri olan ve genel başkanlığı getirilen Necmettin Erbakan) bir Yüksek İslam Enstitüsü öğrencisi tarafından kurulan Mücadele Birliği’nin ideolojisi de 1991 seçimleri öncesinde İslahatçı Demokrasi Partisi lideri olan Aykut Edibali idi. Alpay Kabacalı’ya göre, bu kuruluş, 1969 yılında İstanbul’da “Huzur ve Asayiş Komitesi” adı altında bir vurucu güç olarak kuruldu. İstanbul’da Büyükçekmece’ye 4 km. uzaklıktaki Gürpınar köyünde militan kadroya judo, ateşli silah ve bomba eğitimleri verildi (Kabacalı, 2007:206).

Mustafa Eren’in anlatımlarına göre, derneğin kuruluşu çalışmaları İstanbul’da bulunan Küçükköy, derneğin ilkelerini anti-siyonist, anti-komünist, anti-kapitalist, millî değerlere bağlı olmak, İslama saygılı olmak olarak sıralamaktadır (Eren, 2012:92). O dönem MB’yi izlemekle görevli bir polis olan Sadettin Tantan’ın da MB söz konusu olduğunda “hakkında Ziya Uygur’un kurduğunu teklif etti mi?” sözlerini kullandığı iddia ediliyor. Tantan’ın sözünü ettiği Ziya Uygur, 3 Mayıs 1944 Türkcülük olayları nedeniyle ordudan atılan ancak askeri istihbarat görevini sürdüren bir devlet görevlisidir. Kendisi de 1970’li yıllarda sağcı gençlik içerisinde yer almış olan akademisyen Mümtaz’er Türköne ise MB hakkında oldukça kesin konuşmaktadır. Türköne’ye göre, MB başından sonuna kadar Özel Harp Dairesi’nin belirlediği standartlara göre kurulmuştur (Eren, 2012:95).

MB içerisinde bulunmuş birçok isim de Türkiye siyasetinde önemli görevler yürütmüştür. Bunlar: Cemil Çiçek, Melih Gökçek, Ali Müfit Gürtuna, Burhan Özfatura, Taha Akyol⁶² gibi kişilerdir (Eren, 2012:95-96).

⁶² Ahmet B. Karabacak, Taha Akyol’la 1966’da tanıştığını tanıdığı geniş kültüre sahip bir olduğunu, bir süre sonra MB’den ayrıldığını, sonraları ise Ülkücü Kadro dergisinde Nejdet Sevinçle birlikte yazı yazmayı kabul ettiklerini ancak Taha Akyol’un daha sonra çekildiğini söylemekte “Taha, bugünkü deyim çizgisiyle ve imdiye kadar çizdiği çizgi ile, zannediyorum incelenmesi gereken bir deyim insan” diye eklemektedir (Karabacak, 2011:42 ve 91).

3. 2. Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği'nin Kuruluşu

Server Tanilli'ye göre, 1960 sonrasında burjuvazi sanayiye yönelmiş ve Türkiye'de de kapitalizm, ağır sanayiden uzak kalmakla birlikte, yine de sanayile mesinisi hızlandırmış ve sermayenin tekelleşmesi güçlenmiştir. Sonraki amaçta ise uluslararası finans kapital, Türkiye burjuvazisi içinde iç ortakları üstündeki gücünü artırmıştır. Sermayenin tekelleşmesi ve sanayinin gelişmesi doğrudan olarak işçi sınıfının da nicel olarak çoğalışını hızlandırmıştır. İkinci olarak, 1961 Anayasasını getirdiği demokratik ortamda, aydınların sola açılması ve sosyal uyanı 1960'lı yıllara damgasını vurmuştur (Tanilli, 1989:59).

Tanilli'ye göre, Türkiye'de tekelci burjuvazi, demokrasiye saldırıp zorbalığını dayatmada daima iki araç kullanmıştır.: Komünizm düşmanı ile Kürt düşmanı (Tanilli, 1989:177).

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu da 1950 sonrası başlayan süreci emperyalist tabandan örgütlenme yöntemi ile Karşı Devrim hazırlama süreci olarak değerlendirilmekte buna ulaşabilmek için de en başta, ülkemizde estirilen Komünizm korkusundan ve Komünizme ancak din kuvvetiyle karşı konabileceği görüşünden yararlanıldığını yazmaktadır (Velidedeoğlu, 1990:25-26).

Ayrıca Menderes'in iktidarının son yıllarında zamanın ABD Dış İleri Bakanı'nın Türkiye ziyaretinden hemen önce Kızılay'daki Amerikan Haberler Merkezi'nin kundaklanması olayını da anımsamak gerekecektir. O yıllarda basına dayansayan bir iddiaya göre, Menderes, bu olayı kendi emrindeki görevliler aracılığıyla tertiplemiştir ve amacı da Türkiye'de Komünizm tehlikesi olduğu izlenimi vererek ABD desteğini tahrik etmektir (Alparslan Işık, 26 Mayıs 2011, 27 Mayıs'ın Anımsattıkları, <http://www.ilk-kursun.com/haber/72026>).

te bu nedendir ki üretilen din ve milliyet eksenli ve Komünizmle mücadele merkezli politikalarla Türkiye’de aksiyoner olan milliyetçilik 1960 sonrasında reaksiyoner hale gelmiş ve Sovyet Rusya ve Komünizm tehlikesine karşı cephenin bir parçası olmuştur.

Bu süreçte Türkiye bir tarafta ABD ve Sovyet kutuplu çalınmalar etkisiyle, diğer taraftan da içeride iktidar savaşları etkisiyle bu çatılmalara maruz kalmıştır. Böyle bir ortamda Komünizmle mücadele de siyasetin ana konularından biri olacaktır. Komünizme karşı en aktif mücadele ise milliyetçiler eliyle yürütülecektir. Çünkü milliyetçilik Komünizme karşı panzehir olarak görülüyordu. Panzehir olarak görülmesi esasında çoğu Türk yazarın eserinde vurgulanmakla birlikte Avin Diper’in 1947’de basılmış “Komünizme Karşı Türk Milliyetçiliği” kitabında da Komünizm karşısında din ve milliyetçiliğin iki manevi kale olduğunu ve yıkılmaması gerektiğinden bahsedilmekte. “İslam’ın Türk milletinin milli dini haline getirmek zaruretinden dolayı” (Diper, 1947:33) söz edilmektedir.

Türkiye’de Komünizmle mücadele etmek için, üç ayrı tarihte, üç ayrı ilde üç defa “Komünizmle Mücadele Derneği” kurulmuştur. Bunlardan birincisi 1950 yılında Zonguldak’ta, ikincisi 1956 yılında İstanbul’da, üçüncüsü ise 1963 yılında İzmir’de kurulmuştur (Darendelioğlu, 1975:243).

Zonguldak’ta kurulan Komünizmle Mücadele Derneğinin, Bahattin Dökerel, Nurettin Gürtunca, Zeki Kandemiroğlu, Bahattin Açıkel ve Yaşar Tüzün’den teşekkül eden kurucuları, iki yıl önce müracaat etmiş olmalarına rağmen dernek ancak Zonguldak’a 1950’de tayin edilen iki lise öğretmeni Nejdet Sançar ve Ziya Özkaynak vasıtasıyla canlandırılmış ve faal hale getirilebilmiştir (Darendelioğlu, 1975:243).

Zonguldak Komünizmle Mücadele Derneğinin ilk faal idare heyetinde bulunan üyelerin vazifeleri şunlardı: Nejdet Sançar (Lise Edebiyat Öğretmeni), Ziya Özkaynak (Lise Tarih Öğretmeni), Bahattin Yurteri (Personel Müdürlüğünde memur), Kani Engin (Tüccar), Zeki Kandemiroğlu⁶³ (Tasvir gazetesinin Zonguldak muhabiri), İsmail Tek (Tüccar), Bahattin Dökerel (Fabrikatör), Tahsin Baysal (Tüccar) (Darendelioğlu, 1975:244).

Derneğin Başkanlığına Bahattin Dökerel, ikinci Başkanlığına da Tahsin Baysal seçilmişlerdir. Dernek, Nazım Hikmet'in bir adli hataya kurban gittiğini aslında onun vatanperver büyük bir şair olduğunu iddia eden Ahmet Emin Yalman'a karşı Nejdet Sançar tarafından kaleme alınan "Nazım Hikmet Meselesinde Ahmet Emin Yalman'a Cevap" adlı eseri 3000 adet olarak bastırarak, milletvekilleri, gazeteciler, üniversite mensuplarıyla tanınmış üyelerine göndermiştir. Darendelioğlu'na göre bu kitap oldukça ilgi görmüş, birçok kör gözlerin açılmasına, dalgın kafaların uyanmasına vesile olmuştur (Darendelioğlu, 1975:244).

Bu ilk eserden sonra Zonguldaklılar derneğe üye olmak ve yardım etmek talebinde bulunmuşlardır. İlk yardımını Ereğli Kömürleri İşletmesi yapmış ve derneğe 500 lira teberruda bulunmuştur. İkinci büyük yardımını ise iki defa da 500 lira olmak üzere Karabük Demir-Çelik Fabrikası yapmıştır (Darendelioğlu, 1975:245).

Dernek, Zonguldak'ta bir sinemayı kiralayarak Komünist aleyhtarları filmler göstermiş, iki defa da müsamere tertipleyerek bütçesini 2000 liraya çıkarmış ve bu parayla *Komünizme Karşı Türklük* adlı 15 günlük periyotta bir gazete yayınlamıştır (Darendelioğlu, 1975:245).

⁶³ Zeki Kandemiroğlu, Zonguldak Basını açısından önemli bir kişidir. Zonguldak "Demokrat Türkiye" gazetesinde de yazılar yazmış, "Karadeniz Postası" adlı haftalık gazetenin yazı işleri müdürlüğünü yürütmüştür. Ayrıca Zonguldak "Günün Sesi" gazetesini de 1955'ten itibaren yeniden çıkarmaya başlamışlardır (Bkz. Yürütür, 2008:30-39).

27.9.1951 tarihinde yapılan ikinci yıllık kongresinde ise idare heyetine, Nejdet Sançar, Ziya Özkaynak, Dr. Halit Ta man, Bahattin Dökerel, Av. Alparslan Avdan, Salih Sa lam, Orhan Sözen, Behçet Akın, Abdülkadir Telcio lu seçilmi ti. Bu defa da ba kanlı a Di Tabibi Halit Ta man, ikinci Ba kanlı a da Nejdet Sançar getirilmi ti. Bu idare heyeti de gazete ne riyatına devam etmi , “Yalman’a Cevap” ve “Türk Gencine Açık Mektup” eserlerinden sonra, “Komünist Nedir”, “Komünizmin ç Yüzü”, “Kızıl Cennet Masalı” ve “Mehmet Emin Yurdakul” adındaki eserleri çıkarmı tır.

Dernek faaliyetini 1953 yılında tatil etmi tir (Darendelio lu, 1975:245).

Zonguldak'ta kurulmu olan Komünizmle Mücadele Derne i faaliyetine son verdikten sonra, Türkiye’de ikinci defa Komünizmle Mücadele Derne i stanbul’da 7 Aralık 1956 tarihinde kurulmu tur. Bu dernek, Burhan Yayınevinin idarehanesi genel merkez yapılarak kurulmu tur (Deliorman, 2000:119).

Derne in nizamnamesinin 2. maddesinde amacı öyle açıklanmaktaydı:

“Milli bünyemizi meydana getiren ve kuvvetlendiren, millet olarak ya amamızı sa layan unsurları takviye ederek Komünizmle fikir yoluyla mücadele etmektir. Bu gayeye ula abilmek için tarihe, vatana, Allah’a ba lılı ı kökle tirmek.” (Darendelio lu, 1975:311).

Derne in kurucu üyeleri tüzükteki sıraya göre u ki ilerdi: Ali Rıza Özer (Gazeteci), Altan Deliorman⁶⁴ (Hukuk Fakültesi Talebesi), Burhanettin ener (Burhan Basım ve Yayınevi Sahibi), Demir Aslan (ktisat Fakültesi Talebesi), Ekrem Marako lu

⁶⁴ 22 A ustos 2012 tarihinde hayatını kaybeden Altan Deliorman aynı zamanda Aydınlar Oca nın kurucusu olup gazetecili i, Tarihçi i ve Edebi yönüyle de öne çıkmı önemli bir yazar ve ki iliktir. Kırık Kanatlı Jöntürk, Sessiz Bir Ses onun nefis üslubunun somut kanıtlarıdır. Ayrıca Liseler için Tarih ders kitapları hazırlamı ve MEB tarafından okutulmu tur. Daha detaylı bilgi için (Bkz. O uz Çetino lu, 7 Ekim 2012, Tarihçi-Yazar Altan Deliorman, <http://www.kocaeliaydinlarocagi.org.tr>).

(Hukuk Fakültesi Talebesi), İhan Darendelio lu (Toprak Dergisi ve Yayınları Sahibi), İrfan Açıkel (Ocak Gazetesi Yazı leri Müdürü) (Darendelio lu, 1975:311).

Dernek kurucuları resmi formaliteleri tamamladıktan sonra aralarında vazife taksimi yapmı lar, Burhanettin ener'i ba kanlı a, Altan Deliorman'ı Genel Sekreterli e getirmi lerdir (Darendelio lu, 1975:311-312).

Dernek kurulduktan kısa bir müddet sonra “Gençli i vazifeye davet ediyoruz. Uyanık ve Dikkatli olalım” ba lıklı bir beyanname ne retmi ti. Bu beyannamede öyle deniyordu:

Komünistlerle tek bir cephe olarak daha kesin neticeler almak gayesi ile Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i kurulmu tur. Sen de soysuzlu un, anar inin ve ihanetin tepesine inecek yumruklardan biri olmalısın. Bu hayırlı te ekkül sizlerin gayretiyle geli ecek, ya ayacak ve vazife görecektir. Vazife seni bekliyor (Darendelio lu, 1975:311-312).

Dernek gençlik tarafından büyük alaka görmü ve stanbul ubesinin de kurulması için harekete geçilmi tir. 50'ye yakın gencin bir araya gelerek kaydoldu u stanbul ubesinin ba kanlı ina da Yücel Hacalo lu, sekreterli e de Necmettin Hacıemino lu seçilmi tir. dare heyetinin di er üyeleri ise, Niyazi Yurdakul, Gündüz Sevilgen ve Ali Sait Yüksel'di. Bundan sonra stanbul ubesi, Peyami Safa'nın “Marksisizme Bir Bakı ” konulu konferans olmak üzere Prof. Dr. Cezmi Türk, smail Hami Dani ment, Prof. Dr Zeki Velidi Togan ve Tahsin Demiray'ın konu macı olarak katıldı ı seri konferanslar tertip etmi tir. stanbul ubesi ayrıca Ca alo lu'ndaki dernek lokalinde seminerler düzenlemi tir (Darendelio lu, 1975:313). 20 ubat 1957 tarihinde Genel Merkez adına ne redilen ikinci beyannamede ise unlar söyleniyordu:

İmdi milliyetçi, vatansaver, komünist dü manı halkımıza dü en vazife udur: Böyle çetin, fakat erefli mücadeleye atılanları yalnız bırakmamak, bulundu unuz yerlerde derne in te kilatlanmasına çalı mak, Komünizmle ilgili bütün mü küllerimizde dernek genel merkezi ile temasa geçmek, derne in gayesin yaymak ve tanıtmak.

Davanın ehemmiyeti büyüktür. Millet olarak mevcudiyetimiz davamızda muvaffak olmamıza ba lıdır. Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i, milletimizi büyük ve mukaddes vazifeye davet eder (Darendelio lu, 1975:314-315).

Komünizmle Mücadele Derne i stanbul ubesi faaliyet programlarını sıklıkla tırnı bülten de ne retmeye ba latmı tır. Ocak Dergisinde de yayınlanan ilk bülteninde Komünizmin ferdi hürriyeti, ahsı te ebbüsü ve milli istiklali öldürdü ü, maziyle tüm ba ları koparıp attı ı, iktisadi ve ictimai sistemden ziyade, Rus emperyalizmini safha safha tahakkuk ettirmek için kullanılan bir vasıta oldu u ve girdi i yere kan ve gözya ı getirdi i ifade edilmi tir. Aynı bültende, DP Isparta milletvekili Sait Bilgiç, Komünizmi bir fikir olarak telâkki etmenin gaflet oldu unu ifade etmi ; Prof. Cezmi Türk ise birinci tehlike olarak niteledi i Komünizmin Sol kanattan hücumu geçti ini ve organize edenlerin resmi ajanlar oldu unu belirtmi tir (Ocak, Sayı:45, 12 ubat 1958:15).

Ak am gazetesinin 24 Nisan 2011 tarihli nüshasında Gürkan Hacır adıyla yayınlanan bir yazıda, Türk milliyetçiliğinin bazı tanınmı ahsiyetleri, bu dernekle ilgili olarak aibeli i lere karı mı gibi gösterilmekte ve Amerikancılıkla suçlanmaktadır. Altan Deliorman, cevap olarak unları yazmı tır:

...Türk Milliyetçiler Derne i'nin kapatılı mın üzerinden uzun zaman geçmemi ti. Benzer bir akıbete u ramamak için, derne in adı bilinçli olarak Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i olarak kondu. Ama çalı maları Türkçülük yönünde oldu. Derne in yayın organı olan Ocak gazetesi de tam anlamıyla Türkçü bir gazeteydi. Türkçülerin Amerikan elçiliğine gidip para istemek gibi haysiyetsiz bir davranı ta bulunmaları, "saf" Amerikalılar'ın da hemen çıkarıp para vermeleri ancak mizahi hikâye konusu olabilir. Kaldı ki, Derne in bir tek stanbul ubesi açılmı tı. O da, Dernek merkezi olarak kullanılan Ocak gazetesinin bürosunda bulunuyordu. Masaya iskemleye ihtiyacı yoktu. Ayrıca, ahsen Amerikan elçiliğinden kimin, nasıl ve ne kadar para aldı nı kanıtlayan bir belgeniz varsa onu bende görmek isterim. (Altan Deliorman, Milliyetçilerin Alınları Aktır 157.sayı, Türkçü nternet Dergi 175. sayı, <http://www.orkun.com.tr>).

Bu dernek, 27 Mayıs 1960 ihtilalına kadar ya amı , daha sonra faaliyetini tatil etmi tir. 1963 yılında Türkiye için komünist tehlike geçmi yıllara nispetle daha çok artmı bu sebeple zmir’de 41 ki i TKMD’yi kurmu tur. 41 kurucu üyenin isimleri alfabetik sıraya göre a a ıdaki gibidir:

Ahmet Akar (memur), Yavuz Aksoy (tüccar), Ne e Ariç (memur), Ne et Aslım (marangoz), brahim Avcı (esnaf), Üzeyir Ceylan (müteahhit), Ali Rıza Çelik (yazar), Nihat Sönmezta (i çi), Ahmet Damar (çiftçi), irzat Do ru (memur), Re at Dü ünür (tüccar), Ekrem Gülgönül (i çi), Halit Gürol (gazeteci), Haydar Ho gönül (matbaacı), Co kun nce (Borsa ajanı), Orhan Gazi shako lu (asistan), Muammer Karakoç (terzi), ükrü Karamehmeto lu (tüccar), Burkay Kaynak (avukat), hsan Kolo lu (avukat), Muzaffer Kuru (tüccar), Hasan Oraltay (Tercüman-yazar), Selahattin Özbalcı (mali mü avir), Suat Özdemiro lu (asistan), Yakup Özkök (avukat), Halil Özya lar (eczacı), Nejat Halil Pala (eczacı), Nejat Pamir (doktor), Baha Pendük (memur), Muammer Sa kol (tüccar), Süleyman Sayar (çiftçi), Cemal Sercan (imalatçı), Edip Temuçin(avukat), Avni Tolgalı (Emekli Subay), Do an Toptancı (tüccar), M.Ya ar Tunçsiper (Muhasip-yazar), Ramazan Yalçinkaya (çiftçi), Aslan U urtan (ressam), Abdurrahman Yorgancılar (tüccar), Ömer Yıldırım (elektrikçi), Fahri Karşlıo lu (Yüksek Ziraat Mühendisi) (Darendelio lu, 1975:386-387).

25.1.1963’de Kurucu Heyet toplantısında seçilen ve bilahare vazife taksimi yapılan Genel Merkez dare Heyeti öylece te ekkül etmi ti: Genel Ba kan: Nejat Halil Pala, Genel Ba kan Yardımcısı: hsan Kolo lu, Genel Sekreter: Burkay Kaynak, Genel Muhasip: Ahmet Akar, Veznedar: Cemal Sercan, Üye: Yakup Özkök, Üye: Ali Rıza Çelik (TKMD Tüzü ü).

Dernek tüzü ünün 1. maddesinde “siyasetle ilgisinin olmadığı” belirtilmiş ikinci maddesinde ise amacı şu şekilde ortaya konmuştur:

2. Madde: Dernek başta Komünizm olmak üzere, yıkıcı, yıpratıcı ve bozguncu fikir ve cereyanlarla mücadele etmek, milli kültürümüzü, milli ve manevi değerlerimizi korumak gayesiyle kurulmuştur. Bu maksada ulaşmak için aşağıdaki mevzularla iştirak edilir.

- a) Tarih, vatan, kültür ve kader birliğini uyanıktır kökle tirmek,
- b) Demokratik nizam ve insan hakları fikrini kıymetlendirmek,
- c) İctimai tesanüt fikrini yaymakla beraber, ictimai yardım ve hizmetleri maddeten ve manen icra etmek,
- ç) Türk vatanı ve milleti için her türlü fedakârlıktan çekinmeyen ve bencillikten uzak mefkûrecilerin çoğalmasına çalışmak,
- d) Ahlak, adet ve ananelere uygun yaşamayı ve milli mukaddesata hürmeti telkin etmek,
- e) Türk hars ve mukaddesatına aykırı cereyanlarla ve Komünizm afeti ile mücadele etmek (TKMD Tüzü ü).

Derneğe üyelik şartlarında (Madde 3) “18 yaşını bitirmiş ve medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip her Türk TKMD’ye üye olabilir” denilmiş, şartlar ise şu şekilde belirlenmiştir:

- * Derneğin gayesine aykırı bir fikre taraftar olmamak
- * Şeref ve haysiyet kırıcı bir suçla mahkûm olmamak ve kötü ahlak sahibi bulunmamak
- * Okur-yazar olmak (TKMD Tüzü ü).

TKMD'nin tekilatı (Madde 10), Genel Merkez ve ubeler olmak üzere iki kademededen meydana gelmiştir. Genel Merkez tekilatında Kurultay, Genel Yönetim Kurulu, Genel Denetleme Kurulu, Yüksek Haysiyet Divanı olarak; ubeler ise Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu ve Haysiyet Divanı'ndan oluşacaktır (TKMD Tüzü ü).

Kurultay (Madde 14), her yılın Nisan ayında Dernek merkezinde toplanır. Kurultay'ın görevleri (Madde 18) ise Genel Yönetim ve Denetleme Kurulu raporlarını müzakere etmek, gelecek çalı ma dönemi için bütçe tasarısını tasdik etmek, itiraz edilen Yüksek Haysiyet Divanı kararlarını sonuca bağlamak, dernek tüzü ünde gerekli değişiklikleri yapmak, TKMD Genel Ba kanını seçmek, dare ile ilgili üyeleri seçmek, gerekti i takdirde derne in feshine karar vermektir (TKMD Tüzü ü).

TKMD Genel Ba kanı(Madde 20), Kurultay tarafından bir yıl için seçilir (TKMD Tüzü ü).

Mustafa Eren'in anlatımlarına göre, Derne in kurulu a amasında milliyetçi kesim ile mukaddesatçı kesim arasında bir çeki me yaşanır. Derne in kurulu una ön ayak olan, bu i i dü ünen, ba latan, kotaran Zübeyir Yetik, mukaddesatçı kesimin önde gelen kişisi olarak derne in dı nda tutulur ve milliyetçi kesim kurulu u gerçekleştirir. Ancak Yetik de dahil olmak üzere mukaddesatçı kesim, dernek içerisinde faaliyetlerine devam eder. Yetik kendilerinin dernek çalı masından dı lanmak istenmesini, derne in Amerika ile olan ili kilerine bağlamaktadır (Eren, 2012:88).

Yetik'e göre, dernek içerisinde mali kaynak bulabilmek amacıyla Burhanettin Semerkantlı'nın önerisiyle Amerikan konsoloslu una başvurmak görü ülmü ve kabul edilmiştir. Zübeyir Yetik, kendisinin ve hsan Emci'nin dernekten uzaklaştırılmasıyla konsolosluktakilerin bunu kabul ettiklerini yazmakta ve kurucular listesinden

adının silinmesini ve üyeli e kabul edilmemesini Amerikan parma ına ba lamaktadır (Yetik, 2008:103-104).

TKMD'nin birinci kurultaya kadar derne in ilk genel ba kanlı ını Nejat Halil Pala yapmı tır. 30 Nisan 1964 günü toplanan ilk kurultayda Avukat hsan Kolo lu genel ba kan, Burhanettin Semerkantlı 2. ba kan seçilmi , üyeliklere de Galip Erdem, Baha Pündük, Ahmet Özta an, emsettin Çeker, Hayrani Ilgar, Hamza Sadi Özbek, Ali Rıza Çelik getirilmi tir. Yüksek Haysiyet Divanı: Av. Mithat Teoman, Av. Vedii Arman, Av. Orhan Özgedik, Nurettin Pakyürek, Dr. arık Obüt, Murakıplar: Muzaffer Kuru, Mesut Kahratlı, Hüsamettin Gülcü olarak seçildi (Mücadele, Sayı:3, Mayıs 1964:22-23).

Birinci Kurultay heyecanını, TKMD Genel Yönetim Kurulu, Mücadele Dergisinde yayınlattı ı bir yazı ile kamuoyuna ta ımı tır. Bu yazıda öyle deniyordu:

Ulu ruhlar ehri Ye il Bursa'dan yi itler diyarı Gaziantep'e, ilk kurtulu müjdesini veren Samsun'dan efeler ülkesi irin Aydın'a kadar vatanın dört buca ından gelen delegeler, tam bir iman gelene i içinde bulu tular; hep aynı dü ünceleri, heyecanları ve endi eleri payla tılar; yalnız bir hürriyet davası de il, aynı zamanda bir ya ama davası olan Komünizmle mücadelenin, yolu ne kadar dikenli ve dü manlar ne kadar güçlü olursa olsun, mutlaka kazanılaca ına bir kere daha inandılar ve gittiler... Mü terek dilek, milli birlik ve beraberlik ülküsünün gerçekte mesi idi (Mücadele, Sayı:3, Mayıs 1964:3).

TKMD'nin bu kurultaydaki duru unu ve ortaya koydu u prensipleri ise daha anla ılır kılmak için u ekilde sıralayabiliriz:

* Kıbrıs davası için "Türkiye'nin böyle bir meselesi yoktur." diyerek altından kalkılamayacak yeni bir çam deviren T P hariç, fakat iyi niyetli ç i Partililer dahil- mutlak bir tarafsızlık içindeyiz.

* Partilerimizin anti-komünist olduklarına, teferruattaki görü ayrılıklarının derecesi ne olursa olsun milliyetçi ve hürriyetçi bir hüviyet ta ıdıklarına inanıyoruz.

Ama Komünizme ve hürriyet dümanlığına karşı mücadele iradesinden yoksun mücerret bir iyi niyet yetmez. Sağlam bir cephe birliğinin kurulması şarttır.

* Komünizm propagandasının en etkili silahlarından biri olan gericiliğin karşısındayız. Gericilik sözünü komünistler gibi de il, düşünce hürriyetine sahip bütün insanların anlayışı gibi anlıyoruz. “Zararı veya hiç de ilse faydasızlığı tecrübe ile sabit olmuş geçmiş bir düzene dönme gayretlerinin tekilatlanmasına gericilik” diyoruz.

* Tarihimizi seviyoruz. Milli değerlerimize bağlıyız. Atatürk’ü sevmek, Atatürk devrinin siyasi düzeni olan tek partili idareyi özlemek manasına gelmediği gibi, Yavuz Sultan Selim’i sevmek de hilafeti özlemek manasına gelmez.

* Vicdan hürriyetine taraftarız. İnsanın, inanmaya ve inançlarını icabını yerine getirmeye olduğu kadar, inanmamaya da hakkı vardır. Biz, inanmamız lardanız. Allahsızlığı bir kusur sayarız. Canı isteyen de Allahlılığı bir kusur sayar. Konunun bu noktasına gelinceye kadar herhangi bir itirazımız yoktur. Ancak, bütün bir tarih boyunca milyonlarca yavrusunu Allah Allah diyerek kara toprağa gömmü bir milletin çocuklarına sırf inançlarından ötürü hakaret edilmesinin de karşısındayız. İlgililerin ve aydınların yardımını istiyoruz. Mukaddesatına sövülmesi yüzünden halk küsüyor. Gerekli tedbirler alınmalı, halkın küskünlüğü önlenmelidir. Halka inmek, sevgi ve efkatle yanlı buldu umuz fikirlerin doğrularını göstermek hem bir vatanseverlik, hem de bir insanlık borcudur (Mücadele, Sayı:3, Mayıs 1964:3).

tiraf ediyoruz: Yolun henüz başındayız. Yapmamız gereken işlerin pek azını yapabildik. Fakat böyle olması idarecilerimizin yetersizliğinden de il, dış şartlar yüzündendir. Hemen her adımda peşin bir hükümle karşılaştık. Yanımızda olmaları gerekenleri, çok defa karşıımızda bulduk. Duydukları üzerinde düşünmek alı kanlı mını

henüz kazanamamı bir takım insanlar, kulaklarına nasıl üflenmi se öyle bir damga ile kar ımıza dikildiler.

Maddi imkânlardan yoksun olmamız da ayrı bir dava... (Mücadele, Sayı:3, Mayıs 1964:3).

TKMD'ye göre, son yüzyılda millet hüviyetine sahip ictimai birliklerin en tehlikeli dü manı, davayı bilenler çerçevesinde bakıldı ında Komünizmdir. Bu derne e göre, Komünizm bilhassa u iki sebepten ötürü, di er yıkıcı fikir ve davranı ları geri plana iterek öne çıkmı tır:

* Komünizm, nazari hedefi açısından ele alındı ında, milletleri geri topluluklar saymakta; sosyalist bir iktisat düzeninin yapısına aykırı olduklarını iddia etmekte, sınıfsız bir dünyada milletlere yer olmadı ını ileri sürmektedir.

* Kapitalist sömürgecili in son ermekte oldu u yirminci yüzyılda, eskisinden daha zalim bir sömürgeci kuvvetin en tesirli propaganda silahı Komünizmdir. Sovyet mparatorlu una dahil edilmi milletlerin kendi istekleri ile bu hale dü medikleri bir gerçektir (Mücadele, Sayı:1, Mart 1964:3).

TKMD'nin yayın organı Mücadele dergisinin ba langıç yazısında adeta bugünün dernek hakkındaki ithamlarına cevap niteli inde de unlar yazılıdır:

TKMD, ihmal edilmesi mümkün olmayan bir ölçüde komünist sızmalarına maruz kaldı ını gösteren açık belirtiler yüzünden T P hariç, memleketin bütün partilerine kar ı tam bir iyi niyet ve dostluk duyguları ile doludur. Biricik dile i, günlük siyasi hesaplar u runa ana davaların feda edilmemesi ve Komünizmin yer altı-yer üstü faaliyetlerini önlemek bahsinde mutlak bir beraberlik içinde bulunulmasıdır. Ba ka türlü dü ünme, Derne in herhangi bir siyasi partinin hizmetinde oldu unu sanmak neticede sahiplerini mahcup edecek haksız bir hükümden ibarettir.

Yazıda, “Komünizmle mücadelenin bayraktarlı mını yapanlar sosyal adaletin gerçekte mesinden ürken, çıkarlarının pe inden ko an kimselerdir.” ekindeki suçlamalara da “Komünizm dü manlı ı sadece servet sahiplerine yönelseydi, bizi hiç ilgilendirmez hatta mücadele meydanını servet sahiplerine bırakır, ne halleri varsa görsünler der geçerdik” ekinde cevap verilmi tir (Mücadele, Sayı:1, Mart 1964:4).

Komünizmle fikri mücadele yürüten Hayrani Ilgar’a göre, komünistlerin anti-komünistlerden daha sistemli daha programlı ve daha tesirli çalı tıkları bir gerçektir. Bu yüzden Komünizmin mahiyetini, taktiklerini, faaliyetlerini ve kuvvet derecesini takip etmek ve durumu bütün çıplaklı ı ile halka anlatmak, halkı uyarmak kaçınılmaz bir ödevdi. Bu ödevi en iyi ekinde yapacak toplulu un da Komünizmle Mücadele Derne i oldu u muhakkaktı. Ayrıca Ilgar’a göre, ”Türkiye’de komünistlerin dindar ve milliyetçi kisveye bürünmemesinden dolayı demokrasi platformu üzerindeki düzenin Sol tarafındaki uçurum: Komünizm uçurumuydu” (Mücadele, Sayı:1, Mart 1964:25).

TKMD çatısı altında yapılan mücadele ecdat, Türklük, namus ve nihayet beka için yapılan fikri ve bir milli mücadele olarak anlam kazanmı ve zaferin tarz-ı müdafaanın de il; taarruz edenin hakkı oldu una i aret edilerek bir saldırı cephesi ortaya konmaya çalı ılmı tır. Bu yüzden, fikri ve fiili olmak üzere iki yol belirlenmi tir. Fikri mücadele yükünü TKMD üzerine almı ; fiili mücadele ise Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerine bırakılmı tır (Mücadele, Sayı:2, Nisan 1964:6).

Beynelmilel Komünizmin önündeki hedef olan Türkiye’de Komünizmle mücadelenin ne oldu u, ne olmadı ı Aclan Sayılğan tarafından öyle ortaya konmu tur:

* Komünizmle mücadele demek ahıslarla u ra mak de ildir. ahısları hedef aldı ımız an, o lunu reklam olsun diye gangsterlere kaçırılan Frank Sinatra isimli

Hollywood artistinin durumuna d eriz. Basında, politikada komünist olarak tanınmı ki iler dolayısıyla hedefimizdirler.

* Komünizmle mücadele, hiçbir siyasi zümrenin inhisarında olmadı ı gibi, ayrı siyasi kanaatte olanların; renk, din, milliyet ve dil farkları bulunan bütün h r insanların, Allahsız bir felsefeye, tarihin bugüne kadar kaydetmedi i azgın bir emperyalist zulüm sistemine kar ı birle mesi kaçınılmaz, kutsal bir davadır. Bu bakımdan Komünizmle mücadele faaliyetlerini inhisar altına almak veya mücadele cephesinde, siyasi, ırki, dini ayrılıkları bahane edip gedikler açma a kalkmak rakıs bir davranı tır. Komünizm de klasik emperyalizmin bütün metotlarını benimsemi tir. Hedefine varmak için içine girdi i toplumu parçalar ve idare eder (Mücadele, Sayı:1, Mart 1964:18).

Sayılgan'a göre, Mayıs 1958'de Moskova'da 81 Komünist Partisi delegesinin aldı ı kararlardan sonra Komünizm kanunen yasaklandı ı ülkelerde elindeki orak-ekii atmı , milli olan ne varsa ona onu soysuzla tırmak için sahip çıkararak Sosyalizm türküleri a ırmaya ba lamı tır. Türkiye'de Komünizm kanun dı ıdır. Bu yüzden Komünizmle mücadele edenler önce kanuni mevzuatı i ler hale getirmeye çalı malıdır. Veya mevzuatı günün artlarına göre de i tirmenin yollarını aramalıdır (Mücadele, Sayı:1, Mart 1964:18).

TCK, sanıldı ının aksine Komünizm propagandasının bilinen ve yeryüzünün her tarafında kullanılan bütün ekillerini de il, sadece 142. maddede yazılı bulunan birkaç eklini yasaklamı tır. Bu sebeple hâkim pek tabi ve haklı olarak, incelemesine sunulan yazıya veya konu maya mücerret Komünizm propagandası sayılıp sayılamayaca ı açısından de il, 142. maddenin art ko tu u suç unsurlarını ta ıyıp ta ımadı ı açısından bakar. 142. maddeye ba lı kalmak mecburiyetinin kaçınılmaz bir sonucu olarak da "...Komünizm propagandası yapılmamı tır. demez, "Kanunun aradı ı suç unsurları

yoktur.” der. Ba ka türlü hüküm vermesi de zaten imkânsızdır. Çünkü Ceza Hukukunun ana ilkesi: “Kanunun sarıh olarak suç saymadı ı bir fiil için kimseye ceza verilemez” dir (Mücadele, Sayı:2, Nisan 1964:12).

Komünizmle mücadele kapsamında gerek Türk milliyetçileri gerekse Komünizm kar ıtı donanımlı ki ilerce zaman zaman TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin daha açık bir ekilde düzenlenmesi dile getirilmi ken⁶⁵ bu konuda TKMD 1960 sonrası Türkiye ve dünyanın siyasi ko ulları gere i daha ısrarcı olmu tur. Bu kapsamda TKMD ve üyeleri bir memlekette Komünizm propagandası olup olmadı nı anlamak için en iyi çare olarak bu i in ihtisasını yapmı lardan kurulacak “ htisas Mahkemeleri fikri”ni (İlgar, 1966:18) gündeme getirmi lerdir.⁶⁶

⁶⁵ TCK'nın 141. ve 142. maddeler 1951 Aralık ayında TBMM'de yeniden gündeme gelmi ti. Tekirda milletvekili evket Mocan'ın teklifi ile komünistlere verilecek olan cezaların iddetlendirilmesi teklifi müzakere edilmeye ba lanmı tı. evket Mocan bu celsede ilk sözü almı ve o günlerde meydana çıkarılan Türkiye Gizli Komünist Partisinin maksat ve programı üzerinde durduktan sonra hali hazırdaki müeyyidelerin kifayetsiz oldu unu hatırlatmı tır. Ayrıca Gizli Komünist Partisinin gençlik ve ordu arasında sistematik faaliyette bulunaca ına i aret etmi tir. Adana milletvekili Arif Nihat Asya ise öyle demi ti: “Bu memleket bir Komünizmi himaye edenler, Komünizme yüz verenler, Komünizmi ımartanlar ve en hafif tabiri ile Komünizme göz yumanlar devri geçirmi tir. Yani Komünizme mevkiiler, milliyetçilere mahkemeler devri. Evet, birbirimize tam manasıyla geçmi olsun diyebilmek için bu kanunun bir an evvel çıkması arttır. Gecikmesi milleti üzer, komünistleri sevindirir, korkum bu yüzdendir...” (Darendelio lu, Milli I ık, Sayı:15, Temmuz 1968:17). Arif Nihat Asya ayrıca konu masında Hasan Ali Yücel'i ve smet nönü'yü sert bir ekilde ele tirmi , “... ef'in kurnazlı ı malum ve me hurdur. Bu ef o maarif adamının yapmak istedi ini anlamamı olamaz. Mükemmel biliyordu. Bu ef o adamın sadece suç orta ı de il, suç amiriydi.” diyerek konu masına devam etmi tir. Konu masını komünist faaliyetlere kar ı ve 141. ve 142. maddelerin yetersizli ine gönderme yaparcasına u cümlelerle bitirmi ti: “Yalnız dı cemiyeti de il, hapishanenin iç cemiyetini de bu adamların errinden kurtarmanın bir tek çaresi vardır. Sehpa..Yahut iki çaresi vardır. Sehpa ve Kur un.” (Darendelio lu, Milli I ık, Sayı:17, Eylül 1968:18).

⁶⁶ htisas Mahkemelerine benzer bir fikri Tek Parti döneminde CHP kar ıtlı ıyla öne çıkan Millet Dergisi de dile getirmi ti. Millet dergisi komünistlere yönelik hukuki alanda yapılacak düzenlemelerde yargılamanın tamamen askeri mahkemelere bırakılmasını savunmu tur. Dergi bu iste inin sivil mahkemelere olan güvensizlikten de il, yargılamanın ihtisas mahkemelerince yapılmasını sa lamak için oldu unu savunmu tur. Dergi Komünizm ile mücadelede hükümetten umudunu kesmi bu tehlikeye kar ı dayanak noktası olarak Türk ordusunu görmü tür (Gök, 2009:365).

Bu do rultuda, TBMM Partiler arası kurulmu bulunan Komünizmle Mücadele Komisyonu'ndan adi Pehlivano lu ve Ni de milletvekili Ruhi Soyer, 29 Eylül 1964 günü mecliste düzenledikleri basın toplantısında çe itli partilerden gönderilen 13 üyeden müte ekkil bu partiler üstü te ekkülün, TCK'nın 141. ve 142. maddeleri dı ında, yalnız bu mevzuları düzenleyecek müstakil bir kanun hazırlanmasında ve münhasıran bu gibi suçlara bakacak “htisas Mahkemeleri”nin te kilinde fikir birli i halinde oldu unu beyan etmi lerdı. Bununla birlikte, ABD de dahil olmak üzere bir çok demokratik ülkede Komünizmi önleme konusunda mevcut kanunlar da incelenmeye ba lanmı tır (Mücadele, Sayı:7, Eylül 1964:30). Di er yandan, Çanakkale AP milletvekili Nihat Akay, “Türk iirinde, hikaye ve romanında, Türk matbuatında sanat kisvesine bürünerek yapılan yıkıcı faaliyet kar ısında yeni tedbirler almak ve bu arada ‘htisas Mahkemeleri’ kurmak hususunda Bakanlı ımız ne dü ünmektedir?” ekinde bir soru önergesini de Meclis Ba kanlı ına verdi (Mücadele, Sayı:10, Aralık-Ocak 1965:28).

Komünizmle mücadele yolunda bu “htisas Mahkemeleri” dı ında “Millet Mahkemeleri” de gündeme gelmi tir. Bu gündemi, Milli Yol Dergisi u ekinde ortaya koymu tur:

Millet Mahkemesi derken unu kastediyoruz: Bir yerde yerle ik bulunan, memur olarak hükümete ba lı olmayan, okuryazar bütün yurtta ların, umumî bir listesi içinden kur'a ile 12 yurtta seçilir. Bunlar bir hâkim ile birlikte sanı ın duru masını yaparlar. Duru maya ait muameleleri hâkim idare eder. Soruları hâkim sorar, avukatlar ve savcı sorar, ahitler ve sanıklar konu ur, 12 yurtta hiçbir ey söylemezler, bir muameleye karı mazlar, sadece dinlerler. Ama sonunda sanı ın suçlu veya suçsuz oldu u hakkındaki kararı vicdanlarındaki inanca göre bu 12 yurtta verir. Hâkim bundan sonra yalnız cezanın miktarını tayin eder. Bu usulün bizim u anda uydurdu umuz, hiç tecrübe edilmemi bir ey oldu u sanılmasın. Tarif etti imiz usul jüri usulü olarak ngilterenin, Amerikanın yüzyıllardanberi adlî sisteminin temelini te kil eder. Bu usulün faydaları hudutsuz denecek kadar çoktur. Bir memur sınıfının, bir hükümet

mekanizmasının, yurtta ları ezmesini önler, çünkü bir yurtta ın hayatı ve hürriyeti hakkında son sözü yine serbest yurtta lar arasında kur'a ile seçilenler söylüyor. Yurtta ile devleti birbirine yakla tırır ve kayna tırır, çünkü her yurtta günün birinde bu hizmet sırası kendisine geldi i zaman devletin en mühim bir hizmetini kendi hür vicdanına göre bizzat yapar. Yurtta lara derin bir sorumluluk duygusu a ılar. En mühimi, milletin ba rından çıkan ve milletin derinden sevdi i ve ba landı ı inançların korunulması sa lar; bunların u veya bu maksatla tâyin edilmi hâkimler tarafından milletin duygu ve dü üncesine zıt bir ekilde baltalanmasını önler. ngilterede, Amerikada, büyük bir basan ile tatbik edilen ve çok faydalan görülen bu usûl bizde niçin tatbik edilmesin? (Milli Yol, Sayı:4, 16 ubat 1962:1).

Dernek, Türk halkının me rebi ve dini akideleri müsait olmadı ından dolayı Türkiye'ye asla Komünizm gelemez, mücadeleniz bo una diyenlere de Avukat Metin Turgut kalemiyle u cevabı vermi tir:

Acaba Rus halkının, Do u Almanya ve Do u Berlin halkının, Küba halkının ve hele hele Macar halkının dini ve me rebi daha mı müsait idi? Hıristiyan dininin umdeleri ile Komünizmin prensipleri acaba daha mı çok ba da abiliyor? Yoksa bu milletler istiklal ve hürriyetlerine bizden daha mı â ıktırlar? Macar gencini, vücudunu kâ ıt gibi yapacak olan kuvvet Rus tankının üzerine yürüten kuvvetin bizimkinden daha az oldu unu iddia etmek, biraz bencillik olacaktır kanaatindeyim. (Mücadele, Sayı:3, Mayıs 1964:22).

Di er taraftan, Komünizmi kanun dı ı ve toplum için zararlı bir ideoloji olarak kabul etmi ÷lkelerde, koruyucu tedbirler olarak tutulacak yol ve davranı lar hakkında da önerilerde bulunulmu tur. Buna göre, fertlerin birbirlerine sevgi ile ba lı olması, devlet ile fert arasında güven tesisi, vergi adaletinin temini, i sizlik ve sefaletin önlenmesi, bütün i lerin hak ve hukuk çerçevesinde yapılması, maarif alanında ideal manada reformlar yapılması ve partiler üstü mütalaa edilmesi mücadele için gerekli olan hususlardır (Mücadele, Sayı:3, Mayıs 1964:8).

Fethi Teveto lu'nun "serseriler ideali" (Mücadele, Sayı:8, Ekim 1964:13) dedi i milliyete, dine, aileye, mülkiyete, sermayeye ve her çe it insan hak ve hürriyetlerine dü man Komünizm tehlikesine kar ı Türk milliyetçileri TKMD'nin tüzü üne uygun

olarak faaliyet yürütmü tür. Bu faaliyetler yürütülürken Türkiye’de komünistlerin ve komünistlere alet olanların milliyetçilere isnat ettikleri çe itli yalanların ba ında Fa ist ve Nazi iftirası gelmektedir. Teveto lu’na göre, yine bu manada ırkçı ve kafatasçı tabirleri de 1944’ten bu yana kafataslarından zoru olan ve kafatası Nazım Hikmet’in bir paçavra temsilinin adı bulundu una göre kafatasçı kendileri olan komünistlerin Türk milliyetçilerine, Türkçülere uydurup takmaya ve yaymaya didindikleri adlardır. Oysa Türk milliyetçili i, ekonomik yapılarında aykırılıklar da olsa siyasi müesseslerinde aynı olan mü terek özelliklere sahip bu üç akıma yani Komünizmle birlikte Fa izm ve Nazizme de kar ıdır (Mücadele, Sayı:5, Temmuz 1964:7).

TKMD, Komünizmle fikri mücadeleyi kendine görev saydı ı için bilhassa basın ve yayın faaliyetlerine ayrı bir önem vermi tir.

Bu do rultuda TKMD, *Mücadele* adında bir dergiyi 1965 yılının sonlarına kadar çıkarmı tır. Dergide, a ırlıklı olarak Fethi Teveto lu, Nejdet Sançar, Galip Erdem, Hayrani Ilgar, Zeki Sofuo lu, Nejat Halil Pala, Aclan Sayılğan, Orhan Özgedik gibi ki iler bunların dı ında TKMD ube yönetim kurulu üyeleri ve Orhan Seyfi Orhon, Abdülkadir nan gibi ki iler de yazılar kaleme almı tır. Bütün bu ki iler yazılarında Komünizmin ne oldu u, ne olmadı ı, Komünizm mücadele yolları ve öneriler, dünyada Komünizmle mücadele, Komünizm tehdidi kar ısında Türk dünyası, Kıbrıs davası, Türk milliyetçilerinin o günkü durumu ve kar ıla ılan zorluklar, TKMD genel merkezinden ve ubelerinden haberler, komünist akıma mesaj içerikli fıkralar ve Komünizmle mücadele kapsamında okunması gereken kitap tanıtımları ve tavsiyeleri yer almı tır.

TKMD, fikri mücadele yolunda konferanslar tertip etmiştir. Bu konferanslarda Fethi Tevetolu, Galip Erdem ve özellikle Darendeliolu faaliyet yürütmü ve konularını yapmıştır.

Darendeliolu, TKMD'nin Gaziantep ilubesi tarafından davetli olarak Gaziantep ve Kilis'te "Türkiye'de Komünist Hareketleri ve Komünizmle Mücadele" konulu projeksiyonlu iki konferans vermiştir ve bu konferansları kalabalık bir topluluk takip etmiştir. Konferanstan sonra "Hürriyetten Kaç" isimli bir de film gösterildi (Mücadele, Sayı:6, A ustos 1964:27).

Darendeliolu, Elazılı ilubesinin davetlisi olarak Elazılı 'da, Mara 'ta Yüksek Tahsil Gençliği, Mersin'de Milliyetçiler Birliği ve Adana'da Türk Ocakları tarafından tertip edilen toplantılarda da bulunmuştur, Ege'deki ilubelerin tertip ettiği toplantılara da konumacı olarak katılmıştır. Fethi Tevetolu da TKMD Alaehir ilubesinin davetlisi olarak 27 ubat 1965 günü "Komünizm Karşısında Atatürk" konulu bir konferans verdi. Aynı günlerde Aydın ve Burdur ilubelerinde ise Necip Fazıl konumudur (Mücadele, Sayı:12, Mart 1965:26).

Darendeliolu, 1964 yılı içinde 27 vilayet ve kazada Türkiye'de komünist faaliyetlerle ilgili olarak projeksiyonla vesikalı konularını yapmıştır. Formoza'dan (Tayvan) döndükten sonra, Kasımpaşa Kültür Derneği'nde, Kırım Türk Kültür Derneği'nde ve Eminönü Örenç Lokali'nde Milliyetçiler Derneği adına da üç konumayı yapmıştır (Mücadele, Sayı:10, Aralık-Ocak 1965:28). Bu faaliyetlerine TKMD Bakanlık döneminde de devam etmiştir.

TKMD, Komünizmle mücadele yolunda hanımların da desteğini alma yoluna gitmiştir. Bu amaçla İzmir Kadınlar Kolu'nu kurmak üzere müracaat bir heyete yetki verilmiştir. Ayrıca sosyal etkinlik diyebileceğimiz alanlarda da kendini gösteren

TKMD, Ramazan ayında Derne in genel merkezinde iftar sofraları da düzenlemi tir. Mesela 24 Ocak 1965 Pazar günü asgari 135 kiinin i tirak etti i iftar sofrasında Türkistan pilavı davetliler tarafından çok be enilmi ti (Mücadele, Sayı:11, ubat 1965:26).

Derne in üyeleri tarafından, vatanda lardan toplanan bazı e yalar da zmir'in muhtelif semtlerinde fakirlere da ıtılmı , bunun dı ında 7 ki ilik bir aile ve be küçük çocuk tamamen giydirilmi tir. Da ıtılan e yalar: 36 parça kadın kuma ı, 5 çift kadın ayakkabısı, 1 adet kadın mantosu, 30 adet erkek gömle i, 6 takım orta boy çocuk elbisesi, 1 takım erkek elbisesi, 1 adet erkek pardesü, 6 adet kadın e arbi, 5 adet muhtelif çocuk çama ır, 5 adet çocuk elbisesi, 5 adet çocuk kaza ı, 12 adet erkek çorabı, 10 adet çocuk çorabı, 4 çift ayakkabı, 15 kg. makarna, 10 kg. pirinç, 4 kg.çama ır sabunu (Mücadele, Sayı:12, Mart 1965:26).

Benzer yardımlar TKMD'nin Aydın ubesi tarafından da gerçekleştirilmi tir. Aydın ubesi ayrıca Kıbrıs gecesi, Mehmetçik gecesi düzenlemi bir de Komünizmle Mücadele Dergisi çıkarmı tır (Mücadele, Sayı:1, Mart 1964:24).

Komünizme kar ı dikkatli olunması gereken hususlar içinde tiyatro ve filmlere de i aret edilmekteydi. Bu yüzden TKMD, film gösterilerine de önem vermi tir.

Eylül 1964'e kadar sadece zmir'in muhtelif semtlerinde 15 anti-komünist film gösterilmi tir. Gösterilen filmlerden bazıları unlardır: Almanya'nın Berlin ehriine çekilen duvarın iki tarafında ya ayan halkın mukayesesini yapan *Duvar*, Letonya'nın istiklalini kazandıktan kısa bir müddet sonra Komünizmin pençesine nasıl dü tü ünü gösteren *Letonyam Benim*, Komünistlerin mezalimine u ramı memleketlerin durumunu anlatan *Bilenler Anlatsın* adlı filmler. Bunlar zmir'in Tepecik, Basmane, Mersinli, Çınarlı, Çamdibi, Bornova, Salhane semtlerinde ve Buca'da, her semtte iki üç

defa olmak üzere halka ücretsiz gösterilmi , ayrıca yukarıda adı geçen filmler, muhtelif yazlık sinemalarla temasa geçilerek programlara ilave edilmi tir (Mücadele, Sayı:6, A ustos 1964:27).

Açıkça söyleyebiliriz ki yapılan toplantı, konferans ve açık oturum gibi programlara devlet düzeyinde de katılımlar oluyordu. Mesela 13 Aralık 1964 günü Erzurum'da Erzurum ube Ba kanı Celalettin Atamanalp'in idare etti i Doç. Dr. aban Karata , Dr. Orhan Türkdo an gibi bilim adamlarının katıldı ı açık oturuma Vali, Vali Vekili, Emniyet Müdürü, Adliye mensupları, Daire Müdürleri, çe itli rütbede subay ile bir çok üniversite mensubu da i tirak etmi tir (Mücadele, Sayı:10, Aralık-Ocak 1965:28).

Darendelio lu'nun ba kanlı ı öncesinde TKMD'nin zmir Kadınlar Kolu, zmir Gençlik Kolu ve ilçeler dahil 33 ubesi ve 5 Temsilcili i bulunuyordu (Mücadele, Sayı:11, ubat 1965:27).

TKMD'nin Do u ve Güneydo u Türkiye'de açılan ilk ubelerinin ba ta Malatya, Elazı , Diyarbakır ve Tunceli oldu unu belirtmemiz de faydalı olur kanaatindeyim (Mücadele, Sayı:1, Mart 1964:27).

ubelerdeki faaliyetler Darendelio lu'nun ba kanlı ı döneminde de sürmü tür. Darendelio lu'nun ba kanlı ı döneminde ube sayılarında ciddi anlamda artı olacaktır. Bunda üphesiz milliyetçi tabandan geliyor olmasının etkisi büyüktür. Ayrıca yürütülen birlik ve beraberlik kampanyalarının da etkisi olmu tur.

3. 3. İhan (E.) Darendelio lu'nun Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i Ba kanlık Dönemi

TKMD'nin stanbul ubesinin kurulma yetkisi Darendelio lu'na verilmi 1964 yılı ba nda Avukat Fazlı Akkaya'nın ba kanlı nda stanbul ubesi de kurulmu tu (Darendelio lu, 1975:388).

Darendelio lu, TKMD'nin genel ba kanlı na seçilmeden önce de, dernek içindeki faaliyetlerini sürdürmü , kurucusu oldu u Toprak isimli aylık ölkü dergisini, Komünizmle mücadele eden yegâne mecmua olarak nitelemi tir. Milliyet Gazetesinin 26.12.1964 tarihli haberine göre Darendelio lu, “Basında Komünist Faaliyetler” hakkında konferans vermi tir. Projeksiyonla sundu u konferansta, komünistlerin son günlerde Sosyalist kisvesine bürünerek propaganda yaptıklarını ileri sürmü ve “Ebettteki ya asın Lenin, ya asın Stalin, ya asın Kru çev diyecek de illerdir. Bunu yapacak ahmak yoktur.” demi tir.

Darendelio lu, projeksiyonda bazı vesikaları perdeye aksettirmi tir. Bu vesikalar arasında, “Türkiye’de 1957 yılında 3 bin, imdi ise -1964- 10 bin kadar faal komünist bulundu unu belirten bir Fransız bülteni”, “Komünistlere dı arıdan 15 milyon lira yardım yapıldı nı ileri süren bir Türk gazetesi” de yer almı tır (Milliyet, 26.12.1964:7).

Derne in ikinci genel kurul toplantısı 1965 yılının nisan ayında yapılmı , genel ba kanlı a Yetik’e göre, ırkçı tarafı pek de öne çıkmayan Milliyetçilik ve Mukaddesatçılı ı dengelemi gibi görünen (Yetik, 2008:104) Darendelio lu seçilmi ti. 1965 yılının sonlarında derne in ube sayısı 110’a çıkmı tır (Darendelio lu, 1975:388).

Darendelio lu'nun ba kanlı ı döneminde dernek kurucularından Zeki Efeo lu ve iki arkada ı, zmir’de Kar ıyaka’daki evinde istirahat etmekte olan Cumhuriyetçi Cemal Gürsel’i ziyarete gitmi ler, derne in fahri ba kanlı nı teklif etmi lerd. Bu teklif kar ısında memnuniyetini dile getiren Cemal Gürsel “Elbette kabul ederim.

Komünizmle mücadelede asıl vazifeliler bizler olmalıyız.” demi ve basına verilmek üzere de fahri başkanlığı kabul ettiğine dair imzalı ve başlıklı bir belge verdi. Darendeliolu’na göre CHP Genel Başkanı Smet dönünde derneğin büyümesinden endişe duymu ve Cemal Gürsel’i yanlı haberlerle tesir altına alarak TKMD’den uzaklaşmasına sebep oldu (Darendeliolu, 1975:388).

Yetik, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel’in fahri başkanlığı konusunu Derneğin kapılarını kendisine açtırabilmek amacıyla bizzat kendisinin önerdiği ve Adalet gazetesinin sahibi Osman Zeki Efeolu ile birlikte Cumhurbaşkanı gittiklerini belirtmektedir (Yetik, 2008:102).

Cemal Gürsel, Cumhurbaşkanı döneminde yukarıda da ifade edildiği üzere Komünizmle mücadelede kendini asıl vazifeli görmektedir.⁶⁷ Diğeryandan Ankara Kurtulu Lisesi öğrencilerinin hazırladığı, Kurtulu dergisine verdiği demeçte “Komünizme gelince, bir toplumda insanları hayvan sürüsü addeden, hürriyeti, insanlığı inkâr eden bu bedbaht görüşten, eytandan kaçır gibi kaçırır gerekir” demiştir (Komünizmle Mücadelede Türk Dönüşürleri, 1968:9).

Darendeliolu’nun TKMD başkanlığı döneminde ülke yönetiminde ve Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)’da da Komünizmle mücadele ciddi manada ele alınmaya başlandı, gündem olurdu, zaman zaman iktidar-muhalefet restle melerine de sebep oldu. Demirel hükümetinin sol fikirli olduğu bilinen sanatçılara karşı başlattığı iktidar çıkarma eylemi CHP Genel Başkanı Smet dönünün hükümeti “rtica da Komünizm kadar tehlikelidir.” uyarmasıyla karşılaştı. Bu sırada Genel Kurmay Başkanı da

⁶⁷ Karpat’a göre, Cemal Gürsel KKK zamanında bir sosyalist partinin Türkiye’nin sorunlarını çözebileceğini açıkladı (Karpat, 2011:201). Diğeryandan 1961 Anayasasının “Türkiye Cumhuriyeti’nin bir sosyal devlet olduğunu belirleyen maddesini, Başkan Cemal Gürsel’in Türkiye, “Sosyalizme açıktır” tarzında belirtmesi, Komünizm ile Sosyalizm arasındaki ayrımı da keskinleştirdi (Türkdoan, 1996:180).

Komünizmle mücadele metotlarını askeri okullarda ders olarak okutulmasını kararla tırdı. Millet Partisi de hükümeti hiçbir ey yapmadan sadece lafını ederek Komünizmi kendi çıkarlarına alet etmekle suçladı. Osman Bölükba ı'na göre hükümet zengin-fakir arasındaki uçurumun gittikçe açılmasını sa layarak aslında Komünizmin geli mesine yardım ediyordu. smet nönü de Komünizmle mücadele kapsamında Demirel'in Nurcularla olan ili kisini kastederek hükümetin ve ba abakanın dini siyasete alet etmekten vazgeçmeleri konusunda uyarıyordu. Bununla birlikte hükümet Komünizme kar ı yapılacak mücadelenin ilkelerini belirlemek için slam dünyasından bir takım din adamlarını da Türkiye'ye davet ediyordu (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, 2010:589).

Darendelio lu, ilk bir yıllık genel ba kanlı ı zamanında tam 78 ubede Türkiye'de ve Türk basınında Komünizm faaliyetleri mevzuunda vesika ve projeksiyonlu konferanslar vermi , halkın bu korkunç tehlikeye kar ı uyanması lazım geldi i zaruretini dile getirmi ti. 1965 yılı büyük seçimlerinde CHP'nin "Ortanın Solu" sloganı ile halkın huzuruna çıkı ı dernek ubelerinin faaliyetlerini arttırmı tı. Birçok ubelerde verilen verilen konferanslar, bildiriler, mitingler CHP idarecilerini fazlasıyla endi eye dü ürmü tür. ubelerin tertiplede i toplantılarda ayrıca, Prof. Dr. Nevzat Yalçınca , Prof. Dr. Mümtaz Turhan, Prof. Dr. brahim Kafeso lu, Kadrican Kaflı, Necip Fazıl Kısakürek, Ergun Göze, Aclan Sayılğan, Dr. Fethi Teveto lu, Galip Erdem, hsan Ta delen, konferanslar veriyordu. stanbul ve civarındaki konferanslarda ise Av. Fazlı Akkaya, Nurettin Pakyürek, Ahmet Mu lu gibi dernek idarecileri halkı heyecanladırıyorlardı (Darendelio lu, 1975:389).

Darendelio lu'nun anlatımlarına göre, bu konferanslar ortanın solu yolcularını oldukça ku kuya dü ürmü tü. Zira TKMD mensupları; ortanın solu sloganı ile milleti

aldatmaya kafalarda yanlış istifhamlar yaratmaya çalışınların da karışında olduklarını açıkça beyan ediyordu. Çünkü ortanın solunda olanların başı hiçbir gün Komünizmin bir tehlike olduğunu söylemediği gibi memlekette ne kadar solcu, sosyalist varsa adeta onlara hamilik vazifesi görüyordu. Hatta sol ayaklanmaları teşvik ediyordu. Onun içinde TKMD'nin kafaları uyarıcı beyannameleri ve konferansları ile fikre fikirle mücadele edenlere zecri tedbir isteniyor, önünü hükümeti zorluyordu (Darendelio lu, 1975:389-390).

Malatya milletvekili İsmet Önü Millet Meclisinin 16.7.1965 tarihli birleşimindeki konuşmasında “seçimlerin TKMD'nin faaliyeti içinde cereyan edeceğini iktidarın dernek için tahsisat ayırdığını, derneğin AP mensupları tarafından kurulduğunu, dernek hareketleri kanun dışına çıktığı takdirde hükümetin başlıca sorumlu olacağını, saldırgan ve dövmüş halinde bulunan derneğin sorumsuz ve büyük devlet makamı tarafından seçimler için ve vatandaşın huzuru için tehlike arz etmekte olduğunu, dernek faaliyetleri hakkında bir tartışma açmak ihtiyacını bulmakla beraber hedefinden ayrıldığını politikaya yöneldiğini, hedefini ana dernek hakkında kanun ile ilgilendirilmesinin beklenmekte olduğunu” söylüyordu (Darendelio lu, 1975:390).

İstanbul milletvekili Suphi Baykam⁶⁸ ise; Ulus gazetesinin 1.7.1965 tarihli nüshasında intihar eden, Kars'taki konuşmasında “TKMD'nin tüzüğüne aykırı olarak siyaset yapmak istidadında bulunduğunu bir zamanlar bir zamanların ‘Vatan Cepheleleri’ istikametinde gelişmekte olduğunu, TKMD'nin tehlikeli bir gelişme içinde olduğunu, Cumhuriyet kanununun adını istismar edip, hazineden alınan paralarla faaliyet gösteren bu

⁶⁸ Bedri Baykam'ın babası. DP iktidarı döneminde MTTB Başkanı olan Suphi Baykam, Hükümet Başkanı'nın ağırlık solcular için alınacak tedbirleri adeta bir müjde gibi vermesinden dolayı Menderes'e şu telgrafı çekmişti: “Sayın Adnan Menderes, Başkan, Türk milletinin yıllardan beri özlediği, Komünizmle kesin mücadeleye karar veren hükümetinize milliyetçi Türk gençliğinin tükran ve minnetlerini arz ederiz. Hürmetlerimizle...” (Darendelio lu, 1975:236).

dernek uyarılmaz ve gerekli tedbirler alınmazsa tehlikenin daha da büyüyece ini” beyan etmi tir. Bu ifadeler, zmir Savcılı ı tarafından ihbar telakki edilmi , Derne in Genel Ba kanı lhan Darendelio lu, Genel Ba kanvekili Burhanettin Semerkantlı, Genel Sekreter Hayri Ilgar, merkez idare kurulu üyeleri Nejat Halil Pala, hsan Kolo lu, Abdülgani Çelik, Hasan Oraltay, Mehmet Gemalmaz ve Ali Rıza Akkemik zmir Cumhuriyet Savcılı mın 1965/1755 sayılı hazırlık dosyasıyla mahkemeye verilmi ti (Darendelio lu, 1975:390-391).

Dernek idarecilerinin teker teker sorgularından sonra müdafaaları dinlenmi verilen ve gösterilen deliller, TKMD’nin asla bir siyasi partinin organı olmadı ı, hatta 110 übeden 9 ube ba kanının CHP’li, üçünün Millet Parti’li, be inin CKMP’li, ikisinin Yeni Türkiye Partili, on yedisinin AP’li di erlerinin de bitaraf vatanda lar oldu u ifade edilmi ti.

Di er yandan Darendelio lu, Malatya’da TKMD’yi kuranların arasında ve idare heyetinde Malatya CHP Belediye Ba kanı Avni Gebe ’in ayrıca Malatya’nın yakınındaki Ye ilyurt kazasında ba kan ve müte ebbis heyetin ço unun CHP’li oldu unu, Salihli ve Sındırgı’da ube ba kanlarının da CHP’li Belediye ba kanları oldu unu yazmaktadır. Bu yüzden nönü ve Suphi Baykam’ın TKMD için söylediklerinin bir iftiradan öteye geçmedi ini böylece dernek merkez idarecilerinin beraatının sa landı ını vurgulamaktadır (Darendelio lu, 1975:391).

TKMD, 1965 yılında zmir’de oldukça ba arılı ve muhte em denecek kadar geni bir halk kitlesini bir araya getiren “Komünizmi tel’in (lanetlemek) mitingi” yapmı , bu mitingler Antalya, Adana, Erzurum, Kars ve Trabzon’da devam etmi ti. stanbul’da yapılan bütün mitinglere de fiilen i tirak etmi , MTTB’ye yardımcı olmu tur. 1965 sonuna kadar ne riyatına devam eden Mücadele dergisinin yanında,

küçük fakat hayli faydalı olan üç eser yayınlamıştır. Bunlardan birincisi “Kızıl Albay Pankovski’nin Gizli Defteri”, kincisi Hayrani Ilgar tarafından yazılan “Komünizm ve Tenkidi”, üçüncüsü de Aydın Übe Başkan Av. Orhan Özgedik’in hazırladığı “Komünizmle Mücadele ve Yolları” isimli eserlerdir (Darendelio lu, 1975:392-393).

Darendelio lu, Komünizmle Mücadele Derneği’nin Genel Başkanı olarak üyelerin açılış törenlerine de iştirak etmiştir. Mesela derneğin Sosyalistler Übesinin açılış töreninde (12.12.1965) bir konuşma yapmış, Fransa ve Amerika’da yayınlanan antikomünist bültene göre 1964 yılında Türkiye’de faal 12 bin komünist olduğunu belirtmiştir. Darendelio lu, ayrıca komünist eserlerin tiyatrolarda serbestçe oynanmasının ve 141. ve 142. maddelerin kaldırılmasını istemenin haine fırsat vermek olduğunu da gittiği her yerde iştirak ediyordu. Darendelio lu, “Komünizmin aradığı fırsat önce gaflet sonra sefalettir” diyordu (Milliyet, 13.12.1965:1).

Türkiye’nin bu en yaygın milliyetçi kuruluşu olarak dikkat çeken TKMD’nin dördüncü büyük kurultayı Darendelio lu’nun başkanlıktan çekilmesi bakımından önem taşımaktadır. Kurultay 30 Nisan 1967’de genel merkezin bulunduğu İzmir’de yapıldı. Bu dönemden beri genel başkanlık vazifesi yapan İhan Darendelio lu, artık bu sefer aktif vazife almamak taraftarı idi. Darendelio lu, genel merkezin İzmir’den İstanbul’a naklini de zaruri görmekteydi. Aynı zamanda, derneğin başkanına ilmi hüviyeti olan bir zâtın geçmesini de gerekli buluyordu (Millî İnkı, Sayı:2, Haziran 1967:4).

Darendelio lu’na göre, çeşitli çevrelerden gelen tenkitlerden en mühimi TKMD’nin bir kaba kuvvet ekibi haline gelmesi olmasındı. Kendisi bu fikre katılmıyordu. Fakat ona göre Türk umumi efkârı karşısında, bu ithamı kesinlikle reddetmek ve fiili olarak yalanlamak için, derneğin başkanında üniversite mensubu bir zâtın bulunması lüzumluymuştu (Millî İnkı, Sayı:2, Haziran 1967:4).

29 ve 30 Nisan günleri, kurultaya katılmak üzere zmir'e gelen delegeler genel başkanlık için üç aday bulunduğunu gördüler: Darendelio lu, Hsan Kolo lu ve Saffet Solak. Delegelerin çoğu Darendelio lu'nun bu kez adaylığını koymayacağından habersizdi ve onun yeniden genel başkan seçilmesini en tabii sonuç olarak görüyorlardı. Kurultay ile yakından ilgilenen gazetelerden Yeni İstanbul kat'i bir taraf tutmamakla birlikte daha ziyade Darendelio lu'nu, Sabah ve Bugün gazeteleri ise açıkça Doç. Dr. Saffet Solak'ı destekliyorlardı (Millî İnk, Sayı:2, Haziran 1967:4).

Kurultay, 30 Nisan Pazar günü saat 11.15'te Genel Başkan Darendelio lu'nun konuşmasıyla açıldı. Darendelio lu'nun sürükleyici hitabetiyle yaptığı konuşma kısaca şöyle idi:

27 Mayıs Hareketi'nin getirmek istediği hürriyeti sinsice ve gizlice istismar eden komünistler artık yer altı faaliyetlerini aleniyete intikal ettirmiş bulunmaktadır. 27 Mayıs hareketinden evvel altı yıl içinde Türkiye'de Komünizm propagandası yapmaktan dolayı tam 355 kişi 141. ve 142. maddeler muvacehesinde mahkûm edilmiş olmasına rağmen, ihtilalden sonra yer altı dediğimiz gizli faaliyetlerini açıkça yapmak isteyenler maalesef bilirdikleri raporlarıyla kanunlarımızın pençesinden dahi kurtulmak imkanını sağlamamışlardır... Birçok müesseselerimizde olduğu gibi, bugün üniversite kürsülerimizi de işgal eden öretim üyeleri ne yazık ki, bilerek veya bilmeyerek vatan hainlerinin lehinde kanaat serdetmek suretiyle bunların beraatlarını sağlamaktadırlar. Fakat Türk halk efkârının vicdanında mahkûm olanlar, adalet huzurunda beraat etseler dahi, elbette normal ve namuslu bir vatandaş hüviyeti taşıyamazlar (Millî İnk, Sayı:2, Haziran 1967:5).

Bu konu madan sonra Kurultay Başkanlık Divanı seçimi yapılarak faaliyet raporunun okunmasına geçilmiştir. Diğer yandan Kurultay'a çekilen başkanlık telgrafları arasında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) Genel Başkanı Alparslan Türkeş, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejdet Uran, Donanma Komutanı Koramiral Celal Eyicio lu, Yedinci Ordu Komutanı Orgeneral Faruk Güventürk'ün isimleri dikkati çekmekteydi (Millî İnk, Sayı:2, Haziran 1967:6).

Gündeme göre sıra tüzük tadili konusuna gelmi ti. Genel merkezin stanbul'a nakledilmesi ile ilgili 46 imzalı takriri Kongre ba kanı smail Hakkı Yıldırım oylamaya bile koymamı tı. Darendelio lu “siz hukukçu olmanıza ra men sadece tüzü ümüzü de il cemiyetler kanununu da ihlal ediyorsunuz” diye tepki göstermi tir (Milli I ık, Sayı:2, Haziran 1967:6).

Derne in isminin de i tirilmesi ile ilgili tüzük tadilinde ise söz alan delege Günal Sayın “Komünizme kar ı olmak, ifadesini iddet tedbirlerinde bulmaz. Bir yandan kanuni müeyyideler konulurken, öte yandan sosyal ve ekonomik tedbirler almak, Anadolu'yu devletin efkatli kollarıyla sarmak lazımdır.” ekinde konu mu tur. Günal Sayın'ın görü üne göre, derne in ismi “Komünizmle ve Kapitalist Emperyalizmle Mücadele Derne i” olmalıydı. Tüzük tadili ile ilgili her iki görü de bir sonraki kurultaya bırakılmı tır (Milli I ık, Sayı:2, Haziran 1967:6).

Seçimlere geçilmeden önce de Kurultay'da hazır bulunan dönemin Ula tırma Bakanı Sadettin Bilgiç'in bir konu ma yapması için sekiz delegenin imzası ile bir takrir verildi. Sadettin Bilgiç'in konu masından sonra Genel Ba kan adaylarından lhan Darendelio lu kürsüye geçerek yaptı ı konu masında genel ba kanlık adaylı ından Saffet Solak namına feragat etti ini bildirmi tir. Bundan sonra mutlaka Darendelio lu'nu seçmek arzusunda olan bir kısım delegeler ise “artık rey kullanmayız” diyerek salonu terk etmek istediler. Fakat Darendelio lu onlara engel olmu ve reylerini mutlaka kullanmalarını rica etmi tir (Milli I ık, Sayı:2, Haziran 1967:7).

Yapılan seçimlerden sonra TKMD'nin e er bir ola anüstü kurultay toplanmazsa bir yıl müddetçe i ba ında kalacak olan yeni idare heyeti öyle te ekkül etti: Genel Ba kan: Saffet Solak, Üyeler: Dr. Dursun Aksoy, Dr. Baha Kitapçı, Avukat Burkay

Kaynak, Ö retmen emsettin Çeker, Ö retmen Ömer Yıldırım (Milli I ık, Sayı:2, Haziran 1967:8).

Yeni Genel Ba kan Saffet Solak, kurultayın ertesini günü bir beyanat verdi. Doç. Dr. Saffet Solak beyanatında “Derne imiz imdiye kadar bir antitez havası içinde çalı ıyordu. Reaksiyoner bir durum arz ediyordu. Dernek mensupları bundan hiç memnun de ildi. Bundan böyle bütün faaliyetlerin ahlaki, fikri ve ilmi olarak yürütülmesi ba lıca hedefimizdir” demektedir (Milli I ık, Sayı:2, Haziran 1967:8).

Böylece Darendelio lu te kilatlanmasında ve kısa sürede önemli bir milliyetçi kurulu haline getirdi i TKMD’deki aktif görevinden çekilmi tir.

Yetik, Saffet Solak’ın genel ba kanlı a getirildi i bu kongreyi Mukaddesatçılarının bir ba arısı olarak nitelemekte ve bu ba arıda Risale-i Nur talebelerinin de büyük rolü oldu unu belirtmektedir (Yetik, 2008:104).

Öte yandan TKMD ubeleri içinde Türkçü kanatlar harekete geçerek Genel Ba kanlı a bir muhtıra göndermi ve bunu da basına bildiri ile açıklamı tı. Bu muhtırada:

* Komünizmle mücadelede ana fikrimiz Türkçülüktür. Kurultayda Türkçüler dinsizdir diyecek kadar küstahla an sahte dincilerle aynı fikirde de iliz, partizan olmayaca ız.

* İme hürmetkarız, zirai reforma, sosyal adalete, imkane itli ine, petroler ba ta olmak üzere yer altı servetlerinin millile tirilmesine, ücret dengesinin kurulmasına,, sömürücülü ün önüne geçilmesine taraftarız.

* Dernek yazılarının altına “Tanrı Türk’ü Korusun” ibaresinin yazılması, Türk’ün milli amblemi olan “Bozkurt” a laf edecek alçakların kar ısındaız (Milli I ık, Sayı:2, Haziran 1967:9).

Eren'in aktarımlarına göre Ali Gevgili ise, TKMD'nin 31 Haziran 1968 tarihinde zmir'de gerçekleştirildiği kongreye dikkat çekmekte ve unları söylemektedir:

Bu kongrede Türkiye'nin milliyetçi ekibi, slamcılar ve AP'liler önünde son iktidar savaşını verir. Ancak bu savaş kaybederler ve dernekten uzaklaştırılırlar. Milliyetçi ideolojinin gençlik kesiminden vurucu gücünü de oluşturmak üzere Ülkü Ocakları bu tasfiye hareketinden sonra kurulacaktı. Yine MTTB'de de benzer bir durum olmuştur. MHP'nin desteklediği Komanda lakaplı Mustafa Ok karışısında Burhanettin Kayhan kazanmıştır (Eren, 2012:69).

Silifkeli bir genç olan Mustafa Ok, o dönemlerde Orman Fakültesi'nden arkadaşları Secaattin Terzioğlu ve Ali Sırtlı ile Ülkü Ocaklarının temeli olan Ülkücü Milliyetçiler Derneği'ni kurmuşlardır (Karabacak, 2011:57).

Daha sonraları Milli Selamet Partisinde (MSP) Necmettin Erbakan'ın danışmanı olarak görev yapmış olan Burhanettin Kayhan döneminde MTTB'nin ana eksenini slamcılık olarak, milli ve milliyetçi demokrandan kurtulmak ve dışarıya karşı savunmak için kullanılmış, sadece solcularla değil artık sağcılar ve Milli Mücadelecilerle de hesaplaşmaya başlanmıştır

(http://www.kazimsaglam.com/index.php?option=com_content&view=article&id=128/ 25.01.2013).

Diğer yandan, TKMD'ye iktidarın doğrudan bir yardımına vb. basında rastlanmazken MTTB'ye, İstanbul 1 Genel Meclisi'ndeki AP'li üyelerin oylarıyla 1967 bütçesinden 80 bin lira verildiği açıklanmıştır (Kabacalı, 2007:166).

Ahmet B. Karabacak da TKMD hakkında, "Türke , milliyetçileri siyasi bir çatı altında toplayınca bizim, böyle yamalı bohça bir derneğe ihtiyacımız kalmadı. Dernekten İhan Darendelioğlu ile beraber çekildik. Biz dernekten çekilince, orası da çöktü, kapandı" demektedir (Karabacak, 2011:61).

Eren'in elde ettiği bilgilere göre, 1960'lı yılların sonlarında, imam hatip lisesindeki bazı hocaları tarafından Komünizmle Mücadele Dernekleri'ne götürüldüklerini söyleyen Abdurrahman Dilipak, bu dernekte, "Amerikan Haberler Ajansı'nın basılı dokümanları" bulunduğunu ve bir askeri savcının, buldu malardan birinde "Vurun ama öldürmeyin, mahkemeye dümeden karakoldayken bize haber verin" dediklerini belirtiyor. Günümüzün öne çıkan simalarından Fethullah Gülen de derneğin Erzurum'daki kurucuları arasındadır. (Eren, 2012:90).

TKMD'de, 1960'ların sonu itibarıyla daha çok "Tezimiz İslam'dır" düsturuyla İslamcı kanadın öne çıktığını ifade beyannamelerinde de görmekteyiz. Sivas TKMD, Milliyetçi Öğretmenler Birliği, Din Görevlileri ve Yardımlama Cemiyeti'nin "Müslüman Türk Milletine" bağlılığı beyannamesinde:

Komünizmin en büyük düşmanı İslamiyet'tir. Çünkü İslamiyet, ferden hak ve hukukunu onun sahip olduğu varlıklarına serbestçe tasarrufunu, aile müessesesinin mukaddesliğini kabul etmiştir. Senin dinine, din adamlarına, dini tedrisat yapan okullarına ve inanarak ibadetlerini yapan vatandaşlarına saldırmalarının, onları küçük düşürmek ve yaptıkları ibadetlerin bir gericilik, topluluklarını bir irtica olarak göstermeye çalışmalarının sebebi buradan gelmektedir. Sen seyirci kalırsan, bunlara lüzum olmadığı hatta memleketinde komünistin bulunmadığını söyleyecek kadar gaflette bulunur, yalnız maddi menfaatin için çalışırsan, sosyalist maskesi altında faaliyet gösteren fakat asıl gayesinin seni köleleştirmek ve efendilerine armağan etmek için çalıştığını basına kendi kazancınla yardım eder ve onun faaliyetine imkân verirsen gelecek felaketi peşinen kabul etmiş olursun. Müslüman Türk Milleti! Tarihine bir nazar et, ataların vatani, hürriyeti ve namusu için bu toprakları hayatı ve kanı pahasına sana emanet etmiştir.

diyerek 16 Ağustos Cuma günü sabah namazının Paşalı Camii'nde büyük cemaatle kılınacağını duyuruyordu (Sivas TKMD'nin Müslüman Türk Milletine Beyannamesi, 15.8.1968).

TKMD Fatih übesi ise Salih Özcan⁶⁹ ise unları söylemektedir:

Biz TKMD olarak Komünizm belasının karısına ‘Tezimiz slam’dır’ diyerek çıktık. Çünkü en güzel birliğin Allah korkusundan ve Allah sevgisinde birlemek oldu u kanaatindeyiz. Bütün vatandaşlarımızdan taleplerimiz: Sol ne riyatı satın almamak ve okumamak ve ilan vermemek ve sahip olunan her türlü vasıtayla protesto etmek. Mukaddesatçı ve milliyetçi yayınları satın almak, okumak ve ilan vermek ve sahip olunan her türlü vasıtayla desteklemek. Komünizmle doğrudan doğruya veya dolayısıyla mücadele eden derneklere gücümüzün yettiği nispette mali yardımda bulunmak, faaliyetlerine fiilen iştirak etmek. (Bu hususta tavsiye edeceklerimiz dernekler unlardır: TKMD, İlim Yayma Cemiyeti⁷⁰, İmam Hatip Okullarına ve Kuran Kurslarına yardım eden diğer dernek ve teekküller) (TKMD Fatih übesi Takdim Eder, İstanbul 1968).

eklindeki beyanatını kamuoyu ile paylaşmıştır.

TKMD’nin bu mukaddesatçı çizgisini, Genel Başkan adayı Orhan Kiverliolu’nun 28 Haziran 1970’de TKMD 6. Büyük Kurultayı Delegatesine Seçim Beyannamesinde de görmekteyiz. “Tezimiz slamdır” parolası ile yola çıkılan bu beyanname MTTB vb. ile ortak çalışmaların yapılması gündeme getirilmi mukaddesatçı “Birlik Halk Cephesi” tesis edilmek hedefi ortaya konmuştur (TKMD

⁶⁹ Salih Özcan, Kamuoyunda Ortadoğu’da İlimli slam’ın sacayaklarından biri olarak bilinen Rabita örgütünün 41 kişilik kurucu meclisindeki iki Türk’ten biridir. MSP’den anlırfa Milletvekili olmuştur, ardından da Suudi sermayeli Faysal Finans Kurumu’nun Yönetim Kurulu Başkanvekilliğine getirilmiştir. Her fırsatta, “Allah Özal’dan razı olsun” demektedir (Cumhuriyet, 5.9.1993). CIA’nın Orta Doğu Masası eflerinden Fuller, yeni stratejilerinin özünü şöyle açıklıyordu: İlimli slamı benimsemeye, Atatürk’ün görüşlerinden vazgeçme, Orta Doğu ve Kafkaslarda serbest piyasanın ve ABD’nin tavsiye ettiği slamı yaymak. Bu paralelde Uur Mumcu, 12 Eylül Hükümetinin 28 Nisan 1981 tarihli kararname ile Türk imamlarının paralarının Suudi Arabistan’ın Rabita örgütü tarafından ödenmesini kabul ettiğini belirlemiştir. Mumcu, Resmi Gazetede yayınlanmayarak kamuoyundan gizlenen bu haberi, ele geçirdiği Çalıma Bakanlığına ait bir belgeden çıkarmıştır ve 28 Mart 1987 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmasını sağlamıştır (İkinci, 1997:200-201). Ayrıca bu konuda (Bkz. Mumcu, 1994).

⁷⁰ Cengiz Özakıncı’ya göre, 1950’de Amerika’da Komünizme dinle karıştı koymak amacıyla kurulan, 1951’de Avustralya’da, 1952’de İsrail ve Yeni Zelanda’da ve İngiltere’de üyeler açan Uluslararası Scientology Assosiation’un adı olan İlim Yayma Cemiyeti 1953’te 68 üye tarafından İstanbul’da kurulmuştur, 1967’ye gelindiğinde üye sayısı 20’yi, üye sayısı 1200’ü bulmuştur. Tanıtım kitapçığında “Devletin çeşitli organlarıncayakından izlenerek kamu yararına dernekler kapsamına alındığı” belirtilmiştir (Özakıncı, 2009:345).

Genel Başkan Adayı Orhan Kiverlio lu'nun TKMD 6. Büyük Kurultayı Delegelerine Seçim Beyannamesi, 28 Haziran 1970).

TKMD'nin kurulu unda rolü oldu unu öne süren mukaddesatçı Zübeyr Yetik, Komünizmle mücadele konusunda, “boksörlerin yumruklayarak çalı ma yaptı ı tulum gibi bir eydi ancak boksörler yumruk atarak kendilerini geli tirmelerine ra men biz bu tulumla u ra ırken gerçekte oyalanıyor, güç kaybediyorduk.” tespitinde bulunmaktadır (Yetik, 2008:105).

Dündar Ta er, Sa ve Sol kanatları de erlendirirken TKMD hakkında “Büyük iddialarla ortaya çıkmı , bir miktar nutuk ve konferans vermi , sonra AP paraleline daha sonra da hükümet emrine tabi olmu tur. Kendi kendine, kendisi içindir.” demektedir (Ta er, 1975:210).

Stefan Yaresimos da TKMD hakkında “Dinci, a ırı sa hareketler 1960'ların ba nda Komünizmle Mücadele Derne i çerçevesi içinde sahneye çıkmaya ba lar. Bu kurulu Amerikan Petrol irketi Aramco tarafından emrine verilen on milyonlarca dolarlık bir bütçeden faydalanıp Suudi Arabistan'dan ba layarak Müslüman ülkelerdeki dinsel gericili e yön veren Uluslararası slam hareketine oldu u kadar AP'ye de ba lı bulunmaktadır.” demektedir (Yaresimos, 1989:518-519).

Di er yandan Nejdet Pekmezci'nin “Mankurtlar Vadisi” isimli kitabında da TKMD'nin aktif üyeleri hatta ideologları arasında Refik Korkut ismi üzerinde durulmaktadır. Refik Korkut, *Gerçek Fikir Ajansı*'nın sahibidir. Pekmezci, TKMD'yi Türk Gladysu⁷¹ ile de ili kilendirmektedir. Hatta Pekmezci PKK terör örgütü lideri

⁷¹ Gladys, Adnan Akfırat'ın deyi iyle NATO'nun yasadı ı çocu udur. NATO'nun 1949'daki ilk anla ma metninde gizli bir madde bulunmaktadır. Buna göre üye olmak isteyen devlet, Komünizme kar ı mücadele edecek bir devlet kurulu u olu turmak zorundaydı. Bu örgütün kadroları gizli tutulacaktı ve gizli çalı acaklardı. Üye ba vurusu, ancak bu ko ulun yerine getirilmesinden sonra kabul edilecekti. Bu gizli madde gere i, NATO içinde gizli bir komite olu turulmu tu. Üye devletler, altı ayda bir toplanan gizli komiteye delege göndermekle

Abdullah Öcalan'ın da Fikir Ajansı'nda çaycı olarak çalıştığına iddia etmektedir (<http://www.acikistihbarat.com/Haberler.asp?haber=5377/16.04.2013>).

Fikir Ajansı, *Fikir* dergisi adıyla bir dergi de yayınlıyordu. Bu derginin çizgisi Komünizmle mücadele ve kızıl faaliyetlere ve milliyetçi hareketlere göre belirlenmişti. Refik Korkut'un 25 irili ufaklı eseri de bulunmaktadır. Bu eserler arasında Fethi Tevetolu'nun da övgüyle bahsettiği "Komünizm Faizizm Nazizim" adlı eseri ünlüdür (Türkiye Fikir Ajansı lavesi).

Darendeliolu bu Fikir Ajansı hakkında "Türkiye Fikir Ajansı, devamlı ne riyaatı ile Türk basınında, antikomünist vatan hizmetleri safında münhasıran önemli bir yer işgal etmektedir." demektedir (Türkiye Fikir Ajansı lavesi).

1977'de fesh kararı alan TKMD hakkında Amerikancı, Türk Gladyonu gibi tartışmaları ve iddiaları bir tarafa bırakacak olursak tarafsız bir şekilde söyleyebiliriz ki bu dernek çatısı altında bulunan ve mücadele etmiş olan Türk milliyetçileri bu dernekten ayrıldıktan sonra Türkiye siyasetinde MHP kadrolarını yetiştirenler böylece bir geçiş sağladılar.

4. Kanlı Pazar Olayı ve İhan (E.) Darendeliolu

16 Şubat 1969'da vuku bulan Taksim hadisesini vatan ve millet bütünlüğünü korumanın şeref ve haysiyetlerini korumak oldu. İnananları bir kitlenin Komünizme ve anarşizme karşı milli bir reaksiyonu olarak gören Darendeliolu, olayı

yükümlüydüler. Komitenin dizginleri ABD'nin elindeydi. Şeytan Gladyonu, NATO'nun gizli ve yasaları örgütü olarak böyle kuruldu. Ayrıca sistemi, Mafya-Gladyonu-Tarikat Rejimi olarak sunan Doğan Perinçek'e göre Türkiye'de Gladyonu, ABD güdümlü gerçek hükümet merkezidir (Perinçek, 2008:21-24). Uğur Mumcu da "Türkiye'de oldu Şeytan gibi bütün NATO ülkelerinin gizli istihbarat örgütlerinde 'Müavir' adı altında CIA ajanlarının görev yaptığını ve bunların Komünizmle mücadele için taktik ve strateji saptadığından" bahsetmektedir (Mumcu, 1984: 288).

Kanlı Pazar de il anlı Pazar olarak de erlendirmektedir (Darendelio lu,1977:10). Çünkü olay Darendelio lu'na göre, hazırlanı itibariyle 1905'te Petersburg'da vuku bulan ve adına yine Bol eviklerin Kanlı Pazar dedikleri bir olayın benzeri idi (Darendelio lu, 1979a:51).

Darendelio lu bu benzerlikleri u ekilde ortaya koymu tur:

* O gün Rusya'da ba ında Plehanof, Lenin, Troçki gibi öhretli Marksistlerin bulundu u bir Sosyal Demokrat ı Partisi vardı. Türkiye'de ise yine ba ında Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Sadun Aren gibi öhretli liderlerin bulundu u T P vardı.

* O gün belli bir lideri bulunmamasına ra men Çar mparatorlu unu terörist hareketleriyle tehdit eden bir devrimci sosyalistler vardı. Türkiye'de ise yine belli ve öhretli bir lidere sahip olmamalarına ra men terörist hareketleriyle rejimi tehdit eden bir Dev-Genç örgütü vardı

* O gün Bol evikleri ve devrimci sosyalistleri destekleyen aylık haftalık günlük gazeteler vardı. Türkiye'de de T P ve Dev-Genç'i destekleyen hatta Rusya'dakilerle isim benzerli i bulunan aylık, haftalık dergi ve gazeteler vardı. Rusça yayınlanan Iskra (Kıvılcım), Vperyod (leri), Proletari (Proleter), Revolutsionnaya (Devrimci), Kurtulu dergilerine mukabil Türkiye'de de yayınlananların arasında Kıvılcım, leri, Proleter, Devrim, Kurtulu vb. Bunun gibi dergi ve gazeteler vardı.

* O gün Rusya'nın kurtulu u sosyalist olmaya ba lanmı tı Türkiye'nin kurtulu u da sosyalist olmakla mümkün deniliyordu.

* Petersburg'daki Kanlı Pazar'da masum i çilerin arasında Marksist ve Bol evikler karı mı büyük kalabalı ı suç i lemeye te vik ve tahrik etmi lerdı. stanbul'daki yürüyü lerin arasında da çok sayıda Maocu ve Moskovacılar vardı. O gün Çar Polisine hakaret etmek suretiyle polisin suç i lemesini isteyen Bol eviklere kar ı

istanbul'daki sözde i ç i yürüyü ünde de Türk polisine a za alınmadık hakareti yapmak suretiyle polisin suç i lemesini isteyenler vardı.

* Rusya'daki Kanlı Pazar ve tahrikçileri açıkça belli idi ki dı kaynaklardan idare ediliyorlardı. Türkiye'deki Kanlı Pazar tertipçileri de kimse inkâr edemez ki Sovyet, Fransız ve talyan komünist patrikleriyle münasebet kurmuşlardı. Bu arada Kanlı pazara i tirak etmi olan bazı a ır ı Sol militanların Marksist Filistin gerillaları arasında e itim gördü ü sabit olmu tur.

* Petersburg'da kurulmuş olan sosyal demokrat ve devrimci partilerin gizli komiteleri genç üniversiteliler arasında bir ihtilalin nasıl gerçekleştirileceğine dair seminerler tertipliyorlar; Türkiye'de de T P ve mensubu üniversiteli talebelerin kurdukları gençlik kolları vasıtasıyla üniversiteli gençlere ihtilalin beynelmilel metotları öğretiyor ve gençlere tasavvur edilen bir ihtilalde darbenin i ç iler tarafından gerçekleştirilece i fakat darbeye yön verecek olanların ise aydınlar olacağı tezi Rusya Çin Küba ihtilalleri örnek verilerek izah ediliyordu (Darendelio lu, 1977:76-78).

Darendelio lu'na göre, ortada inkarı mümkün olmayan bir gerçek daha vardır ki Kanlı Pazar adını verdikleri güne gelinceye kadar üniversitelerimizde solcu ve sosyalist olduğunu söylemekten artık çekinmeyen çok sayıdaki öğretim üyeleri Türk gençlerinin her çe it milli ve manevi duygularını dersleri ile ders kitapları ile makale ve beyanları ile tahrik etmişlerdi (Darendelio lu, 1977:81).

Darendelio lu, Anayasa Hukuku Profesörü Tarık Zafer Tunaya'nın öğrencilere ders kitabı olarak tavsiye ettiği *Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku* adlı eserinde (s.20) bunları yazdığı m ifade etmektedir:

Sa cılık insanın da toplumun de i tirilemeyeceğine inanır. Sa insanlar arasında e itli i de il hiyerar iyi benimser. Sa e ilimin varabilece i siyasi dü ünçe saltanatçı hilafetçi devlet ekillerine dayanır. Solculuk ise zihniyet olarak sa ın tamamen kar ısındadır.

Amacı bütün insanlar arasında mümkün olduğu kadar eşitlik ve adaleti gerçekleştirmektir. Bu eşitlik sadece siyasi değildir. Yani kanun önünde ve oylarında eşitlik yeterli değildir. Eşitlik aynı zamanda toplumsal hayatta ve ekonomik alanda da gerçekleştirmesi kanısız sol zihniyette hâkimdir.

Darendelio lu, Tunaya'nın bu Sosyalizm ve Solculuk değerlendirmesini Komünizmin bir tür tanımı olarak yorumlamıştır (Darendelio lu, 1977:94-95).

Darendelio lu'na göre, Kanlı Pazar'ın nasıl ve kimler tarafından hazırlandığını bilhassa amacının neler olduğunu daha iyi anlamak için Demokratik Devrim Derneği'nin (DDD) kurulmasına temel teşkil eden manifestonun bazı kısımları önemlidir. Bu manifestoda her Demokratik Devrimci hareketin emperyalist dünya sistemiyle bağlarını koparıp Sosyalizme yönelmesi zorunluluğundan bahsedilmekte ve temel slogan olarak da “Tam Bağımsız ve Demokratik Türkiye” sloganı belirlenmekteydi. Bu slogan Türkiye’de ilk defa bu manifesto ile ortaya atılmış ve solcu tekküllerin malı olmuştur (Darendelio lu, 1977:104-106).

Milli Demokratik Devrim (MDD) adıyla yayınlanan bildiriden sonra kurulan DDD'nin kurucuları şu kişilerden oluşuyordu: Kemal İler, Nejat Tözge, Aslan Başer Karaoğlu, Bediüleri, Kutber Akalın, Halil Oyman, Cemil Ormanlar, Vedii Bayraktar, Rasih Nuri İleri, Sevinç Özgüner, Halil Bulut, İhsan Ormanlar, Muammer Öztürk, Hamit Yaba, Ali Aksoy, İhsan Memoğlu, Bora Gözen, Hikmet Gürdağ, Arif Damar, Halil Çalıncı (Darendelio lu, 1977:107-109)

Derneğin Amacı: Madde 2- Tarihimizin bu döneminde emperyalistlere, i birlikçilerine ve toprak sahipliği düzenine karşı olmak 27 Mayıs'ı ve bu hareketin getirdiği anayasa özgürlüklerini sonuna kadar savunmak; halkı her türlü iç ve dış sömürden kurtulmuş tam bağımsız özgür bir Türkiye do rultusunda olmak anlamını taşır. Bu inançla kurulan derneğimizin amacı MDD'yi gerçekleştirmeye çalışmaktır (Darendelio lu, 1977:109).

MDD tezini, komünist partilerinin, toplumların kapitalist dönemden Sosyalizme geçi inde uyguladıkları bir strateji, kat edilmesi zorunlu bir amaç olarak değerlendirilen Sayılğan'a göre, bu stratejiyi bütün komünist partilerinin uyguladıkları söylenemez. Fakat her ülkenin komünist partilerinde, V. İ. Lenin'in "İki Taktik" kitabında sistemle tirdiği MDD tezi özellikle Stalin'in ölümünden sonra bazı fraksiyonlara sebep olmuştur. Diğer taraftan SSCB Komünist Partisi'nin 20. kongresinden sonra uluslararası Komünizm ikiye ayrıldı ve Çin ve Sovyetler karşı karşıya geldiler. Bunun elbette ki, dünya komünist partilerinde de yankıları olmuştur. MDD, aslında Komünizmin klasik bir cephe stratejisidir. Literatürde "Geni Cephe" olarak da geçer. Her toplumun özel şartlarına göre sloganlar ortaya atar. İkinci Dünya Savaşı arifesinde Batı Avrupa'da Faşizm aleyhtarı eylemlerle iktidar iktidar ; savaş içinde geliştirildi ; Stalin'in ölümünden sonra da, bu strateji Sovyetler tarafından Kuzey Afrika, Orta-Doğu ve Uzak-Doğu ülkeleri için planlandı (Sayılğan, 1970:9-10).

Ülkemizde komünist hareketlerin MDD kesimi, mahkûm komünistlerden Mihri Belli tarafından temsil edilmiştir. Uygulamada illegal mücadele, yan kuruluşlar aracılığıyla legal platforma çıkarılmaktadır (Sayılğan, 1970:12). Bu eylemin yürütücüleri kendilerini proleter devrimci olarak nitelerken, devrimi bir üretim tarzından daha ileri bir üretim tarzına geçi olarak tanımlayan Mihri Belli de devrimi "geçiş" kelimesi ile demokratik bir gelişim ekinde de il, diyalektik görüşte "ihtilal"e, "darbe"ye karşı gelen atlama ve sıçrama olarak ifade eder. Marksist teoriyle ve literatürle ilgili olanlar çok iyi bilirler ki, diyalektikte "atlama"nın karşıtı ihtilalken, bir üretim tarzından bir öncekine geçişte "Karşı Devrim"dir (Sayılğan, 1970:19-20).

Sovyetler Birliği'nin "Üçüncü Dünya Sorunları"nda uzmanlaşmış, belli başlı Marksist teorikilerden biri olan G. Mirsky, küçük burjuvazi arasındaki Silahlı

Kuvvetlerin durumuna özel bir yer ayırır. MDD'nin itici gücü olarak, Afrika, Afrika ve Ortado u'da ba arılı darbelerle Sosyalizme dönü mü ülkelerde askerlerin durumunu göstererek unları yazar:

Mısır ve Suriye örne inde oldu u gibi, Libya'da da genç subaylar devrimci bir güç olarak harekete geçmi lerdir. Libya ve Sudan'daki darbeleri yapanlar da, batıdaki askeri okullarda özellikle Sandhurst'taki ngiliz Kraliyet Askeri Kolejinde okumu lardır. Fakat bu tutucu askeri kurulu bile, onları ngiliz modeli saygıde er bürokratlar haline getirememi tir. Örgütlü bir sivil muhalefet olmadı ndan, devrimci dönü ümlerin ilk a amasında ordu yine bir bütün olarak, ilerici güçlerin yanında yer almı tır (Sayılğan, 1970:17-18).

Mihri Belli de MDD ile ilgili Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde vermi oldu u konferansta stratejisini bir askeri darbeye göre çizmi tir. Bu konferansın tam metni Türk Solu dergisinin 16 Ocak 1968 tarih ve 9. sayısında yayımlanmı tır. Bu konferansta Ordu-Gençlik el ele ve küçük burjuva kökten gelme sivil aydın deste ine vurgu yapılmı tır. Mihri Belli öyle demektedir:

Türk toplumunda pek önemli bir yeri olan küçük burjuva bürokrasisi yani ço unlu u, küçük burjuva kökten gelme asker-sivil aydın zümre de küçük burjuvazi içinde ele alınmalıdır. Asker-sivil aydın zümre ile i birlikçi sermaye-feodal a a ortaklı ı arasında tam bir uzlaşma olabilir mi? Böyle bir uzlaşmayı mümkün kılacak maddi temel Türkiye'de yoktur. Amerikan emperyalizminin böyle bir temel yaratma yolunda çaba gösterdi i ve özellikle milli bir ordu olan Türk ordusunun, subay kadrosu ile Türk halkı arasında bir uçurum yaratmak için bazı te ebbüslere giri ti i besbellidir. Ama bu yolda çabalar bo una çıkacaktır. Bo a çıkmasını sa lamak ve Türk ordusunun milli niteli ini savunmak asker, sivil her Türk yurtseverinin en kutsal görevidir (Sayılğan, 1970:18-19).

Sayılğan'a göre, Devrim stratejisini bir darbeye göre ayarlayan Mihri Belli'ye, T P Genel Ba kanı Mehmet Ali Aybar'ın "tepeden inmeciler" ithamında bulunması bo una de ildir. Mihri Belli'nin konferansında bunu açıkça belirtmesi, eylemdeki bazı davranı ları ile de belgelenmektedir. Özellikle birkaç tabii senatörün de katıldı ı ve

öncülü ünü yaptı ı “Devrimci Güçler Birli i” ile ili kileri de ayrıca dikkati çekmektedir (Sayılğan, 1970:19)

Görüldü ü gibi, MDD önderine göre, ”Devrim”, Anayasanın ya da Kemalizmin öngördü ü geni demokratik bir kavram de il, ihtilalci Sosyalizmin dar kapsamlı devrim anlayı ıdır. Mihri Belli, stratejisini esasen, tekâmülcü geçi e göre de il darbe esasına göre çizmi , G. Mirsky’nin teorisine uygun olarak, büyük devletlerin kurucusu olan Anadolu Türklü ünü, Afrika’nın, Asya’nın Ortado u’nun tarihi maziden yoksun, geri toplumların derecesin dü ürmek isteyerek, uluslararası komünist emperyalizmin aleti haline sokmak istemi tir. Özellikle TSK’yı Libya’nın, Sudan’ın, Mısır’ın, Burma’nın Silahlı Kuvvetleri ile bir görmesi 27 Mayıs 1960 eyleminin getirdi i yüksek demokratik parlamenter düzeni yıkmak için iskambilden atolar kurarak stratejiler önermesi, yalnız TSK’ya de il, Türk milletine ve onun tarihine kar ı i lenmi en büyük suçtur (Sayılğan, 1970:22-23).

Darendelio lu’na göre, “Kanlı Pazar”ın ba hazırlayıcısı mahkûm komünist Mihri Belli’nin yönetti i “Demokratik Devrim Derne i” ve bu dernekle paralel hareket eden di er solcu te ekküllerdi. Kaldı ki, Kanlı Pazardan bir müddet önce T P-TÖS-D SK gibi yurdun her kö esine yayılmı olan solcu te ekküllerin yanında büyük ehirlerde organize olmaya çalı an devrimci kurulu lar ve ba ta DÖB Ba kanı Deniz Gezmi , PSD üyesi Hikmet Kıvılcımlı ve DDD adına evki Ak it olmak üzere bazı kısımlarını nakledece imiz u ça rıyı yayınlamı lardır:

İlk Milli Kurtulu Sava ı’nı vermek erefine sahip olan halkımız sinsice yapılan bir kar ı devrim sonucunda yeniden emperyalizmin ve yerli i birlikçilerinin pençesine dü ürlümü tür. Bundan dolayı Sosyalizmin bilimine göre, emekçi halkımızın ilk hedefi antiemperyalist ve anti-feodalist bir sava tır. Sosyalist sava ın ilk adımı budur. Türkiye’de sosyalistler anayasaya aykırı anti-demokratik yasaların engellemesine ra men yinede sosyalist bir örgüt içinde toplanarak yasaların verdi i her türlü hak ve

olanakları sonuna kadar kullanmak ve aynı zamanda gerçekten demokratik bir düzenin kurulması için çaba göstermek zorundadırlar. Yurdumuzun bugünkü gerçekleri karşısında sosyalist savaşın ilk adımı olan antiemperyalist ve anti-feodalist savaşa giriilmeli ve bu süreçte bütün ilerici ve demokratik kuvvetlerle sosyalist prensiplerden taviz vermeksizin güç birliği yapılmalıdır (Darendeliolu, 1977:111-112).

Darendeliolu, Kanlı Pazarın tertipçisi DDD destekçileri olarak ise yukarıda adı geçen devrimci kuruluşlar ve devrimci talebe tekküllerini göstermektedir (Darendeliolu, 1977:111). Bununla birlikte Darendeliolu, T P üyesi Mihri Belli'nin 1967'den beri ısrarla "artık teori pratiğe kaydırılmalıdır." vurgusu yaptığını da Türkiye'yi 12 Mart'a götüren olayları sıraladığı bir yazısında belirtmektedir (Darendeliolu, Toprak, Sayı:5, Mayıs 1974:14-15).

O dönemlerin sol gençliği içinde bulunan Harun Karadeniz'e göre ise MDD görüşü gençler arasında ilk kez 1966 yılında ortaya çıkmıştı. MDD görüşünü benimseyen ilk örgüt "Devrimci Hukukçular"dı. Fakat MDD görüşü, daha sonra kurulan DÖB ile eyleme geçti. Kısa adı DÖB olan "Devrimci Öğrenciler Birliği" kurulduktan sonra çatı mayaya yönelik bir eylem çizgisi izlemeye başladı (Karadeniz, 1979:177).

Karadeniz, MDD görüşü ilk yıl gençlik arasında pek tutunamadığını fakat 1968 yılından itibaren tutunmaya başladığını yazmakta ve MDD'nin kısa sürede T P'yi, İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliğini (TÜÖB) ve Fikir Kulüpleri Federasyonunu (FKF) Genel Merkezini ele geçirerek tüm karlı çıkmalarına rağmen Dev-Güç ve sonrasında onun yerine Dev-Genç'i kurduklarını belirtmektedir (Karadeniz, 1979:178). Karadeniz, kitabında (s.191) 1960-1970 yılları arası gençlik eylemlerini anlatırken MDD ve cunta ilişkilerine de vurgu yapmaktadır.

Hikmet Kıvılcımlı'ya göre ise MDD görüşü, Cumhuriyetin ilk yıllarında bilimsel Sosyalizmin ilk adımı atıldığı gün ortaya konmuştu ve o zaman Demokratik Devrim değil Demokratik İnkılap deniyordu (Kıvılcımlı, 1978:50).

Darendelio lu'na göre, 27 Mayıs sonrası hazırlanan 1961 Anayasasından masum vatandaşlarda il sinsi ve kökü dı arıda dü üncenin mensupları istifade yolları aramı lar ve ilk önce anayasanın Sosyalizme açık mı kapalı mı oldu u sorusunu ortaya atıp cevabını da kendileri bulmu lar ve anayasa Sosyalizme açıktır demi lerdir. Daha sonra Darendelio lu'nun ifadesiyle devrin devle mi siyasisi smet Pa a'yı da bu yalana ikna edince önce Sosyalist Kültür Dernekleri'ni ve T P'i ve daha sonra üniversiteler arasında sosyalist bir te kilatlanmanın nüvesi olan Fikir Kulüpleri'ni kurmu lardır. 1965 yılının Kasım ayı içinde muhtelif fakültelerde kurulmu olan Fikir Kulüpleri bir araya gelerek FKF'yi meydana getirmi lerdir. Federasyonun ilk genel ba kanlığı na önceleri T P paralelinde hareket eden Do u Perinçek⁷² sonra ise Zülküf ahin seçilmi tir. 1969 yılının Ocak ayı kurultayında FKF'nin genel ba kanlığı na Yusuf Küpeli seçilmi , Federasyonun MYK'sı adına bir de bildiri yayınlamı tı. Bildiride MDD'nin ilkeleri ve zorunlulu undan bahsedilmi ve eylemlerin kitlelere mal edilmesinin gereklili i belirtilmi tir. Darendelio lu, bu zümrenin milli kelimesini de maske olarak kullandı na i aret etmektedir (Darendelio lu, 1977:115-116).

Darendelio lu'na göre, FKF'nin bu kurultayı o güne kadar daha ziyade fikir mücadelesi ekinde yürütülen pasif mücadelenin aktif mücadele ekline dönü mesine vesile olmu hatta denilebilir ki Sol e ilimli ö renciler için bir dönüm noktası olmu tur. Kurultaydan hemen sonra federasyonun öncülü ü altında Akhisar ve Ödemi 'te sözde köylüleri de bu eylemin içine sokmak maksadı ile iki Tütün mitingi tertiplenmi tir. Arkasından ise emperyalizme kar ı i çi yürüyü ü adı verilen daha sonra ise Kanlı Pazar

⁷² Do u Perinçek, ismi ilk kez NATO'nun kontrgerilla örgütlenmesi olarak bilinen 'Gladio'nun Türkiye'deki yapılanması' ekinde gazeteci Tuncay Güney'in stanbul Emniyeti'ne verdi i ifadeyle gündeme gelen Ergenekon adı ile anılan soru turma kapsamında 24 Mart 2008'de gözaltına alınmı ve tutuklanarak cezaevine konmu tur (<http://gundem.bugun.com.tr/hangi-ergenekoncu-hangi-cezaevinde-20475-haberi.aspx/16.04.2013>).

dedikleri hadisede hadisenin yöneticileri arasında vazife almı lardır. FKF'nin adı 1969 yılının son ayında yapılan ola anüstü kurultayda Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu olarak de i tirildi (Darendelio lu, 1977:117).

Devrimci Gençlik (Dev-Genç) radikal oldu u halde terörist olmayan bir ö renci grubuydu. Fikir Kulüpleri ise ba langıçta bir tartı ma grubu olarak kurulmu tu. Gerek u ki sol terör grupları, radikal sol partilerin politik doktrinlerini benimsemi lerd. Bu doktrin, mevcut sosyo-ekonomik sistemi redderek bunun yerine Sosyalizm veya Komünizmin kurulmasını savunuyordu. Bu amaç u runa gerekirse Devrim yapılmalıydı. Bu politik doktrin kendine muhalif tüm görü leri Fa izm olarak niteliyordu. Bu grupların ortak ideolojik temeli ve nihai amacı Marksizizm-Leninizm idi (Karpaz, 2011:242).

T P, Devrimci ç i Sendikaları Konfederasyonu (D SK) ve DDD ve Marksist ö renci örgütlerinin te vik ve deste i ile hazırlanan emperyalizme ve sömürüye kar ı i ç i yürüyü ü adı verilen gösteri 16 ubat 1969 Pazar günü saat 14.00'da Beyazıt meydanında ba lamı tır. Bu te ekküller arasında bulunan DDD'nin bastırdı ı ve da ıttırdı ı el ilanlarının bir bölümünde ise unlar yazılı idi:

Türkiye'de Milli Kurtulu Sava ı ba lamı tır. Bu sava her gün yeni yeni katılımlarla ç i gibi büyüyüp devam edecek ve Amerikalıların burada bulunmasından çıkarı olan bir avuç i birlikçinin dı nda bütün halkımız zaferi kazanacaktır. Vatansever halkımıza sesleniyoruz: Hangi siyasi partiden hangi dernek ve sendikadan olursan ol çolu unla çocu unla kadın erkek 16 ubat Pazar günü 14.00'de Hürriyet meydanında yapılacak mitinge katıl. Empeyalistlere ve iktidar çevrelerine Amerikalıları istemedi ini göster. Ba ımsız Türkiye'yi kurmak için ileri... (Darendelio lu, 1977:125-126).

Yürüyü ba lamadan önce “Devrim çin Hareket Tiyatrosu” adını verdikleri tiyatronun oyuncular ı Amerikalılar'ın Vietnam'ı sömürdüklerine dair ve Vietnam'ın kurtulu sava ını dile getiren bir oyunu sahnelemi lerdir (Darendelio lu, 1977: 127).

Bu olayların öncesinde 28 Ağustos 1968 günü İzmir Limanına demirleyen 6. Filoya karşı FKF, Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı (TMGT) ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) miting düzenlemi bunlara karşı da MTTB ve solcu gençlik çatı örgütü. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay “Türk’ün geleneksel misafirperverliğini hiçe sayan gösterilerin, halkımız tarafından telkin edilmesi ve kolluk kuvvetlerimizce süratle bastırılması gerektiğini” söylemiştir (Milliyet, 30.8.1968).

6 Eylül günü TMGT ve TMTF’nin, 7 Eylül günü de DSK ve FKF’nin düzenlediği “Tam Bağımsız Türkiye” mitingleri de saldırıya uğramıştır. İskenderun müftüsü Komünizmi telkin namazı kıldırması ve “bu millet için kıyamet kopmuştur.” derken, Komünizmle Mücadele Derneği’nin İstanbul’daki 13 şubesi tarafından MTTB salonunda, Solcu Basını Tel’in Toplantısı düzenlenmiştir, Derneğin eski Genel Başkanı olan İhan Darendelioğlu, “Bu solcu basına ilk ihtarımızdır.” şeklinde konuşmuştur (Milliyet, 9.8.1968).

1960’larda 6. Filo’ya ve ABD askerlerine karşı Devrimci Kabarı, eylemleri de beraberinde getirmiştir. İstanbul, İzmir, Trabzon’da iddetlenen 6. Filo karşıtı eylemler, 1968 Temmuzunda zirveye çıkmıştır bu da dönemin AP İçişleri Bakanı Faruk Sükan’ın⁷³, Emniyet Teşkilatına kesin emir vermesine sebep olmuştur. Bu emir üzerine İstanbul Teknik Üniversitesi (TÜ) yurduunu basan polislerin, devrimci genç Vedat Demircioğlu’nu camdan aşağı atıp öldürdüğü iddia edilmiştir. Bununla birlikte İstanbul’da ABD karşıtı yürüyüşler düzenleniyordu. 13 Şubat’ta Çemberlitaş’ta başlayan “Kızlar Yürüyüşü”nde taşınan pankartlarda “Türkiye 6. Filo’nun genelevi

⁷³ Faruk Sükan, Nisan 1946’da kurulan Türk Kültür Ocaklarını kuran idealist Türk gençlerindendi. Türk Kültür Ocakları ise Darendelioğlu’na göre, Milliyetçiler Derneğinin gerçekte nüvesiydi. Faruk Sükan’ın içinde bulunduğu bu ocak, Çiçek Palas toplantısında komünistlerin yakalanmasına ve Mareşal Fevzi Çakmak’ın ölümü dolayısıyla husule gelen milli galeyana vesile olmuştur. Ocak, müstehcen ne riyatı telkin beyannamesi de yayınlamıştır (Darendelioğlu, 1975:167-169).

de ildir”, “Türk Kadını onurunu koruyacaktır”, “Amerikalı it, evine git”, “Ya stiklâl, Ya Ölüm” yazmaktadır. 16 ubat 1969’da antiemperyalist gençler ve i çiler Beyazıt’tan Taksim’e “Emperyalizme Kar ı Mustafa Kemal Yürüyü ü” ba lattı. Pankartlarda u ifadeler yazılıydı: “Geldikleri gibi gidecekler”, “Emperyalizm ve yerli u aklarına kar ıyız”, “Sükan’ın polisi Türk oldu unu unutma”, “Ölece iz, Atatürk’ün yolundan dönmeyece iz”, “Rezil Coni bir daha gelme”, “Amerikan iti topra ımızda havlayamaz”, “Amerika’yla tartı ılmaz, sava ılır”, “Ya asın ezilen dünya halklarının kurtulu sava ları”, “Emperyalizm ve sömürüye kar ı i çi yürüyü ü...” (Karadeniz, 1979:125-148).

Bir süreden beri gazetelerinde slami cihat ça rısı yapan bu amaçla toplu Cuma namazları organize eden Mehmet evki Eygi⁷⁴, Kahraman’a göre, olayı de erlendirmekte gecikmemi , yazılarında Müslümanların Endonezya’da ayaklanıp bir milyon komünisti katlederek cennet kapılarına dayanmayı hak ettiklerini i lemeye ba lamı tır. Bayra a saygı mitingi de 10 ubat 1969 günü⁷⁵ stanbul’da yapılmı ve mitingde Darendelio lu da konu mu tur. Darendelio lu, “mukaddes dinimize dil uzatıyorlar” dedikten sonra mitinge gelenler hep bir a ızdan “Komünistler Moskova’ya, Milliyetçi Türkiye” diye ba ırıyorlardı (Kahraman, 1993:145-146).

Mehmet evki, yazılarına slami çerçevede daha a ırlıklı bir anti-Komünizm yüklüyor ve öyle diyordu:

Büyük fırtına patlamak üzeredir. Müslümanlar ile kızıl kâfirler arasında topyekün bir sava kaçınılmaz hale gelmi tir... Müslüman karde im, sen bu sava ta bitaraf

⁷⁴ Kanlı Pazar’dan 20 gün sonra Mehmet evket Eygi adına Cidde’den gönderilen tam 350 bin doların, Hollanda da bir bankaya yatırıldı ı iddiaları bazı kitap ve gazetelerde yer almı tır. (München Commerzbank a.g. jurnalist Mehmet evket Eygi. Konte No: 86473/4936, Tarih:8.3.1969). (Bkz. Cengiz Özakıncı’dan aktaran: Gürkan Hacır, 12 Aralık 2010, 6. Filo’yu Kimler Kible Yapıp Namaza Durdu?, <http://www.aksam.com.tr>).

⁷⁵ Kanlı Pazarla ilgili Dava Dosyasında bu mitingin tarihi 14 ubat 1969 olarak verilmekte ve konu macı olarak da Orhan Kiverlio lu görülmektedir (Bkz. Darendelio lu, 1977:221).

kalamazsın. Ben namazımı kılar, tesbihimi çekerim, etliye sütlüye karı mam deyip de zulüm edenlerden olma, gözünü aç bak... Komünizm küfrüne karı derhal silahlan. slam'da askerlik ve cihad ihtiyari de il, mecburidir... Cihad eden zelil olmaz. Sa kalırsa gazi olur. Canını veren ehitlik erefini kazanır... Ezanlar susturulmasın, Müslümanlar Komünizmle çarpı an devlet kuvvetlerine yardımcı olsunlar. (<http://www.turksolu.org/76/ozsoy76.htm>).

Eren'in anlatımıyla slam, 1960'ların sonlarına do ru, giderek politik bir güç olarak kendisini göstermeye ba lamı tı. Gençlik içerisinde bir kesimin kendisini “ slam Gençli i” olarak ifade etmesi de ancak bu yıllarda gerçekleşir. Bugün gazetesi de bu politikte en ortamda özel bir yere sahiptir. 1966-1971 yılları arasında yayınlanır. Ba yazarı ve en önemli ismi Mehmet evki Eygi'dir. slamcı camia içerisinde önemli bir yere sahip olan Necip Fazıl Kısakürek de bu gazetede kö e yazıları yazar. Bugün gazetesi, cihat çarıları ve düzenledi i Cemaat-ı Kübra namazlarıyla, bir gazete olmasının ötesinde, slamcı camiada bir odak halindedir (Eren, 2012:189-190).

Fethullah Gülen de bu gazete hakkında: “O günlerde Mehmet evki Bey, Bugün gazetesini çıkarıyordu. Gazetenin traji 100 binin üstündeydi. En çok satan gazetelerin 120 bin traja ancak ula tı ı bir devrede Bugün gazetesinin 100 bin satması hiç de küçümsenecek bir hadise de ildir. Bugün gazetesinin slam'ı Türkiye'de temsil eden tek gazete oldu u imajı vardı.” demektedir (Eren, 2012:190).

14 ubat 1969'da da MTTB ve TKMD'nin önde gelenleri ile geni katılımlı bir toplantının düzenlendi i de bilinmektedir. Hatta bu toplantıyı devlet adına istihbaratçı Yarbay Celal Küçük izledi. Yarbay toplantının genel e ilimi ve ayrıntısı hakkında notlar aldı ve bu notlarını dönemin stanbul Valisi Vefa Poyraz'a verdi. Raporunda iki gün sonra kan akıtılaca nı, cinayetler i lenece ini açık açık yazdı. Di er yandan Ahmet Kahraman, toplantı da lhan Darendelio lu'nun da, kürsüye çıkıp “Pazar günü komünistler miting yapacak. Biz de bu mitingde sava aca ız. Silahı olan silahıyla

gelsin, silahı olmayanlar baltasıyla gelsin.” ekinde konu tu unu da yazmaktadır (Kahraman, 1993:145-147).

5000 kadar insanın katıldığı 14ubat'taki miting MTBB Başkanı Kahraman'ın “ İstanbul'un genelev haline geldi ini söyleyenler, karılarına sahip olsunlar. Biz buraya tarihi kararlar almak için toplandık. Komünizme cihat açtık. Pazar günü Taksim'de buluşalım” sözleriyle bitiyordu (Karadeniz, 1979:144).

Darendelio lu'na göre, Taksim'de birikmiş Sol'a ve Komünizme karşı olan vatandaşlarla anaristler arasında kıyasıya bir dövüş başlandı. Binlerce polis bir o kadar da askerin müdahalesiyle atılan sis bombalarının göz yağı artıran bombaların sayesinde 15 dakika kadar sürmüş iki kişinin ölümü ve yüze yakın kişinin de yaralanmasıyla kavga son bulmuştu (Darendelio lu, 1977:132).

Bıçaklanarak öldürüldü ü sabit olan Duran Erdoğan'ın solcu olmadığı Sivas'a bağlı Hafik ilçesinin Doğanar nahiyesinden fakir bir ailenin oğlu olup çalışmak için 2.5 yıl önce İstanbul'a geldi i bir lokantada garsonluk yaptığı öğrenildi. Taksim'de Ülker sokaktaki Deniz apartmanının ikinci katında oturan Ali Turgut Aytaç'ın ise T P'e kayıtlı bir kişi olduğu öğrenildi ve yine nerede nasıl öldürüldü ü tespit edilememiştir. Darendelio lu'na göre, uluslararası Komünizmin metotlarını iyi bilen komünistler daha çok kargaalık çıkarmak, muarızlarını suçlamak ve olayları rahatlıkla istismar edebilmek için aralarına katılmış olan masumları da feda etmekten çekinmezler. Onun için solcu basın ve komünist militanlar hadiseleri tamamen ters düz etmek istemi ler gerçek katillerin Sükan'ın polisleri olduğu unu Taksim'de toplanan ve adına gerici dedikleri namuslu vatansever vatandaşların olduğu unu hatta bu iktidarın tezgâhladığını iddia etmişlerdi (Darendelio lu, 1977:133-134).

Olaylar sırasında yaralanan polislerden Ferit Uysal ve Avni Ünsal ise ilk yardım hastanesine yatırılmıştı. Diğer yaralılar arasında iki de gazeteci vardı. Son Havadis gazetesinin foto muhabiri Bahattin Çenol'du. Çenol solcular tarafından sırtına vurulan sopalarla hastanelik edilmişti. Diğerleri de yine solcu militanların yaralandığı Son Saat gazetesinin foto muhabiri Rıdvan Aydın'dı (Darendelio lu, 1977:134).

Günümüzde çeşitli çevrelerce adeta o günkü olayların tek sorumlusu gibi yansıtılan TKMD Genel Başkanı İhan Darendelio lu olaydan bir gün sonra yaptığı basın toplantısında olayın yegâne sorumlularının bir kısmı tekküllerin bünyesine sızmış olan komünistler oldu unu iddia etmiştir. Darendelio lu bu basın toplantısında onları şöylelemiştir:

Önce şu hususu belirtelim ki Taksim olaylarının böylesi kanlı bir noktaya gelmesinde solcu basının tahrikleri büyük rol alır. Zaten olaydan sonra bu gazetelerde yayınlanan maksatlı resimler ve haberler gerçek suçluları bir kere daha ele vermiştir. Yayınlanan resim ve beyannamelerden açıkça anlaşılabilir ki mitingin tertipçileri ve idarecileri arasında Vecdi Özgüner, Sevinç Özgüner, Rasih Nuri Çeliker, Deniz Gezmiş, Fadıl Barkan gibi T P'li veya komünistlikten mahkûm olan kişiler vardır. Bunları tekküllerimiz te imzalar... Hiç kimsenin üşmesi olmasın adı devrimci solcu, sosyalist maskesi ile kamufle edilmek istenen kişilerin ve tekküllerin maksat ve gayesini milletimiz artık öğrenmiştir. Kısaca Taksim olayı komünistlerin kıyımı, vatanseverlerin galeyanı idi. Bu onlar için ilk ders olmalıdır (Darendelio lu, 1977:165).

Darendelio lu'nun aktarımlarına göre, aynı gün "sol"u tutan tekküllerin başkanlarından TMGT Genel Başkanı Kazım Kolcuo lu, Teknik Üniversitesi Talebe Başkanı Harun Karadeniz ve CHP İstanbul İl Başkanı Nejdettin Uzun da yaptıkları basın toplantılarında hükümetin istifasını istemeleri suçlu Taksim'de toplanan gerici dedikleri vatansever vatandaşlarımızın üstüne yıkmaya çalışmışlardır (Darendelio lu, 1977:165).

Karadeniz, 1970 yılında yayınlanan Olaylı Yıllar ve Gençlik adlı kitabında şöyle diyor:

Gericiler hakkındaki ilk haber Dolmabahçe Camiinden geldi. Kalabalık bir grup cami çevresinde toplanmış, topluca namaz kılıyormuş. Saat 10 sıralarında durumu bizzat görmeye gittim. Topluluğun çoğunluğu bereli sakallı kimselerdi. Bize saldıracak olanlar bunlardı. Her birinin yabancıydı bunlar. Garip bir şekilde etraflarına bakıp sessizce duruyorlardı (Karadeniz, 1979:151).

Karadeniz, zamanın İçişleri Bakanı Faruk Sükan ve Ulaştırma Bakanı Sadettin Bilgiç'in Kanlı Pazar öncesi olay için "sahne"yi hazırladıklarını bu kapsamda Bilgiç'in partizanlarla Liman Lokantasında toplantılar tertip ettiğini vurgularken diğer taraftan kendileri için de öz eleştiriyi yaparak aralarında cuntaya imkân hazırlamak düşüncesinde olanlara da işaret etmektedir (Karadeniz, 1979:151).

Cumhuriyet gazetesi (17 Şubat 1969) olayı "Kara Leke" ve Çetin Altan (Akşam 18 Şubat 1969) ise bu olayları 31 Mart Vakası'ndan sonra İstanbul'da en büyük gerici ayaklanma olarak nitelendirmektedir. Çetin Altan, "31 Mart nasıl Abdülhamit tarafından tertiplenmişse, bu ayaklanmayı da bazı gizli eller tertiplemiştir. Bu gizli ellerle, iktidarın suç ortağı olduğu olduğu gazetelerde yayınlanan fotoğraflar en açık şekilde tespit etmektedir." demektedir ve Topkapı olaylarını yaratan ve 6-7 Eylül olaylarını hazırlayan Menderes iktidarının dahi bu derece suçüstü duruma girmediğini iddia etmektedir. Bu planın ilk hazırlık özlemini Demirel'in söylediği "iki yüz bin kişi iyi silahlandırma"⁷⁶ nutuklarında bulabilirsiniz diyen Çetin Altan'a göre, AP, Amerika, soyguncu tayfası ve yeşil sarık ele vermiştir (Darendelioğlu, 1977:173-177).

Abdülpekçi de *Milliyet* gazetesinde (17 Şubat 1969) Faciye başlığıyla yazdığı yazıda "...görevlilerin asla mazur bulunamayacağını ve her şeyin beklenen bilinen hatta adeta istenen bir biçimde geliştiğini" yazmıştır (Darendelioğlu, 1977:169).

⁷⁶ Demirel bu 200 bin kişi iyi silahlandırma fikrini 6 Kasım 1966'da İzmir 1 Kongresinde dile getirmiştir (Bkz. Süleyman Demirel'in Kongre Konuşmaları, 1967:55-63).

Son Havadis'te (20 ubat 1969) Orhan Seyfi Orhon, Demokratik Devrim Derne i'nin da ıtılan a rısında halkın hükümete ve insanların birbirlerine kar ı k ırtıldı nı dile getiriyor TCK'nın "Her kim hükümet aleyhine halkı silah ile isyana veya Türkiye ahalisini, birbiri aleyhine silahlandırarak mukateleyle te vik eyselre, 15 seneden a a ı olmamak üzere hapse konur. E er bu te vik neticesi olarak isyan veya kital zuhur etmi se buna sebebiyet veren kimseler idam olunur." maddesini hatırlatıyordu (Darendelio lu, 1977:177-178).

Sa cı basından Ahmet Kabaklı ise *Tercüman* gazetesinin 22 ubat 1969 tarihli sayısında "Suluyu Takdim Ediyorum" yazısında "kazın aya ı nerede?" sorusunun cevabını kendisi CHP'nin solcu yöneticileri olarak vermi tir. Kabaklı yle yazmı tı:

Taksim'de güne li pazarı "Kanlı Pazar" edenler, memleket meydanlarını Sovyet emperyalizminin parolaları ile dolduranlar, zmir camiine bomba koyarak binlerce vatanda ı havaya uçurmak isteyenler, halkı nihayet canından bezdirerek nefis mdafaasına mecbur edenler kimlerdir? pbesiz ilk akla gelen cevap: Bol evik ayak takımı, aldatılmı iyi kalpli gençler kalabalı na musallat kızıl imparatorlu un ajanlarıdır. Ama kazın aya ı nerede? Polise bıçak çekmeler, kanunu hiçe saymalar, adalete gülmeler cüreti kimden geliyor? Onların siyasi cüreti aldıkları yer, kısa ve açık söyleyelim CHP'nin solcu yöneticileridir. ki kere iki dört bu, CHP solcuları ne nizam, ne hürriyet ne Türk Devleti, sadece ve sadece kimin hesabına kullanacakları bilinmeyen bir iktidar istiyorlar. Onun için komünistlere arka çıkıyor, anar iyi, gaspı, e kıyalı ı bile te vik ediyorlar (Darendelio lu, 1977:182-183).

Solcu basın milliyetçileri, sa cı basın komünistleri sularcken Darendelio lu'na göre, olayın hemen ertesini günü yayınlanan Cumhuriyet gazetesinde "Kara Leke" ba lıklı yazıda gösteriye "Emperyalizme ve Sömürüye Kar ı Mustafa Kemal Yürüyü " adı takılmak suretiyle kamuoyunun etkilenmek istenmi ti. Olay bir ihtilal k ı k ırtıcılı ı ve provasıydı (Darendelio lu, 1977:186-187).

12 Eylül 1980 darbesi sonrası MHP Genel Ba kanı Alparslan Türke gibi MHP Genel Sekreter yardımcısı Ya ar Okuyan da cezaevine konmu tu. Kahraman'ın

aktarımlarına göre cezaevi sonrası zamanlarda Ya ar Okuyan bir gazeteci ile konu masında Kanlı Pazar hakkında da unları söylemi tir:

O zaman stanbul'da ö renciydim. MTTB ve TKMD'nin yöneticileri arkadaşlarımız ve abeylerimizdi. ç içeydik. Kanlı Pazar öncesi olayların gizlisi saklısı yoktu. Her ey gözler önünde orta yerde cereyan etti. Hazırlıklar açıkça yapıldı. Mesela MTTB'ye kamyonlarla sopalar geldi. Gelen geçenin gözü önünde kamyonlar bo altıldı. Sonra dövü eceklere da ıtıldı. Büyük Kavga için her türlü hazırlık yapılmı tı. Olaylar sırasında yanlışlık olmasın kimse birbirine zarar vermesin ve polis dost kuvvetleri tanınsın, yardımcı olsun diye mavi kurdeleler da ıtıldı. Mavi kurdeleyi takan dost kuvvetten sayılıyordu. Nitekim olaylar sırasında bu kurdelelerin çok faydası oldu. Polis bizimkilere ili medi ama kazara kurdelesini dü üren polis tarafından yakalanıp yaka paça götürüldü. Bu gibi olaylara hemen müdahale edip bizimkileri kurtardık (Kahraman, 1993:148).

Kanlı Pazar'dan sonra stanbul Komünizmle Mücadele Derne i'nin yayınladı ı bir bildiri ise öyleydi:

Kim bunlar? Kim bu uzun saçlı hırpani kılıklılar? Kim ki bunlar, Türk polisine satılmış , Türk ordusuna milli ordu olmayan ordu demek cüretini gösteriyorlar? Kim bu a ızları içki kokan sarho lar? Kim ki bunlar, üniversiteleri i gal etmek cüretini gösteriyorlar? Kim bunlar? Kim ki bunlar, senin reyinle i ba ına gelenlere Morisson Süleyman⁷⁷, canı u ak diyebiliyorlar. Kim bunlar? Kim ki bunlar, sokaklardaki her türlü haksızlı a cüret edip kızıl Çinlilerin elbiseleriyle boy gösteriyorlar? Kim bunlar? Kim ki bunlar, Büyük Fatih'in kurdu u stanbul Üniversitesi bahçesindeki kuleye kızıl bayrak çekebiliyorlar. Kim bunlar? Kim ki bu soysuzlar, yerle tikleri gazete kö elerinde senin inançlarına, ibadetlerine hayâsızca saldırıyorlar. Kim bunlar? Kim ki bunlar, senin mukaddes tanıdı ın bütün mevhumlara küfür edebiliyorlar? Kim bunlar? Kim ki bunlar, Pazar günü yanlarındaki fahi lerin çantalarında ta ıdıkları bombalarla senin polisine senin

⁷⁷ Süleyman Demirel, 1960'lı yılların ba nda Amerikan irketi olan Morrison Knudsen'in temsilcili ini yapmı tı. Morrison firması, o dönemde Ere li Demir Çelik Tesisleri ile Ortado u Teknik Üniversitesi'nin bazı tesislerinin yapımını üstlenmi ti. O tarihlerden itibaren bilhassa solcu gençlik tarafından Morisson Süleyman olarak anılmaya ba lamı tır. Süleyman Demirel yıllar sonra bu lakaba bir sergide tepki göstermi ti. ABD Büyükelçili i'nin Türk-Amerikan Derne i'nin merkezinde "Dostlar Arasında: 1923-2007 Arasında Türk-Amerikan Diplomatik li kileri" ba lı ı ile gerçekle en foto raf sergisinin açılı na katılan Süleyman Demirel ABD Ba kan Yardımcısı Lyndon Johnson ile 28 A ustos 1962 yılında çektiirdikleri bir foto rafın altındaki yazıyı gazetecilerden birinin sorusu üzerine okumu Morisson yazdı ını görünce bozulmu tu (<http://arsiv.sol.org.tr/?yazino=27960/19.04.2013>).

askerine saldırıyorlar. Söyle kardeşim kim bunlar? Kim bu sefiller? Kim bunlar ki halkı tahrik edip, sopa yiyince Yahudiler gibi ortalığı velveleye verip kendine acındırmak istiyorlar. Bu ruh sefilliğine ancak tükürülür. Bir Türk böyle alçalmaz, öyleyse bunlar ne idi ü belirsizler Türk olamazlar. Kardeşler bu sefiller ellerindeki gazetelerle seni uyutmaya, sindirmeye ve böylece komünist ihtilal hazırlığı yapmaya çalışıyorlar. Kanma, korkma, inanma (Karadeniz, 1979:154-155).

1987 yılında *Nokta* dergisininubat 1987 sayısı için Güldal Kızıldemir, Nadire Mater, Ayenur Arslan ve Cengiz Kuşoğlu'nun Kanlı Pazar'la ilgili yaptığı röportajda dönemin İstanbul valisi Vefa Poyraz, olayı “ani bir halk hareketi” olarak değerlendirir ve irticai bir hareket olmadığını söylemiştir:

İrticai bir hareket değildi. O bir sol hareketti. Talebe hareketi değildi. O günlerde sağ ve solun mahiyeti tam olarak anlaşılamamıştı. Sizler bilirsiniz, bugün kapatılmış bir parti var, o partinin milletvekillerinin de içerisinde oldukları bir yürüyüş var, bir de buna reaksiyon gösteren sağ var. 171 sayılı kanuna göre sol yürüyor, bu yürüyüşü engellemek isteniyor, idare de bunları önlemek istiyor. Ama Taksim’de ani bir halk hareketi, ani bir karışıklık oluyor, iki kişi maalesef hayatını kaybediyor.

Olayı dönemin İçişleri Bakanı Faruk Sükan, “tamamen komünistlerin tertibi” olarak yorumlarken Başbakan Süleyman Demirel ise “ara rejimde olaylar olur” şeklinde değerlendirir (<http://www.bianet.org/biamag/bianet/112604-40-yil-once-kanli-pazar-da-ne-oldu/21.04.2013>).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

LHAN (EGEMEN) DARENDEL O LU'NUN

PARLAMENTO YA AMI

1. Türk Siyasi Tarihinde 27 Mayıs 1960 Hareketi

Çok partili Türk siyasi tarihinde on yıl kesintisiz ve aynı başbakanla devam etmiş olan DP, bilim çevrelerinde bir yanda tek parti otokrasisine karşı yükselen bir halk hareketi, diğ er yanda ise memleketi kapitalist ve emperyalist bloka teslim eden egemen sınıflar koalisyonu olarak değerlendirilmektedir (Doğan, 2011:351).

1957 seçimleri öncesinde DP seçim kanununda bir takım değişiklikler yapılmıştı. Bunların başında muhalefetin güçlenmesini engellemeye yönelik bazı hükümler yer almaktaydı. DP, 1957'den 26 Nisan 1960 tarihine kadar iktidarı kaybetmemek için faaliyetlerini "Vatan Cephesi" kurulması yönünde, önünün bertaraf edilmesi, basının susturulması ve siyasi parti faaliyetlerinin önlenmesi noktalarında toplamıştı. Vatan Cephesi, muhalif ya da tarafsızları kendi saflarına katmak düşüncesi ile kurulmuştu. Önünün gücünün kırılması ile tüm muhalefetin susacak hesap edilmişti. Diğ er yandan Menderes hükümetinin muhalefet liderlerinin yurt gezilerini engellemede ordudan yararlanması ve 28 Nisan Ö renci Hareketi üzerine sıkıyönetim ilan etmesi ise silahlı güçleri politik arenaya itmişti (Doğan, 2011:353).

1960 yılı Mayıs'ında son haddine varan ekonomik istikrarsızlık devalüasyon ve enflasyon halkın ve ordunun DP'ye olan güvensizliği, ö renci olayları ile somut bir duruma geldi. DP tabandan gelen baskıyı iddetle bastırma yoluna gitti. Ülkenin gittikçe büyük bir karga a ortamına girdi ini gören Türk ordusu 27 Mayıs 1960 yılında bir hükümet darbesi ile yönetime el koydu (Aybars, 2008:140).

Bir grup albay ve üst rütbeli subaylar tarafından gerçekleştirilen darbenin generallere ra men gerçekleştirilmi olması, onu, daha sonra gerçekleştirilecek olan darbelerden de ayıran bir özelliktir. 27 Mayıs, DP yönetimine olduğu kadar ordu hiyerar isine karşı da yapılmı tır (Eren, 2012:26).

Do u Perinçek'in yazdı na göre, Seferberlik Tetkik Kurulu adıyla çalış an Özel Harp Dairesi Ba kanı Tümğ. Dani Karabelen'in 27 Mayıs hazırlıklarından haberi bile olmamı tı. Çünkü Özel Harp Dairesini, Suphi Karaman'ın da anlattı ı üzere, ABD'nin bir üssü ve DP iktidarının bir aleti olarak görüyorlardı. Nitekim aynı gerçe i Özel Harp Dairesi üzerine ara tırma yapan gazeteci Ecevit Kılıç saptamaktadır. 27 Mayıs darbesinden sonra Daire'nin parasal kaynakları da kesildi. Özel Harp Dairesi komutanları tutuklanma korkusu içindeydiler. Onları Alparslan Türke kurtarmı tır.

Perinçek'e göre 27 Mayıs, bir yönüyle ABD ve NATO'nun Gladyosuna karşı yapılmı tı. Gladyo'nun iktidar sahiplerine hizmet eden bir gizli örgüt i levi görmesi gelene i Menderes'le ba lamı tı (Perinçek, 2008:43-45).

Hamza Ero lu ise 27 Mayıs Hareketi'ni, kökünü Atatürk idealinden alan, Atatürk Devriminin bir devamı ve sonucu olarak yorumlamaktadır. Yine Ero lu'nun aktarımı ile Sıdk Sami Onar da; "Atatürk devrimi dı arıdan yıkılmı olan bir hükümet ve hukuk nizamını yeniden kurmak, aynı zamanda cemiyeti girmi oldu u medeniyet ve tekâmül yolundaki hedeflerine ula tırmak için yapılmı bir devrimdir. 27 Mayıs

Devrimi ise bir taraftan içinden yıkılmı olan hukuk nizamını kurmaya bir taraftan da demagojik gayelerle ihmal hatta inkâr edilen Türk devrimini gayesine ula tırmaya matuf bir harekettir. Bu bakımdan her iki devrim arasında hem benzerlik hem de sıkı bir alaka mevcuttur.” ifadelerine yer vermektedir. (Ero lu, 1981:224).

Darbeyi yapanlar Milli Birlik Komitesi (MBK) adıyla örgütlendiler. Komite üyeleri sivil yönetime geçi in ne kadar süre içinde gerçekleştirilmesi gerekti i konusunda bölündüler. Alparslan Türke 'in (1917-1997) ba ında oldu u ve komitede azınlı ı olu turan On dörtler, askeri yönetimin uzatılmasını ve tepeden inme otoriter reformlar yapılmasını savunuyordu. Ço unluk ise sivil yönetime daha hızlı bir geçi ten yanaydı ve askeri yönetimin bizzat orduya verebilece i zarar konusunda daha hassastı (Findley, 2011:311).

MBK, 25 Ekim 1961 tarihine kadar yönetimini sürdürmü tür. Çalı mamızın formatı itibariyle MBK'nin icraatlarını sadece belirtmekle yetinece iz. Bunlar:

Yassıda Yargılamaları, Üniversitedeki Tasfiyeler (147'ler Olayı), Kürt Muhalefetini Sindirme Giri imi ve Sivas Kampı, Ordudaki Tasfiyeler (Emin sular, On dörtler, Talat Aydemir ve Silahlı Kuvvetler Birli i) (Eren, 2012:26-40).

zlenecek yol açısından MBK'da beliren görü ayrılı ı, 13 Haziran 1960'da Komitenin yapısında de i iklik yapılarak giderilmi tir. Bu de i iklik, Devlet Ba kanının MBK'yı feshetmesi ve 14 üyeyi dı arıda bırakarak yeniden kurması biçiminde olmu tur. Komite dı ında bırakılan üyeler isteklerine bakılmaksızın yurt dı ı görevlere atanmı lardı.

MBK, 14 üyesinin çıkarılmasından hemen önce, anayasa hazırlı ının, kendisinin de katılaca ı bir Kurucu Mecliste sürdürülmesini, Kurucu meclisce kabul edilen metnin

Halkoyuna sunulmasını kararla tırmı tır. MBK, 13 Aralık 1960'da kabul etti i 157 sayılı Yasa ile bir Kurucu Meclis kurulması yoluna gitmi ir (Gözübüyük, 2007:137).

Sivil düzene dönü , 6 Ocak 1961'de yeni Anayasa'yı hazırlamak üzere bir Kurucu Meclis'in toplanmasıyla ba ladı. 292 üyesi olan bu Meclis'in büyük kısmı CHP'lilerden veya CHP yanda larından olu uyordu. Bu üyeler siyasi partiler, üniversiteler, barolar, sendikalar vb. tarafından seçilmi ti. Kurucu Meclis iki anayasal taslak üzerinde çalı tı. Biri, stanbul'daki komite⁷⁸ tarafından di eri ise Ankara'daki Mülkiye tarafından hazırlanmı tı. Nihayet tek bir metin üzerinde uzla ıldı (Karpata, 2011:154-155).

9 Temmuz 1961 tarihinde referandumla kabul edilen anayasanın ikinci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti, demokratik, laik, sosyal ve insan haklarına saygılı bir devlet olarak tanımlanmı tı. Yasama yetkisine sahip olan TBMM, altı ay için seçilen 150 üye ile Cumhuriyeta kanı tarafından atanan 15 üyeden olu an bir senatodan ve dört yıl için seçilen 450 milletvekilinden olu an bir millet meclisinden meydana geliyordu. Bu iki meclis de birlikte yedi yıllı na Cumhuriyeta kanını seçeceklerdi. Öte yandan Adliye mahkemelerinin hâkimlerinin özlük i leriyle ilgili meselelere bakan bir Yüksek Hâkimler Kurulu kurulmu tu. Yeni kurulan Anayasa Mahkemesi ise, her türlü kanunun anayasaya uygunlu unu denetleyecekti (Karpata, 2011:155).

1960'ta stanbul'da yapılan Anayasa Komisyonu Anketi, Anayasa'nın bir dizi ciddi zayıflı ı oldu unu da ortaya koymaktadır. Örne in halkoyuna dayanan bu sisteme ra men MBK'nin eski üyeleri ömür boyu senatör ilan edilmi ti (Karpata, 2011:156). Darendelio lu'na göre, Senatör olduktan sonra ise bunların, siyasi partilerin ve devlet

⁷⁸ Ba ında Sıddık Sami Onar olmak üzere Hüseyin Nail Kubalı, Muammer Aksoy, Hıfzı Veldet Velidedeo lu, Tarık Zafer Tunaya (sonradan komisyondan çıkmı tır) vs. oldu u komisyon için (Bkz. Yılmaz, 2007:148).

yönetimine hâkim bir kısım mesul ki ilerin sol dü ünçeye kar ı müsamahası hatta iltifatı gaflet derecesine ula mı yurt ve milletimiz hiçbir devirde kar ıla madı ı anar i ortamına sürüklenmi tir (Darendelio lu, 1979b:32).

Alparslan I ıklı'nın ifadesi ile toplumsal geli im süreci içinde tarih sahnesine çıkan burjuvazinin belli bir ekonomik güce eri tikten sonra, yaptı ı ilk i in aristokrasiyi devirerek iktidara el koyması genel bir kuraldır. Bizde burjuvazi palazlanmaya ba layınca kar ısında Batıdaki anlamda bir aristokrasi iktidarı yoktu. Kemalist Cumhuriyet, esas olarak asker-sivil bürokrasi tarafından ayakta tutulmaktaydı. Dolayısıyla en önce toprak burjuvazisi niteli iyle tarih sahnesine çıkan Türk burjuvazisinin hedefi, asker-sivil bürokrasiye kar ı mücadele ederek iktidarı ele geçirmek olmu tur. Bu yöndeki giri imlerin öncülleri olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Fırka hareketleri ba arısızlıkla sonuçlanmı tı. Onların ba aramadıklarını ba aran Demokrat Parti olmu tur. Bir bakıma, 27 Mayıs, iktidarını burjuvaziye kaptırımı olan güçlerin son çırpını ı olarak da görülebilir. Ancak bu çırpını da kalıcı sonuçlar vermemi , Türk burjuvazisinin önemli bir bölümünü yede ine alan küresel egemenler, 12 Mart ve 12 Eylül hareketleriyle asker-sivil bürokrasiyi (dolayısıyla orduyu) kendi emellerine uygun bir konuma sokmayı önemli ölçüde ba armı lardır. Günümüzde yeni bir ivme kazanmı olan bu süreç, ordu içindeki uyanı ı ve son direni odaklarını ortadan kaldırmaya yöneliktir (Alparsalan I ıklı, 26 Mayıs 2011, 27 Mayıs'ın Anımsattıkları, <http://www.ilk-kursun.com/haber/72026>).

Ülkücü camianın önemli isimlerinden Karabacak ise ihtilali, milliyetçi hareket açısından öyle de erlendirmektedir:

htilal, Türkiye'nin içinde bulundu u siyasi ortamı biraz daha gerdi. Bütün siyasi ve ideolojik gruplar ihtilalden kendilerine pay kapmaya çalı yıyorlardı. Bu karga a ihtilali gerçeikle tiren, hemen her rütbeden olu an 38 ki ilik MBK'ya da sirayet etti ve Türk

milliyetçilerinin ezeli dümanı smet nönü'nün gayretleri ve komite içindeki menfaatçi ma alarının(sonradan ömür boyu senatör olanlar) ikinci bir darbesiyle, Türkiye'de köklü de i im ve atılım isteyen Türke dâhil, 14 komite üyesi yurt dı na sürüldü. Türke , 1963 yılında di er 13 ki i ile aynı zamanda, iki yıllık sürgünden sonra Türkiye'ye döndü. Bu Türk milliyetçileri için bir ümidin kayna ı idi. Biz bu 14 ki inin aynı fikirde olan Türk milliyetçileri oldu unu sanıyorduk. Sonra yanıldı ımızı anladık. Daha ba ka bir durum daha gördük. Bu 38 ihtilalcinin hemen hemen hepsi bir ba ka dü üncenin adamı imi ler. Bir süre sonra Türke , o sırada siyasi bir varlık gösteremeyen, fakat kurulu sebebi Türk milliyetçili ini ihya, kurucusu büyük Türk milliyetçisi, büyük komutan, merhum Fevzi Çakmak'ın partisi olan CKMP'ye ihtilaci arkada ları ile beraber 10 ki i olarak girdi. Bu, Türk milliyetçileri için büyük bir toparlanma, siyasi ahsiyet bulma hareketinin ilk adımıdır.” (Karabacak, 2011:16-17).

Server Tanilli'ye göre, 27 Mayıs Hareketi'nin vurucu gücü, “bürokrasinin silahlı kanadı”; destekçisi ise, genellikle DP iktidarı döneminde uygulanan ekonomi politikasından en fazla zarar görmü öteki “bürokrat aydın kesimler” olmu tur. Bununla beraber, finans kapitalin ve artık sanayiye yönelme e ilimindeki yerli tekelci kesimin harekete kar ı çıktı ı söylenemez. 27 Mayıs hareketi, büyük sermayenin kendi iç çeli kilerini çözümleyebilmesine bir vesile olmu tur. Ama öte yandan, küçük burjuva köktencili i de harekete damgasını vurmu tur. Bu köktencili in, özellikle 1961 Anayasasının “ilerici” bir nitelik kazanmasında büyük payı vardır. 1960'ta DP'nin iktidardan dü ürülmesine göz yuman ve belki de destekleyen tekelci sermaye, kendi çıkarlarına da uygun bir partiyi, Adalet Partisini kurdurmakta ve geli tirmekte gecikmeyecektir (Tanilli, 1989:58).

26 Ekim 1961'de MBK ba kanı Cemal Gürsel Cumhurba kanlı na seçildi.⁷⁹

Partiler arası görü melerde nönü'ye kar ı bir tavır ortaya çıkmı , ancak di er partiler bir netice alamamı lardı. Cumhurba kanı hükümeti kurma görevini 10 Kasım 1961'de

⁷⁹ AP'den Cumhurba kanı adayı olan Ali Fuat Ba gil'e MBK'nin en ya lı generali Sıtkı Ulay'ın “Ya bu i ten vazgeçersin ya da Etlik'e gömülürsün.” dedi i bilinmektedir. Böylece Ali Fuat Ba gil adaylıktan uzakla tırıldı. Cemal Gürsel yalnız kalmı tır (Aybars, 2008:142).

en çok oyu alan partinin başkanı sıfatıyla smet nönü'ye verdi. nönü AP ile kısa sürede bir hükümet protokolü üzerinde anlaştu. Neticede Türk parlamento tarihinin ilk koalisyon hükümeti⁸⁰ 20 Kasım 1961'de kuruldu ve 2 Aralık'ta güvenoyu aldı. Hükümet programı, planlı kalkınma, özel teebbüsün desteklenmesi, enflasyon ve işsizlikle mücadele, toprak reformunun uygulanmasıyla yabancı sermayenin desteklenmesi ve dış politikada önceki anlaşmalara sadık kalındığı hususlarını içermektedir. Durumun normale me yoluna girmesi üzerine iki gün sonra İstanbul ve Ankara'da sıkıyönetim kaldırıldı. Yeni mecliste ilk sıkıntı milletvekili maaşlarının arttırılmak istenmesi üzerine çıkmış, vatandaşlar sadaka göndermek suretiyle tepkilerini ortaya koymuşlardı (Dağlı-Aktürk, C. II, 1988:15-28, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, 2010:581).

2. Adalet Partisi

Kurucular: Ragıp Gümü Pala, Mehmet Yorgancıo lu, Necmi Öktem, Cevdet Perin, İnanı Osmalı, Tahsin Demiray, Kamuran Evliyao lu, Ethem Menemencio lu, İhsan Ünal, Muhtar Yazır⁸¹, Emin Açar Yöneticiler: Genel Başkanlar: Ragıp Gümü Pala, Saadettin Bilgiç⁸² (vekil), Süleyman Demirel, Üyeler: İhsan Sabri

⁸⁰ Uğur Mumcu, AP-CHP bütünle mesini Hâkim Sınıflar Diktatoryası olarak görmekte ve AP-CHP koalisyonunu bu kapsamda değerlendirilmektedir (Mumcu, 1977:126).

⁸¹ Elmalılı Hamdi Yazır'ın oğlu Muhtar Yazır, hem 1952'de milliyetçi-mukaddesatçı Türkiye Köylü Partisi'nin hem de 27 Mayıs darbesinin kapattığı DP'nin yerine kurulan Adalet Partisi'nin kurucuları arasındaydı. Halasının oğlu Emin Paksüt (ayrıca İstanbul Mahkemeleri Başkanı Ali Çetinkaya'nın damadı) ise 27 Mayıs Hareketi'nden sonra oluşturulan Kurucu Meclis'te Anayasa Komisyonu Başkanıydı. Emin Paksüt 1962'deki smet nönü Hükümeti'nde Bayındırlık Bakanlığı yaptı. Halası Emin Paksüt 12 Eylül'de Dayıoğlu Muhtar Yazır'ın kurduğu AP'yi kapattırması (Abdullah Muradoğlu, 11 Mayıs 2008, Devlet Buyruklarına Yeni Buyruktu, <http://yenisafak.com.tr>).

⁸² AKP'den TBMM 23. ve 24. Dönem Isparta milletvekili İne seçilen Süreyya Sadı Bilgiç'in babası, Demokrat Partili Sait Bilgiç'in kardeşi. Koca Reis, siyasette Truva atı ve milli aktör olarak nitelenen ve Demokratik parti kurucularından olan Saadettin Bilgiç 20 Nisan 2012'de hayatını kaybetmiştir (http://www.sozgazetesi.org/index.php?option=com_content&view=article).

Ça layangil, Ali Fuat Ba gil, Tekin Arıburun, Ahmet Topalo lu, Mehmet Turgut, Sabit Osman Avcı, Cihat Bilgehan, smail Hakkı Tekinel, Ali Naili Erdem, Faruk Sükan. (http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html/15.04.2013).

11 ubat 1961’de kurulan AP’nin Genel Ba kanlı ına 27 Mayıs sonrasında ilk Genel Kurmay Ba kanyken MBK tarafından gerçekleştirilen tasfiye sırasında görevinden uzakla tırılan bir orgeneral olan Ragıp Gümü pala getirilmi tir (Eren, 2012:44).

Adalet Partisi, Programındaki “Adalet Partisi, Türk milletini, milli tarih uuru içinde, Batı medeniyeti seviyesine çıkarmayı, ideallerinin temeli yapmı bir siyasi te ekkül olarak Türk milletini geri kalmı lıktan, sefaletten ve siyasi vesayetten kurtarmak, Hür dünyanın demokratik, ileri ve müreffeh hür bir üyesi haline getirmek için çalı ır” ifadeleriyle gayesini ortaya koymaktaydı. Programında Türkiye’yi “refah devleti” haline getirme hedefi vurgulanıyor, a ırı cereyanlarla mücadele edilece i belirtiliyor ayrıca Birle mi Milletler (BM), NATO ve CENTO’ya ba lı kalınaca ına dair söz veriliyordu (Bozbeyli,1970:177).

Yassıda mahkemelerinin sürdü ü, eski demokratların horlandı ı bu ortamda partinin Adalet adını alması rastlantı de ildi. DP tabanına büyük bir mesaj iletilmek istenmi tir. Parti çatısını geni letebilmek için de ba ta Ali Fuat Cebesoy olmak üzere çe itli isimlerle görü ülüyordu. Adalet Partisi dı ında var olan CHP ve CKMP dı ında, Yeni Türkiye Partisi (YTP) ve T P ile birlikte 13 parti daha kurulmu tu. Kurulmakta olan siyasi partiler, bilhassa kapatılan DP’nin bazı isimleri ile emekli subayları kendi saflarına katabilme mücadelesi içindeydiler. Ayrıca, mefsuh DP’nin gerek ismi gerekse

kadrosuna sahip olmak bir devamlılık anlamına geliyordu ki bu halk nezdinde iyi bir puan almaktı (Kuru, 1996:14).

Bununla birlikte 1960 darbesi, DP ve üyelerinin demokrasi ve laiklik kararı, gerici ve tutucu oldukları için ülkeyi yönetmekten aciz oldukları fikrini yerle tirdi. Bundan hareketle CHP ve diğer ilerici gruplar DP'nin izinden gidecek olanlara Anayasa'da ilan edilen ilkelere dayanarak daima karşı çıkacak ve meydan okuyacaklardı. Ayrıca ordunun tutucular-gericiler tarafından yönetilen her türlü iktidara karşı anayasal ilkeleri korumak için müdahale edebileceklerine dair örtülü bir kanı yerle mi tirdi (Karpata, 2011:228).

1961 seçimlerinden sonra AP-CHP Koalisyon Hükümeti yedi ay ayakta kalabilirdi ardından önünü YTP ve CKMP ile bir koalisyon kurdu. Bundan sonra başbakanların da katılımıyla oluşturulan koalisyon hükümeti 1965'e kadar hayatta kaldı (Karpata, 2011:228).

AP 1965 seçimlerinde %52,9'luk oy yüzdesi ve 240 koltukla iktidara sahip oldu. AP'nin 1965-69 döneminde yürüttüğü politika, bir yandan ekonomik kalkınmayı teşvik etme ve sosyal adaletin sağlanması ihtiyacına göre şekillenirdi. Diğer yandan da, AP'nin politikası, 1960 ihtilali'nin çok yavaş bir şekilde silinen etkilerinin ortadan kaldırılması, yani mahkûm edilen DP'lilerin affedilerek itibarlarının iade edilmesi amacını güdüyordu. Yaklaşık % 7'lik bir yıllık kalkınma oranı ile sonuçlanan ekonomik kalkınma, hem sosyalistler hem de liberaller tarafından eleştiriliyordu. Sosyalistlere göre, ekonomik kalkınmada iş adamları ve girişimciler kayırılıyordu. Sosyalizm, iş adamlarını ve girişimcileri "Batı kapitalizminin ve emperyalizmin yardımcıları" olarak etiketlemirdi. Liberaller ise, AP'nin ekonomi politikasının faydasız ve aşırı müdahaleci devlet denetimleriyle dolu olmasından

ikâyetçiydiler. Aslında uygulanan ekonomik politika, bir anayasa prensibi olan karma ekonomiye uygundu (Karpaz, 2011:163-164).

1965 sonrasında AP'nin orduyla ilgili kileri de beklendi inden çok daha iyiydi. Ordu, 1966 yılında Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in sağlık problemleri nedeniyle görevini yapamayacak duruma gelmesi ve vefat etmesi üzerine Orgeneral Cevdet Sunay'ın cumhurbaşkanı na seçilmesini iyi bir hareket olarak değerlendirildi. Genel Kurmay Başkanı olan Sunay, 1961'de parlamenter rejimin kurtarılmasında önemli rol oynadı ve orduya daha iyi koşullar sağlanmasında etkili bir isim oldu. Diğer yandan orduyla temel problemlerden biri olan DP'lilerin affedilmesi de 1969 seçimlerinden sonra gerçekleşti (Karpaz, 2011:164-165).

3. 1969 Seçimleri, AP ve İhan (E.) Darendelio lu

AP'nin genel başkan yardımcısı İsmail Hakkı Tekinel tarafından yürütölen 1969 seçim kampanyasında 4 yıllık dönemdeki istikrar dile getirildi. “vatan ve hürriyet için refah yolunda ele ele verelim”, “kırat murattır”, “AP senin eserindir, eserine sahip çık” gibi sloganlar kullanıldı (Kuru, 1996:105).

Seçim kampanyası sürecinde CHP, ekonomik durgunlu un ve sosyal adaletin kurulamamasını ele tirirken sanayinin hızlandırılması gerekti ini söyletti. CHP yönetimi, dış politikada ise dünyanın diğer devletleri ile daha dikkatli bir politika takip edilmesini istetti. MHP, zengin ile yoksul arasındaki büyüyen girdaptan, geri kalmı lıktan ve Türk çocuklarını yabancı kültüre terk eden eğitim sisteminden söz ederken, GP uluslararası Komünizm akemesinin Türkiye'deki manevralarına son verilmesini istiyordu. YTP ise CHP'yi silahlı kuvvetleri sömürmekle, AP'yi eski demokratlara ihanet etmekle suçladı. T P ise AP'yi ele tirisinde toprak reformu

yapılacağını, sanayinin hızlandırılacağını, Türkiye'nin bağımsız bir ülke haline getirileceğini, bankaların millileştirileceğini vaat ediyordu (Kuru, 1996:105-106).

Milletvekilliklerinin % 56,89'unu alan AP, seçimi kazanmış ancak oy oranı 1965 seçimlerindeki % 52,9'dan % 46,3'e düşmüştür. 1965 seçimleri öncesinde "Ortanın Solu" söylemini benimseyerek politik çizgisini değiştirmiş olan CHP, 1969 seçimlerinde de arzuladığı çıkışı elde edememiştir ve 1950 seçimlerinden beri aldığı en az oy oranı olan % 27,36 ile 1965 seçimlerindeki % 28,7'lik oy oranının dahi % 1,34 artışına düşmüştür. 1969 seçimlerini AP'nin bir kez daha tek başına kazanmış olması parlamento dışı muhalefeti de hızlandırmıştır. Örgütçüler parlamento dışı muhalefet düşüncesinden büyük ölçüde etkilenmişlerdir. Örgütçü grupları arasında çekiminin ortaya çıkması gerek üniversite içinde gerekse dışında patlamaya hazır bir ortam oluşturmuştur (Kuru, 1996:107).

A. N. Yücekök'e göre, 1965 seçimlerinde AP kitlelere DP'nin devamı olduğunu izlenimini vermiş ve böylece DP'nin tabanını toparlayabilmiştir. 1969'da aynı başarıyı oyunu azaltarak (Oy yüzdesi:% 46,5) da olsa sürdüren AP, 1971 müdahalesine kadar iktidarı paylaşmadan ve güçlü parlamento grubuna dayanıp kimseye taviz vermeden sürdürmüştür (Yücekök, 1983:147).

Darendelioğlu'nun AP'den ayrılmasını daha iyi anlamak adına Devlet dergisinin 1969 seçimleri ile ilgili de erlendirmesini vermemizde fayda görüyorum.

De erlendirme öyledir:

"Her demokraside biraz anarşi vardır" ve "Yollar yürümekle aınmaz" prensiplerini ve 1969 Genel Seçimlerinde dönen oyunları hatırlayalım. Köylere uydurma çeşme borularını taşıyarak, greyderlerle tarlalara iz yaparak reyleri bize verirsiniz, köyünüze su ve yol yaparız.' Biz iktidarız demediler mi? Bedava kitaplar dağıtıp muarızlarına 'kafir' iftirasında bulunarak oy avcılığı yapılmadı mı? Seçimlerde, nutuk meydanlarında milliyetçilikten dem vurulup, devlet idaresinde ne kadar milliyetçi varsa hepsi saf dışı

edilmedi mi? Milyonlarca liralara oy için vatandaşlara dağıtılmadı mı? (Devlet, 26 Haziran 1972:11).

Darendelioğlu, TBMM Millet Meclisi Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası'ndan edindiğimiz bilgilere göre 13 Ekim 1969 seçimlerinde AP İstanbul milletvekili olarak Millet Meclisine (Dönem:3) girmiştir.

Darendelioğlu'nun yazdığı kitaplarda bu seçim süreciyle ilgili bilgilere, çalışmalara ve anılara yer verilmemiştir. Ancak Sefercioğlu'na göre, İhan Darendelioğlu'nun AP'den milletvekili seçilmesinde Komünizmle mücadele faaliyetleri etkili olmuştur (Necmettin Sefercioğlu, Darendelioğlu İhan Egemen 98. sayı, Orkun Türkçü İnternet Dergi Sayı: 175, <http://www.orkun.com.tr>).

Karabacak o süreci şu şekilde anlatmaktadır:

“1969 seçimlerinde Adalet Partisi İhan beyi İstanbul'dan milletvekili adayı yapmak istemi, o da kabul etmiş. Seçimlerde kazandı ve milletvekili oldu. O partiye karşı olmama rağmen Darendelioğlu ile ilgili kim hiç kopmadı. Matbaasını birine emanet edip Ankara'ya gidiyor, hafta sonları İstanbul'a gelince mutlaka bana uğruyordu. Ben de her geldiğinde serzeninde bulunuyor, 'bırak gel' diyordum. Bana bir gün: 'Bak Ahmet, beni adamlar seçtirdi. Bırakıp gitmek, bir başka partiye geçmek benim karakterime yakımaz. Bu dönemi bitirmek istiyorum. Milletvekili olunca faydalı olacağımı zannediyordum. Ama tek başına hiçbir şey yapmanın mümkün olmadığını da gördüm. Yani anlayacağın memnun değilim. Bir işe yarıyorum; Türkiye Meclisinde yalnız, gidip onun yanına sadece ben oturuyorum, sohbet ediyoruz. Sabret şu dönem bitsin.'

Gerçekten o seçimde bizim partiden sadece Türkiye Bey seçilmişti ve hayatlarının sonuna kadar da ikisi dost kalmışlardır” (<http://ulkucukadro.org/yazarlar/ahmet-bkarabacak/92-ilhan-egemen-darendelioglu.html/15.02.2013>).

4. İhan (E.) Darendelio lu ve Demokratik Parti

4. 1. Demokratik Partinin Kurulu unda İhan (E.) Darendelio lu

Kuruldu u ilk yıllarda siyasi geçmi leri birbirinden çok farklı ki ilerden olu an AP'deki birinci grubu siyasete ilk kez atılan yeni üyeler, kinci grubu ise parti politikalarında oldukça önemli bir yere sahip olan kapatılan DP'nin eski milletvekilleri olu turmu tur. Önderli ini Sadettin Bilgiç'in yaptı ı milliyetçi muhafazakâr olarak tanınan ki ilerden olu an grup ise üçüncü grubu olu turmu tur. Bu grup bir süre sonra parti içinde oldukça etkili bir konuma gelmi tir. Ba langıçta çe itli grupların çatı ması gibi gözüken bu durum kısa sürede ciddi boyutta rekabete ve mücadeleye yol açmı tir. Yeniler ve eski DP'liler "ılımlılar" grubunu olu tururken milliyetçi muhafazakâr grup ise "a ırılar" olarak adlandırılmı tir. Bu hizipler arasındaki ilk büyük anla mazlık cumhurba kanlı ı seçimi sırasında ya anmı AP- CHP koalisyonundan sonra ise iyice artmı tir (Bulut, 2009:80).

1970 senesi hem partiler arasında hem de partilerin kendi içindeki mücadelenin iyice kızıştı ı bir yıldır. AP içinde ba ını, 1964'teki genel ba kanlık yarı nda Demirel'e kar ı kaybeden Sadettin Bilgiç'in çekti i muhalifler, hükümet bütçesine red oyu veriyor, temsilcisi oldukları orta Anadolu eksenli küçük sermaye gruplarının, büyük sermayeyi kayıran bir ekonomi politikası uygulandı ı iddiasıyla ba kaldırıyorlardı (dosyalar.hurriyet.com.tr/haber_resim_3/12_mart_raporu.pdf/16.04.2013).

smail Cem'in cümleleriyle:

Sermaye içindeki bölünmenin siyasal düzeydeki yansımasıdır 41'ler olayı. Adalet Partisinin büyük bir milletvekili grubu, önce parti yönetimine ba kaldırmı , sonra muhalefetinkiyle birle tirdi i oylarıyla 1970 yılı bütçesini Meclis'te reddetmi tir... Demokratik Parti, sermaye içindeki egemenlik mücadelesinde ikinci plana atılmı sosyal güçlerin reaksiyoner siyasal kurulu u niteli ini kısa sürede ortaya koymu tur. Büyük toprak sahiplerinin, emlak ve arsa gelirinin, rantın, ticaret çevrelerinin

savunucusu ve sözcüsü olmu tur. Kime kar ı? Bir yandan i ç i sınıfı ve Sol'a, öte yandan özel sanayi kesiminin büyüyen taleplerine, AP'ye, Demirel'e kar ı iddiaları öne sürülmektedir. Demirel ise bölünmenin ekonomi politik boyutunu de il; yeni kabinenin getirdi i memnuniyetsizli in yarattı ını ileri sürmektedir

(dosyalar.hurriyet.com.tr/haber_resim_3/12_mart_raporu.pdf/16.04.2013).

AP'nin ilk genel Ba kanı Ragıp Gümü pala'nın ölümünden sonra Sadettin Bilgiç ve Süleyman Demirel arasında ba layan mücadelenin bir sonucu olarak Süleyman Demirel'in parti içindeki konumunu güçlendiren uygulamalara gitmesi, içinde Darendelio lu'nun da bulundu u muhalifleri harekete geçirmi tir (72'ler Hareketi ve Demokratik Parti, 1971:2).

Mü terak Haysiyet Divanının parti tüzü üne, grup iç yönetmeli ine ve hukuka aykırı olarak Kadri Erdo an, Ekrem Dikmen ve Vedat Ünsal'ı partiden ihracıyla ba layan süreç Samsun Belediye Ba kanı Kemal Vehbi Gül, Eski ehir Belediye Ba kanı Sabahattin Günday, Genel dare Kurulu üyesi Cevat Önder, Millet Meclisi AP Grubu eski ba kan vekili Konya milletvekili Ethem Kılınço lu ve Bingöl Senatörü Arif Hikmet Yurtsever'in kesin ihraç talebi sonrasında ilgili Haysiyet divanlarına sevkiyle devam etti (72'ler Hareketi ve Demokratik Parti, 1971:2).

hraç dosyalarının görü ülmesine ba landı ı esnada, AP Genel Ba kan Yardımcısı Talat Asal söz aldı ve bir konu ma yaptı. Cevat Önder'in dosyası ele alındı ı sırada Aydın Milletvekili Yüksel Menderes bir konu ma yaptı. Bu konu madan sonra Yüksel Menderes⁸³, Dr. Sadettin Bilgiç, Talat Asal, Cevat Önder, Ali Naili Erdem AP Genel dare Kurulu Toplantısın terk ettiler. Bir buçuk saat sonra Cihat Bilgehan da

⁸³ Adnan Menderes'in o lu olan Yüksel Menderes ailevi problemlerin ve ya adıklarının etkisiyle Mart 1972'de "Sevgili dostlara, hayatta kaderin bütün cilveleri beni buldu. Kötü hadiseler kar ısında daha fazla tahammül gösteremeyece im. Artık ya ama gücümü kaybettim..." ekinde bir mektup yazarak intihar etmi tir (Mehmet Özdemir, 26 Aralık 2011, Son Menderes, <http://www.aksiyon.com.tr>).

toplantıdan ayrıldı (72'ler Hareketi ve Demokratik Parti, 1971:6). Yüksel Menderes'in konu ması öyle idi:

Mazisi kısa olan demokrasi hayatımızda parti içi muhalefet daima rastlanılmı tır. Tek ahıs ve bir zümre hâkimiyetine kar ı çıkan Demokrat Parti hareketi de bir parti içi muhalefeti olarak ba lamı tı. Bugün getirilen dosyaların bize kabul ettirilmek istenen müzakere ekli ve anlayabildi imiz kadarıyla muhtevası birkaç gün önce kulisteki konu malarından dolayı milletvekillerinin haysiyet divanına sevki hadisesi alı ageldi imiz parti içi normal yolların dı ına çıkıldı ını göstermektedir. Bu andan itibaren yapılmak istenen tasarruflar hukuki me ruiyetini kaybederek tam bir politik tasarruf maiyetini almı tır. Bu politikanın te rihini yapalım: Gidilmek istenilen yol bir ahsa ve onun hâkimiyetine yemin etmi olanların kendileri gibi dü ünmeyenleri partiden mutlak tasfiye hareketinin programlanmı planlanmı safhalarıdır. Bu yola sürüklenen AP Genel dare Kurulu ba da tırıcı, birle tirici, uzla tırıcı bir organ olma hüviyetinden çıkmaktadır. Bu yola girecek olan AP ise memlekette her zaman müdafaa etti imiz bir istikrar unsuru olma vasfını kaybedecek ve böylece kitle partisi hüviyetinden uzakla acak neticede onu bu yola götürececek hareket bu itibarla memleket hayrına olmayacaktır. Bu mülahazalar tahtında siyasi hüviyetim ve ahsiyetim müzakere devamdan beni alıkoymaktadır. Genel dare Kurulu'nun i bu toplantısına i tiraktan sarfınazar ediyorum. 7.1.1970 (72'ler Hareketi ve Demokratik Parti, 1971:9).

AP'nin geli mesinde ve iktidara gelmesinde büyük eme i bulunan senatör ve milletvekillerinin kesin ihraç talebiyle haysiyet divanlarına sevk edilmeleri ve parti faaliyetlerine son verilmeleri faziletli ve fedakâr parti te kilat mensuplarının i ten el çektirilip bunların yerine yeminli hizbe mensup menfaatçi geçici kurulların getirilmesi Demirel hükümetinin parti programına ve seçim beyannamesine ters dü en yanlı kararları vahim olaylar kar ısındaki vurdumduymazlı ı asayi in gün geçtikçe bozulması memlekette can ve mal güvenli inin kalmaması sosyal, ekonomik ve siyasi istikrarsızlı ın artması hayat pahalılı ın çekilmez hale gelmesi ve bunlara benzer türlü sebepler AP'ye mensup bazı senatör ve milletvekillerinde haklı infiallerin do masına vesile olmu tur. Yapılan her türlü uyarma kar ısında Demirel ip nerden incelmi se

kopsun diye cevap vermekte ısrar etmi tir (72'ler Hareketi ve Demokratik Parti, 1971:30/b).

Yukarıdaki hususlar paralelinde 72 AP'li milletvekilinin AP Genel Ba kanı Süleyman Demirel'e verdikleri 72'ler muhtırası diye anılan muhtıra 17.1.1970 tarihinde ükrü Akkan, Samet Güldo an, Özer Ölçmen ve Orhan Davut tarafından Demirel'e verilmek üzere Ba bakanlı a götürülmü tür. Bu muhtırada AP stanbul Milletvekili İhan Darendelio lu'nun da imzası bulunmaktadır (72'ler Hareketi ve Demokratik Parti, 1971:16).

AP Ba kanlık Divanı, 72'lerin muhtırasını gayriresmi olarak görü tü; cevap vermemeyi kararla mı tır. 17.1.1970 tarihinde 72 AP'li milletvekilinin verdikleri muhtıra hakkında Milliyet gazetesine bir demeç veren Demirel "Biz muhtıra ile i görmeyiz." demi tir (Milliyet, 19.1.1970).

4.2.1970 tarihinde stanbul milletvekili Sadettin Bilgiç, Aydın milletvekili Yüksel Menderes, Konya milletvekili Faruk Sükan, Samsun milletvekili Talat Asal, Bursa milletvekili Mehmet Turgut ve Balıkesir milletvekili Cihat Bilgehan AP Genel Ba kanlı ına verdikleri dilekçede "Demokrasinin bütün icapları ile Türkiyemize yerle mesi ve i lemesi için mesuliyet mevkilerinde uzun yıllar verilmi olan mücadelenin neticesi ve demokrasi anlayı ımızın icabı Genel dare Kurulu'na devamın memleket ve partiye bir faydası ve manası kalmadı ı cihetle bu vazifeden istifa zarureti hasıl olmu tur." diyerek istifa etmi lerdir (72'ler Hareketi ve Demokratik Parti, 1971:26).

Sadettin Bilgiç Hatıralar'ında, Kemal Ba cıo lu'nun ba kanlı ında ve üyeler Fahri U rasızo lu, Tekin Erer, Dr. Faruk Kınaytürk, sa Bingöl, Dr. Nafiz Giray, Osman Hacıbalo lu ile inasi Osma'dan olu an AP Yüksek Haysiyet Divanının,

Ba bakan ve AP Genel Ba kanı Süleyman Demirel hakkında kurulan Soru turma Hazırlık Komisyonunun görev süresinin uzatılması oylamasına i tirak etmedikleri gerekçesiyle tetkik ve tahkike gerek görmeden haklarında kesin ihraç kararı verdi ini yazmaktadır (Bilgiç, 2002:217).

hraç edilenlerin yanı sıra Trabzon senatörü Ömer Hoco lu, Tekirda senatörü Cemal Tarlan, Manisa Milletvekili Vehbi Sınmaz, Kayseri senatörü Hüsnü Dikeçligil ve Hüseyin Kalpaklı lu, stanbul senatörü evket Akyürek, Mardin senatörü Abdurrahman Bayar, Gaziantep senatörü Mehmet Kılıç, Ordu senatörü Bekir Baykal, Siirt Milletvekili Zeki Çeliker, Kütahya Milletvekili Mehmet Ersoy ve stanbul Milletvekili lhan Darendelio lu de i ik tarihlerde AP'den istifa ettiler (Bilgiç, 2002:217).

Bilgiç, Demokratik Parti'nin kurulu unu ve Ferruh Bozbeyli'nin ba kanlı ını u ekilde anlatmaktadır:

Artık tamamen ba ımsız kalınca yeni bir parti kurma çalı malarına ba ladık. Bu çalı malarımızı bir taraftan memleket sathında vatanda larımızla beraber yürütürken öte yandan da tüzük ve program çalı malarımızı yapıyorduk. Ferruh Bozbeyli henüz Meclis Ba kanlı ı görevine devam ediyordu. Partinin kurulu hazırlıkları Eylül sonunda hemen hemen tamamlanmı tı. Arkada larım yeni kurulacak olan partiye Genel Ba kan olmaktan feragat etmemi istediler. Çünkü senin genel ba kan olman, 1964'teki yenilgin yüzünden bu hareketi ba lattı ın yorumuna yol açabilir diyorlardı. Bu konuda bir ihtirasım ve ısrarım olmadı ı için öneriyi kabul ettim. Yüksel Menderes'ten ısrarcı olmamasını rica ettim. Böylece Ferruh Bozbeyli'nin Genel Ba kanlı ı için gerekli ortamı hazırladım. Bozbeyli ancak bundan sonra, 19 Ekim 1970'de Meclis Ba kanlı ından ve 13 Kasım 1970'de AP'den istifa ederek parti kurma çalı malarına katılmaya ba ladı. Biz çalı malarımızı sürdürürken, Demokrat Parti adını almamızı önlemek için, bir gruba Demokrat Parti adıyla bir parti kurdurdular. Biz de adımızı Demokratik Parti olarak belirledik ve Ferruh Bozbeyli'nin AP'den ayrılmasından bir ay sonra, 18 Aralık 1970 tarihinde, 69 arkada ımızla birlikte kurulu dilekçesini ç i leri Bakanlı ına verdik (Bilgiç, 2002:217-218).

Bilgiç'in yukarıda ifade ettiği 69 ki i içerisinde İhan Darendelio lu da bulunmaktadır (Bilgiç, 2002:217-218). Demokratik Partinin kurucuları arasında, 3. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın kızı Nilüfer Gürsoy, idam edilen Ba bakan Adnan Menderes'in çalı ma arkada larından Samet A ao lu'nun e i Neriman A ao lu ve Menderes'in o ulları Yüksel ve Mutlu Menderes de bulunuyordu (Özdemir, 1989:219).

Demokratik Parti, programının birinci maddesinde, "Türk milletinin tefekkür ve temâyüllerine dayanan demokrasinin, geni ve ileri bir anlayı la gerçekle mesini, genel siyasetin demokratik görü ve zihniyetle, milletimizin refah ve mutlulu u için yürütülmesini gaye edinen 1946 hareketi, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel ileri atılı devresinin çıkı noktasıdır. Bunun içindir ki, bu devrenin bütün ruh ve manasıyla hayatietini daima muhafaza etmesi Türkiye'nin muasır medeniyet seviyesine kavu masının önde gelen artıdır" ifadeleriyle esasında Demokrat Parti'nin devamı oldu unu da belirtiyordu (72'ler Hareketi ve Demokratik Parti, 1971:88).

smail Küçükkılınç'ın de erlendirmesine göre, Demokratik Parti'nin görünen fiili lideri Sadettin Bilgiç, Genel Ba kanı Ferruh Bozbeyli, söz sahibi ve akıl hocası ise Celal Bayar'dır.(<http://www.modanmesedali.com/Koseyazi.asp?goster=dos&id=134/16>. 04.2013).

Demokratik Parti'nin kurulu nu egemen sınıfların mücadelesine ba layan Tanilli'ye göre, Tekelci burjuvazinin, tekelci kesiminin dı nda kalan Anadolu burjuvazisi ve tefeci-tacir kesimlerle olan çıkar çatı masına buldu u çözüm, onların tepkileriyle kar ıla arak, sonuçta Demokratik Partiyi do urmu tur. Demokratik Partinin, tefeci kesiminin çe itli çıkarları adına, Demirel'e kar ı bir muhalefete geçmesi, büyük sermayenin parlamenter iktidarını zaafa u ratmı tı (Tanilli, 1989:61-62).

AP içinde yapılan haksızlıkların hazmedilemeyi inin bir yansıması olarak partilerinin kısa sürede 41 il ve ilçelerinde te kilatlandı nı söyleyen Bilgiç'e göre, 12 Mart müdahalesi partinin geli imini, Türkiye'de demokrasi olmayaca ı endi esi ile bıçakla kesilmi gibi durdurmu tu (Bilgiç, 2002:222).

Demokratik Partililer muhtırayı desteklemi tir.12 Mart 1971 muhtırası verildi inde Demirel hemen kabineyi toplama ve bu hareketin demokrasiye indirilmi bir darbe oldu undan bahisle, daha vahim hadiselerin önüne geçilmesi maksadıyla, hükümetin istifasının uygun olaca nı dü ünümü tü. CHP Genel Sekreteri Ecevit "muhtıra bana kar ı verildi" diyerek kendisiyle beraber hareket eden CHP'lilerin tavrını da ortaya koymu tu.

(Demokrat Bakı , 31 Ekim 2012, Süleyman Soylu, Süleyman Demirel'i Neden tibarsızla tırmaya Çalı ıyor, <http://www.turkiyehavadis.com.tr>).

Muhtıra meclise sunuldu unda Demokratik Partililer bu dü üncelerini oturdukları yerden açıkça beyan ettiler. Yüksel Menderes'in oturdu u yerden "Muhtıranın muhatabı meclis de ildir, Ba bakandır, derhal istifa etmelidir" diye tepkisini dile getirmi tir (Demokrat Bakı , 31 Ekim 2012, Süleyman Soylu, Süleyman Demirel'i Neden tibarsızla tırmaya Çalı ıyor, <http://www.turkiyehavadis.com.tr>).

CHP'nin bir kısmı, Güven Partisi ve Demokratik Parti Muhtıra yanlısı tutum sergilerken, Demirel de zaten en ba ta ifade etti i gibi aklındakini yapmı ve istifa etmi tir.

Karpata'a göre, tam anlamıyla liberal bir ekonomi politikasından yana olan ve Demirel'in gelir da ılımında e itli i sa lamak adına önerdi i vergi reformuna kar ı çıkmı olan Demokratik Parti 1973 Genel Seçimlerinde nispi temsil sistemi sayesinde AP'nin oylarının önemli bir kısmını almayı ba armı tır (Karpata, 2011:223). Demokratik

Parti, % 11,9 oy yüzdesiyle 45 milletvekili çıkarmı tır. Ancak İhan E. Darendelio lu, bu seçimlerde aday olmasına rağmen seçilememi tir. Darendelio lu, 1973 Genel Seçimlerinde Demokratik Partinin a ır topları diyebilece imiz Ferruh Bozbeyli ve Sadettin Bilgiç gibi isimler yanında İstanbul milletvekili aday adayıydı (Milliyet, 15.8.1973).

Demokratik Parti'nin en önemli hizmetlerinden biri, 1974 Af Kanunu'na ilave edilen 8. madde ile hanedanın erkek mensuplarının ülkeye girişine imkân sağlaması olmu tur. Bülent Ecevit'in 'Vahdettin hain de ildi' açıklaması üzerine Süleyman Demirel'in 2005 yılında 'Bu konular Türkiye'de daha 50-100 sene konuşulmaz' dedi ini de hesaba katarsak, o yıllarda böyle bir girişimde bulunmanın ne denli ate ten gömlek olduğunu anlamak mümkündür. Trabzon milletvekili Necati Çakıro lu, konuyu Demokratik Parti grubunda ayaküstü gündeme getirmi kamuoyunda 'saltanatı istiyor, hilafeti istiyor' gibi tartışmaları beraberinde getirece inden bu i i kimin üstlenece i tartışıldı ı bir anda parti adına Rasim Cinişli bu görevi almı tır. O dönemde Hürriyet gazetesi, saltanat ve hilafet istiyorlar ekinde açıklamalarda bulunmu tu. Mecliste CHP'nin dı arıda Hürriyet gazetesinin tepkilerine rağmen Demokratik Partinin verdiği mücadelelerden sonra kanun ikinci kez Meclis'e gelmi tir. 15 Mayıs 1974'te Meclis'ten geçen kanun için CHP bu sefer çekimser kalmı ve 8. madde ittifakla kabul edilmi tir. Böylece, Osmanlı ehzadelerine vatan yolu açılmı tır (Cemal A. Kalyoncu, 8 Haziran 2009, Demirel'i Daha O Günden Çözmü tü, www.aksiyon.com.tr).

Demokratik Parti'nin "Demirel'den Hesap Sorulmalıdır" ve "Demokratik Parti ve Anayasa Islahatı" gibi yayınlar hazırladığını da görmekteyiz. Bu yayınlarda hürriyetlerin tanzimi, kamulaştırma ve siyasi haklar gibi o dönem Türkiye'si açısından çok önemli konular ele alınmı tır.

Demokratik Parti 1973 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Ferruh Bozbeyli'nin adaylığı ile Türkiye için o dönemlerde bir fırsat olabilecekti ne yazık ki Sadettin Bilgiç'in dönmem dediği AP'ye Talat Asal ile birlikte dönmesi de partide bir çözümlenme başlatılmıştı.

Hikmet Özdemir, Orgeneral Muhsin Batur'un anlarından hareketle Talat Asal'ın "AP'de bir değişiklik olmadıkça rejim rayına oturmayacaktır. Demirel'in dosyaları ortaya konulmalı, mesele halledilmelidir." dediğini ancak gerek Asal'ın gerekse Bilgiç'in törenlerle "Yuva"ya yani AP'ye geçtiklerini ifade etmektedir (Özdemir, 1989:222).

Demokratik Parti kurucularından Parti Divan üyesi, Darendeliolu, partisinden Parti yöneticileri ile milliyetçi cephe konusunda ters düşüşü için 1975'te istifa etmiştir (Milliyet, 27.1.1975:1).

Görüldüğü üzere, Türk milliyetçiliği ve Türk vatanının geleceğinde hiçbir endişe ve emel beslemeyen Darendeliolu, merkeze aldığı irksiz Türk milliyetçiliği ünceleriyle kurucuları arasında yer aldığı Demokratik Parti'ye de sımamıştır.

Demokratik Partiden ayrılmasından sonra MHP İstanbul Yönetim Kurulu'nda Recep Hatlı'nın⁸⁴ yanında görev alan Darendeliolu'nun ismi 1977 seçimlerinde MHP İstanbul milletvekilliği aday adaylığı için konulmuştur. Bu süreci Ahmet B. Karabacak şu şekilde anlatmaktadır:

1977 seçimleri öncesinde idi. Parti, İstanbul'a uygun bir milletvekili adayı arıyordu. Darendeliolu'na teklif yapıldı. O, "Ben milletvekili iken borca girdim, matbaaya haciz geldi. Onları temizliyorum." diye kabul etmemi. Ben de ısrar etmi aynı cevabı almıştım. Bir ara eski Yalova ilçe başkanı, Yaşar Okuyan'ın dayısı Turhan Koçal'ın aday olacağı dedikodusu yayıldı. Buna, il idare heyeti dâhil kimse taraftar deildi. Değişik bir aile idi bunlar. Aile mensupları hemen her partiye giriyorlar, sağ sol

dü ünmüyorlardı. Meselâ Turhan Koçal'ın karde i Cengiz Koçal bir ara bizim partinin ilçe ba kanı olmu , sonra orayı kuvvetli görünce CHP'den belediye ba kanı seçilmi ti. Seçimlerin yakla tı ı, adayların tespit edilmesi gerekti i günlerde İhan bey benim yayınevine geldi. Yönetim kurulu adaylık için, Ankara'da bulunan Prof. Kamil Turan'ın aday olmasının stanbul için daha uygun olaca ına karar vermi . Bunun temini için benim Kamil Turan ve Türke ile görüşme istemi ler. Bir süre önce vefat eden rahmetli Kamil Turan benim eskiden beri tanıdı ım ve çok sevdi im bir dostum idi. Ben partiye ilk girdi imde, yani 1965 yıllarında onu partinin sekreteri olarak bulmu tum. Uzun yıllar kaldı ı Almanya'dan gelmi ve harekete katılmı tı. Hemen ertesi gün Ankara'ya gittim. Önce, hocalık yaptı ı üniversiteye giderek Kamil Turan ile görüşüm, onun tasvibini aldım. Sonra Türke beye gittim. Sıkıntılı bir ekilde 'Turan Koçal'a söz vermi tik' dedi. Ben ısrar ettim. 'Yakında stanbul'a gelece im, düzeltme e çalı ırız' dedi. Turan Koçal benim Ankara'ya bu i için gitti imi ö renmi , yanında Kartal ilçe ba kanı rahmetli Mehmet Ali Erdiñç ile geldi. Sözde aka yaparak Karadenizli ivesiyle 'seni öldürece im' falan diyor. Açıkça dedim ki: 'Turan bey, burası bir üniversite ehri, bir kültür ehri. Biz buradan bir ya da iki milletvekili ancak çıkartırız. Buraya, uygun birinin olması lâzım. Siz buraya uygun de ilsiniz.' Ama o kafasına koymu , milletvekili olacak. Oldu da. Nasıl oldu unu o günü ya ayanlar biliyor! Kendisine sormak lazımdı, acaba harekete bir faydan oldu mu diye. (<http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2998/16.04.2013>).

1977 Genel Seçimlerinde Genel Ba kan Ferruh Bozbeyli'nin ifadesiyle Demokratik parti halkın tek parti iste inden dolayı a ır bir yenilgi almı tır (Aydın Tarihi, 6 Haziran 1977). Di er yandan, seçimlerden sonra Demokratik Parti Genel Ba kan yardımcısı Demokratik Partinin tek milletvekili Faruk Sükan Yankı Dergisine verdi i demeçte "partinin kararına göre CHP'ye güvenoyu verebilece ini" açıklanı tır (Aydın Tarihi, 12 Haziran 1977).

Faruk Sükan (dolayısıyla Demokratik Parti) daha sonra Ecevit iktidarına ortak olmu ve Ba bakan yardımcılı ı yapmı tır.

⁸⁴ MHP stanbul 1 Ba kanı Recep Ha atlı ve o lu Mustafa Ha atlı stanbul'da evinin önünde üç ki i tarafından tabanca ile ehit edilmi ti (Aydın Tarihi, 3 Ekim 1978).

Darendelio lu kurucuları arasında yer aldı ı ancak sonradan ayrıldı ı partisinin ortaklığına rağmen Ecevit'i ve Ecevit iktidarını ciddi şekilde ele tirecektir. Bu konu ayrı bir başlık altında çalışmamızda ele alınmıştır.

4. 2. İhan (E.) Darendelio lu'nun Demokratik Parti Adına Meclis

Konu maları

İhan Darendelio lu, 1969-1973 yılları arasında 3. Dönem Millet Meclis'inde dördü gündem dı ı olmak üzere on üç defa söz almıştır. Darendelio lu'nun Türk milliyetçiliğinin geleceği yönündeki hassasiyeti ve inandığı değerleri koruma kaygısı zaman zaman üslûbunun sertleşmesine sebep olmuştur. Ancak bu üslûp hiçbir zaman ahlak ve faziletinden dolayı küfür ve hakarete varmamıştır.

1971 Yılı Konu maları:

Darendelio lu, 29.01.1971 günü, "Almanya'daki içerimize yönelik yapılmakta olan propagandalar münasebetiyle" söz almıştır. Darendelio lu'na göre, Türk içişinin Almanya'yı kurtuluş yolu olarak seçmesi AP'nin yanlış iktisadi politikalarının bir sonucudur.

Diğer yandan Almanya'daki Türk içerimiz arasında Leipzig, Budapeşte, Prag ve Tokyo'da daubeleri bulunan TKP'nin beslediği tekküller vardır. Bu tekküllerin Moskova'nın emrindeki sicilli komünist Zeki Bahtımar ile irtibat halinde oldukuna dikkat çeken Darendelio lu, Çalışma Vekâletimizin bu noktada Köln, Frankfurt, Berlin, Münih'ten içerimizden gelen ikâyetlere kayıtsız kalmasını da ele tirmektedir.

Darendelio lu, komünist propagandadan müzdarip olan içerimizin kendisine ikâyetlerde bulunduğunu da belirtmiş ve Kurtuluş, 15 günde bir çıkan Durum Mecmuası, Komünist ve İçi Partisinin teori ve enformasyon dergisi Yeni Çağ, Yurdun Sesi, Yaprak gibi dergilerde Nazım Hikmet, Mao, Stalin, Lenin, Castro

propagandalarının yapıldığına ayrıca Türkiye'deki komünistlerin küçük kitaplar ne redip Almanya'daki içişlerimize gönderdiğine işaret etmiştir (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:44, 29.1.1971:634-635).

1972 Yılı Konu maları:

Darendelio lu, 1972 yılı içinde dört kez söz almıştır.

24.4.1972 günü, "Deniz Gezmi , Yusuf Aslan ve Hüseyin nan'ın ölüm cezasına çarptırılmaları hakkında Bakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu münasebetiyle" yaptığı konuşma:

Sözlerime başlamadan evvel, kendi sıralarını bana lütfettikleri için Sayın Tokat Milletvekili arkadaşımıza teşekkür ederim. Aynı zamanda Tokat Milletvekili arkadaşım Hüseyin Abbas Beyin de bir arzusunu yerine getirmek üzere ve 'Örfi idare Komutanlığı'nın yayınladığı oldu u bir tebliğin iki cümlesinin de zabıtlara geçmesini' arzu ettiğinin için, o zabıtların iki cümlesini okumakla sözlerime başlamak istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 102 numaralı bildirisinin iki cümlesinde bunlar yazılı; Yakalananlardan Ali Bapınar kendi beyanına göre 23 Kasım 1970 günü, diğer bazı sanıklarla birlikte Erkek Teknik Öğretim Okulu öğrencisi Dursun Önkuzu'yu önce kaçıırarak hapsedenler bilahare feci şekilde dövmü lerdir. Bununla da yetinmeyen bu ahıslar bir bıçakla Dursun Önkuzu'nun bilek damarlarını kesenler ve a zına hortum tıkararak pompa ile iirmek suretiyle vah iyane bir şekilde öldürüp bir odanın penceresinden a a tı atmışlardır. Örfi idarenin resmi tebliğinde bir sanığın ifadesine atfen bunlar ifade edilmiştir.

Aziz ve muhterem arkadaşlarım, u cinayetin benzerlerini her defasında komünist âlemden kaçan, hürriyeti seçen birtakım antikomünist kişiler dilinden iitiyoruz. Sibirya'da da aynı cinayeti, Moskof temerküz kamplarında da aynı cinayeti i liyorlardı ve aslında da muhterem arkadaşlarım, beynelmilel Komünizmin bütün dünyada katlettiği Türkün yekûnu 6,5 milyon kişidir. İmdi de Türkiye'de aynı komünistler, aynı cinayeti i lemi olmalarına rağmen, birtakım siyasiler bunların siyasi sanık olduklarını beyan edecek kadar bir gafletin içindedirler; hayret ve dehşet içindeyiz hakikaten.

Aziz ve muhterem arkadaşlarım, benden evvel konuşan arkadaş⁸⁵, arkadaş diyorum, arkadaşım dava ve bu Meclis arkadaşım zinhar olamaz, bir siyasî suç olmasına rağmen,

⁸⁵ T P- Mehmet Ali Aybar

Talat Aydemir'in idamına imza koymasına rağmen, bir komünistin ve 35 milyonu katletmek isteyen komünistlerin idamına rey vermeye eli varmıyor. Elbette varamaz, çünkü aynı davanın mensubudur, aynı kafa yapısına mensuptur.

Muhterem arkadaşlarım, 35 milyonluk Türk Milletinin gözleri önünde cereyan eden, dün tasavvuru bile mümkün de ilken, son 2 yıl içinde bırakın tasavvuru hunharcata bikat yapılan birtakım korkunç hadiselerin maksadı ve hedefi, kimse inkar edemez ki son Türk Devletini yıkmaya, onu köle yapmaya matuf hareketlerdir. Bunların suçluları bir kısım siyasilerimizin, bir kısım mesul ki ilerin öteden beri tavizci davranışlarına rağmen, çok ükür erefli Türk ordusunun gücü, kuvveti ve cesareti sayesinde yakalanmış; geçtiğimiz bir yıl içinde bu suçlulardan bir kısmına ceza verilmiş, bir kısmı da müstahak olduğu üzere cezaya çarptırılmak üzere adalete teslim edilmiştir. Bugün burada karara bağlayacağımız konu, elini kana bulamış, hıyaneti ve mutasavver cinayeti tespit edilmiş 3 komünist anarist hakkındaki idam cezasının uygulanmasıdır; daha doğrusu, bir formalitenin yerine getirilmesidir. Bir yıldan beri bu kürsüden. Evet, bu kürsüden, milletimizin kader ve beka sorumluluğunu üzerine alanlar, defalarca Türk Milletinin ve Türk Cumhuriyetinin bir komplo ile karşı karşıya getirilmek istendiğini, izah ettiler; hem de hainlerin işledikleri ve işlemek istedikleri cinayetlere dair tafsilat verdiler. Fakat buna rağmen, bilhassa idamların gecikmesinden dolayı millet vicdanında, 'Suçlular acaba cezalarını bulacaklar mı?' diye bir büyük tereddüt belirmiş ve hala masum vatandaşın kafasından silinememiştir. İmdi, 3 sanığın idam edilmiş olması, aslında milletimizin ve Devletimizin böylesi konkuç bir noktaya geldiğini günlerde kemiyet, evet kemiyet yönünden bir mana taşımamaktadır. Fakat Devletin ve Hükümetin gücü var mıdır, yok mudur; bu devlet, bu Hükümet, bu millet, bu Meclis komünist, rejim dümanlarının başını ezecek mildir, ezmeyecek midir? İşte asıl büyük mana bunun içindedir.

Muhterem arkadaşlarım, bizce olayların diğer bir yönü de, ihanetlerin ve cinayetlerin ve beyni yıkanmış bir kısım üniversite gençlerinin hüsale gelmesinde tevikçilerinin ve himayecilerinin de ortaya çıkmış olmasıdır. Bugün, bu karar devletin gücünü, ispat ve tescil edecektir. Muhterem arkadaşlarım, ben oyumu idamların lehine kullanacağımı bu kürsüden beyan ederek, hepinizi hürmet ve saygılarımla selamlarım... (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:77, 24. 4.1972:213-214).

dam kararlarının infazına Darendelio lu'nun Toprak dergisi de sayfalarında yer vermiştir. Damlar 46 CHP'li iki başımsız red oyuna karşılık 273 oyla kabul edilmiştir (Darendelio lu, Toprak, Sayı:17, Mayıs 1972:5). 6 Mayıs 1972 gecesi idam edilen

Deniz Gezmi 'in yaftasında “Deniz Gezmi , Ankara 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nin 9.10.1971 tarih ve 971-13 esas 971-23 karar sayılı hükmü ile TCK 146-1 maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkûm edilmiştir” ifadeleri yer alıyordu. Bu yaftaları olay gecesinin gazeteci tanısı Anadolu ajansı muhabiri Burhan Dodanlı ele geçirmiştir, 40 yıl sonra Altında Belediye Başkanı Veysel Tiryaki'ye vermiştir.

(<http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/05/14/deniz-gezmis-idamdan-sonra-52-dakika-yasadi/16.04.2013>).

Darendelio lu'nun bu idam kararlarına mecliste evet oyu vermemesi söz konusu olabilir miydi? O dönemin siyasi koşulları ve parti misyonu içinde düündüümüzde bu karardan dolayı Darendelio lu'nun suçlanmaması icap etmektedir.

Bununla birlikte Ali Özsoy 3.5.2010 tarihli Türk Solu dergisinde “Denizler Asılırken CHP Ne Yapıyordu” başlıklı yazısıyla sol gençliğe ve tabana sahip çıkamamış bir partinin, smet dönü ve Bülent Ecevit'in red oyu vermelerine rağmen bu karar ve bu karar öncesi ve sonrasındaki olayların meydana gelmesindeki büyük mesuliyetine işaret etmektedir (Özsoy, 2010:16-18).

Darendelio lu'nun meclis konuşmalarına döndüğümüzde: 28.6.1972 günü, “Yalova'nın gelişmesi ve güzelleşmesi” konusunda gündem dışı demecinde Darendelio lu, Yalova'nın Devlet büyüklerimiz, hatta merhum kurtarıcımız Atatürk de dâhil, istirahat ve dinlenmek için hassaten tercih edilen turistik, istiharat ve dinlenme yeri olduğunu ancak dar boğaz sıkı olması ve her iki yanında da Devlet Üretim Çiftliklerinin olması Yalova'nın güzelliğinin ortaya çıkmasını engellemekte olduğunu vurgulamıştır.

Hiçbir milletvekili ve mesul ki i tarafından gündeme getirilmeyen bu konuyu Darendelio lu gündeme getirmi ve Yalovalıların ricalarını mecliste ilgili mercilere u ekilde iletmi tir:

imdi, iki yönünü i gal eden bu Devlet çiftli inden ve hassaten Devlet çiftliklerine nezaret eden Ziraat Vekâletimizden Yalovalılar'ın ve Yalova Belediyesinin bir ricası vardır: Yalova, hakikaten bu iki Devlet çiftli i arasında kalmı oldu undan geni leme imkânına sahip de ildir, sahillerinden de istifade mümkün de ildir, hatta u anda Yalova'ya gidenler, Yalovalıların arazi elde edebilmek için denizi doldurdıklarına ahit olacaklardır. Yalovalıların ve Yalova Belediyesinin Sayın Ziraat Vekâletinden ricaları; Devlete ait olan bu çiftliklerin arazilerinden bir kısmının Yalovalılara, Yalova Belediye Reisinin emrine terk edilmesinin sa lanmasıdır. O zaman Yalovalılar rahatlayacaklar, Yalova güzelle mi olacak, bu darbo az içinde sıkı mı olan Yalova, birtakım imkânlarla kavuacaktır. Kaldı ki, oradaki Devlet çiftliklerinden ikisi de, Yalovalılar'ın ifadelerine bakılırsa, her yıl tam 1,5 milyon lira zarar etmektedirler (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:115, 28.6.1972:110-111).

20.9.1972 günü, “Çapa Yüksek Ö retmen Okulu'nun Arnavutköy'e ta nması” konusunda gündem dı ı demecinde Darendelio lu, 120 yıllık tarihi geçmi e sahip okulun ta nmasının, taleberin ma dur edilmesinin ne mantıkla ne de iyi niyetle ba da abilece ini vurgulamı Yüksek Ö retmen Okulu'nu milliyetçilik ve Komünizm açısından da u ekilde de erlendirmi tir:

Muhterem arkadaş larım; üniversitelerimizi bir e kiya yata ı haline getirenler, Yüksek ö retmen Okulunun cümle kapısından bile içeri girememi lerdir. erefli Türk Ordusunun anar iye ve Komünizme dur dedi i 12 Mart gününe kadar fakültelerimizin kapı ve duvarları anar istlerin sloganları ile kirletilip bir Kremlin duvarı haline getirilmi iken, Yüksek Ö retmen Okulu'nun duvarlarında sadece ve tek bir ibare vardı: 'Türk'ten komünist olamaz, varsa ajandır' deniliyordu. Bu binadan içeri girdi iniz zaman ise gençlerin her halinden millî ve manevî de erlere saygılı oldukları hemen anla ılırdı. Orta Do u Teknik Üniversitesi'nde Nazım Hikmet kö eleri düzenlenirken, Mao, Lenin'in, Castro'nun resimleri asılırken, Yüksek Ö retmen Okulu'nda istiklâl Mar ımızın airi Akif için, Yahya Kemal için, Namık Kemal için, Mustafa Kemal

Atatürk için törenler tertipleniyordu.” (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:135, 20.9.1972:9-10).

18.12.1972 günü, “Batı Trakya’daki Türklerin durumu” hakkında gündem dı 1 demecinde Darendelio lu u hususlara da dikkat çekmekte idi:

Sayın Ba kan, muhterem arkada larım. Biliyorsunuz ki, uzun yıllar Türk milletine ve Türk topraklarına ba lı olarak ya amı olan Batı Trakya ve Batı Trakya Türkleri, bir talihsizlik eseri olarak, Lozan Anla ması’yla Yunanlılar’ın emrine teslim edilmi ti. Evet, bu bölge ve bu bölgenin sakinleri olan soyda larımız Yunanlılar’a teslim edilmi ti; ama bu teslimiyet kayıtsız artsız de ildi. Lozan Anla ması’nın 37’den 45. maddesine kadar, yani tam 9 maddesi Türkiye’deki Rum azınlı ı ile Batı Trakya’daki Türk ekalliyetinin siyasi, ictimai, iktisadi ve kültürel hakları bir esasa ba lanmı , iki hükümetin de azınlık haklarına riayet etmesi artı ön plana alınmı tı. 24 Temmuz 1923 tarihinden beri, yani Lozan Anla ması’ndan bugüne kadar gelmi geçmi Türk hükümetleri, Türkiye’deki Rum azınlı ının haklarına azami derecede saygı göstermi tir. Anayasamız onları da Türk vatanda ı saydı ı için hiç bir Hükümet, birakm gayri insanî bir baskıyı, siyasi veya iktisadi bir kısıtlamayı bile aklından getirmemi tir. Türkiye’de birçok ban, apartman, hatta fabrika sahibi olan, zengin ve büyük ticari irketlerin ortakları bulunan; i li, Maçka, Moda, Burgaz, Büyükada gibi stanbul’un, en mutena muhitlerinin sakinleri arasında rahat ve emin bir hayata kavu an Rum azınlı ına kar ı, Batı Trakya Türk’ünün hali ve onlara reva görülen baskı gerçekten yürekler acısıdır. Öteden beri ve hassaten son günlerde Batı Trakya’da ya ayan soyda larımıza ait gazetelere göre haberler, Yunan Hükümetinin, Lozan Anla ması’nın maddelerine artık asla riayet etmedi ini göstermektedir. Soyda larımızın en kesif oldu u Gümölcine, Iskeçe, Dedea aç ve köylerinde ticari hakları kısıtlanmı , gayrimenkul ve toprak satmalmaları yasaklanmı , Türk okullarında Türk kültürünün tedrisi bile izne tâbi tutulmu tur. Son yıllarda köylerinde ve yuvalarında tedirgin olan Türk karde lerimiz idamei hayat için i çi olarak Almanya’ya veya Avustralya’ya gitmeye ba lamı lardır. ‘Türk azınlı ına öncelik tanıyoruz’ diye hudut kapılarını açan Yunan Hükümeti, bir müddet sonra –ister izinli, ister daimî olarak - Batı Trakya’ya dönmek isteyen Türk i çilerine ‘Vatanda lık haklarını kaybettiniz’ demek suretiyle bu kere de hudut kapılarını kapamakta, böylece devlet idaresine yakı mayan bir hileye ba vurulmak istenmektedir (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B: 22, 18.12.1972:354-355).

1973 Yılı Konu maları:

9.2.1973 günü, “TBMM 397 üyesinin, 9 Temmuz 1961 tarihli 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 5 maddesinin değiştirilmesine ve 2 geçici madde eklenmesine dair teklifi münasebetiyle” yaptığı konuşma.

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 23 ncu maddesindeki hükümler yer almaktadır: ‘Sıkıyönetim kalktı takdirde, sıkıyönetim mahkemelerinin vazifesi kalkmayacak, sona ermeyecek, sıkıyönetim mahkemeleri ve sıkıyönetim savcıları ellerindeki bütün işleri sona erdirinceye kadar vazifelerine devam edeceklerdir.’ Bu hüküm, 14 Ekim 1972 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal olunmuştur.

Bu konuda Demokratik Parti grubu adına konuşan Erzurum milletvekili Cevat Önder ve İstanbul milletvekili İhan Darendelioğlu daha çok T P milletvekili Mehmet Ali Aybar’ın bu mahkemelerin kaldırılması görüşünü eleştirmiştir. Cevat Önder onların söylemi şir:

Sayın Aybar ile Meclis çoğunluğunun demokrasi anlayışında büyük farklılık vardır. Sayın Aybar, Marksist demokrasiye inanmaktadır. Marksist demokrasi, mevcut hürriyetleri geliştirmek suretiyle ileri bir hürriyete vasıl olmak istemez. Nazari planda Marksist demokrasi, mevcut hürriyetleri yok etmek suretiyle esitliyi büyük unsur haline alan kendine özgü bir hürriyet anlayışına vâsıl olmak ister. O itibarla bu kaideyi koymayın demokrasiye aykırıdır, bu kaideyi koymayın demokrasiye aykırıdır sözleri, geçerli değildir.

Darendelioğlu’na göre, “Sıkıyönetim mahkemeleri bugüne kadar Türk milletinin, Türk devletinin ve Türk vatanının bünyesine dinamit koymak isteyen, memleket düzenlerini yargılamaktadır. Yani, Türkiye’yi bir Demirperde memleketi haline getirmek isteyenleri, Türkiye’yi bir komünist düzene götürmek isteyenleri, Türkiye’yi hürriyetinden tecrit edilmiş bir devletin peyki haline getirmek isteyenleri yargılamaktadır. Bunların arasında kimler var? Biraz evvel burada konuşan Mehmet Ali Aybar’ın beyni de var. Yani uzun yıllar Genel Başkanlığı yaptı T P de var. Bunların

arasında kimler var? Yine Aybar'ın, beynini yıkadı ı gençler var: Dev-Genç. T P'in daha evvelki üyeleri var veya Aybar ve etrafının yanı birtakım ö retmenler var.”

Darendelio lu, sıkıyönetim kalksa bile bu mahkemelerin kaldırılması taraftarı de ildir (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B: 54, 9.2.1973:357-359).

25.2.1973 günü, “Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ı Bütçesi münasebetiyle” yaptı ı konu mada, “kurulu undan bugüne kadar aradan tam 10 yıl geçmi olmasına ra men, hala bir te kilat kanunundan mahrum olarak hizmet görmeye çalı an bu Bakanlı ın planlı ve tam randımanlı çalı abilece ini dü ünme fazla iyimserlik olur” diyen Darendelio lu, o zamana kadar ki katı devletçilik uygulamalarını da Partisi adına u ekilde ele tirmi tir:

12 Mart muhtırasından önce, yani erefli Türk Ordusunun, ihanete yönelmi bir zümreye “dur” deyi inden önce, sokaklara dökülüp de “Ba ımsız Türkiye, sosyalist Türkiye” diye ba ıranların gizli ve kirli maksatları bütün çıplaklı ıyla ortaya çıkmı tır. Artık sol kafayı gücendirmek korkusuyla hareket etmek tarihe karı malıdır. Millî menfaatlerimiz neyi icabettiriyorsa; yeraltı, yerüstü servetlerimizin hangi sermaye ile güçlenmesi mümkün ise onu yapmaya mecburuz.

Darendelio lu, daha çok köylü vatanda larımız için geçim kayna ı olan Ta Ocakları Nizamnamesinin de artık yenilenmesi gerekti ini dile getirmi ayrıca 1972 yılında Türkiye'nin Rusya'dan ithal etti i fuel-oil'den 1 milyon liranın üzerinde zarar edildi ini hatırlatmı tır (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:68, 25.2.1973: 165-166).

23.3.1973 günü, “ stanbul, Kocaeli, Ankara, Adana, Hatay, Diyarbakır ve Siirt illerinde evvelce ilan edilmi bulunan Sıkıyönetimin 2 ay süre ile uzatılmasına dair Ba bakanlık tezkeresi münasebetiyle” Darendelio lu, Demokratik Parti adına konu mu tur. Darendelio lu bu konu mada 12 Mart öncesi komünist cephe taktiklerinin Türkiye'yi 12 Mart'a getirdi ini “önceleri gizli sonraları ise açık tatbikat, Lenin'in

emrinden ba ka bir ey de ildi” cümlesiyle ifade etmi tir (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:9, 23.3.1973:172).

13.6.1973 günü, “Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kurulu ve leyi i, Görev ve Yetkileri ve Yargılama Usulleri hakkında kanun tasarısı münasebetiyle” Demokratik Parti grubu adına söz alan Darendelio lu, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin (DGM) kurulmasına kar ı olmadıklarını ancak, 9. madde kapsamına alınan TCK’nın 163. maddesinin de DGM’lerin huzuruna getirilmesine kar ı olduklarını dile getirmi tir. Darendelio lu, konu masında bu maddenin adli hatalara sebep oldu una u ekilde i aret etmi tir:

Kanunun kapsamına giren suçlar arasındaki, 163. madde biliyorsunuz laikli e aykırı suçlardır; yani Türkiye’de henüz vuzuha eri memi bir dü ünçe sisteminin mensuplarının suçlarıdır, bunlar da alınmı . Türkiye’de kimse inkâr edemez ki, evinde üç sene evvel, be sene evvel veya 10 sene evvel babası için mevlüt okutan insanlar, ayin yapıyor diye tevkif edilmi tir. Nurdudur denmi tir Süleymancıdır denmi tir tevkif edilmi tir. Hatta aziz arkadaş larım, bu kürsüden, bundan evvelki Dâhiliye Vekili bile, örfi darenin uzatılması kararı anında, (15 gün evvel) söze ba larken, 35 a ırı sa cının da ayin yaparken yakalandı nı söylemi tir.

Aziz arkadaş larım, tekrar ifade etmek isterim ki, Islâmiyette ayin yoktur; ibadet vardır. badet ise açıktır. Ayin; o zaman da söyledim; Hıristiyanlıkta vardır, Mason te ekküllerinde vardır. imdi, adalet mekanizmasında, adli hata olarak, birçok masum Müslümanm, adalet huzuruna getirildikten üç ay, be ay veya hatta bir sene, birbuçuk sene sonra serbest bırakıldı ı, suçsuz oldu u çok görülmü tür.

Demokratik Parti ve Darendelio lu’na göre kanun, mevcut haliyle eli silahlı e kıya ile müslümanı yan yana koymaktadır. Darendelio lu, konu malar sırasında Hüsamettin Akmumcu’ya “Ye il Komünist” diye ba ıran AP’lilere de “ u Adalet Partililer, ‘Ye il komünist!’ diyen gafil Adalet Partililer, Marksist ile Müslüman’ı ayırt edemeyecek kadar gaflet içindedirler. Bu mahkemenin ba ına getirdi imiz insanlar da, sizin gibi gaflet içerisinde bulunur ise, o zaman, Müslüman’la, namussuz, hain bir arada

yargılanacaktır.” sözleriyle tepkide bulunmu , söylediklerini milletin davası olarak gündeme getirdi ini belirtmi tir (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:126, 13.6.1973:779-780).

19.6.1973 günü, “15.5.1971 tarih ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26. maddesine 1 fıkra eklenmesine dair kanun teklifi münasebetiyle” Demokratik Parti grubu adına yine Darendelio lu konu mu tur. Görü ülmekte olan “Toplantı ve Gösteri Yürüyü leri Kanunu”na Darendelio lu oldukça pratik ve gerçekçi bir bakı açısıyla yakla mı ve unları söylemi tir:

Muhterem arkada larım, imdi farz edelim ki, bir parti lideri stanbul’dan Ankara’ya gelecektir, uça ı kaçırmı tır, karayolu ile gelecektir. zmit’te vatanda veya Darıca’daki vatanda , kendi partisinin liderinin gelece ini! o gün ö renmi tir. Yollara dökülmü tür, sokaklara dökülmü tür, tezahürat içindedir. Bunlara 48 saat evvel izin mi almak lazım. Faraza parti liderini de halk orada tutmu tur, belki 15 dakika orada konu mu tur. O zaman, imdi bu tezahürat yapan arkada lardan teker teker hesap mı soraca ız! imdi siyasî partiler, Anayasamız muvacehesince kurulmu me ru partiler oldu una göre, bunların birtakım anar ik olaylara vesile olaca ını -geçmi te bunların tecrübeleri vardır- ama, bugün birtakım kanunlarla bunlara set çekilmi tir - ve bundan böyle birtakım siyasî partilerin anar ik hâdiseleri açıkça beyan ederek ortaya dökülmeleri pek de mümkün olmayacaktır. Onun için birtakım sürtü melerle vesile vermemek, birtakım yöneticileri de yanlı zaafa kaptırmamak için siyasî partilerin bu kanun kapsamından muaf tutulmalarını istirham ediyoruz. Temennimiz budur (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B: 129, 19.6.1973:186-187).

20.6.1973 günü, “Aydın Milletvekili Nahit Ment e ve 13 arkada ının, Siyasi Partiler Kanunu ile seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin de i tirilmesi ve bu kanunlara bazı hükümler eklenmesi hakkında kanun teklifi münasebetiyle” yaptı ı konu mayla da Darendelio lu adeta bugün için ve gerçek demokrasi için acilen yapılması gereken “ön seçim”in kaldırılması gibi bir teklifi kürsüden haykırmı tır. Darendelio lu’na göre parlamento dı ı muhalefetin olu masını engellemek için de halk iradesinin önemsenmesi ve seçilecek aday vekilin, halkın huzuruna mutlaka çıkması ve

halkın da elini vicdanına koyarak seçime gitmesi gerektiğini vurgulamıştır. Darendelio lu seçim propagandası için radyo konuşmalarının kısıtlanmasına da tepki göstermiştir.

Darendelio lu'na göre, sistemi halkın vicdanında, “Bu milletvekilleri, bu parlamento benim seçimi oldu um temsilcilerden kurulmuştur” dedirtecek bir hale getirmek lazımdır.

Ayrıca Darendelio lu, konuşması sırasında, Erzurum milletvekili Turhan Bilgin'in “siz nasıl geldiniz” tepkisine karşı u cevabı vermiştir:

“Bizim için milletvekili sıfatı da gelip geçicidir. Bizim asli sıfatımız mezara kadar namuslu ya amaktır, biz o asli vazife içindeyiz.” (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:180, 20.6.1973: 302-303).

Darendelio lu'nun gazetecilere kelepçe vurulmaması ve esir milletlere dair yaptığı konuşmalarına daha önceki bölümlerimizde yer verdik için burada tekrarlamayı doğru bulmadık.

5. İhan (E.) Darendelio lu'nun CHP ve T P'e Yönelik De erlendirmeleri

5.1. CHP De erlendirmesi

İhan Darendelio lu'nun CHP de erlendirmesi bazı siyaset sosyologlarının Türk siyasi tarihini devletçi-seçkin ve gelenekçi-liberal⁸⁶ ekinde bir sürekli git-gel

⁸⁶ Devletçi-Seçkin cephenin özellikleri genel olarak halktan gelebilecek deste in yok sayılması, halka karşı dü ünceler, halkın devlete yabancılaşması, tutarsız uygulamalar olarak verilmekte ve ttihat ve Terakki çizgisi olarak Halk Fırkasına ba lanmakta hatta SHP'de bu çizgiye dâhil edilmektedir. Gelenekçi-Liberal cephe ise bürokrasinin büyük merkezi gücüne karşılık âdem-i merkeziyetçilik(yerinden yönetim), halkın gerçek temsilcisi vb. özellikleri ile Hürriyet tilaf Fırkası kanalıyla Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Demokrat Parti ve Adalet Partisine ba lanmaktadır (Altan, 1990:65-66). Bu paralelde bir de erlendirme de dris Küçükömer tarafından yapılmıştır: “...Osmanlı bürokratları gelene ine ba lı kalan Halk Fırkası, Batılılar ma hareketine devrim adı altında devam ederken, Me rutiye bürokrasisi karşıındaki köylü, esnaf, din adamları ve ayanın slamcı cephesini buldu. Terakkiperver Fırka, Serbest Fırka deneyleri

durumuna ba lamaları ve cephele tirmeleri ekinde olmamı tır. Tarihsel gerçeklik üzerinde kendi dü ünçe dünyası ve siyasi mücadelesi do rultusunda de erlendirmi tir. Yine bu noktada da temel kaygı Türk milliyetçili i olmu tur.

Vatanı “hiçbir kayıt ve art altında ayrılık kabul etmez bir kül” olarak gören CHF, milleti de “dil, kültür ve mefkûre birli i ile birbirine ba lı vatanda ların te kil etti i bir siyasi ve ictimai heyet” olarak tanımlamı tı. Milliyetçilik ise CHF 1931 programında “Fırka, terakki ve inki af yolunda ve beynelmilel temas ve münasebetlerde bütün muasır milletlere muvazi ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber Türk ictimai heyetinin hususi seciyelerini ve ba lı ba ına müstakil hüviyetini mahfuz tutmayı esas sayar.” ekinde ifadesini bulmu tur (CHF Programı 1931:3-5).

Darendelio lu’na göre, CHP kuruldu u yıllarda ve ondan sonraki uzun yıllar boyunca milliyetçi, vatansever ve komünist aleyhtarı olan ço unlu un hâkim oldu u bir parti olmasına ra men Türkiye’nin Tek Partisi olu u sebebiyle üphesiz yönetici ve vazifeliler arasına Türk milliyetçili ine dü man ki iler de sızdı tı. Fakat hâkim ço unluk milli mücadele ruhu ile yeti mi ve yo rulmu ki ilerdi. Bu ki iler arasında yedi dönem CHP milletvekilli i ve Adliye Bakanlı ı yapmı olan Mahmut Esat Bozkurt ayrı bir önem ta imaktadır (Darendelio lu, 1979b:22). 23 Nisan 1920’de Büyük Millet Meclisi’ne giden Mahmut Esat Bey, milletvekilli ini 1943 yılında, 51 ya ında ölümüne kadar sürdürmü , 1922’de Rauf (Orbay) Bey kabinesinde 30 ya ında ktisat Vekili olmu ; bu görevi sırasında Ziraat Bankası’nın ıslahı, çiftçi kredi kooperatiflerinin kurulması, esnaf örgütlerinin yeniden düzenlenmesi, Emlak ve Eytam Bankası’nın kurulması önemli i ler ba armı tır. 17 ubat 1923’te zmir’de Türkiye ktisat Kongresi’ni topladı , 1924 yılında Adliye vekilli ine getirilen Mahmut Esat Bozkurt,

budur. Bu fırkaların belkemi i olan ayan artıkları ya da e rafın, e er serbest seçim

1925 yılında Ankara Hukuk Mektebini de kurmu tur. 17 ubat 1926 günü TBMM’de oybirli i ile kabul edilen Medeni Kanun’un mimarıdır. Türk Ceza Kanunu, Kabotaj Kanunu, Ticaret Kanunu, Hukuk Mahkemeleri Usulü Kanunu gibi Türkiye Cumhuriyeti’nin hukuk sisteminin temel yasaları onun başkanlı ı döneminde, 1926 yılında kabul edilip yürürlü e girdi. Fribourg Hukuk Fakültesi’nde sundu u doktora tezi Osmanlı Kapitülasyonları rejimi idi (Özdemir nce, 4 Mart 2013, Mahmut Esat Bozkurt, <http://www.aydinlikgazete.com>).

Yeni Sabah gazetesinin 9 Temmuz 1943 tarihli sayısında “Türklük Davamız” başlı ı ile yayınladı ı yazısında Mahmut Esat Bozkurt unları söylemekteydi:

Birkaç gün önce Millet Meclisinde bir soruya muhatap kalan Hariciye Vekilimiz Türkcülü ümüzün sınırlarını bir kere daha çizmek zorunda kaldı. Bir kere daha diyorum. Çünkü partimiz Türklük prensibini Atatürk’ün sa lı ında tespit etmi tir. Prensip udur: Millet dil, kültür, mefkûre birli i ile birbirine ba lı vatanda ların te kil etti i ictimai ve siyasi bir bütündür (Darendelio lu, 1979b:22).

Ba bakan ükrü Saraco lu ise 5 A ustos 1942 tarihinde Meclis kürsüsünden okudu u hükümet programının sonunda: “Biz Türküz, Türkcüyüz ve daima Türkcü kalaca ız. Bizim için Türklük bir kan meselesi oldu u kadar o kadar da bir vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan ve azaltan Türkcü de il, ço alan ve ço altan Türkcüyüz ve her vakit bu istikamette çalı aca ız.” diyordu (Darendelio lu, 1979b:23-25).

Yine yedi dönem CHP milletvekilli i Bayındırlık Bakanlı ı ve Ba bakanlık yapmı olan aynı zamanda üniversitede uzun yıllar Türk nkılâbı dersini okutmu olan Recep Peker de “Sosyalizmin Komünizme geçit oldu u” kanısında idi” (Darendelio lu, 1979b:25-30). Recep Peker, Anar ist, Marksist, Fa ist, Hilafetçilik ve Beynelmilelcilik gibi akımların Türkiye üzerinden geçece ini bunlara ancak, milliyetçilik akımına sıkı sıkıya sarılmakla kar ı konulabilece ini savunmu tur (Gül, 1998:38).

yapılabilseydi iktidara gelece i muhakkaktı. CHF azınlık iktidarı idi (Küçükömer, 2009:216).

Darendelio lu'na göre, dün CHP'nin en mesul mevkilerine Türk milliyetçisi oldu unu haykıranlar getirilirken, onlara Bakanlık vazifesi verilirken, Bülent Ecevit döneminde Türk milliyetçiliğine ve Türk milliyetçilerine dü man ki ilere; 60 milyon soydaşımızı unutup, Angola'ya hürriyet, Vietnam'a bağımsızlık isteyenlere, Meclis kürsüsünden Deniz Gezmi ve arkadaşları gibi rejimi de i tirmek için eyleme geçenlerin avukatlığını yapanlara vazife verilmiş, bakan yapılmıştır (Darendelio lu, 1979b:23).

Darendelio lu, Ecevit'in faaliyet ilan ettiği Türk milliyetçiliğinin öncülerinden İsmail Hami Danişment (Ali Suavi'nin Türkçülüğü) ve Ziyaettin Fahri Fındıklı'nun (XI. Asırda Bir Türk Mütefekkeri ve Ahlakî Dünceleri) kitaplarının yine çünkü CHP'nin yayınları arasından çıktığını da vurgulamaktadır (Darendelio lu, 1979b:23-29).

Yine ona göre, Ecevit milliyetçilik dümanı Enternasyonal bir kafaya sahip oldu u için 1750 sayılı Üniversiteler Kanununun 3. maddesindeki “Öğrencilerin örf ve adetlerine bağlı milliyetçilikleri olarak yetiştirilmesi” bendine karşı çıkmış Anayasa mahkemesine iptali için müracaatta bulunmuştur. Ancak CHP'nin bu isteğinin iptalinin iptaline 25.2.1975 gününde Esas:1973/337, Karar:1975/22 sayılı karar verilmiştir (Darendelio lu, 1979b:91-101).

27 Mayıs darbesinden sonra yeni Anayasa ile birlikte başlayan yeni düzene ikinci Cumhuriyet⁸⁷ adını veren CHP'nin genç teorisyenleri, *Yön* adıyla yayınladıkları

⁸⁷ Türk kamuoyu bu ifade ile 25 Ocak 1991 tarihli Sabah gazetesinde Mehmet Altan'a ait bir yazıyla tanışmıştır. 2011'de II. Cumhuriyet'i Türkiye'nin demokratikleşmesi bağlamında tanıtmak ve özümsetmek amacıyla bu düncüye mensup ve yakın kişilerce bir web sitesi kurulmuştur (<http://www.ikincicumhuriyet.org>). Öte yandan II. Cumhuriyet, 2013 Nevruz kutlamaları (Diyarbakır) ve Kürt sorunu paralelinde medyada yeniden gündem bulmuş ve bazı Kürt siyasiler hareketlerinin ilkel bir Kürt milliyetçiliği olmadığını, temellerinin 1960 ve 1970'li yıllara dayanan bir hareket olduğunu ifade etmişlerdir. Değerlendirmeler “gerçek II. Cumhuriyet şimdi başladı.” şeklinde olmuştur (Ezgi Baran, Radikal, 25.3.2013).

Sosyalist bir derginin ilk sayısında Sosyalizm adına bir de Bildiri yayınlamışlardı (20 Aralık 1961). Dergiyi ve bildiri hazırlayanların başında CHP Danışma Kurulu üyesi Doğan Avcıoğlu da vardı. Bildiri Bülent Ecevit tarafından da tasvip ve iltifat görmüştü.

Darendelioğlu'na göre bu dergi ve bildiri Marksist düşüncenin yıllardan sonra Türkiye'de yeni döneminin ilk tezahürü idi (Darendelioğlu, 1979b:32-33).

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Türkiye'ye yeni bir yön vermek isteyen “Yön”cülere yazdığı mektupta “Yön”ü çıkaranlar, yeni bir arayış döneminde bulunan Türk toplumuna taze bir düşünce gücü katabilecek değerli aydınlardır. Bildirilerinde toplumun bu dönemde karşılaştığı bazı sorunlara hür kafalı insanların cesurluğu ile ele ilmi lerdir.” diyordu (Darendelioğlu, 1979b:39).

Yön dergisi, 6 yıl süreyle Türk siyasi düşüncesinde Solcu ideolojik akımların gelişmesinde önemli ölçüde etkili olmuştur. Harris'e göre, “Yön CHP içinde, ağırlıklı sosyal reform taraftarlarını Sol kanat altında bir grup haline getirmiştir.” (Türkdoğan, 1996:180).

Doğan Avcıoğlu'nun çıkardığı *Yön* dergisi ve daha sonra *Devrim* gazetesi⁸⁸ etrafında yeni bir akım meydana gelmiştir. Bu hareket Marksizizmle Kemalizmi harmanlayan bir tür “Sol Kemalizm” niteliğindedir. Bu doğrultuda Bülent Ecevit (1925-2006) CHP'yi bir sosyal demokrat partiye dönüştürme yönündeki ele ilimi ahsında temsil etmiştir (Fındley, 2011:313).

Karadeniz'e göre de Yön dergisi, Akşam gazetesinden Çetin Altan ve Cumhuriyet'ten İhan Selçuk'la birlikte düşünülüyor. Gençliğin yurt sorunlarına

⁸⁸ 12 Mart 1971'e giden süreçte Doğan Avcıoğlu'nun çıkardığı haftalık Devrim gazetesi etrafında toplananlar parlamento dışı muhalefeti savunuyorlardı. Türkiye'de orduyu tahrik ederek sol-sosyalist, bir çeşit Başçı yönetim kurdu için çok ciddi faaliyetler vardı. 9 Mart 1971 darbe te ebbüsünde “orduyu baş kaldırmaya teşvik” iddiasıyla Emekli Korgeneral Cemal Madanoğlu ile birlikte 12 Mart 1971 muhtırasından sonra yargılanan ve beraat eden Avcıoğlu, 1973'te siyasal yaşamdan çekildi. 4 Kısım 1983'te İstanbul'da öldü (Akyol, 2010:220).

bakı mı de i tirmi tir. Yön dergisi incelendi inde yeni bir devletçilik görü ünün yanında, Türk sosyalizmi, slam sosyalizmi veya az geli mi memleketler sosyalizmi gibi görü lere de rastlıyoruz (Karadeniz, 1979:43-44).

Darendelio lu'na göre, Bülent Ecevit “Yeni Devlet Kapitalizmi” adı verilen Sosyalist bir düzen istiyor hızla Türkiye’yi “sol”a kaydırmaya çalı ıyordu. Hatta T P üniversitelere sızmaya ba lamı CHP e ilimli ö retim üyeleri ile bütünle meye ba lamı tı ki bunda CHP’nin etkisi büyüktü. T P 1965 seçimlerine katılmı CHP’nin çıkardı ı “Milli Bakiye” adıyla kamufle edilen bir kanunla Mehmet Ali Aybar ve Çetin Altan ba ta olmak üzere 15 a ırı solcunun Millet Meclisine girmelerini sa lamı lardı. Bununla birlikte Sosyalist Kültür Derne i’ne ve Fikir Kulüpleri’ne zemin hazırlanmasında da CHP’nin müsamahası rol oynamı tı (Darendelio lu, 1979b:39-50).

Darendelio lu’nun görü lerini destekleyici nitelikte Celal Bozkurt, CHP ile T P arasında ba lantı ve farklıla mayı da u ekilde ortaya koymaktadır:

Efkâr-ı umumiye tarafından komünist düzenin savunucusu olarak kabul edilen T P, bir noktada CHP ile birle irken, bir noktada da CHP’den uzakla mı görünmektedir.

CHP’nin devletçilik anlayı ı tarifler içinde T P kadar katı tedbirlere ba lı görünmemekte, bir yerden sonra özel te ebbüsün kabul edildi i ve planlı karma ekonominin savunuldu u görülmektedir. Devletçilik noktasında birbirinden uzakla mı görünen bu iki sol parti, düzenin de i mesi konusunda hemen hemen aynı eyleri savunarak birle mi görünmektedirler. Bilhassa gerek Ecevit’in bu de i tirmeyi sa lamak üzere ileri sürdü ü, ‘Barı Gönüllüleri’ne benzeyen bir kurtulu içindeki ‘CHP’nin Halk Gönüllüleri Örgütü’ ile T P’in 1965 seçimlerinde kurmu oldu u örgüt arasında büyük benzerlik dikkat çekmektedir... T P, CHP’nin savundu u laik anlayı ı aynen benimserken dilde de a ırı milliyetçi görünmekte ve Atatürk’ü kendi ideolojilerinin kalkını yapmakta da CHP’den pek geri kalmamaktadır.

Dilde a ırı milliyetçi görünmelerine ra men CHP ile T P’in ortaya koydukları en mühim beraberlikse hiç üphesiz her iki partinin de açıkça milliyetçili e ve sa a kar ı göstermi oldukları davranı lardır. Sonuç olarak denilebilir ki, zaman zaman menfaat ayrılıkları icabı birbirleriyle zıtlı mı görünen CHP ve T P yöneticileri, ortanın soluyla

ba layan ideolojik beraberli in ayrıntıları üzerinde tartı makta ve sol ideolojilerin yan yana yürütülmesine büyük gayret sarfetmektedirler (Bozkurt, 1968:187-188).

Darendelio lu'na göre, 1965'te sa partiler oldukça ba arı kazanmı , T P 14 milletvekili ile meclise girebilmi , CHP ise yalancı, tavizci ve hayalci propagandasına kanacak bir topluluk bulamamı tı. Siyasi hayatı büyük tezatlarla dolu olan Bülent Ecevit, Ba bakanlı a kadar yükselme olmasına ra men belli bir fikrin, dü üncenin adamı olamamı tı. “Ortanın Solu”⁸⁹, “Düzen De i ikli i”, “Toprak i leyenin su kullananın”, “Halk iktidarı” onun ortaya atıp da müdafaasını yapamadı ı sloganların ba nda gelmektedir (Darendelio lu, 1979b:62-63).

CHP'nin öhretli ki ilerinden Kasım Gülek'in dahi Ecevit solculu una tahammül edemedi ini belirten Darendelio lu, Ferit Melen, Emin Paksüt, Turhan Feyzio lu gibi CHP hükümetlerinde vazife almı birçok ki inin de bu sloganlar yüzünden CHP'yi terk etti i tespitini ortaya koymu tur (Darendelio lu, 1979b:63).

CHP'li Prof. Dr. Turhan Feyzio lu ile Orhan Öztrak, Ferit Melen ve Emin Paksüt gibi yakın arkada larınca, 12 Mayıs 1967'de kurulan ilk partinin adı Güven Partisi'dir. Komünizme kar ı sava acaklarını açıklayan GP'liler, CHP'deki ortanın solu ekibini, Türkiye'yi bir Komünizm macerasına sürüklemek isteyen kimseler diye tanımlamı lardır. 1-2 Mart 1968 günlerinde Huzur-Hürriyet-Refah sloganı ile toplanan kongrede Komünizmle mücadele için ant içtiler. Daha sonra Bülent Ecevit'in Genel Ba kan seçilmesinden sonra yine CHP'den kopan Cumhuriyetçi Parti ile birle en Güven Partisi, Cumhuriyetçi Güven Parti adını almı tır. Hikmet Özdemir, CGP'yi 12 Mart Askeri Yönetiminin TBMM Grubu ekinde kabul etmektedir (Özdemir, 1989:216).

⁸⁹ Server Tanilli “Ortanın Solu” söylemini, sol potansiyeli dengelemek, sosyalist hareketi sindirmek ve sosyalistler arasında bölünmeler sa lamak amacına yönelik oldu unu belirtmektedir (Tanilli, stanbul 1989:61).

Turhan Feyzio lu'nun kendisine ba lı 32 milletvekili ve 15 senatörle birlikte 30 Nisan 1967'de ayrılıp Güven Partisi'ni kurması nönü tarafından kurulu undan sonraki en büyük kopma olarak de erlendirilmi tir (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, 2010:591).

Bülent Ecevit "Ortanın Solu"nu, "CHP'nin, bu öncü ve devrimci partinin çe itli uygulamayı safhalarından, gerçekte me devrinden geçmi programının, imdi içinde bulundu u sosyal ıslahat devriyle ortaya çıkan belirgin duruma gelen vafıdır" ekinde tanımlamakta ve özelliklerini de insancıl, halkçı, sosyal adaletçi ve sosyal güvenlikçi, ilerici-devrimci-reformcu, devletçi, plancı, özgürlü e ba lı ve sosyal demokrasiden yana olarak sıralamaktadır. Turhan Feyzio lu, "Ortanın Solu"nu CHP'nin altı okundan inhirafı ekinde açıklama ve partiyi Atatürkçülü e ihanet etmekle suçlamı tir (Bozkurt, 1968:182-183).

Çok partili parlamenter sistemde, siyasi partiler yelpazesinde izafi bir yön tayini için ba vurulan ve mutlak surette ideolojik bir de er yargısı olarak ileri sürülen ortanın solu ba langıçta sınırlı ve somut bir anlamda kullanılmı ken sonradan tamamen amacından sapmı tir (Bozkurt, 1968:184).

Darendelio lu'na göre Bülent Ecevit, CHP'nin yıllardır müdafaasını yaptı ı ba ta Devrimcilik olmak üzere Milliyetçilik ve Halkçılık umdelerine ters bir anlam vermi , bu ilkeleri eski ve köklü CHP'lilerin inançlarına göre de il sol ve Marksist kafaların dü üncelerine göre yorumlamı tı. Ecevit, Devrim'i "Ortanın Solu" adıyla yayınladı ı kitapta: (Ortanın Solu, s.65) "Türk toplumu ile ça da uygarlık ve dünya görü ü arasında duvarları yıkma hareketi" olarak tarif etmi tir. Darendelio lu'na göre Ecevit, ba ka bir kitabında da anar istlere ve devrimci sıfatına bürünmü olanlara cesaret verircesine unları yazmaktadır:

Che Guevaralar'ın, Castrolar'ın eyleme giri ti i ülkelerde, devrimcilerin eli altındaki bu olanaklardan hiç biri yoktu. Onun için onlar da a çıktılar. Onun için onlar gerillacı

oldular...Castro'nun önünde kilitli kapılar vardı. Che Guevara'nın önünde kilitli kapılar vardı. Ho Chi Minh'in önünde kilitli kapılar vardı. Mao Çe Tung'un önünde kilitli kapılar vardı. Anahtarı devrimcilerin elinde olmayan o kapıları açabilmek için yüklenmek gerekirdi. Kapıları kırmak gerekirdi. Bizde ise kapılar kilitli de ildir. Tokma ını çevirince açılabilir (Darendelio lu, 1979b:63-65).

Darendelio lu'na göre, 1 Mayıs 1978'de yani CHP'nin iktidarda oldu u dönemde D SK'in düzenledi i 1 Mayıs ı Bayramı mitinginde Taksim meydanı kızıl bayraklarla süslenmi , meydanı TKP'ye özgürlük naraları ınlatmı ; Gestapo ajanı Türke tutuklansın, Ya asın Türk-Kürt Halkının mücadelesi, Halklara e itlik, Liderimiz Çayan-Sava a Devam, Ya asın Milli Demokratik Devrim..vb. pankartlar açılmı ; Nazım Hikmet, Mustafa Suphi, Hikmet Kıvılcımlı, Marks, Engels, Stalin, Castro, Guevara, brahim Kaypakkaya, Deniz Gezmi , Mahir Çayan, Ula Bardakçı vb. portreleri ta ınmı böylece bölücülük ve Komünizm propagandası büyük bir cesaret içinde yapılmı tı. Türkiye Sosyalist ı Partisi (TS P), Birlik Partisi (BP), Vatan Partisi gibi partilerle T P Genel Ba kanı Behice Boran'ın da destekledi i mitinge 24 CHP'li parlamenter de destek vermi ti (Darendelio lu, 1979b:69-83).

Yabancı birçok temsilcinin de katılımıyla gerçekleşen bu kutlama ile yasalar CHP iktidarının müsamahasıyla ınenmi tir (Darendelio lu, 1979b:84).

Günümüzün tanınmı simalarından o zaman CHP'li bugün ise AKP'li olan milletvekili ve eski Kültür Bakanı Ertu rul Günay ile bugün de CHP'li olan Kemal Anadol bu mitinge katılan parlamenterler arasındaydı (Bkz. Darendelio lu, 1979b:82).

1944 Türkçülük Davası ve sonuçları bahsinde önü dönemini a ır bir ekilde ele tirmi olan Darendelio lu, 1970 sonrası süreçte Ecevit politikalarına kar ı önü'ye daha ılımlı bakmı ve kitabında önü'nün 21 A ustos 1973 tarihinde Türk Haberler Ajansı vasıtasıyla küçük büyük bütün Türk basınında yer alan "CHP'nin Marksist kanadın eline geçti i, bu yüzden 1973 Genel Seçimlerinde CHP'ye oy vereceklerin bir

daha dü ünmeleri ve dikkatli olmaları gerekti i” yönündeki açıklamalarına yer vermi tir (Darendelio lu, 1979b:104-105).

Darendelio lu, Ecevit’in kullandı ı “Güvercin” figürü hakkında da önemli tespitler ortaya koymu tur. Ona göre, “Güvercin”i aydın ve entelektüel denilen komünistlerin birbirini tanımaları için ortaya atanlar Fransız Komünist Partisi’nin iki öhretli ki isidir. Bunlar Picasso ve Aragon isminde Lenin mükâfatı almı Yahudi asıllı ki ilerdir. Fransız Komünist Partisi’nin faaliyet raporunun kapa ındaki güvercin, Merkezi Moskova’da bulunan Gizli TKP’nin yayınladı ı bro ür ve afi lerde de kızıl yıldız ortasında Orak-Çekiç yerine güvercin resimlerinin bulunması Ecevit ve güvercin figürü ili kisini daha net gösteriyordu. Ayrıca ili Komünist Partisi mensupları da mitinglere a zına orak-çekiç takılı güvercin figürüyle i tirak ediyorlardı (Darendelio lu, 1979b:108-121).

Darendelio lu’na göre, yurdumuzda 1960 yılına kadar her çe it sol faaliyetlere kar ı kapalı olan kapılar, CHP’nin ortaya attı ı Ortanın Solu sloganı ile aralanmı , Solcu, Sosyalist, Marksist, Maocu ve Moskovacı komünistler bu kapıdan sızmaya ba lamı lardı. Öyle ki Bülent Ecevit’in de bu durumu demokratik rejimin tabii sonucu olarak görmesi kapıların ardına kadar açılmasına sebep olmu tur. Darendelio lu, Bülent Ecevit’in Devrimci teröristlere fırsat vermesini maddeler halinde u ekinde sıralamı tır:

1- TCK’daki komünist propagandayı yasaklayan 141-142. maddelerin kaldırılmasını, dolayısıyla komünist parti ve te ekküllerin de kurulmasını istemi ti.

2- Bir zamanlar Komünizm propagandası, daha sonra komünist anar istlere para ve silah yardımı, imdi de cinayet suçundan yatmakta olan Yılmaz Güney’i 6 CHP milletvekili Ankara Cezaevinde ziyaret ederken, adeta tasvip eder görünmü tü.

3- Almanya'daki Türk i çileri arasında açıkça Komünizm propagandası yapan bu yüzden de Türk vatanda lı ından ıskat edilmi Hakkı Keskin gibi ki iler in davetine katılmı , Türkiye'ye dönü ünde ise bu kızıl militanların affını istemi ti.

4- Mao'nun 1948'de Çan Kay ek'e kar ı yaptı ı mücadele sırasında, yoksul ve aç Çin köylüsünü aldatabilmek için ortaya attı ı toprak i leyenin sloganına bir de su kullananın ibaresini ilave etmek suretiyle bir kısım köylünün oyunu alabilmek için büyük bir yalan ba vurmu tu.

5- Partisine mensup Ankara Belediye Ba kanı Vedat Dolakay Moskova'ya giderken, Türk milletinin vatan haini olarak ilan etti i Nazım Hikmet'in mezarına toprak götürmesine ve önünde saygı duru una ses çıkarmamı tı. Darendelio lu, Nazım Hikmet ile ilgili eserinde (Darendelio lu, 1978:10) bu topra ın, Deniz Gezmi 'in mezarından alındı ını yazmaktadır.

6- Taksim alanına "1 Mayıs alanı" adı veren sözde devrimci kurulu ların kızıl bayrakları ve kızıl liderlerin resimleriyle kutladı ı 1 Mayıs gösterilerine i tirak eden 25'ten fazla CHP'li milletvekili ve senatörlerini tasvipte kar ılamı tı.

7- Ya asın TKP diye çı lık atanları kınamadı ını itiraf etmi ti.

8- Fikir suçu diye bir suç tanımıyoruz demi ne kadar rejim dü manı komünist varsa affını sa lamı tı.

9- Partisinin son büyük kurultayında bütün komünist ülkelerin üye olmasını teklif etmi ve kabul ettirmi ti.

10- Gezdi i komünist ülkelerden yurda dönünce basına verdi i beyanatta oralarda gerçek manada bir ba ımsızlık ve özgürlük bulundu unu söylemek suretiyle masum ve uyanık vicdanları a ırtı , Marksist kafaları sevindirmi ti (Darendelio lu, 1979a:6-9).

Darendelio lu'na göre bu devrimcileri, CHP'nin dünkü devrimcileriyle karı tırmamak gerekiyordu. Zira 1968 yılının Ocak ayında Türkiye Ö retmenler Sendikası (TÖS) salonunda yapılan Devrim Stratejisi adı verilen açık oturma katılan İhan Selçuk (Cumhuriyet Gazetesi yazarı) unları söylemi ti:

“Devrimciler ve devrimci partiler iktidara devrimle gelirler. Ça ımızda devrim kavramından anla ılan ey, sosyalist devrimdir. Devrimde muhakkak surette toplum kanunlarını bilerek toplumu etkileme, ona müdahale etme kavramı vardır. Devrim içinde ya adı ımız hukuk düzenine kar ıdır. Sosyalist devrimi gerçekte tirecek olanlar emekçilerdir. Sosyalizm proletaryanın ürünüdür. Bu bilimsel gerçektir. Devrim stratejisi bu gerçe i kabul ettikten sonra gelir. Sosyalist devrimin kayna ı i çidir. Onun kar ısında burjuvazi vardır...” (Darendelio lu, 1979a:13).

Aynı oturuma katılan o dönem T P'in Genel Ba kanı Behice Boran da İhan Selçuk'un ifadesinden “ihtilal” manasını çıkardı ını hatırlatmı ve unları söylemi tir: “ İhan Selçuk'un devrim hareketini, bir ihtilal hareketi, silahlı bir direnme hareketi, mücadele hareketi kabul etti i anla ılıyor. Sosyalist teoride devrim mutlaka ihtilal vs. ekillerle silahlı mücadele de ildir. Devrimin son yıllarda silahlı olan ve olmayan ekilleri tartı ılmaktadır.” (Darendelio lu, 1979a:14).

Darendelio lu'nun, devrimcilerin akıl hocası olarak niteledi i Çetin Altan'a göre ise: “Devrim, Revolution yani ihtilal demektir. Evrim, Evolution yani geli im demektir. Devrimcilik, yani ihtilalcilik bir fikir sistemati inin do rultusundan koparılmı olarak tek ba ına dü ünülemez. Ça ımızda ise bu fikir sistemati i Marksizmin dı ında kurulamaz.” (Darendelio lu, 1979a:14).

Darendelio lu'nun anlatımıyla, Türkiye'den firar ettikten sonra Yugoslavya'da ölen tanınmı komünist Hikmet Kıvılcımlı da Devrimi, “Birbirine zıt sosyal sınıfların

fertleri, zümreleri ve bütünlükleri arasında birikip artmış olan sınıf mücadelesinin ansızın kızıştığı patlak vermesidir... Devrim, sosyal sınıflar arasında geçen bir savaştır, bir rejim savaşıdır. Daha doğrusu Devrim, sosyal rejim değişikliği için yapılan bir savaştır.” şeklinde ifade etmiştir (Darendeliolu, 1979a:15).

iki yıllık Ecevit iktidarını bizzat yaşamış ve gözlemlemiştir olan Darendeliolu, bu dönem hakkında “Devlet yönetimini, Ak Günlere sloganıyla eline geçirdiği bu iki yılın kısa bir dönem içinde milleti nasıl bir kara günlerin içine soktuğunu biz unutsak bile tarih unutmayacaktır.” ifadeleriyle özetlemektedir (Darendeliolu, 1979b:3). Diğer yandan Darendeliolu’nun belirtildiği gibi, “Ecevit’in mantığına inanmak icap etseydi bu milletin faşist olduğuna inanmak gerekirdi. Fakat bunların hepsi korkunç bir iftiradan başka bir şey değildi.” (Ortadoğlu, 17 Ekim 1979).

Darendeliolu’na göre CHP, 27 Mayıs Hareketi’nden sonra Komünist Cephe taktikleri ile ele geçirilmiştir.

5.2. T P De erlendirmesi

1961 Anayasasının yarattığı daha özgür ortam sayesinde Türkiye’de ilk kez yaygın bir etkiye sahip hale gelen Marksist düşüncenin solda yayılan gelişimi üzerinde önemli bir payı vardı. Nasıl ki me rutiyetçilik ve bilimsel materyalizm geç Osmanlı bürokratik aydınları için ortak bir fikir akımı sağlansa, Marksizizm de 1960’ların genişleyen öğrenci ve aydın grupları için aynı işlevi gördü. Yine çok benzer bir şekilde, nasıl ki korporatizm ve Durkheim dayanımcılığı Ziya Gökalp’in kuşağındaki Türklere klasik liberalizmden daha cazip gelmişse, aynı kültürel sebepler yüzünden kolektivizm ve demokratik merkezîyetçilik de Marksizizm ve türevlerini 68 kuşağı açısından daha cazip hale getirdi. 1960’ların başında Marksist olmayan sosyalist hareketlerin yanı sıra Marksist Türkiye İşçi Partisi kuruldu (Findley, 2011:313).

13 ubat 1961 tarihinde faaliyete geçen T P'in kurucuları unlardır: Kemal Türkler, Salih Özkarabay, Kemal Nebio lu, Hüseyin Usluba , brahim Güzelce, Rıza Kuas, aban Yıldız, Ahmet Mu lu, Avni Erakalın, Adnan Arkın, Saffet Göksüzo lu (Darendelio lu, 1979b:47-48).

T P, parti programında kendini “Türk i çi sınıfının ve onun tarihi, bilime dayanan demokratik öncülü ü etrafında toplanmı , onunla kader birli inin bilinç ve mutlulu una varmı toplumcu aydınlarla ırgatların, topraksız ve ve az topraklı köylülerin zanaatkârların, küçük esnafın, aylıklı ve ücretlilerin, dar gelirli serbest meslek sahiplerinin, kısacası, eme iyle ya ayan bütün yurtta ların kanun yolundan iktidara yürüyen siyasi te kilatıdır.” ekinde tanımlamaktadır (Bozbeyli, 1970:242).

T P'in programında dikkat çeken önemli noktalardan biri de 125 sayfa olan parti programının sonunda TSK'nın, “T P, milletle omuz omuza sava an anlı TSK'nın en modern silahlarla bile donatılmı olsa Anayurd'u istilaya te ebbüs edecek saldırgan dü man kuvvetlerini her zaman ezece ine içtenlikle inanır.” ifadeleriyle övülmesidir (Bozbeyli,1970:367).

1962 yılında kurucular, i çi sınıfı ile aydınları bulu turmak hedefiyle ve ya adıkları tıkanıklı ı a mak için, aydınları partiye ça ırdılar. Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Adnan Cemgil, Nazife Cemgil, Cemal Hakkı Selek, Yunus Koçak, Fethi Naci ve daha birçok aydın partiye üye oldu. Kurucuların önerisiyle partinin ilk genel ba kanı Doç. Dr. Mehmet Ali Aybar olmu tur⁹⁰ (Akyol, 2010:43).

⁹⁰ Ali Fuat Ba gil'in ö rencisi, Devletler Hukuku Doçenti Mehmet Ali Aybar, 1908'de stanbul'da do mu tur. Nazım Hikmet'in anneanesiyle, Aybar'ın babaannesi karde tir. Dedesi yani babasının babası 31 Mart Vakasını bastıran Hareket Ordusu'nun kumandanlarından Hüseyin Hüsnü Pa adıdır. Aybar'ın babası Tahsin Bey, Kurtulu sava ına da katılmı tı. Annesi Aliye Hanımın babası Dr. Hüsamattin Pa a, anne tarafından dedesi ise matematikçi Gelenbevi smail Efendi'dir. O lu Çerkez Ethem tarafından kaçırılan ttihatçıların ünlü valisi Rahmi Bey de Aybar'ın halasının kocasıydı. Aybar'ın ayrıca Ali Fuat Cebesoy'la da akrabalı ı vardır (Mumcu, 1994:32-35).

Aybar'a göre, T P'in kurulu u tarihimizde benzeri olmayan bir olaydır. O güne kadar partiler hep bey takımınca kurulmu tur. Halk çocukları ilk kez parti kuruyorlardı. Böylece T P tabandan kurulan ilk partiydi (Mumcu, 1994: 35).

Darendelio lu'na göre, Aybar ilk i olarak komünistleri mahkûm eden 141. ve 142. maddelerin kaldırılması için toplanılar yapmaya ba lamı tı. Bu toplantılardan biri de Orhan Arsal ve Aziz Nesin'in de katılımıyla gerçekleşen Beyaz Saray Toplantısı idi (11 Kısım 1962). Darendelio lu, asil ve uurlu milliyetçi gençli in bu toplantıya tepki gösterdi ini hatta Aziz Nesin'in de hırpalandı nı yazmaktadır. Bu milli reaksiyonu Vatan, Cumhuriyet, Öncü gazeteleri ve Bizim Radyo gericilik olarak nitelemi lerdir (Darendelio lu, 1975:353-354).

Bu olaydan sonra T P'in kurucularından aynı zamanda haysiyet divanı üyesi milliyetçi Ahmet Mu lu (sonradan Darendelio lu ile TKMD'de faaliyet yürütmü tür), bazı kimselerin partiye özellikle empoze edildi ini hatta polis tarafından müseccel komünistlerin de partiye alındı nı, Komünizm propagandası yapıldı nı ve bunlara alet olmayaca nı ifade ederek 15 Kasım 1962'de istifa etmi tir. Saffet Göksüzo lu da Ahmet Mu lu ile birlikte hareket ederek istifa etmi tir (Darendelio lu, 1975:355-356).

Aybar'ın öncülü ünde 8 Aralık 1962'de i li'de T P ubesinin açılı ı da yine tepkilere neden olmu tur. Darendelio lu'nun anlatımlarına göre, kendini T P'li gibi göstererek solcuların arasına katılmı olan Nural Cengiz Yamako lu milliyetçi gençler tarafından hırpalanmı tı. Nural Cengiz daha sonra hatıralarını topladı ı “Ben Bir T P'li dim” adlı eserinde: “Aybar beni tebrik ederken “Marksist-Leninist ideolojinin bir bayra ı oldun, adın unutulmayacaktır” dedi in; Adnan Cemgil'in ise “Bugünlerde Abidin Dino yardım gönderecek seni ayrıca sevindirece im.” dedi ini yazmaktadır (Darendelio lu, 1975:363-364).

Darendelio lu'na göre T P, üniversitelere de sızımı CHP e ilimli ö retim üyeleriyle de bütünle meye ba lamı tı. Mesela 7 Aralık 1964 tarihinde, Ankara Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Ba kanı U ur Mumcu⁹¹ ve fakülte Doçentlerinden U ur Alacakaptan'ın öncülü ünde fakülte salonunda bir açikoturum yapılmı tı. İlk konu mayı Doç. Muammer Aksoy⁹² yapmı ve “141. ve 142. maddeler demokrasi adı altında statükoyu korumak suretiyle halkı istismar etmek isteyenlerin getirdikleri maddelerdir.” demi tir. İkinci konu mayı ise Millet Meclisi Adalet Komisyonu Ba kanı Burhan Apaydın yapmı , Apaydın ise: “Bu maddeler Ceza kanunumuza fa ist talyan Ceza Kanunundan daha da a ırla tırılarak alınmı tır. Söylendi i gibi bugün Türkiye'de komünist tehlikesi yoktur. Ancak Komünizmle mücadele edelim derken fa ist idare getirmek isteyenler vardır.” ekinde konu mu tur. T P Genel Ba kanı Aybar ise bu kanunların Ceza Kanunumuzdan çıkarılmasını savunmu tur (Darendelio lu,1975:52). T P, bu faaliyetlerinin sonrasında Anayasa Mahkemesine 141. ve 142. maddelerin iptali için dava açmı tır.

Ancak, Anayasa Mahkemesi, bu iptal davasının iptaline karar vermi tir (Bkz. http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=145&content=enerji/16.04.2013).

Darendelio lu'na göre, TCK'nın 141. ve 142. maddelerinden evdeki, devlet dairesindeki, fabrikadaki, tarladaki ve sokaktaki masum ve namuslu vatanda ikâyetçi de ildir. Anar ik komünistleri tahrik eden siyasetçilerdir. Onları himayesine alan gafil

⁹¹ U ur Mumcu 24 Ocak 1993'te arabasına konan tahrip gücü oldukça yüksek bir bombanın patlaması sonucu ölmü tür. Ba ta Cumhurbaşkanı Turgut Özal olmak üzere siyasilere ve hükümet üyeleri olayla ilgili üzüntülerini dile getirmi lerdir (Ayın Tarihi, 24 Ocak 1993).

⁹² Türk Hukuk Kurumu ve Atatürkçü Dü ünçe Derne i Ba kanı eski milletvekili Prof. Muammer Aksoy, 31 Ocak 1990'da Ankara'da kimli i belirlenemeyen ki ilerin saldırısı sonucu öldürülmü tür. Saldırının sorumlulu unu “ slami Hareket” adlı bir örgüt üstlenmi tir (Ayın Tarihi, 31 Ocak 1990).

basın a alarının besledikleri Marksist yazarlardır. Kürsülerinden ö rencisinin beynini yıkamaya çalı an ö retim üyeleridir. Darendelio lu'na göre Aybar bunlardan biri oldu u gibi Cumhuriyet gazetesi mirasçısı, ba yazarı Nadir Nadi de bunlardan biriydi (Yüzba ı, 1980:121-123).

Darendelio lu'nun Aybar'a olan tepkilerinden biri de Kıbrıs davası ile ilgili olarak Aybar'ın söyledikleri üzerinedir. Darendelio lu'nun milli dava nitelemesine kar ı Aybar, 10 Mayıs 1964 Pazar günü Bursa'da yaptı ı konu mada: “Kıbrıs davasının hissi bir tutumla ve zikzaklı bir politikayla halledilebilece ini zannetmek, hayalden ibarettir. Kıbrıs Rumlarının bir Enosis davası vardır. Ada'da nüfusun be te birini te kil eden Türklerin ise i in ba ından beri Anayurt'a ba lanmaları diye bir ülküleri yoktur. Hatta zaman zaman Türk liderler ngiliz hükümetine sı nımı lardır. Biz Atatürk'ün dı politika anlayı ına dönerek Misak-ı Milli hudutlarının haricinde bir davamızın olmadı ını belirtmeliyiz.” diyordu (Mücadele, Sayı:3, Mayıs 1964:25).

Mehmet Ali Aybar, Zekeriya Sertel'in Türkiye'ye gelmesi için de TBMM'de giri imde bulunmu tur. 12 Ocak 1970 tarihli iki dilekçe ile Zekeriya Sertel'in affedilmesini istemi ayrıca Sertel'in Ye ilköy havaalanında yurda sokulmamasının sorumlusu olarak Ba bakan (Süleyman Demirel) ve ç i leri Bakanı (Faruk Sükan) hakkında bir gensoru önergesi vermi tir (Darendelio lu, 1976:249-250).

Bu vesileyle mecliste ya ananları Darendelio lu, zabıtlardan oldu u ekliyle aktarmı tir. Aybar, Sertel'i kurtarmaya yönelik yaptı ı açıklamaları kar ısında AP'nin tepkisini ve yükselen seslerini bulmu tur. Aybar bir Hukuk doçenti olarak “Türkiye'ye girmeleri yasak olan kimseler”le ilgili kanun maddelerini açıkladıktan sonra “Türk vatanda ı, Türk vatanda ı oldu u müddetçe sınır dı ı edilemez” demi tir. Aybar'ın önergesi reddedilmi tir (Darendelio lu, 1976:253-272).

Aybar, T P içinde oldukça farklı dü ünen bir isim olarak kar ımıza çıkmaktadır. U ur Mumcu ile yaptığı söyle isinde; üst yapıya fazla a ırlık vermesi, özgürlük sorununu sınıfsal açıdan ele almaması, i çi sınıfına dı arıdan bilinç götürme teorisine kar ı çıkmasının T P'in bölünmesinin nedenleri olarak sıralamı tı.

Mumcu'nun röportajında Aybar, T P'in kapatılmasına kadar ki sürecini de öyle özetlemektedir:

Parti giderek parti olmaktan çıkıyordu. Arenci-Borancı gençler kimi il merkezlerini i gal ediyorlardı. Dev-Gençiler, MDD'ciler, Aydınlıkçılar ve daha nice keskin devrimciler tozu dumana katıyorlardı. Bu ortamda seçimlere girecektik.Nice umutlar ba ladı ımız 1969 seçimlerine..Ayrıca 'Milli Bakiye Sistemi' kalkmı yerini büyük partilere avantaj sa layan yeni seçim yasası almı tı...Türkiye'de bir senaryo sahneleniyordu. Önceleri T P iddet hareketleri safdı ı edilmek istenmi ti. Her toplantısı, ba ını AP'li gençlerin ve KMD'nin militanlarının ve a ırı sa cı eylemcilerin çekti i ta lı sopalı saldırılara u ruyordu. Bu saldırılar bilindi i gibi meclis salonlarında da sürdürülmü tü. Ama T P, safdı ı edilememi gün geçtikçe güçlenmi ti. Bunun üzerine yeni bir oyun sahnelenmi ti: Sol kanatta ideolojik tartı malarla bu kanadı birbirine dü ürmek ve ayrıca komando kamplarında yeti tirilmi fa ist eylemcilerle solcu gençler arasında silahlı mücadele ba latmak. Sonuç: Silahlı kuvvetlerin hükümete el koymasını sa lamak (Mumcu, 1994:56-57).

T P, anayasaya aykırı genelgeler ve yayınlanan bildirileri gerekçe gösterilerek 12 Mart Muhtırasından sonra Anayasa Mahkemesinin 1971/3-20.07.1971 kararıyla kapatılmı tır (Mert, 2008:41).

SONUÇ

Türkiye’de II. Mevkiyet yıllarından itibaren filizlenmeye başlayan ve Milli Mücadele yıllarından 1980’lere kadar uzanan Komünist Cephe taktik ve hareketleri 20. yy. Türk milliyetçiliğinin aksiyoner ve reaksiyoner yönlerinin daha iyi algılanması bakımından oldukça önemli bir olgudur. II. Mevkiyet yıllarında Hüseyin Hilmi ile Sosyalizm düşüncesi Türkiye’de zemin bulmuş, Milli Mücadele yıllarında ise III. Enternasyonal’da alınan kararlarla “Tek Cephe” faaliyetleri kendini hissettirmiştir. 1930’larda evket Süreyya Aydemir’le “Geni Cephe” taktiğini öne çıkarmış, 1946 sonrasında ise Türkiye’de artık Komünizm “Yan Cephe” faaliyetleri başlamıştır. “Klasik Cephe” stratejisi olarak MDD ve Yön Hareketi de 1960 sonrasında önce Türkiye’yi Marksist teröre sonra THKPC ve daha sonrasında da uzantıları ve etkileri günümüze kadar gelen PKK terörü sürecine sokmuştur.

İhan (Egemen) Darendelio lu ve Siyasi Mücadelesi adlı çalışmamız Türkiye’de yukarıda değeri ettiğimiz süreç ve koşullar altında milliyetçilik düşüncesinin gelişimi açısından önemlidir. Bu süreçte Türkiye’de Atatürk ve milliyetçilik kavgası başlamıştır. Bu kavgada Darendelio lu ve Türk milliyetçileri, Türk milliyetçiliğinin geleceği açısından önemli döneme karşı bakımlar ve maddi-manevi her yönüyle ve tarihten getirdiği özellikleriyle Türk milliyetçiliğini yaşatmayı ülkü edinmişlerdir. Bu ülkü aksiyoner olarak gençlikte milli ruh ve heyecanın oluşmasını, milliyetçiliğinin taban bulmasını ve zamanla Türk milliyetçiliğinin sosyal bir muhtevayla da beslenerek romantik etkilerinde realist özellikler kazanmasını da sağlamıştır.

Darendelio lu, Türkiye’de milliyetçilik düşüncesine aksiyoner olma gibi bir yön vermesinin yanında inanmak gibi bir prensip ve ruh da sağlamıştır. Bu anlamda, Türk-İslam düşüncesi olarak sistemlemiş milli tarih bilinci içinde muhafazakar ve milliyetçi

kesimlerin rönesans yani aydınlanma sürecini başlatmıştır. Bu süreç esasında Türkiye Cumhuriyeti ile temelinde var olan tarihi ve coğrafi derinlik arasında bir köprü olmuştur.

Türk milliyetçiliği içinde önemli bir yere sahip olan Darendelio lu, Türk dünyasını, Türkiye Cumhuriyeti'ni, Türk milletini ve milliyetçiliğini tehdit eden Komünizme ve Marksist teröre karşı Türkiye'de bir milli aktör olmuştur. Bu kapsamda gençlik yıllarından itibaren hayatının sonuna kadar mücadeleci bir ruhla gazete ve dergi köşelerinde, tiyatro ve sinema salonlarında, mitinglerde, parlamentoda, önemli günlerde ve anma törenlerinde reaksiyon göstermiştir. Bu reaksiyonu tek başına bir Komünizm ve Sovyet düşmanı olarak görmemek icap etmektedir. Nitekim Darendelio lu için bu mücadele dışı Türklerin bilhassa Sovyet hegemonyası altındaki Türklerin ve Sovyet tehdidine her an açık Balkan Türklüğünün kaderini belirleyecektir.

Darendelio lu'nun bugünün Türk siyasetine yön verecek türde tespitleri de bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi kökleri 1930'lu yıllara kadar uzanmakla beraber 1960'lardan sonra CHP'nin Marksistlerce ele geçirildiğidir.

Diğer yandan AP'de Süleyman Demirel'in lider oligarşisine ve uygulamalarına karşı çıkarak arkadaşlarıyla birlikte hareket edip Demokratik Parti'nin kuruluşunda bulunması da Türk siyaseti açısından bizce önemli bir husus olmuştur. Çünkü bu duruma benzer gelişmelerden birini de Türkiye'de yakın tarihlerde Saadet Partisi'nden ayrılarak Has Parti'yi kuran Numan Kurtulmuş örneğinde görüyoruz.

Darendelio lu Demokratik Parti'nin kurucusu bazı arkadaşları gibi yeniden AP'ye geçmemi kendine daha yakın gördüğü ve o zamanlarda toparlanmış olan MHP'nin İstanbul tekilatında görev almıştır. Bu durum milletvekilliği sıfatını gelip geçici olarak gören ve asli vazifenin namuslu ya da amaçlı olarak vurgulayan

Darendelio lu'nun siyasi ahlakını ve duru unu da ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Demokratik Parti programında Demokrat Parti'nin devamı oldu unu ifade ediyordu. Server Tanilli ise Demokratik Parti'yi egemen sınıfların bir mücadelesi olarak de erlendirmekteydi. Ancak biz partiden ayrılıp MHP'ye geçen Darendelio lu ve tekrar AP'ye geçmeyip partide kalan isimlerin bu yapının ve kavganın dı ında oldu u kanaatindeyiz.

1946'dan itibaren Türkiye'de ba layan toplumsal hareketlilik ve demokratikle me hareket ve sancıları içinde milliyetçi sa ın önemli isimlerinden biri olan aksiyon ve hareket adamı lhan Darendelio lu, Sadi Somuncuo lu ve Abdülkadir Sezgin'e göre,Türkiye'de ülkücü kadroların yeti mesinde katkıları olan namuslu ve cesur bir ki ilik; Nurettin Pakyürek'e göre, radyum beyinli Türk; Ahmet B. Karabacak'a göre, mücahit a abey; Altan Deliorman'a göre ise Güneyli yi it idi.

Günümüzde Darendelio lu ile ilgili en önemli tartışmalar TKMD ile ilgilidir. Öncelikle lhan Darendelio lu'nun genel merkezi zmir'de olan bu derne in kamuoyunda iddia edildi i gibi kurucusu ve ilk genel ba kanı olmadı ını belirtmek istiyorum. Ayrıca uzun yıllar de il iki yıl ba kanlık yapmı tır. Özellikle bazı kitap, gazete ve internet sitelerinde Gürkan Hacı, Ali Özsoy, Sinan Meydan, Cengiz Özakıncı vb. ki iler bu derne in Amerika tarafından devletin istihbarat birimlerine kurduruldu u ve finans edildi i ekinde iddialar ortaya atmaktadırlar. TKMD, Komünizmle mücadele yolunda dünyadaki di er dernek, konferans, kongre vb. faaliyetlere kar ı kayıtsız kalmamı tır. Bu konuda ABD'deki Komünizmle mücadeleye de kayıtsız de ildir. Olaya tek yönlü bakarak Türk milliyetçilerini Amerikancılık ve emperyalizmle i birli i içinde gibi yansıtmının ve bunu tarihi hakikat olarak servis etmenin ahlaki olmadı ını dü ünüyoruz. Kaldı ki Türk milliyetçilerinin o günlerde ba ta Komünizm olmak üzere

her türlü sömürgeciliğe ve gericiliğe karşı olduklarını ve bunu dile getirdiklerini çalı mamızda yazmış bulunmaktayız. Dernek tarafından çıkarılan *Mücadele* dergisi temelinde derneğin amaçlarını ve durumunu ortaya koymaya çalıştık. Hatta derneğin isminin “Komünizmle ve Kapitalizmle Mücadele Derneği” olarak değiştirilmesi teklifinde dahi bulunulduğunu gördük. Diğer yandan çalı mamız, derneğin Amerika ve istihbarat birimleriyle olan ilişkilerinden ziyade sürecin Türk milliyetçiliği bağlamında etkilerini kapsamaktadır. Bunun dışında ötesinde olan dönemlerin, olan uygulamaları, kuralları ve ilişkileri olabileceğini, milli güç ve temel politikalarından sapmamak amacıyla politikada değişiklikler olabileceğini de düşünmemiz gerekir. Ayrıca diyalektik tarihi materyalizme karşı gelenekçi batı Avrupa liberalizmi ve Katolik tarih görüşü gibi Türkiye’de de milliyetçilik ve dinin panzehiri olarak öne çıktığını göz önünde tutmalıyız.

Son zamanlarda TKMD’yi dinlerarası diyalog ekseninde değerlendirenler de olmaktadır. Arslan Bulut *Yeniça* gazetesinde 25 Aralık 2012 tarihli yazısında Nejat Halil Pala’nın *Mücadele* dergisindeki (sayı:4) bir yazısında Kuran’dan örnekler vermesinin yanında Tevrat ve İncil’den de örnekler vermesine dayanarak derneğin Vatikan ve ABD güdümlü olduğunu ve dinlerarası diyalog politikalarının bir parçası olduğunu yorumunu yapmaktadır. Bu konuda bugünün bakış açısını yansıtan yorumlardan kaçınmak gerektiğini düşünürüz. Zira bu durum Tarih özetiminde “anakronizm” sorununu (tarihi yanlış) doğurmakta ve tarihi gerçeklikleri yok sayarak kıyılar farklı şekillerde kullanılmaktadır.

Çalı mamızda İhan Darendelioğlu’nun ataları ve soyu üzerinde kapsamlı bir inceleme yapmış değiliz. Ancak Adana’da gazetecilik yapan Osman Çokyarar ile

Darendeli Türk büyükleri üzerinde bir ara tırma ba latmı bulunuyoruz. İhan Darendelio lu'nun ataları ile ilgili kısmı bu kapsamda ara tıraca ız.

Yine çalı ma içerisinde adları geçen Türk milliyetçilerinden birçok davada milliyetçilerin avukatlı nı yapmı olan smet Tümtürk, Milli Kütüphane'nin kurucusu Adnan Ötüken, aslen Darendeli Necmettin Hacıemino lu gibi isimler hakkında da ara tırma ba lattı ımızı belirtmek istiyorum. Di er yandan çalı mamızda vurguladı ımız ve Atatürk'ün akrabası olan Re at Fuat Baraner ve Naci Sadullah gibi isimler hakkında çalı malar ve tezler hazırlanabilir. Ayrıca Zekeriya ve Sabiha Sertel'le birlikte hareket eden Kemal Bilba ar ve Samim Kocagöz isimler sosyal bilimlere kazandırılabilir.

Çalı mamız tabula mı bir tarih çalı ması ve tabula ması beklenen bir isim veya klasik bir biyografi çalı ması de ildir. Bu sebeple her türlü ele tiri, görü ve kar ı tezlere açıktır. Temel kaygımız sosyal bilimlerin dünyaya, sistemlere ve milliyetçili e farklı bir bakı açısı ve pratiklik kazandırarak uygarlık sürecinin tamamlanmasında yerini almasıdır.

Bu çalı ma vesilesiyle Hasan Fehmi'den bugüne kadar üzerinde ara tırma yapılmamı di er gazetecilerin ve bunlarla paralel yürümü aksiyon ve hareket adamlarının ara tırılıp farklı taraf ve akımlarla birlikte de erlendirilmesi yakın tarihimizin daha objektif, açık ve anla ılır olarak yeni nesiller tarafından algılanaca ı ümidini ta ıdı ımı da belirtmek istiyorum.

KAYNAKÇA

AR V BELGELER

TBMM Ar İvi:

Milletvekili Zat ve Sicil Dosyası

RESM YAYINLAR

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:75, 16.4.1962, O:1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:42, 24.1.1973, O:1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B: 180, 20.6.1973, O:1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:44, 29.1.1971, O:1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:77, 24.4. 1972, O:1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:115, 28.6.1972, O:1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:135, 20.9.1972, O:1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B: 22, 18.12.1972, O:1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B: 54, 9.2.1973, O:1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:68, 25.2.1973, O:2

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:9, 23.3.1973, O: 1

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:126, 13.6.1973, O:2

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem:3, B:129, 19.6.1973, O:1

TBMM GCZ, D.1, C.I, (22.01.1921).

CHF Programı 1931, TBMM Matbaası

TKMD Tüzü ü

Ayın Tarihi: 6 Haziran 1977, 12 Haziran 1977, 3 Ekim 1978, 17 Kasım 1979, 19 Kasım

1979, 31 Ocak 1990, 24 Ocak 1993

SÜREL YAYINLAR

Dergiler

Devlet (23 Mart 1970, Sayı: 51/ 26 Haziran 1972, Sayı: 148)

Ocak (12 ubat 1958, Sayı: 45)

Orkun (Mart 1944, Sayı: 15)

Milli Yol

Milli Yol, Ocak 1962, Sayı:1

Milli Yol, 16 ubat 1962, Sayı: 4

Milli Yol, 2 Mart 1962, Sayı:6

Milli Yol, 6 Mart 1962, Sayı: 7

Milli Yol, Mart 1962, Sayı: 9

Milli Yol, 13 Nisan 1962, Sayı:12

Ihan E. Darendelio lu, “Kadirli Olayı mı Moskof Takti i mi?”, *Milli Yol*, 20 Nisan 1962, Sayı:13

Ihan E. Darendelio lu, “Kadirli Olayı mı Moskof Takti i mi?”, *Milli Yol*, 27 Nisan 1962, Sayı:14

Ihan Darendelio lu, “Moskof Radyosu le A ız Birli i Edenler”, *Milli Yol*, 20 Temmuz 1962, Sayı:25

Milli Yol, 14 Eylül 1962, Sayı:33

Milli Yol, 9 Kasım 1962, Sayı:41

Milli I ık

Ihan Darendelio lu, “Türk Yurdu Cemiyeti”, *Milli I ık*, Sayı:2, Haziran 1967

Ihan Darendelio lu, “Büyük Millet Meclisinde Tarihi Bir Gün”, *Milli İnk*, Temmuz 1968, Sayı:15

Ihan Darendelio lu, “Büyük Millet Meclisinde Tarihi Bir Gün”, *Milli İnk*, Eylül, 1968, Sayı:17

Toprak

Toprak, Mayıs 1960, Sayı: 66

Toprak, Haziran 1960, Sayı:67

Ihan Darendelio lu, “Menderes’in Son Ümidi Moskova mı idi?”, *Toprak*, Temmuz 1960, Sayı: 68

Ihan Darendelio lu, “Macar htilali”, *Toprak*, Nisan 1972, Sayı:16

Ihan Darendelio lu, “Üç dam Kararı nfaz Edildi”, *Toprak*, Mayıs 1972, Sayı: 17

Ihan Darendelio lu, “Esir Türkler Meselesi TBMM’de”, *Toprak*, A ustos 1972, Sayı:20

Ihan Darendelio lu, “12 Mart ”, *Toprak*, Mayıs 1974, Sayı:5

Ihan Darendelio lu, “Hain Korkak Olur”, *Toprak*, Kıbrıs Özel Sayısı, A ustos 1974, Sayı:8

Ihan Darendelio lu, “Bir Mücahit Daha”, *Toprak*, Nihal Atsız Özel Sayısı, Aralık 1975, Sayı:24

Ihan Darendelio lu, “Ordu Dü manları”, *Toprak*, Kasım-Aralık 1977, Sayı: 47-48

Mücadele

Mücadele: Mart 1964-Mart 1965, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12. sayılar

Gazeteler

Ortado u: 15 Ekim 1979, 17 Ekim 1979

Milliyet: 14.05.1950, 25.02.1962, 24.03.1964, 13.12.1965, 03.03.1967, 30.08.1968,
8.9.1968, 30.3.1970, 19.1.1970, 25.01.1973, 27.01. 1975, 20.11.1979, 21.11.1979,
8.3.1980

Cumhuriyet: 5.9.1993

Aydınlık Gazetesi: 27.09.2011

Radikal: 25.3.2013

ARA TIRMA VE NCELEME ESERLER

AKYOL, Hüseyin. (2010), *Türkiye’de Sol Örgütler*, Ankara: Phoenix.

AHMAD, Feroz. (1986), *ttihatçılıktan Kemalizme*, (Çev.) F.Berktaş, stanbul: Kaynak.

AKÇURA, Yusuf. (1998), *Türkçülü ün Tarihi*, stanbul: Kaynak.

AKÇURA, Yusuf. (1981), *Yeni Türk Devleti’nin Öncüleri-1928 Yılı Yazıları*, Ankara: Kültür Bakanlığı 1.

AK N, Aptülahat. (1991), *Atatürk’ün Dı Politika lkeleri ve Diplomasisi*, Ankara: TTK.

LER AKSOY, C. (1997), *Babam Tevfik leri: I*, Ankara: Ötüken.

ALTAN, Mehmet. (1990), *Darbelerin Ekonomisi*, stanbul: AFA.

ARALOV, Semen. (2005), *Rus Büyükelçisinin Hatıralarında Atatürk ve Türkiye*, (Haz.) Erol Cihangir, stanbul: Kum Saati.

ARAS, Tevfik Rü tü. (2003), *Atatürk’ün Dı Politikası*, stanbul: Kaynak.

ARSAL, Sadri Maksudi. (1972), *Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları*, stanbul: Ötüken.

ATATÜRK, Mustafa Kemal. (2007), *Söylev*, (Haz.) Hıfzı Veldet Velidedeo lu, stanbul: Cumhuriyet.

- ATATÜRK, Mustafa Kemal. (2010), *Nutuk*, (Haz.) Zeynep Korkmaz, Konya: Doruk.
- ATILGAN, Gökhan. (2007), *Behice Boran Siyasal ve Entelektüel Bir Biyografi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ABD, Yayınlanmı Doktora Tezi, Ankara.
- ATSIZ, Hüseyin Nihal. (1966), *Türk Ülküsü*, stanbul: rfan.
- ATSIZ, Hüseyin Nihal. (2009), *Dalkavuklar Gecesi-Z Vitamini*, stanbul: rfan.
- AYBARS, Ergun. (2008), *Atatürkçülük ve Modernle me*, Ankara: Zeus.
- AYDEM R, evket Süreyya. (2008), *Tek Adam: II*, stanbul: Remzi.
- BA G L, Ali F. (2011), *27 Mayıs htilali ve Sebepleri*, stanbul: Ya mur.
- BA GÖZ, İhan. (1995), *Türkiye'nin E itim Çıkması ve Atatürk*, Ankara: Kültür Bakanlığı 1.
- BAYDAR, Oya. (2009), "Hüseyin Hilmi", (Ed.) Tanıl Bora ve Murat Gültekingil, *Modern Türkiye'de Siyasi Dü ünçe:1*, stanbul: leti im.
- BAYRAKTUTAN, Yusuf. (1996), *Türk Fikir Tarihinde Modernle me Milliyetçilik ve Türk Ocakları (1912-1931)*, Ankara: Kültür Bakanlığı 1.
- BERKES, Niyazi. (2011), *Türkiye'de Ça da la ma*, stanbul: YKY.
- B LG Ç, Sadettin. (2002), *Hatıralar*, Ankara: Bo aziçi.
- BOSTANCI, Naci. (2008), *Cumhuriyeti Anlamak*, stanbul: Tima .
- BOZBEYL , Ferruh. (1970), *Parti Programları (Birinci Kitap:1)*, stanbul: Baha.
- BOZDA , smet. (1987), *Sovyet Marksizmi Çin Marksizmi ve Türkiye Gerçekleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı 1.
- BOZKURT, Celal. (1968), *Siyasi Tarihimizde Cumhuriyet Halk Partisi*, Ankara.
- CANDAN, brahim. (2007), *Seni Anlasaydık Bu Hale Gelmezdik*, stanbul: Akasya.
- ÇA ATAY, Tahir. (1958), *Kızıl Emperyalizm*, (Çık.) Dr. Adnan Oktay, stanbul.

fade Özgürlü ü Hapiste. (1994), Ankara: Ça da Gazeteciler Derne i.

ÇALIK, Mustafa. (2008), *Milli Kimlik Milliyet Milliyetçilik*, Ankara: Cedit.

ÇALI LAR, pek. (2010), *Halide Edip-Biyografisine Sı mayan Kadın*, stanbul: Everest.

ÇAVDAR, Tefvik. (2004), *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)*, Ankara: mge.

ÇOLAK, Mustafa. (2006), *Osmanlı-Alman ttfakı Çerçevesinde Harbiye Nazırı Enver Pa a ve Türkçü Politikları*, Isparta: Fakülte.

DA LI, Nuran-AKTÜRK, Belma (1988). *Hükümetler ve Programları II (1960-1987)*, Ankara. TBMM Basımevi.

DEL ORMAN, Altan. (2009), *Kırık Kanatlı Jön Türk*, stanbul: Bayrak Da ıtım.

DEL ORMAN, Altan. (2000), *Tanıdı ım Atsız*, stanbul: Orkun.

DARENDEL O LU, lhan. (1961a), *Türkiye'de Komünist Hareketler II*, stanbul: Toprak.

DARENDEL O LU, lhan. (1961b), *Türk Milliyetçilerinin Kalemiyle Atatürk*, stanbul: Toprak.

DARENDEL O LU, lhan. (1962), *Türkiye'de Komünist Hareketler I*, stanbul: Toprak.

DARENDEL O LU, lhan. (1975), *Türkiye'de Milliyetçilik Hareketleri*, stanbul: Anda

DARENDEL O LU, lhan. (1976), *Türk Milliyetçili i Tarihinde Büyük Kavga*, stanbul: Oymak.

(E.) DARENDEL O LU, lhan. (1978), *Nazım Hikmet Vatan Haini mi? Vatan airi mi?*, stanbul: Orkun.

DARENDEL O LU, lhan. (1979b), *Ecevit Marksist mi?*, stanbul: Gül.

- DARENDEL O LU, İhan. (1979a), *Devrim Nedir? Devrimci Kimdir?*, İstanbul: Toprak Dergisi.
- (E.) DARENDEL O LU, İhan. (1977), *Pazarlar Kanlı di*, İstanbul: Orkun.
- DE ER, Mehmet Emin. (1979), *CIA Kontr-Gerilla ve Türkiye*, Ankara: Ça .
- Demokratik Parti Tüzük ve Programı*. (1971), Ankara: Demokratik Parti.
- D PER, Avni. (1947), *Komünizme Kar ı Türk Milliyetçili i*, İstanbul.
- DO AN, Orhan. (2011), *Atatürk İkeleri ve nkılâp Tarihi*, Ankara: Okutman.
- DUMAN, Selçuk. (2008), *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi*, Ankara: Berikan.
- DUMAN, Selçuk. (2011), *Türkler'de Devlet Başkanlığı ve Başkanlık Tartışmaları ve Cumhuriyet kanlarımız*, Ankara: Berikan.
- DURAL, Baran. (1992), *Milliyetçili e Farklı Bir Bakış ve Turan dealinin Doğuşu*, İstanbul: Kamer.
- ERDEM, Galip. (1975a), *Suçlamalar I*, Ankara: Töre Devlet.
- ERDEM, Galip. (1975b), *Suçlamalar II*, Ankara: Töre Devlet.
- EREN, Mustafa. (2012), *Kanlı Pazar*, İstanbul: Kalkedon.
- ERO LU, Hamza. (1981), *Atatürkçülük*, Ankara: Olgaç.
- FINDLEY, Carter V. (2011), *Modern Türkiye Tarihi (1789-2007)*, (Çev.) Güneş Ayas, İstanbul: Tima .
- GÜL, Teoman. (1998), *Türk Siyasal Hayatında Recep Peker*, Ankara: Kültür Bakanlığı .
- GED İKLİ, Yusuf. (2007), *Enver Paşa'nın Hayatı ve Makaleleri*, İstanbul: Nesil.
- GÜLER, Ali. (2012), *Atatürk'ün Saklanan İncelemesi*, Ankara: Sarkaç.
- GÜNER, A. O.; SOMUNCUO LU, S.; ER, A. (1982), *MHP ve Ülkücü Kuruluşların Davası*, Ankara: Maya .

- GÜNGÖR, Erol. (2003), *Sosyal Meseleler ve Aydınlar*, stanbul: Ötüken.
- GÜNGÖR, Erol. (2007), *Dünden Bugüne Tarih Kültür ve Milliyetçilik*, stanbul: Ötüken.
- GÖZÜBÜYÜK, erif. (2007), *Anayasa Hukuku*, Ankara: Turhan.
- GÜVENÇ, Bozkurt.; AYLAN, Gencay.; TEKEL , Ihan.; TURAN, erafettin. (1991), *Türk- slam Sentezi*, stanbul: Sarmal.
- NALCIK, Halil.(2012), *Rönesans Avrupası-Türkiye'nin Batı Medeniyetiyle Özde le me Süreci*, stanbul: Türkiye Bankası.
- I IKLI, Alparslan. (1997), *Sosyalizm Kemalizm ve Din*, Ankara: Töze.
- NAN, Afet. (1998), *Medeni Bilgiler*, Ankara: TTK.
- KABACALI, Alpay. (2007), *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, stanbul: Gürer.
- KABACALI, Alpay. (1990), *Ba langıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü*, stanbul: Gazeteciler Cemiyeti.
- KARABACAK, Ahmet B. (2011), *Üç Hilal'in Hikayesi*, stanbul: Bilge O uz.
- KARACA, Emin. (1994), *Cumhuriyet Olay*, stanbul: Altın Kitaplar.
- KARADEN Z, Harun. (1979), *Olaylı Yıllar ve Gençlik*, stanbul: May.
- KAHRAMAN, Ahmet. (1993), *Devr-i Süleyman*, stanbul: Sel.
- KARPAT, Kemal. (2010), *Türk Demokrasi Tarihi*, stanbul: Tima .
- KARPAT, Kemal. (2011), *Türk Siyasi Tarihi*, stanbul: Tima .
- KIRIMER, Cafer Seyit Ahmet. (1948), *Rus Tarihinin nkılâba Bol evizme ve Cihan nkulâbına Sürüklenmesi*, stanbul: Pulhan.
- KIVILCIMLI, Hikmet. (2003), *Eyüp Konu ması*, stanbul: Derleni .
- KIVILCIMLI, Hikmet. (1996), *Finans Kapital ve Türkiye*, stanbul: Diyalektik.

KOHN, Hans. (1944), *Türk Milliyetçiliği*, (Çev.) Ali Çetinkaya, İstanbul: Hilmi Kitabevi.

Komünizme ve Komünistlere Karşı Türk Basını Fasikül: 5 ve 10. (1966), Ankara: Ay Yıldız.

Komünizmle Mücadele'de Türk Düşünürleri. (1968), (Haz.) Yılmaz Akarcan, Türkiye Komünizmle Mücadele Gazetesi Yayını: 1.

KURU, Hanife. (1996), *Türk Siyasal Yaşamında Adalet Partisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi A TE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

KÜÇÜKÖMER, Dris. (2009), *Batılılaşma-Düzenin Yabancılaşması*, İstanbul: Profil.

LEW S, Bernard. (1991), *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev.) Metin Kıratlı, Ankara: TTK.

MERT, Yener Lütfi. (2008), *Cumhuriyet Döneminde Kapatılan Siyasal Partiler*, Ankara: İkim.

MERİÇ, Cemil. (2013), *Bu Ülke*, (Yay. Haz.) Mahmut Ali Meriç, İstanbul: İletişim

MUMCU, Uğur. (1997), *Kürt Dosyası*, Ankara: Um-ag.

MUMCU, Uğur. (1992), *40'ların Cadı Kazanı*, İstanbul: Tekin.

MUMCU, Uğur. (1994), *Aybar'la Söyleşi*, İstanbul: Tekin.

MUMCU, Uğur. (1984), *Suçlular ve Güçlüler*, İstanbul: Tekin.

MUMCU, Uğur. (1977), *Katiller Demokrasisi-Hırsızlar Düzeni (1962-1971 Yazıları)*, Ankara: Um-ag.

MÜFTÜOĞLU, Mustafa. (1977), *Çankaya'da Kâbus: 3 Mayıs 1944*, İstanbul: Yağmur.

ÖZÜN, S. Seyfi. (1992), *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu*, İstanbul: Dergâh.

- ÖZAKINCI, Cengiz. (2009), *Türkiye'nin Siyasi Tarihı-Yeni Osmanlı Tuza ı*, stanbul: Otopsi.
- ÖZDEMİR, Hikmet. (1989), *Devlet Krizi-TC Cumhuriyet Kanunları Seçimleri*, stanbul: AFA Yayınları.
- ÖZGÜÇ, Ağâh. (1976), *Türk Sineması Sansür Dosyası*, stanbul: Koza Yayınları.
- NEŞE, Abidin. (2009), *Türkiye'de Komünist Partisinde Anılar ve De ğerlendirmeler*, stanbul: Nöbetçi Yayınevi.
- ORTAYLI, İber. (2010), *Türkiye'nin Yakın Tarihi*, stanbul: Tima
- ÖZ, Esat. (1992), *Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım*, Ankara: Gündo ğan Yayınları.
- PAMUKSÜZER, Ali. (2008), *Tarsus'un De ğerleri*, Tarsus: Tarsus Belediyesi Yayınları.
- PERİNÇEK, Do ğu. (2008), *Gladyo ve Ergenekon*, stanbul: Kaynak.
- SAFA, Peyami. (2003), *Nasyonalizm Sosyalizm Mistisizm*, stanbul: Bo ğaziçi.
- SAFA, Peyami. (1990), *Yazarlar Sanatçılar Me hurlar*, stanbul: Ötügen.
- SANÇAR, Nejdet. (1973), *önü le Hesapla ma*, Ankara: Af in.
- SANÇAR, Nejdet. (1950a), *Kızıl Cennet Masalı*, Zonguldak: Zonguldak Komünizmle Mücadele Yayınları:5.
- SANÇAR, Nejdet. (1950b), *Komünist Nedir?*, Zonguldak: Zonguldak Komünizmle Mücadele Yayınları:3.
- SANDER, Oral. (2009), *Siyasi Tarih (1918-1994)*, Ankara: mge.
- SARAY, Mehmet. (1998), *Türk Rus Münasebetlerinin Bir Analizi*, stanbul: MEB Yayınları.
- SAYILGAN, Aclan. (1970), *Yeni Kavga-Milli Demokratik Devrim Nedir?*, Ankara: Ay e Yayınları.

- SAYILGAN, Aclan. (1972), *Türkiye’de Sol Hareketler (1871-1972)*, stanbul: Hareket
- SEFERC O LU, Necmettin. (2008), *Türkçü Dergiler*, Ankara: Türk Ocakları Ankara ubesi.
- SEFERC O LU, Necmettin. (2009), *3 Mayıs 1944 ve Türkçülük Davası*, Ankara: Türk Ocakları Ankara ubesi.
- SERDENGEC T , Osman Y. (2006), *Mabetsiz ehir Bu Millet Neden A lar I*, stanbul: TEV.
- Sivas TKMD’nin Müslüman Türk Milletine Beyannamesi*, 15.8.1968.
- SÖKMEN, Tayfur. (1999), *Hatay’ın Kurtulu u çin Harcanan Çabalar*, (Haz. Nurer U urlu), stanbul: Yeni Gün Haber Ajansı.
- Süleyman Demirel’in Kongre Konu maları*. (1967), Ankara: Adalet Partisi Genel Merkezi.
- ENO LU, Kemal. (2009), *Yusuf Akçura Kemalizmin ideolo u*, stanbul: Kaynak.
- ÜSKÜL, Zafer. (1990), *Ulusal Sorun (Marx-Engels-Lenin-Stalin)*, stanbul: BDS Yayınları.
- Türkiye Fikir Ajansı ilavesi*
- TAN LL , Server. (1989), *Nasıl Bir Demokrasi stiyoruz?*, stanbul: Say Yayınları.
- TANSEL, Selahattin. (1991), *Mondros’tan Mudanya’ya I*, stanbul: MEB.
- TA ER, Dünder. (1975), *Mesele*, Ankara: Töre-Devlet Yayınevi.
- TKMD Fatih ubesi Takdim Eder*, stanbul 1968.
- TKMD Genel Ba kan Adayı Orhan Kiverlio lu’nun TKMD 6. Büyük Kurultayı Delegelerine Seçim Beyannamesi*, 28 Haziran 1970.
- THOMSON, David. (1983), *Tarihin Amacı*, (Çev.) Salih Özbaran, zmir:Ege Üniversitesi Edebiyata Fakültesi Yayınları.

- TOGAN, A. Zeki Velidi. (1981), *Tarihte Usûl*, stanbul: Enderun.
- TONGUÇ, Engin. (1970), *Devrim Açısından Köy Enstitüleri ve Tonguç*, stanbul: Ant.
- TOPÇU, Nurettin. (2001), *Millet Mistikleri*, stanbul: Dergâh.
- TUNÇAY, Mete. (1992), *Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)*, stanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- TURAN, Osman. (2005), *Türkiye’de Manevi Buhran-Din ve Laiklik*, stanbul: Ötüken,
- TURAN, Osman. (1970), *Türkiye’de Siyasi Buhran’ın Kaynakları*, stanbul: Turan Ne riyat.
- Türkiye Fikir Ajansı ilavesi*
- Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II.* (2010) Ankara: Atatürk Ara tırma Merkezi
- TÜRKDO AN, Orhan. (1996), *Sosyal iddet ve Türkiye Gerçe i*, stanbul: Tima .
- TÜRKKAN, Reha O. (1944), *Kızıl Faaliyet*, stanbul: Bozkurtçu
- TÜRKMEN, smet (2010). “TBMM Zabıt Zerideleri (Tutanakları) I 1 ında Köy Enstitüleri’nin Kapatılı Sürecine Dair Bir De erlendirme”, *Kurulu unun 70. Yılında Bir Toplumsal De i im Projesi Olarak Köy Enstitüleri Sempozyumu (14-17 Nisan 2010)*, Kastamonu.
- VEL DEDEO LU, Hıfzı V. (1990), *12 Eylül Kar ı Devrim*, stanbul: Evrim.
- YALÇIN, smail. (1987), *Komünist Cephe Eylemleri ve Taktikleri*, Ankara: Türkiye Fikir Ajansı Yayınları.
- YALÇIN, E. Semih. (2004), *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kaynakları I*, Ankara: Berikan.
- YARAMI , Necla. (2006), *Mavi Kelebek*, Adana: Ba ak Kitap ve Yayıncılık.
- YARES MOS, Stefan. (1989), *Az Geli mi lik Sürecinde Türkiye*, stanbul: Belge.
- YAKIT, smail. (2010), *Atatürk ve Din*, stanbul: Ötüken.

YE L, Ahmet. (2001), *Türkiye’de Çok Partili Siyasi Hayata Geçi* , Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

YET K, Zübeyr. (2008), *Geçmi ten Notlar*, İstanbul: Beyan.

72’ler Hareketi ve Demokratik Parti. (1971), Ankara: Demokratik Parti Yayını.

YILMAZ, Faruk. (2007), *Anayasa Tarihi*, Ankara: Berikan.

Y RSUT MUR, Dil ad. (2008), *Zonguldak Basın Tarihi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

YÜCEKÖK, Ahmet N. (1983), *Türkiye’de Parlamento’nun Evrimi*, Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

YÜZBA I, Hüseyin. (1980), *Ülkücü Basın ehitleri*, Ankara: Ay Yıldız Matbaası.

MAKALELER

ALI IK, Gül en Seyhan. (2005), “Görkemli Alim Muharrem Ergin Be ”, *Modern Türklük Ara tırmaları*, Cilt:2, Sayı:4, (Aralık 2005), s.10-25.

AKÇORA, Ergünöz. (1995), “Hatay’ın Anavatan’a lhakının Türk Dı Politikasındaki Yeri”, *Atatürk Ara tırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XI, Temmuz 1995. (<http://atam.gov.tr/hatayin-anavatana-ilhakinin-turk-dis-politikasindaki-yeri/>)

BAL , Rıfat N. (2003), “Amerikan Milli Ar ivleri Belgelerine Göre Altmı lı Yıllarda Türk Basını”, *Tarih ve Toplum*, Cilt: XL, Sayı: 240 Aralık 2003, s. 25-32.

BULUT, Sedef. (2009), “27 Mayıs 1960’tan Günümüze Payla ılmayan Demokrat Parti Mirası”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2009, Sayı:19, s. 73-90.

CAN, Âdem. (2007), “Yeni Kafkasya Mecmuası”, *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar / 2007 Sayı 41: 109-122

EVS LE, Mehmet. (2010), “Gizli Celse Zabıtlarına Göre Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinde Dı Politika Konusunda Yapılan Tartı malar”, *History Studies (International Journal of History)*, Volume 2/3, s. 161-173.

GÖK, Salhadi. (2009), “Tek Parti ktidarı Döneminde Basın Muhalefeti: Millet Dergisi Örne i”, *AÜ Türkiyat Ara tırmaları Enstitüsü*, (Erzurum 2009), Sayı:41, 351-384.

ÖZCAN, Ömer. (1999), “Türkçülük Tarihimizden simler; Ahmet Ziya Özkaynak”, *Türk Yurdu*, Sayı 144, A ustos 1999, s.51-55.

ÖZSOY, Ali. (2010), “Denizler Asılırken CHP Ne Yapıyordu?”, *Türk Solu*, 3.5.2010, Sayı: 2, s. 16-18.

SALGIR, Abdülkadir.(1972), “ İk Milli Kütüphanecimiz Adnan Ötüken”, *Türk Kütüphanecili i*, cilt:21, Sayı:2, s.99-107.

TEK N, Yusuf. (2002), “Türkiye’de İk Sosyalist hareket tirak Çevresilinin Sosyalizm Anlayı ı Üzerine Bir Degerlendirme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57-4, s.171-184.

VURAL, Mithat Kadri. “II. Dünya Sava ı Türkiyesi’nde Bir Muhalefet Örne i Olarak Tan Gazetesi”, *ÇTTAD*, VII/16-17, (2008/Bahar-Güz), s. 381-395.

VURAL, Mithat Kadri. (2009), “En Büyük Tehlike Bro ürü”, *ÇTTAD*, VIII/18-19, 2009/Bahar-Güz, .s.39-53.

ANS KLOPED VE SÖZLÜKLER

DEVELL O LU, Ferit. (2000), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, (Yay. Haz.) Aydın Sami Güneyçal, Ankara: Aydın Kitabevi.

Eczacıba ı Sanat Ansiklopedisi (Cilt:3). (1997), stanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

ÜKÛN, Ziya. (1996), Farsça-Türkçe Lûgat (cilt:II), stanbul: MEB.

INTERNET S TELER

ALTAN, Çetin. (22 Mart 2008), “Ürkütücü Haberler ve Koyu Beyazımsı Manolyalar”,
<http://www.Milliyet.com.tr>.

DEL ORMAN, Altan. “Milliyetçilerin Alınları Aktır” (157.sayı), Türkçü nternet
Dergi175.sayı, <http://www.orkun.com.tr>

BATMANKAYA, Murat. (26 Nisan 2002), “Geçmi Zaman Tesellileri”, <http://www.radikal.com.tr>

ÇET NO LU, O uz. (7 Ekim 2012), Tarihçi Yazar Altan Deliorman,
<http://www.kocaeliydinlarocagi.org.tr>

Demokrat Bakı , (31 Ekim 2012), “Süleyman Soylu, Süleyman Demirel’i Neden
tibarsızla tırmaya Çalı ıyor”, <http://www.turkiyehavadis.com.tr>

FEY ZO LU, Turhan. (6 Temmuz 2007), “Nazım Hikmet için Af Kampanyası-Çiçek
Palas Olayı”, <http://blog.milliyet.com.tr/turhanfeyizoglu>

HAC R, Gürkan. (27 Aralık 2009), “Atatürkle Çalı tı Atatürk’e hanetten Asıldı”,
<http://www.ak am.com.tr>.

HAC R, Gürkan. (11 Eylül 2011), “Rakı Masasında Kuran Tefsiri Olur mu?”,
<http://aksam.com.tr>

HACIR, Gürkan12 Aralık 2010, “6. Filo’yu Kimler Kible Yapıp Namaza Durdu?”,
<http://www.aksam.com.tr>

I IKLI, Alparslan. (26 Mayıs 2011), “27 Mayıs’ın Anımsattıkları”, <http://ilk-kursun.com>.

NCE, Özdemir. (4 Mart 2013), “Mahmut Esat Bozkurt”,
<http://www.aydinlikgazete.com>

KALYONCU, Cemal A. (8 Haziran 2009) “Demireli Daha O Günden Çözüldü”,
<http://www.aksiyon.com.tr>

KALYONCU, Cemal A. (10 Nisan 1999), “Atatürk’ün Tokatladı ı Adam”,
<http://www.aksiyon.com.tr>

KAVU , Seçil.,BENSOY, Okay. “Vedat Türkali ile Söyleşi: Dr. Hikmet Kıvılcımlı’nın Düğünce
 Tarihimizdeki Yeri ve Güncelliği”, <http://www.academia.edu.tr>

KIYICI, Hale Özgür. (19 Ağustos 2009), “Geçmiş Bilmek Adına”,
<http://blog.milliyet.com.tr>

MURADO LU, Abdullah. (22 Kasım 2011), “Meclis’ten Cumhuriyete Faili Meçhul
 Cinayetler”, <http://yenisafak.com.tr>

MURADO LU, Abdullah. (11 Mayıs 2008), “Devlet Buyruklarına Yeni Buyruldu”,
<http://yenisafak.com.tr>

ÖCAL,Celal. Aclan Sayılğan (45. sayı), Orkun Türkçü İnternet Dergi,
<http://orkun.com.tr>

ÖZDEMİR, Mehmet. (26 Aralık 2011), “Son Menderes”, <http://www.aksiyon.com.tr>.

SEFERCİ O LU, Necmettin. “Darendelio lu İhan Egemen”, (98.sayı), Orkun Türkçü
 İnternet Dergi 175.sayı, <http://www.orkun.com.tr>.

YARIMO LU, Emin. (26 Kasım 2011), “ İhan Egemen Darendelio lu”,
<http://www.haberiniz.com.tr>

.YAYKIN, Murat. (18 Kasım 2010), “Behice Boran 100 Ya rında”, <http://www.birgun.net>.

Güncel Haber 18 Kasım 2010, Bir Sosyalist Olarak Yumdu Gözünü, www.birgun.net

(31 Mart 2010), “Kemal Anadol ile Lenin’in Ne İlgisi Var”⁹³,

(http://www.antigazete.com/kemal-anadol-ile-lenin%20in-ne-ilgisi-var_haberi_803.html)

[http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.bilgi?p_donem=23&p_sicil=3597/2\(20.04.2013\)](http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.bilgi?p_donem=23&p_sicil=3597/2(20.04.2013))

http://www.mttb.org.tr/?page_id=86 (20.04.2013)

http://www.habervakti.com/news_details?id=36656 (20.04.2013)

<http://arsiv.sol.org.tr/?yazino=27960> (19.04.2013)

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/01/01/111619/icerikler/mezunlarimiz_303355.html (16.04.2013)

http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_2/kocar.pdf (20.04.2013)

<http://cezmyurtsever-kadirlitarihi.blogspot.com/2011/05/kadirlide-egitim-tarihi->
(16.04.2013)

<http://www.tarsusairleri.com/yazar-ilhan-darendeliolu.html> (16.04.2013)

<http://ulkucukadro.org/yazarlar/ahmet-bkarabacak/92-ilhan-egemen-darendelioglu.html>
(15. 02. 2013)

<http://www.filozof.net/Turkce/tarihi-sahsiyetler-kisilikler/7727-cemil-sait-barlas-kimdir-hayati-.html> (19. 02. 2013)

<http://www.filozof.net/Turkce/tarihi-sahsiyetler-kisilikler/5255-cami-baykurt-kimdir-hayati-siyasi-calismalari.html> (20.04.2013).

<http://www.antoloji.com/kardes-kahraman-macarlar-siiri/> (19.02.2013)

⁹³ Kontrollerimiz sonucu yeniden bu yazıya ulaşamadık. Bu yüzden Vatan Partisi ve Hikmet Kıvılcımlı konusu içerisinde durumu TBMM internet sitesinden teyit ederek alternatif oldu.

- [http://www.timeturk.com/tr/2013/01/06/hikmet-kivilcimli-nin-tarihi-eyup-sultan-konusmasi.html/20.04.2013\)](http://www.timeturk.com/tr/2013/01/06/hikmet-kivilcimli-nin-tarihi-eyup-sultan-konusmasi.html/20.04.2013)
- <http://haber.gazetevatan.com/Haber/526064/1/Gundem> (16.04.2013)
- <http://www.Marksist.org/teori/diger/5547-almanya-1914-1919-sosyal-demokrasinin-ihaneti-ve-spartakistlerin-mucadelesi> (16. 04. 2013)
- <http://www.meb.gov.tr/meb/index3.html> (09. 04. 2013)
- <http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1473> (20.03.2013)
- http://www.tkip.org/anasayfa/kueltuersanat/yazi/article/29/bertold_brecht_proleter_sana_tin_cl.html (12.02.2013)
- http://www.kazimsaglam.com/index.php?option=com_content&view=article&id=127
(25.01.2013)
- http://www.kazimsaglam.com/index.php?option=com_content&view=article&id=128
(25.01.2013)
- <http://www.acikistihbarat.com/Haberler.asp?haber=5377> (16.04.2013)
- <http://gundem.bugun.com.tr/hangi-ergenekoncu-hangi-cezaevinde-20475-haberi.aspx>
(16.04.2013)
- http://www.sozgazetesi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=530:goc-a-reis-dr-saadettin-bilgicin-ardndan&catid=71:mustafa-nevruz-snac&Itemid=120
(16.04.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html (15.04.2013)
- dosyalar.hurriyet.com.tr/haber_resim_3/12_mart_raporu.pdf (16. 04.2013)
- <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1965-1966-22-23-01-04/AUHF-1965-1966-22-23-01-04-Alacakaptan.pdf> (23.04.2013)
- <http://www.modanmesedali.com/Koseyazi.asp?goster=dos&id=134> (16. 04. 2013)

<http://www.biyografi.net/kisiyrinti.asp?kisiid=2998> (16 04. 2013)

<http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/05/14/deniz-gezmis-idamdan-sonra-52-dakika-yasadi> (16. 04. 2013)

<http://hunturk.net/i/8/bizim-gunumuz> (16.04.2013)

http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=145&content=enerji (16.04.2013)

<http://arsiv.zaman.com.tr//2000/12/31/politika/politikadevam.htm> (17.05.2013)

<http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/barbrokarabuda.html> (19.05.2013)

<http://www.kadirli.gov.tr> (17.05.2013)

<http://www.tbmm.gov.tr> (17.05.2013)

<http://www.turkocai.org.tr> (17.05.2013)

<http://www.mttb.gov.tr> (17.05.2013)

<http://www.ikincicumhuriyet.org> (17.05.2013)

EKLER

*Türkiye Komünizmle Mücadele Derne i Genel Ba kanı İhan (Egemen)
Darendelio lu'nun Derne in 1967 Kurultayında Konu masını Yaparken*

İhan (Egemen) Darendelio lu'nun ölümünün 32.yılı anma gününden (Gazeteci Osman Çokya ar'ın öncülü ünde) Basın ehidi İhan Darendelio lu, mezarı ba ında anıldı.

EK-1: İhan (Egemen) Darendelio lu'nun TBMM Millet Meclisi Üyesine Mahsus Zat
ve Sicil Dosyası.

3. Dönem
813

OTURDUĞU YER (*)	
ANKARADA	DIŞARDA
	Beyoğlu, Karahol Sokakı 11/D-15 katlı
Telife	Telife 22 47 28

(*) Adresi değişikliğine sebep oluyorsa genel Kuruluşla bildirilmelidir veya çıkarılır

HAL YERÜMBESİ (Kısaca)

Soyadı	İSTANBUL	Etili olup olmadığı ve kaç yaşında olduğu	Evlü 3 çocuk
Adı ve soyadı	İhan Darendelioğlu	Kısmi ise, yaşları da verilen son emekliliği	/
Hababur ve yanmaları adı	Kaçın Reca	İhtisak derecesi ve son maaşın aldığı tarihi	/
Doğduğu yeri ve tarihi	Tarsus 1337	Mevceki doğum bilgileri ve evrakları	/
Tüzelik	1951 Edebiyat Fak. 763 numaralı sınıfta 766	Levelde devamlı olarak çalıştığı veya ne derece ve ne tür işleri	/
Bildiği diller	Açık Fransızca	Yabancı dil bilgisi ve seviyesi, tuttuğu ve aldığı maaşları	Ordonat bedel süresi
İhtisarı		Kayıtlı bulunduğu sivil işleri ve maaşları	Tarsus
İhtisarı	Türkiye Komünist Partisi Türkiye Halkın Demokratik Partisi	Mevceki siyasi parti	12/10/1969
İhtisarı		Kaç yaşında olduğu	
İhtisarı	Gazeteci yazar	Mevceki siyasi parti	

1337 de Tarsus'ta doğdum, Tarsus orta okulunu, Adana Erkek lisesini bitirdikten sonra, ist. Ün. Edebiyat Fakültesi'ne Tüzelik, 'Yunus Emre' dönemi için kademe okudum 1948 de n sonra Tüzelik - Edebiyat öğretmenliği yaptım, 1951 de yedek subay olarak emekli oldum. 1956 dan itibaren basın hayatına başladım.

1951 yıl Türkiye Komünist Partisi'nin Merkez Komitesi'ne Genel başkan yardımcısı, 1952 yıl İCRA Komitesi başkanlığına seçildim, halen aynı görevdeyim.

1955 de Millî Halkın Birliği'nde Toprak Komitesi başkanlığına seçildim. Türkiye'de Komünist Partisi'nin faaliyetleri hakkında Millî Halkın Birliği'nde bir çok kez yazdım ve 15 yıldır Toprak mecmuasını düzenli olarak çıkarıyorum.

Bunun dışında yazdığım ve yazılmaya devam eden yazılarım.

İhan

EK- 2: İlhan (Egemen) Darendelio lu'nun sminin Tarsus'ta Do du u Soka a Verildi ini Gösterir Tarsus Belediye Meclis Kararı

T.C. TARSUS BELEDİYE MECLİSİ KARARI	
Sayı :12/11-1(5)	Tarih :05/12/2006
Konu :	
<p>Belediye Meclisi 05/12/2006 SALI günü saat 14.00'de Belediye Başkanı Burhanettin KOCAMAZ Başkanlığında 2006 yılı Onbirinci Birleşimin Birinci Oturumu OLAĞAN olarak Meclis Üyeleri Fazilet ÖZCAN, Önder EGE ve M.İhsan EKEN'in haricinde üyelerin katılımlarıyla Belediye Meclis Salonunda toplandı.</p> <p>Gündemin Maddesi gereğince, İmar Müdürlüğü'ne ait 05/12/2006 tarih ve 37/405 sayılı yazısının incelenmesi sonucu;</p> <p>Mersin İli, Tarsus İlçesi, Belediye sınırları içerisinde bulunan muhtelif sokaklara, Kaplan TARSUSLU, Hasan ÖZÇİVİ, Dr.A.Yaşar ELBEK, Kemal TURSUNBAY Doç.Edip UĞURCAN KÜRKÜ, Ahmet Nadir CANER, Hasan ÖZBAY, Cahit HAKANOĞLU, Hayali Hasan YAVAŞ ve İlhan Egemen DARENDELİOĞLU isimlerinin verilmesinin yapılan işaretle oylama neticesinde evrakın İmar Komisyonuna havalesine celsede mevcut üyelerin oybirliği ile karar verildi.</p>	
 Burhanettin KOCAMAZ BAŞKAN	 Murat BABA Katip Üye
	 Nazan ÇELİK Katip Üye

EK-3: İhan (Egemen) Darendelio lu'nun Çıkarmı Oldu u Toprak Dergisinin Kıbrıs Özel Sayısı

TOPRAK

Aylık Ülke Dergisi

Metkûremiz göklerde dalgalanan bir sancak
Allah'ın huzurunda eğiliriz biz ancak

YIL **18**

KIBRIS ÖZEL SAYISI

SAYI **8**

EK-4: İhan (Egemen) Darendelio lu'nun Çıkarmı Oldu u Toprak Dergisinin Nihal Atsız

Özel Sayısı

Bir Mücahit Daha ...

Atsız başta, bizim nesilden olup, Türk ve büyük baskılara rağmen yitirmemiş.

Hatta tam 66 yaşında İken, Otügen'de yayınlanan bir yazıdan dolayı mahkûmiyet kararını duyduğu gün, «Bu halim micede yapam her insanın başına gelebilir» demiş, komünistlerin devlet nizamının temelinde dinamiği koydukları bir devirde haklarınınunun beyecanını, geçirdiği büyük sıkıntılara dâkl karara isyan etmişliği.

Büyük Türkçü, oluncuye kadar Türkçe ve Türk Milliyetçiliğine karşı gelen hiç bir kişiye ve hiç bir fikre taviz vermeden yaşamış ruhunda ve kafasında Türkçülük duygusunun beyecanını, geçirdiği büyük sıkıntılara dâkl karara isyan etmişliği.

İhan Darendelioğlu

Adı : Hüseyin Nihal
Soyadı : Atsız

Anasının Adı : Fatma Zehra
Babasının Adı : Mehmet Nail

Eşinin Adı : Bedriye (Kadınsade)
Çocuklarının Adı : Yağmur (1939), Buğra (1946)

Tubiği : İlk ve orta tahsilini Cezayirli Gazî Hâşim Paşa okulu, Kadıköy Sultanmüslim'de tamamladı.

Yüksek tahsilini ise önce Tıp Fakültesine kaydıldı. Üç yılın sonra tarih ve edebiyata olan merakı bu fakülteden ayrılmamasına sebep oldu.

Edebiyat Fakültesi Türkoloji bölümüne kaydıldı ve bu fakülteyi 1930 yılında bitirdi.

Edebiyat Fakültesi talebesi İhan aynı zamanda Kabataş lisesinde de öğretmen ve müdürlüğü yaptı.

1931 yılında Türkiyat Enstitüsünde asistan olarak çalıştı.

1934 de Malatya Orta Okulu Türkçe öğretmenliği oldu.

1935 de Edirne Lisesi Edebiyat öğretmenliğine tayin edildi.

1935 - 1938 yılları arasında Deniz Gedikli Okulu Türkçe öğretmenliği yaptı.

1933'den 1944'e kadar sırayla Davutpaşa ortaokulu ve yedek ilköğretim, Boğaziçi, Haydarpaşa Liseslerinde Edebiyat öğretmenliği yaptı.

3 Mayıs 1944'de devrin reisicumhuru İsmet İnönü ve Maarif Yekûbi Hasan Ali Yücel tarafından büyük ve korkunç bir İttıfaya maruz kalarak terviç edildi.

DP İttıfakı zamanında ise Süleymaniye kütüphanesine tayin edildi ve buradan emekli oldu.

Çıkardığı dergiler; Atsız Mecmuası, Otügen, Eserleri : Türk tarihi üzerinde araştırmalar, Behçet-ül Tevarîh, Edebiyat tarihi, Edirneli Nazmi, Dalkavuklar mesesi, Bekkurların ölümü, Bekkurlar Diriliyor, Dehşet, Özgün.

Açıklama:

Dergimizin kapak baskısı Atsız Beyin ölümlerinden önce basıldığı için özel kapak yapılmamış. Aile efradına ve bütün milliyetçilere baş sağlığı dileriz.

TOPRAK
Ayıkla İhan Dergisi

Teknik yardımı :
SÜLEYMAN DİZDAR
İdareci :
Bayram PTT. Kartı
Aydın Sarayı, No. 11/D
İSTANBUL

Tel : 22-47-28

Her çeşit muhabere ve
Havale adresi :
Posta Kutusu 30
Beysaz - İstanbul

Sahibi ve
Yazı İşlerini İfaden
İdare eden :
İLHAN E.
DARENDELIOĞLU

Dergimiz Basın Ahlak Yasasına göre, TÜRK - İS-LAM Ahlak Yasasına uyar.

Abone Şartları :
6 Aylık : 15 Lira
Senelik : 30 Lira

FIYATI 250 KURUŞTUR.
Basıldığı Yer :

Toprak Dergisi Matbaası
Aralık 1975

ÖZGEÇM

Selim YILDIZ/S VAS / 20.03.1982

0505 7264579 /selim822009@hotmail.com

İlkö retim ve liseyi Sivas'ta tamamladıktan sonra nönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden 2003 yılında mezun oldu. Giresun ve Sivas'ta çe itli Özel Ö retim Kurumlarında Tarih Ö retmeni olarak ve Giresun Üniversitesi'nde de ders kar ılı 1 Ö retim Elemanı olarak görev yaptı. Atatürk ve Gençlik, Kıbrıs, Çanakkale ruhu ve Mustafa Kemal Atatürk konulu toplantı ve konferanslarda konu macı olarak bulundu. Milli Mücadele Gezileri adıyla ö rencilere yönelik gezi faaliyetleri gerçekle tirdi. u an Sivas'ta bir Özel Ö retim Kurumunda Tarih Ö retmeni olarak ders vermeye devam etmekte ve Tarih alanında çalı malarını sürdürmektedir.